MAUSOLEUM POTENTISSIMOR UM AC GLORIOSISSIMOR UM REGNI...

Mihaly Ambrosovszky

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MAUSOLEUM
POTENTISSIMORUM
AC
GLORIOSISSIMORUM
REGNI HUNGARIÆ
REGUM,
ET
PRIMORUM MILITANTIS
HUNGARIÆ
DUCUM.

VINDICATIS E MORTUALI PULVERE RELIQUIIS, AD GRATAM APUD POSTEROS
MEMORIAM
A IVSTO, ET VERO PATRIÆ
DOLORE ERECTVM.

Nunc vero
A quibusdam erroribus repurgatum;
CHRONOLOGIA
item Temporis;
AC
GENEALOGIA
Regum adornatum.

Superiorum Permissu reimpressum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AGRIÆ,
Typis FRANCISCI ANTONII ROYER,
Episcopalis Typographi. Anno 1758.

Digitized by Google

21 A 3

OPERA, & IMPENSIS
REVERENDISSIMI
AC
CLARISSIMI
DOMINI

MICHAELIS AMBROSOVSZKY,

Canonici Agrienſis, Abbatis B. M. V. de Egreſs, Præpoſiti S. Petri, Archi-Diaconi Szabolcsenſis, SS. Theol. Doct. &c. &c.

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD
LECTOREM
DE
HAC NOVA EDITIONE AGRIENSI.

NObili Juventuti Hungaricæ, ad apicem omnigenæ honeſtæ eruditionis, & ſcientiæ, majoribus, quam unquam forte, paſſibus, & ſtimulis, hac noſtra ætate (quod utique magno cum animi noſtri ſolatio referimus) contendenti, ut in aliquo complaceremus, ſtudiumque ejus, & laudabiliſſimos conatus, quacunque demum poſſumus, ratione acueremus, aut etiam facilitaremus, (alieno enim frui labore, ac vi-

Digitized by Google

giliis, & jucundum eſt, & minus laborioſum) *Opuſculum iſtud, cui Titulus*: Mauſoleum potentiſſimorum Regni Hungariæ Regum &c. *novis typis non modo recudi fecimus, ſed & in id incubuimus diligenter; quatenus illud* I^mo: *a multis typotheticis erroribus, & maculis repurgatum longe correctius prodiret, quam proximis Budenſibus typis prodierit.* 2do: *Nomina, & Elogia nonnullorum Regum permutata, quæ permutatio non niſi confuſionem, & obſcuritatem tum in Hiſtoria, tum in bono ordine ſervando cauſare poterat, in ſuum debitum locum, & ordinem repoſuimus.* 3^tio: *Salva ſubſtantia totius prioris Opuſculi, non modo argumenti præſtantia, ſed & ipſa ſua vetuſtate pretioſi, & laudabilis* (*utpote jam ab uno fere ſæculo compoſiti, & in lucem editi*) *ut & ordo ſucceſſionis Regum cuivis magis innote. ſceret, & ſubjecta materia ad intelligendum clarior evaderet,* (*quam claritatem, neglecta ſtyli nimium exquiſita, ac moroſa affectatione, unice ſpectavimus*) *ad nomina ſingulorum Regum duo addere libuit*: I^mo: *Chronologiam temporis; dein Genealogiam Regum,*

quæ

Digitized by Google

quæ duo in nullis hactenus editionibus videre fuit. 4to : *denique ad calcem totius operis, ſex, vel ſeptem* Cathalogos *adjecimus; (ita tamen, ut omnes hi Cathalogi ſeorſim quoque imprimi, & compingi poſſint, ne præſens Opuſculum juſto majus evadat:)* Unum, *omnium Regum Regni Hungariæ, uſque ad moderna tempora, quæ vivimus, (cui nos Titulum:* CoMpenDIosa ChronoLogIa hVngarIÆ; *indidimus) cum brevi ſynchroniſmo rerum ab iis, vel tempore eorum geſtarum.* Alterum *Palatinorum Regni Hungariæ; Locumtenentum Regiorum, ac Propalatinorum.* Tertium *Judicum Curiæ Regiæ.* Quartum, *Banorum Croatiæ, Dalmatiæ, & Sclavoniæ.* Quintum, *Primatum Regni Hungariæ, ſeu Archi-Epiſcoporum Strigonienſium.* Sextum *denique Epiſcoporum Agrienſium; quorum omnium præſertim poſtremorum, gratam memoriam recolere, noſtra præſertim intereſſe, qui hæc ſcribimus; nemo inficiabitur; in eo aſſecurantes Benevolum Lectorem, Cathalogum hunc Epiſcoporum Agrienſium, quem nos damus, ab alio ſimili Cathalogo per R. P. Martinum*

Digitized by Google

Szentiványj olim elucubrato (ut ex mutua illorum collatione apparebit) non parum differre; & noſtrum quidem longe accuratiorem eſſe, quam illius, utpote, cui omnes illi Epiſcopi Agrienſes nondum innotuerant, quorum nos hic mentionem facere, neceſſe habuimus. Tandem præfiximus toti Opuſculo Synopſim Hiſtoriæ Hungaricæ; *quæ quia Iliadem in nuce exhibere, neque leve præſtare poſſe videatur adjutorium ad rite intelligendam, conſervandamque Regum noſtrorum memoriam; hinc illam ſemel, iterumque perlectam ad Hiſtoriæ Hungaricæ ſtudium, id eſt: ad tuum, ſi volueris Lector Benevole! commodum, ac Patriæ emolumentum applicare valebis.*

In reliquo, quia hæc omnia, non niſi tui amore, tuæque in Patriam una nobiscum propenſæ voluntatis argumento, & incitamento, hac vice in publicum damus; non aliud a te, Lector Benevole! majorem in modum expoſcimus, in compenſationem ſeu fatigiorum noſtrorum, ſeu ſumptuum, quam ut pientiſſimis manibus tot Illuſtriſſimorum Regum, ac Patriæ Patrum, *quorum inæſtimabilibus curis, & laboribus, imo & profuſo ſanguine,*

Re-

Digitized by Google

PRÆFATIO.

Regnum hocce Apoſtolicum, jam in octavum Sæculum inter varias rerum, & temporum viciſſitudines fundatum, cultum, defenſum, conſervatumque eſt, Requiem ſempiternam; *viventibus vero omnigenam felicitatem, cum felicitate Regni conjunctam, preceris. Quod ſi a te impetraverimus, arbitrabimur nos, & operam noſtram in edendo hocce Opuſculo impendiſſe utiliſſime; & ad perennaturam gloriam tantorum Heroum, & Patriæ Patrum pro tenuitate virium noſtrarum, cooperatos fuiſſe*

COLLAUDABILISSIME.

Laudemus Viros glorioſos, & Parentes noſtros in generatione ſua. *Eccli.* 44. ℣. 1.

Gloria *enim* Filiorum, Patres eorum. *Proverb.* 17. ℣. 6.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

EX

APHORISMIS ERUDITORUM.

GEntilium eſt in dies vivere, teſte Ciceroone, quorum Deus venter eſt; nec aliud, quam voluptates hujus ſæculi, & temporalia commoda aucupantur; aſt lumine fidei illuſtratus Chriſtianus homo, cui ſapere datum eſt; oportet, ut ſe ſe, ſupra omnia caduca hujus mundi elevet; mentem ad Deum dirigat; æternitatem cogitet; omnia denique ſua acta, & facta Poſteritati tranſcribat.

Scarabæus fimum quærit; glires & mures in foraminibus terræ deliteſcunt.

SY-

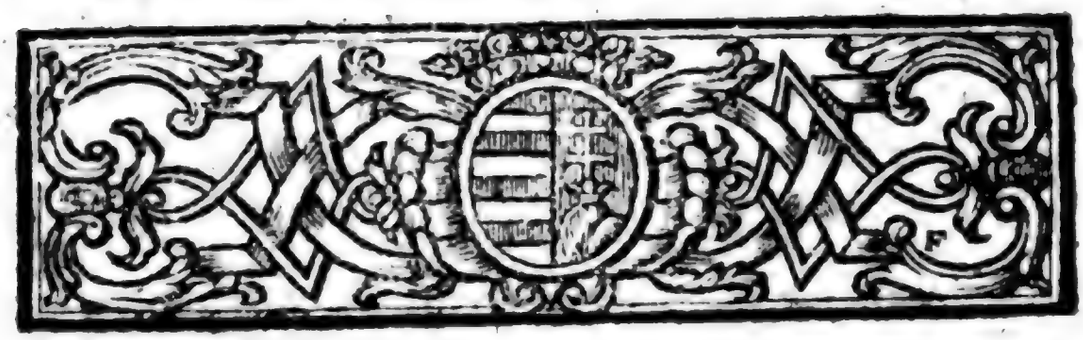

SYNOPSIS HISTORIÆ DUCUM ET REGUM REGNI HUNGARIÆ.

HUngari, ſeu Hunni ex Scythia Aſiatica bis exiverunt in Pannoniam.

Primo circa annum Chriſti 373. ſub Ducibus Num. 6. quorum Nomina hæc ſunt: Keve; Keme; Kadicha; Bela; Buda; Atila. Quorum poſtremus tandem etiam Regium Nomen aſſecutus eſt, dictus; flagellum Dei; metus orbis; ſicut Alexander M. Judex, & Domitor Orbis &c.

Mortuo Atila poſt ſuas nuptias a. 454. tempore Valentiniani III. Imperatoris (cujus Belli-Dux *Ætius*, natione Hunnus, vel Bulgarus, Atilam magna Clade af-

fecit in Campis Catalaunicis in Gallia) Filius ejus *Csaba* dictus, paulo post redivit ex Pannonia in Scythiam Asiaticam cum Reliquiis Hungarorum, devicto, & occiso *Aladario* Fratre suo, quocum ei graves simultates fuerunt. Exteri tamen scriptores aliam ineunt viam, omissis Csaba, & Aladario, ut ex infra notandis patebit. Elapsis tribus Sæculis, iterum; adeoque.

Secundo proruperunt Hungari ex Scythia in Pannoniam circa an. Christi 743. (vacante jam tunc Imperio occidentali, post mortem Momylli Augustuli Imperatoris,) sub Ducibus, seu Capitaneis Num. 7. quorum nomina hæc sunt: Arpad, filius Almi Ducis in via, aut in Transylvania mortui, ubi proxime consederant; dein Szabolcs; Gyula; Chun; Lehel; Verbulch; Urs.

Tandem aspirante Divino Lumine, *Geyza* Dux, Filius Toxi Ducis, in Pannonia natus, S. Stephani Protho-Regis Hungariæ Parens, fide Christiana imbutus, initium dedit Ungariæ Christianæ, & Regibus Christiano-Catholicis ab eo descendentibus. Pri-

Primus Rex, & Apoſtolus Hungariæ fuit *S. Stephanus* I. Geyzæ Ducis Filius; circa annum Chriſti 1000mum; ab hoc, uſque ad Ferdinandum I. Auſtriacum, Hungariæ Reges erant Num. 36. ultimus horum fuit Ludovicus II. Uladislai II. Filius, qui ad Mohács cecidit in pugna; aut potius dum effugere vellet, ſuffocatus eſt in palude an. 1526. Poſt Cladem Mohácſianam duo ad ſemel Reges, diviſo Imperio, regnarunt uſque ad an. 1540. Joannes de Zápolya, Vayvoda Tranſylvaniæ; & Ferdinandus I. Archi-Dux Auſtriæ, dein Rom. Imperator. Inde vero uſque nunc *Domus Auſtriaca*, pie, & feliciter gubernat, ut ex ſubnexo Cathalogo Regum Hungariæ patebit.

Ex antiquis Regibus ſequentes erant glorioſiſſimi: S. Stephanus; S. Ladislaus; Geyza II. Emericus; Andreas, II. Hieroſolymitanus; Bela III. & IV. Carolus I. Neapolitanus; Ludovicus I. Caroli Filius; Matthias Corvinus; & alii multi.

NO-

NOTANDA QUÆDAM.

Per modum Corollariorum, ad uberiorem notitiam Hiſtoriæ Hungaricæ; & ad ſenſum vetuſtiſſimorum Hiſtoricorum, qui de rebus Hunnorum olim aliquid ſcripſerunt, facilius intelligendum, conducentia.

Notandum I. Hunnos, ſeu Scythas Orientales, qui in Aſia ultra Tanaim, & Volgam fluvios juxta mare Caſpium longe ante adventum Chriſti commorabantur, & ſe uſque ad Seres, Indos, & Perſas extendebant, varie a variarum linguarum Gentibus nominatos fuiſſe, cum tamen Hunnorum, ſeu Scytharum genus ſemper idem fuerit; etſi dein a pluribus populis, & Provinciis, quas ſibi ſubjugarant; a pluribus fluviis, montibus, paludibus &c. quibus potiti ſunt, plura etiam eiſdem nomina, inter ſe non nihil difformia, a Vicinis Nationibus indita ſint, pro diverſitate idiomatum, quibus utebantur, & Hunnos, ſeu Scythas exprimere ſolebant: ſicut & nunc in Hungaria alii ſunt Albo-Montani; alii Scepu-

puſienſes; alii Submontani; alii cis, alii trans-Danubiani, vel Tybiſcani; alii Bacſenſes; alii Banales; alii Tranſylvani; alii Jazyges; alii Cumani; alii Matrenſes; alii Balatonenſes; alii Nyirienſes; alii Murakôzienſes; alii Cſalókôzienſes; verbo, tot fere nomina ſortiuntur Hungari, quot ſunt Comitatus vel etiam principaliores urbes in Hungaria; per hoc tamen omnes ſunt *Hungari*, Patria adminus, ſi non etiam lingua; ergo ſimiliter Hunni, ſeu Scythæ poterant olim ob variam Dialectum Populorum, variis nominibus appellari, quæ dein Scriptores vetuſtiſſimi latinitate donata, ſuis monumentis inſeruerunt; dicebantur autem olim Hunni, ſeu Scythæ aliis nominibus: Ogori, Ongori, Ugri, Ungri; Avares; Magari, Mægori, aut Mogori, Unni. Hunni, Thuni, Onoguri, Unni-Guri, Hunnugari, Hunnoguri, Hunniguri, Alani, Aviri, Abari, vel Abares; denique *Euthalitæ*, ideſt: a moribus celebres Viri. &c. Quorum nominum cognitio neceſſaria eſt ad veterum Hiſtoricorum monumenta intelligenda. Seipſos autem

Hun-

Hunni, ſua nativa lingua ſemper, & ubique *Magyaros* cognominarunt.

Notandum II. Multum aberraſſe, aut adminus vel jocari voluiſſe, vel vindictæ cupiditati plus æquo habenas laxaſſe putandus eſt Jornandes, vel Jornandus Ravennatum in Italia Epiſcopus natione Gothus, qui vixit tempore Juſtiniani Imperatoris circa annum Chriſti 530. adeoque integro fere ſæculo poſt mortem Atilæ Hunnorum Regis, qui Gothos, ex Pannonia partim expulit, partim ſub jugum miſit; dum ſcribit in Libro de Rebus Geticis, Cap. 24. Hunnos, ſeu Scythas in deſertis Montium Aſiæ ex magis fæminis, & immundis ſpiritibus, vel ut alii poſt eum explicant, ex *Faunis*, & *Satyris* prognatos eſſe. Quis enim bene ſapiens, hanc fabulam ad primum ſtatim auditum non vilipendat? Illud certius: *Gothos* ab Hunnis tum in Aſia, tum in Pannonia; quo ſe fugitivi ex Aſia receperant, non ſemel peſſime habitos, & magna infamia affectos fuiſſe. Nam ut narrat *Albicus* Sigismundi Regis Hungariæ, & Imperatoris condam Medicus, ac

tan-

tandem Archi-Epiſcopus Pragenſis; ubi Hunni Duce Atila, ac reliquis 5. Capitaneis in Pannoniam veniſſent, atque Plagam hanc, melle, & lacte fluentem, a ſuis Deditiis, ac tributariis Populis, utpote *Gothis*, uſurpari vidiſſent, indignum rati, hanc eis Tellurem permittere, totis in eos viribus irruerunt, & quos capere poterant, iterum ſub jugum miſerunt. Hæc autem ſub jugum miſſio, quia ſine aliqua infamia & dedecore eorum, qui patiebantur, fieri apud Veteres non ſolebat; hinc, ut ait prælaudatus Albicus, hiſtoricus; Hunni poſt reportatam de Gothis victoriam, antiqua ſua femoralia, & ad lotionem deſtinata, Capitibus eorum obvolverunt, atque tunc eos per Sarcaſmum & Vilipenſionem, *Gotyáſok*, vel *Gatyáſok*, appellavere; *Gotya* enim, vel *Gatya* Ungaris, imo & Slavis perizoma ſignificat; quod dein nomen eisdem tanquam Gentilitium; ſicut fluvio in Tranſylvania, (qui nunc Iſtrigh dicitur) in quo Gothi ſua Capita laverunt, *Sargetia* adhæſit. Szentiványi in Miſcellaneis Decad. I. P. 3.

Pro-

Probabilitatem huic narrationi conciliare videtur consuetudo veterum Germanorum, seu Alemannorum, qui non minus populum, quem vi, & armis, & sanguinis effusione devicerunt, non levi infamia afficere solebant. Et quidem: erexerunt mediocre quodpiam patibulum, in quo suspenderunt canem mortuum; subter hunc canem debuerunt singuli ex subjugatis erecto corpore transire, ac una (quod cum venia referimus) inferiorem partem illius deosculari. Atque hinc putamus, nomen illud exitiale, & abominabile: *hundſ.* &c. promanasse, quod apud Germanos maximæ infamiæ loco habetur; ad quam abolendam, Bone DEUS! quot jam? & quam præclari Viri salutem non modo corporis, sed & animæ consecrarunt! sed eheu! quæ non felicia, & vere christiana tempora viximus sub recens defuncto Benedicto XIV. Summo Pontifice (cui DEUS det requiem sempiternam in cælis) ac modo vivimus, sub Augustissima Imperatrice, ac Regina Hungariæ MARIA THERESIA, Domina nostra Clementissima, Ejusque Augustis-

ſtiſſimo Conjuge FRANCISCO I. Rom. Imperatore, & Regni Hungariæ Corregente? quorum provida, & pientiſſima diſpoſitione, ac authoritate factum eſt: ut nemo in futurum affectus præfato proſtitutivo termino alterum ad ſingulare certamen evocare; nec evocato ad condictum diem, & horam exire liceat ſub pœnis graviſſimis ab utrinque indiſpenſabiliter incurrendis.

Notandum 3^tio: Hunnos, ſeu Scythas, Pothoparentes Hungarorum, non fuiſſe tam bardos, & literarum expertes, ut vulgo opinantur aliqui. Herodotus enim ſcriptor græcus, qui annis ferme 443. vixit ante Chriſtum, Thucididi hiſtorico, aut coævus, aut eo antiquior, L. 4. Hiſt. ſic habet: *Pontus euxinus nationes exhibet omnium imperitiſſimas, Scythica duntaxat excepta.* Sed nec Alexandro Magno erant ignoti; Curtius enim in Libro, quem de rebus geſtis Alexandri M. conſcripſit, Scytharum meminit L. 7. C. 8. quin & orationem, quam eorundem Legati habuerunt ad Alexandrum Magnum, per extenſum recitat; quam nos hic de

verbo ad verbum tranſcriptam pro Memoria communicamus cum Lectoribus noſtris eruditioni faventibus. *Scythis* enim, ut ait ibidem Curtius, *non ut cæteris Barbaris, rudis, & inconditus ſenſus eſt.* Quin teſte Juſtino L. 2. iisdem *natura dedit, quod Græci longa ſapientum doctrina, præceptisque Philoſophorum conſequi nequiverunt.* Natu ergo maximus eorum, in hæc verba prolocutus fuiſſe exhibetur: „ Si Dii habitum corporis tui (loquitur ad Alexandrum; Magnus porro Alexander corpore parvus erat) aviditati animi pa-„ rem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet. „ Altera manu Orientem, altera Occi-„ dentem contingeres. Et hoc aſſecu-„ tus: ſcire velles, ubi tanti numinis ful-„ gor conderetur. Sic quoque concupi-„ ſcis, quæ non capis. Ab Europa pe-„ tis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam, „ deinde ſi humanum genus omne ſupe-„ raveris, cum ſylvis & nivibus & flu-„ minibus, ferisque beſtiis geſturus es „ bellum. Quid tu? ignoras, arbores „ magnas diu creſcere, una hora extirpa-„ ri? ſtultus eſt, qui fructus earum ſpe-

„ ctat,

„ ctat, altitudinem non metitur. Vide,
„ ne dum ad cacumen pervenire conten-
„ dis, cum ipſis ramis, quos comprehen-
„ deris, decidas. Leo quoque aliquando
„ minimarum avium pabulum fit: & fer-
„ rum rubigo conſumit. Nihil tam fir-
„ mum eſt, cui periculum non ſit etiam
„ ab invalido. Quid nobis tecum eſt?
„ nunquam terram tuam attigimus. Quid
„ ſis? unde venias? licetne ignorare in
„ vaſtis ſylvis viventibus? Nec ſervire
„ ulli poſſumus, nec imperare deſidera-
„ mus. Dona nobis data ſunt, (ne Scy-
„ tharum gentem ignores, (jugum boum,
„ aratrum, & ſagitta, & patera. His uti-
„ mur & cum amicis, & adverſus inimi-
„ cos. Fruges amicis damus, boum la-
„ bore quæſitas: Patera cum his vinum
„ Diis libamus: inimicos ſagitta eminus,
„ haſta cominus petimus; ſic Syriæ Re-
„ gem, & poſtea Perſarum, Medorum-
„ que ſuperavimus; patuitque nobis iter
„ uſque in Ægyptum. At tu, qui te glo-
„ riaris ad latrones perſequendos venire,
„ omnium gentium, quas adiſti, latro es.
„ Lydiam cepiſti, Syriam occupaſti,

„ Perſidem tenes, Bactrianos habes in
„ poteſtate, Indos petiſti. Jam etiam
„ ad pecora noſtra avaras, & inſtabiles
„ manus porrigis. Quid tibi divitiis opus
„ eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus om-
„ nium ſatietate paraſti famem, ut quo
„ plura haberes, acrius, quæ non habes,
„ cuperes; non ſuccurrit tibi, quamdiu
„ circum Bactra hæreas? Cum illos Su-
„ bigis, Sogdiani bellare cæperunt; Bel-
„ lum tibi ex victoria naſcitur. Nam
„ ut major, fortiorque ſis, quam quis-
„ quam, tamen alienigenam dominum ne-
„ mo pati vult. Tranſi modo Tanaim,
„ ſcies, quam late pateant, nunquam ta-
„ men conſequeris Scythas. Paupertas
„ noſtra velocior erit, quam exercitus
„ tuus, qui prædam tot nationum vehit;
„ rurſus cum procul abeſſe nos credes,
„ videbis in tuis caſtris. Eadem veloci-
„ tate & ſequimur, & fugimus. Scytha-
„ rum ſolitudines Græcis etiam prover-
„ biis audio eludi. Nos deſerta, & hu-
„ mano cultu vacua magis, quam urbes,
„ & opulentos agros ſequimur. Proinde
„ fortunam tuam preſſis manibus tene;

lu-

„ lubrica eſt, nec invita teneri poteſt.
„ Salubre conſilium ſequens, quam præ-
„ ſens tempus oſtendet melius; impone
„ felicitati tuæ frænos, facilius illam re-
„ ges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe
„ fortunam, quæ manus & pinnas tan-
„ tum habet: cum manum porrigit, pin-
„ nas quoque comprehendere non ſinit.
„ Denique ſi DEus es, tribuere mortali-
„ bus beneficia debes, non ſua eripere.
„ Sin autem homo es, id quod es, ſem-
„ per eſſe te cogita. Stultum eſt eorum
„ meminiſſe, propter quæ tui obliviſceris.
„ Quibus bellum non intuleris, bonis ami-
„ cis poteris uti. Nam & firmiſſima eſt
„ inter pares amicitia, & videntur pares,
„ qui non fecerunt inter ſe periculum vi-
„ rium. Quos viceris, amicos tibi eſſe
„ cave, credas. Inter Dominum & Ser-
„ vum nulla amicitia eſt: etiam in pace,
„ belli tamen Jura ſervantur. Jurando
„ gratiam Scythas ſancire, ne, oro, cre-
„ dideris; colendo fidem jurant. Græ-
„ corum iſta cautio eſt, qui acta conſi-
„ gnant, & Deos invocant: nos Religio-
„ nem in ipſa fide novimus. Qui non

 „ re-

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

„ reverentur homines, fallunt Deos. Nec
„ tibi amico opus eſt, de cujus benevo-
„ lentia dubites. Cæterum nos, & Aſiæ,
„ & Europæ cuſtodes habes. Bactra,
„ niſi dividat Tanais, contingimus. Ul-
„ tra Tanaim uſque ad Thraciam coli-
„ mus; Thraciæ Macedoniam conjunctam
„ eſſe fama eſt; utrique Imperio tuo fini-
„ timos, Hoſtes, an Amicos velis eſſe?
„ conſidera.

Hac tam virili, & aperta oratione perterritum Alexandrum M. putant aliqui fines Scytharum præteriiſſe, neque periculum fortunæ ſuæ cum iisdem facere voluiſſe. Quid, quod *Tomyris* illa potentiſſima mulierum, quæ Cyrum Perſarum Regem devicit, ac cæpit, ejuſque reſectum caput in utrem ſanguine plenum injecit cum dicto: *Satia Te, Cyre! ſanguine, quem ſitiſti!* non modo Maſagetharum, ſed & Scytharum Regina fuerit, teſte Paulo Oſorio L. 2. Cap. 7. Hiſtoriarum. Ex quibus omnibus clarum fit, Scytharum Gentem in Aſia & antiquam, & nobilem, & præpotentem ſemper fuiſſe.

No-

Notandum 4to : Esse non paucos ex Historicis, præsertim extraneis, qui ajunt: *Csabam*, & *Aladarium*, non fuisse filios Atilæ Regis ; verum *Densicem*, & *Irnachum*, vel *Hernachum*, qui post obitum Patris sui bella cum Romanis Imperatoribus continuarunt ; signanter Constantinopolitanos iteratis præliis adegerunt ad hoc, ut sibi Pannoniam relinquerent, quam armis suis occupassent, expulsis aliis gentibus ex eadem, quæ ad illam nihil Juris habebant. Sciendum enim, *Pannoniam* tempore primi egressus Hunnorum ex Scythia, seu Hunnia Asiatica, a variis populis, lingua, & moribus multum dissimilibus, nullo stabili jure inhabitatam ; consequenter omnibus Gentibus, quasi in prædam, aut temporaneum inquilinatum expositam fuisse; neque ullam Gentem, ad usque adventum Hungarorum plenum, & indisputabile Dominium sibi in illam proprium feciſſe. Fere sicut nunc in Hungaria Valachi, Græci, Rutheni, Rasciani, quin & Judæi; non unas hinc, & inde Sedes, ac latifundia occupant, ad quæ illos tantundem juris habere, quan-

Digitized by Google

tum Ungaros, quis credat? cum non niſi conniventia, aut benigno indultu Regum Hungariæ, inquilinatu in Regno potiantur; atque hinc etiam Advenæ, ac homines liberæ transmigrationis dici ſoleant.

Verum transmiſſo etiam eo, quod jam nunc & hi, Hungariæ populis accenſeantur; iidem Scriptores exteri ulterius volunt: Hunnos poſt mortem Atilæ non rediiſſe plane in Scythiam Aſiaticam, unde exierant; verum in Dacia, Moldavia, Valachia, ac reliquis Pannoniæ conterminis plagis conſediſſe; indeque, adjunctis ſibi pluribus Gentibus, utpote Gothis, ſeu Getis, Avaribus &c. multa bella geſſiſſe cum Imperatoribus tum Græcis, tum Latinis Occidentalibus, uſque dum Pannoniæ Regnum in plenam poſſeſſionem accepiſſent; in ſpecie cum Marciano, Zenone &c. Sæculo V. cum Juſtiniano, Sæculo VI. cum Heraclio, Sæculo VII. cum Carolo M. Ludovico Pio, Arnulpho &c. Sæculo IX. cum tribus Ottonibus continuo ſibi ſuccedentibus, Sæculo X. uſque ad tempora Geyzæ Ducis, qui ſuſcepta Fide Catholica genuit *Stepha-*

phanum, id eſt: Coronam, & gaudium Hungarorum, a cujus temporibus Regnum Hungariæ uſque nunc inter varias bellorum procellas, & viciſſitudines rerum, ſingulari Dei providentia, & protectione Dei perſeverat. Refert Marcellinus Hiſtoricus, *Denſicem* Atilæ Filium Anno 496. adeoque Sæculo V. in conflictu cum Conſtantinopolitanis habito occubuiſſe, caputque ejus Conſtantinopolim ad Marcianum Imperatorem allatum eſſe; ex quo fundamento inferre videntur toties dicti exteri Scriptores, ſecundum Hunnorum adventum in Pannoniam commentitium eſſe.

Notandum 5to: Aſſentientibus iisdem exteris Scriptoribus; *Gordam* Regem Hunniorum, imperante Juſtino I. Imperatore, adeoque Sæculo VI. fuiſſe Conſtantinopoli ad Sacra Chriſtiana converſum; ob quam converſionem, & Gentilismi rejectionem, Frater ejus, *Magor* dictus, eundem occidit; quod Fratricidium adeo complacuit Hunnicæ Genti, paganis ritibus aſuetæ, ut in memoriam tantæ generoſitatis, omnem illum virum,

qui eximium quodpiam facinus expoſt perpetraſſe obſervatus eſt, peculiaris encomii inſtar Magorem appellare conſueverint, dicendo: *Magor ez*; aut ut nunc dicitur: *Magyar ez.* Nec mirum; nam & apud Germanos uſque nunc, in memoriam Caroli V. Imperatoris, excellentiſſimi illius Belliducis, omnis præclarus miles, aut alias excellens vir, *Carolus* nominari ſolet, notiſſimo illo Diverbio: *das iſt ein braver Carl*; iſte eſt eximius Carolus!

Notandum 6to: Licet velint plerique exteri Scriptores, non Csabam, & Aladarium; verum Denſicem, & Hernachum fuiſſe filios Atilæ Regis; neque Hunnos a potiori poſt obitum Atilæ in avitas ſuas Terras, unde exierant, remeaſſe, ſunt tamen non pauci ex iis ipſis Scriptoribus exteris, qui admittant, *Hernachum* natu minorem filium Atilæ, poſt fata fratris ſui *Denſicis* cum parte Hunnorum in Scythiam remigraſſe; altera parte eorum in Pannonia, & vicinis Provinciis relicta; unde legitime inferri, imo pro veritate ſtatui, & acceptari poſſe videtur

opi-

Digitized by Google

opinio Scriptorum domeſticorum, qui aſſerunt, Hunnos non una tantum vice, Ducibus nempe Atila, ac reliquis 5. Capitaneis, ſed omnino bis, aut ter exiviſſe ex Scythia in Pannoniam; qua enim via intrarunt, eadem quoque exire potuiſſe, quis negaverit? urgentibus præſertim ipſos tum amore, quo ferebantur in fratres ſuos in Pannonia relictos, tum bonitate terræ, quam adamaverant, tantisque progreſſibus ſub Atila Rege, ſui juris fecerant, & contribulibus ſuis poſſidendam reliquerant. Hinc inferimus tanquam certum, non attento dubio Scriptorum extraneorum; ab Hunnis olim non unam, ſed plures omnino Colonias fuiſſe allatas ex Scythia in Pannoniam, uſque dum eam plene impopulaſſent, inque eum, in quo fuit olim, & actu eſt, felicem ſtatum perduxiſſent. Secundus ergo, imo & tertius exitus Hunnorum ex Scythia (qui jam modo Hungari, a caſtro præſertim *Ungvár*, quod in ſecundo exitu in Pannoniam primum vel occupaverant, vel exſtruxerant, ibidemque diutius morati ſunt; mutuato Latino voca-

bu-

Digitized by Google

bulo nominantur, teſte Anonymo Belæ Regis Notario, cujus Manuſcriptum in Bibliotheca Vindobonenſi uſque nunc conſervatur) in controverſiam ſumi nec debet, nec poteſt.

Notandum 7mo: Probabiliſſimum eſt: Jazyges, qui olim etiam *Metanaſtæ*, id eſt: advenæ, vel exules dicebantur; Chunos item, ſeu Cumanos, ſemper fuiſſe genere Hunnos; & in Scythiam Europæam vel adhuc ante Atilam, vel certe cum eodem adveniſſe; ſeque in Moldaviam, ſeu Valachiam Majorem, conterminam Ruſſiæ, ac Roxolaniæ penes Nyſter fluvium, ad uſque Pontum Euxinum illocaviſſe; patet id, tum ex nominis ſimilitudine, Chuni enim, & Hunni, vel Unni ſine aſpiratione fere idem ſonant; tum ex identitate linguæ, quam actu loquuntur; imo fors etiam ante adventum ſuum in Hungariam loquebantur; tum ex propenſione Hungarorum in ipſos, quos tandem ſibi Hungari ſub Andrea II. ſed plenius ſub Bela IV. Hungariæ Regibus adeo devicerunt, ut in unum quaſi corpus, & animam unam cum Hungaris coaluiſſe videri poſſint.

Notandum 8vo : Juhram, ſive Jugariam, quæ eſt pars Ruſſiæ in Europa, poſſideturque nunc a Moſcovitis, nunquam fuiſſe avitam Patriam Ungarorum; verum ipſorum avita Patria fuit, Hunnia Major in Scythia Aſiatica, trans fluvium Tanaim penes mare Caſpium, ſeu Hyrcanum, Orientem verſus, uſque ad Chinas, & Indos ſe ſe extendens; quam tandem poſt longam peregrinationem *Frater Julianus* ex Ordine S. Dominici ſub Bela IV. Rege Hungariæ invenit; eſſeque ibi Populum linguæ Hungaricæ gnarum, teſtatus eſt; ut patet ex antiquiſſimo Manuſcripto Romæ in Bibliotheca Vaticana reperto, referente Patre *Joſepho Deſericio* Scholarum Piarum Religioſo, qui illud in ſuum Commentarium, de initiis Ungarorum Romæ, multa cum eruditione conſcriptum, ac in Hungaria Anno 1748. impreſſum, tranſtulit, ac publici juris fecit; ob quem ſuum in Patriam ſingularem affectum, & induſtriam, tum æterna memoria, tum promeritæ laudis encomio non caret.

No-

Notandum 9no: Ex mente exterorum ſcriptorum, *Lehelem*, unum ex illis Ducibus, qui Sæculo 8vo venerunt in Pannoniam, omnemque cum Hunnis Europam pervagati ſunt; non cecidiſſe in pugna tempore Conradi I. Imperatoris; verum ſub hujus II. Succeſſore Otthone Magno, adeoque juxta opinionem illorum, dici non debere, Conradum Imperatorem fuiſſe occiſum a Lehele, ictu Tubæ militaris, quam manu gerebat; niſi fors fatum illud eveniſſet *Conrado* Duci Lotharingiæ, qui in ea pugna cecidit.

Notandum 10. a *Gothis*, quorum alii erant Oſtro Gothi, alii Viſigothi; quosve Hunni in Pannonia deprehenſos partim in varias mundi partes diſperſerunt, partim captos ſibi ſubjugarunt, invaluiſſe in plerisque Regnis, & Provinciis ſcripturam Gothicam, pluribusque ſæculis etiam ab Ungaris uſitatam fuiſſe; donec tandem ſcribendi norma in hanc, quam videmus, & exercemus, meliorem, & clariorem formam redacta, antiqua illa Gothorum ſcribendi methodus adeo exolevit; ut jam nunc non niſi in Antiquis

Re-

Regum Privilegiis, aut Judicialibus literis deprehendatur.

Notandum 11. *Auranam*, de qua tam crebra fit mentio in Hiſtoria Hungariæ, fuiſſe olim Oppidum amplum, & dives ad lacum quemdam in Dalmatia, in quo Znuimur Rex Dalmatiæ, & Croatiæ nobile condiderat Cænobium Sæculo XImo pro Ordine Militari. Cænobium iſthoc aliquo tempore poſſederunt *Milites Templarii* ſic dicti, quod ad cuſtodiendum *Templum* Sanctiſſimi Salvatoris, & Sacrum Sepulchrum in Jeruſalem, nec non ad defendendos Peregrinos ad viſenda ſacra loca proficiſcentes inſtituti fuerint. His porro ob varios eorundem exceſſus, puta: Latrocinia, cædes etiam Peregrinorum, an. 1221. in Concilio Viennenſi exſtinctis, & deletis; Ludovicus I. Rex Ungariæ, Cænobium illud contulit Equitibus Rhodiis, multisque cumulavit poſſeſſionibus, in præmium laborum, & fatigiorum, quæ ipſi modo dicti Equites Rhodii in bello Neapolitano utiliter præſtiterant. Quia vero an. 1537. Auranam Turca occupaſſet, ideo etiam *Prioratus*

Au-

Auranæ ab eo tempore ceſſavit. Ultimus *Priorum* videtur fuiſſe *Joannes Iahy*, qui ex Clade Mohacſienſi feliciter evaſit.

Notandum 12.: Turcarum Potentiam, quæ jam fere in immenſum excrevit, & ad quam avertendam a cervicibus Chriſtianorum, tantum jam Chriſtiani Sanguinis effuſum eſt in Ungaria, vicinisque eidem Provinciis per aliquot ſæcula, ut ad deſcribenda calamitoſiſſima Bellorum fata, quibus non modo Ungaria, ſed & tota Chriſtianitas non ſemel involvebatur, non Sepia, ſed lachrymis, vel ſanguine tincto Calamo opus eſſet; ex leviſſimo, ut ita dicam, motivo, & occaſione ſumpſiſſe initium. Nam cum Theſaurarius *Heraclii* Imperatoris circa annum Chriſti 630. Saracenis Militibus ex Arabia Conſtantinopolim appulſis, diu neglecta Stipendia Militaria ſolvere recuſaſſet cum dicto: *ſe talibus Canibus panem dare non poſſe*; illi hocce contumelioſo dicto nimium offenſi, illico redierunt in Patriam ſuam, ibique *Mahometem*, virum aliunde vafrum, & in omne nefas projectum; opibus præterea, & autho-

ri-

ritate jam tunc inter ſuos præpollentem elegerunt ſibi in Belli Ducem, cujus ſub auſpiciis tanta cum pertinacia, & conſtantia pugnarunt contra vicinas quasvis Gentes, ut brevi illarum non paucas ſibi ſubjugaverint, ſuumque dominatum expoſt longe, lateque extendentes, in ipſam plane Europam penetraverint, & ſe Dominos Imperii Orientalis fecerint, quod uſque nunc ab iisdem poſſideri dolentes conſpicimus. Tantum poteſt excitare Incendium in animis ſubditorum vel unicum verbum pungitivum, & injurioſum! Sic & *Helveti* non alia de cauſa receſſerunt ab Imperio, quam quia quidam ex Præfectis, & Proviſoribus, qui eis nomine Imperator. Rom. præerant, durius eos, & minus convenienter tractaverint. Ferunt fuiſſe unum aliquem ex iis, qui Pileo ſuo in publico foro ad perticam expoſito eundem honorem a ſubditis præſtari voluit, quem ſibi; quo, & aliis adeo deſpoticis tum verbis, tum factis Præfectorum irritati Helvetii an. 1307. conſpiratione facta, omnes Præfectos, & Proviſores ejecerunt ex ſuis *Cantonibus*,

Digitized by Google

ſeu Pagis; quorum 13. numerantur; expoſt tantis animis pugnarunt pro libertate ſeu adipiſcenda, ſeu retinenda, ut tandem an. 1648. *in Pace Veſtphalica* liberæ Reip. honore condecorati ſint. Plerique Cantonum Fidem Catholicam uſque nunc retinent; pro qua manutenenda, & defendenda acre inierunt prælium cum Zvinglianis an. 1531. in quo prælio cecidit ipſemet *Zvinglius* Hæreſiarcha, & Dux Zvinglianorum, & animam ſuam Inferorum cruciatibus transmiſit. Non abſimiliter *Hollandi*, ſeu 7. confæderatæ Provinciæ Belgii, quæ antea ſuberant Domui Hiſpano Auſtriacæ, an. 1560. cæperunt tumultuari ſub *Philippo II.* Hiſpaniarum Rege; & quia nullum vitium ſolitarium, penes hoc fidem quoque mutarunt, facti hæretici ex rancore, duplici de cauſa, 1. ideo, quod ipſorum Ablegatos quidam Aulicus *Gueſios*, ſeu mendicos nominaverit coram *Margaretha* Parmenſi Duce, Belgii Gubernatrice an. 1566. 2. ideo, quod *Dux de Alba*, quem Philippus Rex ad eos componendos in Belgium miſerat, durius in eos ſævierit. Ju-

va-

vabantur ab *Eliſabetha* Regina Angliæ, tandem poſt multas ancipites pugnas pariter an. 1648. in pace Veſtphalica authonomiam, plenam que libertatem ſunt conſecuti.

Notandum ultimo: qui in Etymon hujus vocabuli: *Pannonia*, inquirunt, in varias abire opiniones. Aliqui volunt illud derivari ab Idolo: *Pán*, quod vetus Gentilitas pro DEO Paſtorum, & Agricolarum colebat. Hinc quia hujusmodi hominum major Copia fuit olim in Pannonia propter fertilitatem Terræ, & aquarum ſalubritatem, quam ubivis alibi; ideo etiam cultus dicti Idoli in Pannonia magis florebat, quam uſpiam alibi, præſertim in Monte illo *Sacro*, qui nunc Mons S. Martini dicitur, juxta quem ſtetiſſe olim Civitatem amplam, *Pannoniam* dictam, tum ex Hiſtoricis, tum ex actis primorum Regum Hungariæ clarum evadit. Alii derivant illud a voce *Pannon*, quod fuiſſe nomen cujuspiam Principis ex Nepotibus Semi Patriarchæ arbitrantur, qui his in Terris conſedit poſt confuſionem Linguarum Babylonicam; quan-

tumque crevit hujus Dominatus, & Poſſeſſio, tantum crevit & Pannoniæ amplitudo, quæ olim non modo Ungariam, ſed plures alias etiam Vicinas Provincias in ſe complectebatur, ut videre eſt apud Veteres Hiſtoricos, qui Antiquum Pannoniæ Statum, & ſitum accurate deſcribunt. Sunt denique alii, qui vocabulum iſthoc: *Pannonia* ex Meris Slavicis vocabulis coaluiſſe velint; atque tantundem ſignificare, ac ſi quis dicat: *Pán-ón-i-já.* Ille eſt Dominus, & ego; atque hinc inferunt, ab initio, & ad principium diſperſionis Populorum poſt confuſionem Linguarum ad Turrim Babel, Pannoniam liberas non niſi Gentes, easque Slavicas incoluiſſe, nulli certo Domino ſubjectas; tantumque ſingulum Hoſpitem poſſediſſe ex Terra Pannoniæ, quantum quisque vi, & potentia mediante, aut libera ceſſione alterius occupare, & in ſuum uſum convertere valuerat.

Verum fatendum tandem eſt: ſicut hujus vocabuli: *Pannonia*, ita & plurium aliorum cognominum, ac denominationum Urbium, Fluviorum, Montium, Fami-

miliarum, &c. nos veram cauſam, & originem uſque dum ignorare; nam hoc ipſo, quod aliquid multipliciter dicitur, juxta principium Criticorum, jam aliquid illius ignoratur; conſequenter nolentes volentes accedere cogimur Salomoni, qui tametſi fuerit Virorum ſapientiſſimus, fateri tamen non erubuit: nos omnium, quæ ſub cælo ſunt, & fiunt, aut facta ſunt, rationem dare non poſſe. Eccles. 8. 17. Quam multa etenim nomina, caſu ſolum, & fortuito enata ſunt? quæ dein ab hominibus acceptata, occaſionem ſuppeditarunt Prudentioribus, iisdem ſimilia plura nomina, & cognomina ad placitum ſuum excogitandi, & rebus, aut perſonis, quibus volebant, applicandi. Sic in exemplo: *Agria*, Epiſcopalis Civitas in Regno Hungariæ, cur vocetur Latine, *Agria*; Ungarice, *Eger*; Slavonice, *Jager*; Germanice, *Erlau?* quis ſatis divinando explicuerit? aut quæ affinitas, & ſimilitudo horum vocabulorum? cum tamen ad unam, eandemque Rem ſignificandam adhibeantur; niſi dixeris: *Agriam* latine, ab agrorum præſtantia, aut agricultura,

quæ fors olim iſthic magna induſtria exercebatur; Ungarice vero *Eger*, dictam eſſe, a murium multitudine; ubi enim Copia eſt frumenti, aut horrea plena, & foſſæ frumentariæ ſervantur, ibi murium quoque Copiam eſſe, & congregari, eſt neceſſe: *Eger* autem murem ſignificat. Similiter & nomen, *Geyzæ*; aliqui deducunt a Verbo Ungarico, *Gyózó*; quod *Victoriosum* ſignificat; cum tamen forte potius a Vocibus Ungaricis: *Gyóiſze*; *Gyóveſze*; quibus Nutrices, aut Matres Ungaræ ſuos pupulos vocare, & ad ambulandum inſtituere ſolent, deduci debeat; *Geyza* enim, Dux Ungarorum, non fuit innominis uſque ad perfectam ætatem, qua ſolum Victoriarum lauros metere potuit; verum nomen ſuum ab infantia habuit, quod ei vel a Parentibus, vel a Nutricibus inditum, expoſt uſque ad mortem retinuit. Sed de his incertis, minusque utilibus ſatis; pro Coronide ſubnectimus omnia illa Regna, & Provincias, quæ olim Coronæ Hungariæ adjunctæ fuere; & ad qnas Jus ſuum uſque nunc Reges Hungariæ ſemper retinent,

ta-

Digitized by Google

tametsi illarum non paucæ in præsens præ manibus aliorum existant; sunt autem sequentes: Hungaria per se; dein Croatia, Dalmatia, Sclavonia; Bosnia, seu Rama; Servia, seu Rascia; Valachia; Moldavia; Gallicia, aut potius Hallicia; Bulgaria; (quibus adnumerant aliqui, Cumaniam, & Lodomeriam) denique Transylvania; quanquam hæc ultima suum privative Regem nunquam habuerit, sed tantum Duces, vel Principes, vel Vayvodas. Horum Regnorum Insignibus solet insigniri, & circumcingi

SACRA CORONA REGNI HUNGARIÆ;

quam S. Stephanus I. Rex, & Apostolus Hungariæ dono accepit a Sylvestro II. Romano Pontifice, ut ex hujus Litteris, VI. Kal. Apr. Indictione XIII. id est: an. 1000. die 27. Martii, in feriam 4tam incidente, ad Stephanum Roma datis, manifeste apparet; ita ut hodie verum sit dicere:

SANCTO STEPHANO I. DATA EST CORONA A SYLVESTRO PAPA ROMANO.*

EX-

EXCELLENTISSIMIS
ILLUSTRISSIMIS
REVERENDISSIMIS
PERILLUSTRIBUS
MAGNIFICIS
ET
GENEROSIS
&c: &c.
PRUDENTIBUS AC CIRCUMSPECTIS
DOMINIS DOMINIS
INCLYTI REGNI HUNGARIÆ
STATIBUS

Vitam, Salutem, Felicitatem!

INter fumantes nuper correptæ ferali incendio, inclinatæque in tumulum Ungariæ, rogos, quibus Barbarus omnia exitialibus flammis involvebat furor, evertebat inimica rabies: quis pius in mœstos ſuo-

rum

rum manes, e tam luctuoſo Patriæ Trojæ buſto vindicaret Æneas pretioſius non invenit, quam charas Magnarum illarum Animarum reliquias, quas Orbis aliquando ſuſpexit in trabea, amavit in toga, in ſago formidavit. Impium erat, pium non eſſe in tot amantiſſimos Gentis avitæ Anchiſes: qui vel naſcentis tot inter adverſa, vel adoleſcentis tot inter diſcrimina, vel ſervatæ tot inter, tantasque procellas *Patriæ Patres* extiterunt. Indignum fuit, ſine honore eos relinquere, qui æternam ſuis gloriam reliquerunt; Ingratitudo! eorum cineribus juſta negare, qui ſeipſos adusque cineres integritati ſuorum impenderunt. Subſiſte ergo ad tantos Manes, pia Poſteritas! & quorum pretioſo ſive ſudore, ſive cruore riga-

Digitized by Google

ta es, collectos eorundem pia induſtria, in compendioſam urnam pulveres, ad novum parentantis *Doloris Mauſoleum*, comite non tam pede, quam oculo, & affectu comitare. Præferet tot faces dolor, quot tantorum æternatura lumina meritorum etiam poſt funera oculos merentur. Et vero, pudor ſit, tanta *Decora* inter communes umbras reponere, quo illuſtriſſima, ad invidiam Orbis, luce radiabat Patria: dignum, mœſta eorum cupreſſo frontem præcingi ad luctum, quorum triumphali lauro coronabatur ad gloriam. Piaculum ſit, ad triſtes illorum tumulos non illachrymari, qui ſuo pro ea ſanguini non pepercerunt: Sanctum, immortales eorum in cineribus ſcintillas, pretioſas in ſcintillis reliquias venerari, quibus

vi-

Digitized by Google

vivere pro Patria, morique dulce fuit. Nefas ſit, eorum domi oblivi-ſci, quorum memoria immortalitatem obtinuit foris: charum, tantæ virtutis meminiſſe cui ſe toties ſervatum, niſi fateatur, ingratus ſit Chriſtianus Orbis. Unde merito, totus, & hodie non ſine juſto dolore ad tantos Manes ingemiſceret, niſi pro omnibus Unus viveret Leopoldus ſemper Ungariæ glorioſus.

Vobis Inclytis Statibus

Addictiſſimus
COMES FRANCISCUS
DE NÁDASD.

AD

AD LECTOREM.

HAbes, benevole Lector, in hoc pii Doloris Mauſoleo XLIV. Regum, unius Regii Gubernatoris, & XIV. Primorum Ungariæ Ducum monumenta. In quibus affirmare illud audeo nullum te hic Calami errorem deprehenſurum: niſi forte eorum manuductu errare contigiſſet; quorum primam in exprimenda veritate manum ſequi placuit, illorum videlicet in tam illuſtri argumento authoritatem, qui vel CC. jam adhuc annis, vel tardius licet, non tamen minori cum laude, & gratia, publicam lucem, & fidem meruerunt. Ideo nihil hic tibi promitto novi, niſi translatam recentioribus coloribus in novas tabellas notæ imaginem antiquitatis: qua veriorem ſi reperies, illi etiam meo nomine ſubſcribe. Pri-

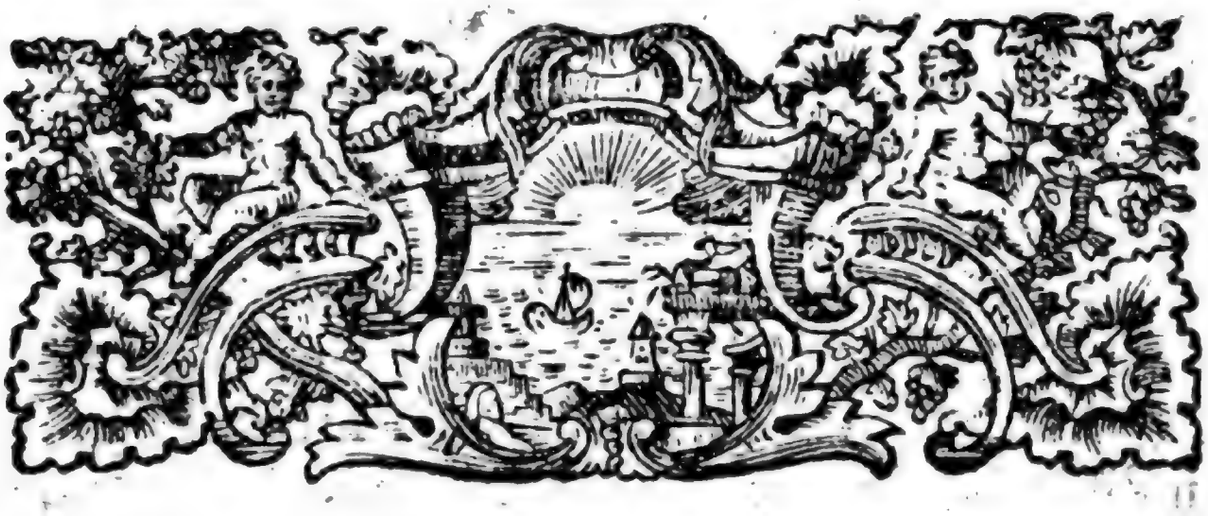

PRIMUS EXITUS UNGARORUM EX SCYTHIA

Sub VI. Ducibus Anno 373.

K E V E.

PRIMUS DUX UNGARORUM.

INter 19. centena Hunnorum millia
propriis meritis, alienis votis
ſine invidia primus:
inter ſex Duces
a natura creatus, a virtute formatus,
a Corrivalibus electus Archi-Dux.
Viam, quam Cerva duce,
ad terram lacte ac melle manantem
in-

invenit arduam,
per ſtratos victor Sarmatas planam fecit:
Ignaviam ratus, obviam fortunam deſerere,
quæ etiam fugiens,
nunquam ſine Comitiva gloriæ graderetur.
Primam, quia ſecundam ſine hoſte,
ad uſque diſſoluta Tibiſci littora,
indiſſolubili connubio ſecum duxit felicitatem.
Secundis per adverſa Iſtri flumina fluctibus
etiam ſine puppi,
quia Captivis inter Utrium Compedes
uſus eſt ventis:
Quis eum ſuper pennas ventorum,
ſi volantem non credat,
negavit remigaſſe?
Nec infauſto *potentiæ* ſuæ præludio
geminæ ad *potentianam* urbem ſecutæ victoriæ,
pretioſa hic illi, ſane utraque accidit:
quia ſine cruento ſuorum impendio altera;
Caro altera, & Charo
centum viginti quinque millium cruore,
conſtitit.
Refudere tamen pretium ſanguinis
prodigi cum Romanis Pannones,
ſanguineo ducentorum, ac decem millium diluvio.
Et elevaverunt victricem Kevei arcam in ſublime:
quæ ut altius ferretur,
proprium & ipſe, primus, & ultimus affudit
ſanguinem, ut-

utque per rubrum mare tranſitum ſuis ſterneret,
ſtravit pro ponte cadaver.
Nec hic infido ſoluta divortio,
dimiſſum deſtituit fortuna principem:
quia inviolatam illi fidem,
ſervavit uſque ad mortem;
Et quem ultra ſequi non potuit,
comitata eſt uſque ad tumulum,
parentante gloria.
Primo
Triumphatæ in Pannonia terrarum Dominæ
Domitori.

KADICHA

SECUNDUS DUX UNGARORUM.

ABſtergite, Hunniadæ, lachrymas,
ſi quas ab invicto animo,
pro victo & victore KEVEO,
juſtus extorſit dolor.
Non omnis uno cecidit occaſu dies,
necdum omnium dierum iucifer occidit.
Non omnes uno claudimur tumulo.
Pro Duce Dux, pro fratre frater,
pro Caſtore amiſſo, Pollux vivit.

In

In KADICHA:

Nec dum profuſus KEVEI refrixit cruor.
Adhuc calet in fratre,
vivit in ſanguine ſanguis.
Macte animis KADICHA!
Vox ſanguinis fratris tui clamat.
Pro luctu, luctam;
pro lugubri toga purpureum ſagum;
pro funebri pompa, non lachrymas,
ſed hoſtium cruorem expetit.
Meretur a poſterorum dolore has inferias,
ſi ſanguine æſtimabiles ſunt.
Nihil reſtat ſolvendum:
Pretium totum anticipato depoſitum;
Tibi reliquit exigendum a terra,
quæ ſuſcipit ſanguinem fratris tui,
non ſurdus iſta a ſanguine ſanguis audiit:
nec bullire tantum in venis contentus,
ad Thulnam,
tunc Pannoniæ, nunc Auſtriæ Urbem,
erumpere, & videri voluit.
Ubi,
tactu explorantibus manum KADICHA Romanis
pulſus quidem primum,
poſt tantam nuper ſanguinis effuſionem,
debilitatem adhuc aliquam præſeferebat.
At mox imminuto ſanguine,
cujus forte copia peccaverat,
validior ſibi redditus,
etiam læſa manu, Macrinum

Ro-

Romuleæ Caput, alterum Aquilæ meſſuit.
Alterius
Cephalicam in fronte melius, quam in manu,
Scithica lanceta ſcrutatus,
uſque adeo venam tetigit
in Detrico,
ut ſanguis ſine deliquio ſiſti non poſſet:
Quo affecta Roma,
& animo, & viribus linqueretur,
in Pannonia ad ultimum triumphata.
Solvite juſta meritis poſteri!
KEVEO, quod vincere cæperit,
KADICHÆ debetis,
Quod nihil vobis vincendum reliquerit
in Terra aquiſitionis.

KEME

TERTIUS DUX UNGARORUM.

MArtem ſuſpexit Ungaricum,
quisquis aſpexit KEME
Militarunt in illo omnes, Ipſe in omnibus
anima ille caputque Militi.
Miles ei corpus, quod tueretur, erat:
Optima ubique membrorum cum Capite,
Corporisque cum anima correſpondentia:
Unde factum,
ut ſæpe etiam Cervi
hoc leone duce in marmoricos mutarentur.

Legislatorem cum ageret,
exemplo imperare maluit.
Felix Respublica,
in qua non mortuæ conduntur leges,
sed vivæ statuuntur,
& ipsorum manibus principum
pro face circumferentur
ante faciem populorum.
Solis cedat e solio,
quisquis inops lucis,
Stellanti Syderum comitivæ non prælucet:
Ab iis, quibus dare deberet,
exspectans lucem.
Gubernatoris abjiciat nomen,
qui proram extimescit.
Ducis titulum deponat,
qui nescit, vel non potest præcedere.
Turpe est Ducem duce indigere:
Turpius a duce Comitem fieri.
Non indigebat bellicis lituis Miles,
ubi suum in armis conspexit KEME:
Cujus, etsi non audierit verba,
spectavit facinora.
Videri quippe maluit, quam audiri.
Cruento ferro pro classico usus,
plus persuasit silentio,
quam sæpe,
ubi absente Principe
ad raucedinem vociferantur tubæ,
sine armorum strepitu perstrepunt tympana,
igna-

ignaviam militis, ſtertente duce increpantia.
Macte virtute eſto, Hunniadum pubes martia!
Pigeat, non ſequi ante volantem ad prælia
KEME.

Non dubita de victoria:
quæ illi necdum Scythia egreſſo,
obviam progreſſa;
Hermanarico Gothorum Rege,
tot gentium domitore, glorioſe domito
in futuræ felicitatis pignus,
ſeſe videtur obligaſſe,
quia nunquam pugnavit ſine victoria.
Inviti Oſtrogothi ultro fatentur Viſigothi:
dum patrias novo hoſpiti ſedes,
fugitiva promptitudine ſine cæde cedunt.
Tandem,
cum vincere ſecundo Romano - Pannones
ſatagit,
quos prius ſtando fuderat,
glorioſo caſu opprimit,
ſuis in antiqua ſtatione confirmatis.

BELA
QUARTUS DUX UNGARORUM.

PAr nobile Fratrum,
Pylade, & Oreſte illuſtrius,
in KADICHA, & KEVEO
ſpectaſti, Viator!

Subsiste nunc:
& tertium in Bela
aut verius tres in uno,
rara fratrum Concordia
in arena Martis fortitudine,
in theatro amoris.
Germana morum, & humorum similitudine,
in statione honoris, statura æquales,
intuere.
Viderentur enim natura, & honor, & victoria,
eadem tribus munia, ac munera
ex oblivione contulisse;
Nisi æqualia in omnibus merita
æqualitatem donorum exegissent:
ut æqualis divisio,
aut potius indivisim collatorum possessio
non conturbaret Fratres.
Cor unum animumque eos habuisse quis
neget?
qui nec animo, nec corpore, nec adversis,
nec prosperis,
nec vita, nec morte separari potuerunt.
Quotidiana experientia demonstrantes,
quæ alibi negantur.
In continuo amoris admittenda esse indivisibilia,
non ignari,
nunquam majora zizania, quam inter triticum;
nullibi graviora crescere odia,
quam quæ in agro amoris seminantur.
Odisse non poterant se ipsos,

to-

tōto *in hoſtes* converſo odio:
qui tunc maxime amantur,
cum minime amantur amici.

Experta hoc malum ſatis hucusque ſenſit
Europa;
Caveat recidivam,
ſi inteſtinum morbum reformidat.

Diſcite gentilium morem Chriſtiani poſteri,
ut hoſtium glorioſi hoſtes ſitis:
amate amicos!
Ne odii veneno affectis domeſticis,
Colubrum in ſinu foveatis.

Hæc extimeſcens BELA,
ſe potius odiſſe maluit, quam ſuos:
Quos ut tutos redderet, ſe periculis objecit;
ut ſervaret illos, ſe ipſum perdidit:
non ignarus illius: quia ſæpe
expedit unum hominem mori pro populo.

Quod ut glorioſius præſtaret,
hoſtilium telorum ſcopus,
ſuorum clypeus eſſe voluit:
Quando prælato propria dextera vexillo,
& Signiferi, & Militis, & Ducis fortiſſimi
munia glorioſe obiit.

Et obiit:

Ut cum Phœnice poſteritatem
morte ſua animaret.

BUDA

QUINTUS DUX UNGARORUM.

Germanus Frater Atilæ; occiſus ab eodem.

BUDA
Omnium conſcius,
&
ſocius victoriarum
quas triumphatrix Hunnornm gloria,
per tot rerum, regumque ac Regnorum diſcrimina
felici Marte collectas,
in Pannonia cumulavit,
Quæ illi tot victoriarum pars,
inter tot invictos Duces, debeatur,
difficile foret decernere:
Niſi unus eum ATILA Frater ſuperaſſet,
ideoque omnis ad duos
prædeceſſórum felicitas, & gloria devolveretur,
ſed qui cum pluribus optime convenerant,
duo convenire non poterant:
forte quia fratres erant,
quibus præter fraternum nomen,
nihil commune obtigit.
Manſuetus BUDA, ferox ATILA.
Pacificæ ille appetens oleæ,

iſte

Digitized by Google

iſte ſanguinis.
Partis ille ſatur victoriis:
inſatiabilis iſte Tantalus.
Ambitioſo iſte faſtu, potius quam natu major,
præcedere omnes:
Cedere ille omnibus.
Digniſſimus haberi & videri iſte,
eſſe ille maluit.
Nunquam tamen
ita occultare merita ſua potuit,
quin ab omnibus
luce, oculoque, digniſſima viderentur.
Solus ATILA liventibus oculis laborans,
nunquam tam bene videre poterat,
ut ſibi BVDA non eſſet inviſus.
Quæ in illo ſuſpicere debuiſſet,
ſuſpecta habuit.
Cauſam antipathiæ ſi quæras:
Oculi ATILÆ nequam fuerunt,
quia BVDA bonus fuit.
Oculorum hoc, & vitiorum peſſimum vitium
eſt,
ad lucem caligare.
Nec tantum oculis, ſed etiam auribus ATILÆ
gravis fuit BVDA:
quo audito ne forte meliora faceret,
fecit peſſima.
Hoſtili potus ſanguine, Conſanguineum ſitivit.
Cui exterorum parcat furor,
qui fratris Carnifex eſt?

Nec hic tamen ſubſtitit ſcelus:
parum credens,
Patricidali tabo terras inebriaſſe,
niſi eodem Iſtrum quoque cruentaſſet:
Sacrilegum manuum ruborem,
ferali fratris balneo eluturus:
ne haberet amplius,
unde tantæ immanitatis rea dextera,
erubeſceret.
Jacet ergo Germano Tyranno dejectus,
qui inter tot ſuorum, hoſtiumque cadavera
ſemper invictus ſteterat.
Jacet! at qui tot Regibus,
e humili Sicambria
Auguſtam Budam formaverat,
non habet, ubi jaceat.
Negatur buſtum cadaveri
ne forte ſanguine fratris ebria,
garrula prodat humus ſacrilegium;
Mandatur Iſtro,
liquidum ſcelus liquido tumulo ſepeliendum.
Solum, quod aut inimico ferro expungi,
aut cum aquis defluere non potuit,
Authoris in opere,
Bvdæ nomen relictum.

ATI-

ATILA.

SEXTUS DUX, ET PRIMUS REX GENTILIUM UNGARORUM.

Obiit Anno 454.

PAvete Reges, formidate Principes!
timete Regna! perhorreſcite populi!
Metuite Gentes! ingemiſcite Urbes!
trepida Munde?
ad novi, & nunquam hactenus viſi
portenta Cometæ.
Ab Oriente emergens, in Occidentem vergit,
nec prius cum ſole velle videtur occidere,
quam totum cum Marte circumeat horizontem,
acue ferrum Miles
Vomeres in arma recudite Cives!
Togam In Sagum convertite Patriæ Patres!
Nulli ſub hoc ſydere licebit eſſe pacifico:
Cruenta portendit prælia;
Iratos terris denunciat Cælos,
novo rurſum diluvio, ſed ſanguineo involvendis;
Vindicis Aſtrææ præfert faces,
quibus cæſus flagelletur orbis.
Commiſſa eſt executio ATILÆ:
Quod nomen cum audiſti Viator,

Digitized by Google

Monſtrum forte aliquod, non hominem,
aut ſub humano aſpectu belluam,
aut ſub Regia larva Tyrannum,
hactenus credidiſti.
Ego vero
ſub fero vultu
multæ feritatis Domitorem;
ſub monſtroſo nomine prodigium fortitudinis;
ſub hoſtili titulo,
victorioſæ felicitatis miraculum
ſub immanitatis ſpecie,
invictiſſimum Martem deprehendo.
Concuſſa tot ducum caſibus,
tota in præceps Hunnorum inclinabat gloria:
niſi Herculeis humeris,
fortiſſimorum Atlantum oneri
unus ATILA ſuccolaſſet:
ſed tantæ animæ, Pannonia
corpus anguſtum fuit.
Noluit ibi meridiem gloriæ agere,
ubi orientem aſpexit.
Difficile quippe eſt, a magna fortuna non abripi.
Adlectis ergo
decies Centenis ſuorum millibus,
usque adeo in agone contendit,
ut brevi
exanimati totius Europæi Corporis
animam ageret.
Pannoniæ Rex pronunciatus,
Medis, Gothis, Dacis,
imperare non contentus: Im-

Imperatorium cum invicto robore animum,
in Myſiam, Traciam, Macedoniam
Achajam, & Illyricum extendens,
venit, vidit, vicit:
Rege Gepidarum Alarico, Marcomannis,
Svevis, Qvadis, Turingis, Erulisque;
ſine ferro potitus.
Tantum poteſt vel abſentis fama Potentiæ
Germaniæ vix hoſtis
jam victor declaratus:
Fortitudinem, & felicitatem, plerumque una
progredi oſtendit.
Fuſo Sigiſmundo Conſtantiæ principe,
non tam prælium, quam Triumphos egit,
ad Baſileam.
Ignobilem nemo calumnietur gentem,
quæ tam nobiles Cervices ſubjugavit.
Argentinam,
Tranſeuntibus polyodopolim, Germanis
Straſpurgum
omnibus perviam usque adeo ſolo alliſit,
Ut ſtante ATILA nunquam reſurgere auſa,
ſemper diſcincta jacuerit.
Rhenenſes inde agreſſus,
quas jugo ſuo duras Cervices advertit,
deſtinatas Marti victimas ferro, & Igni
immolavit
indignum ratus, coactis imperare,
qui ſponte ſubeſſe detrectarent.
Trecas, quas hoſtis adierat,

A Divo Lupo Antiſtite pro flagello Dei
ſalutatus
amicus intravit.
Quis non miretur
tantam immanitatem a Lupo cicuratam?
Toties victor, ut ſemel ad Catalaunos vinceretur,
Duo uno prælio Reges,
Gallorum Merovæus, Gothorum Theodoricus
cedere debuerunt.
Ab Aquileja ſesqui-anno tentata,
extorquere conſenſum quem ferro non poterat,
patientia nimia in furorem verſa
extorſit igni:
Quando collatis in pyram ephypiis
inequitante Vulcano,
victor muros tranſcendens,
veteris incendia Trojæ repræſentavit.
Præluſerat huic Tragœdiæ,
ſublatis ex urbe pullis ciconia:
Ne vel tam acerbum hoſpitum ſuorum exitum
præſens cerneret;
vel eodem cum ſuis correpta rogo,
inimicas flammas aleret;
vel quod minaces in hoſtilibus ſignis
aquilæ ungues extimeſceret.
vel ut cautior Ipſa incautos,
periculi Cives admoneret;

vel

vel ut bonis avibus
ATILÆ cederet Aquileja.
Præibat primus prima ſigna ATILA,
futurus ipſe in ſignum ſuorum:
Sive quia *Regem* ſe eſſe meminit,
cujus faſces faces eſſe debent
ad exemplum.
Sive potiundæ avidus victoriæ,
in qua ſemper primatum tenuit.
Everſa potiri nolens Aquileja,
Patavium, Veronam, Vincentiam, & Brixiam,
Cremonam, Bergamum, Mantuamque, &
Ferreriam,
Totam denique Æmiliam
imperata facere coëgit,
Mediolano, Ticino, Hetruriæque frænos
injecit:
Ravennates, quas ſemel reſerarunt,
nunquam amplius clauſerunt portas Victori:
& ne forte tanto numero non ſufficerent,
Ipſa in portas mœnia aperuerunt:
Non ignari, ſero ibi obſerari urbes,
ubi hoſtis habet muros.
Tantis audientiori victoriis,
Auxona, Veſontio, Cabilone, Lugduno,
Batavis, Ambianis, Menapiis, Morinis,
Bellovagis, Vaſconibus, & Lexobiis
expugnatis,
Cenomanis, Unellis, Aulereis, Diablintis
Siſmiis, Andecavis, Tricaſſis, Samnitis
do-

domitis.
Normannis, Sicambris, Lituergis, Nitrionibus,
Phriſiis, Buſactoribus, Saxonibus, Tyndaris,
Driopibus, Prutenis, Lytvanis,
vel concuſſis vel deletis,
Evona, Cortino, Argirunto, Veglia,
Senia, Semigallia, Sena,
Orthophinia, Rhegio, Lephca, Tarſatica,
Flavona, Alvona, & Lyburnia,
ac tota pæne ad ultimum Gallia, Italiaque,
qua direptis, qua ſubactis,
ſola ſuis viſa eſt deeſſe triumphis Roma:
cui ut parceret,
S. P. Q. R. ſupplex occurrit,
Leo Sanctiſſimus impetravit,
Deus imperavit.
Ita Metus Orbis formidabilis omnibus,
a ſolo Deo terreri potuit.
I nunc, quisquis es,
ignavum convitiare populum,
cui ipſa Terrarum Domina ancillata eſt.
Contemne robur, cujus flagellum,
cæſus ad ſanguinem ſenſit orbis:
Severitatis tamen non prius argue,
quam omnem ferrei nominis victoriam,
feritatis ream condemnaveris.
Interim quia multi ſunt, qui accuſant ATILAM
innocentem D. Urſulæ, Sociarumque Virginum,

Vir-

Virginem ſanguinem, de manu ejus requirentes:
Severius & ego ſacrilegæ ſeveritatis condemnarem manum,
niſi vel inter Romanos
ſceleris deprehenderem caput,
vel flagellum Dei,
cum Sanctiſſimo Leone revererer;
vel gentilis cæcitas judicium lenius mereretur.
collectis per orbem victoriis,
Pannonias pacificus reviſit:
Bellicam tot annorum gloriam
poſita galea, quieta pacis olea Sicambriæ coronaturus,
ſed ferro aſveta Dextera,
dum non invenit hoſtes, facit:
ſi facere non poteſt,
fit ipſa hoſtis:
Ubi exteros non reperit, Domeſticorum;
ubi alios non deprehendit,
etiam ſanguini, Frater Fratri:
Budæ Atila parricida.
Tandem
qui inter hoſtium acies Achilles ſteterat,
domi quia ſine Marte
non diu ſine morte.
Inter pocula
cum ſe nimis oculatum, nimis multum videre crederet,

cœ-

cœcum ad nuptiales tædas ſecutus puerum,
in feralem creditur foveam incidiſſe
vino ſopitus, ſanguine ſepultus
Dignum tam grande nefas tali piaculo,
ſi maturior ſæculo 24. annis ætas,
eorum, in quibus accuſatur, malorum
capax eſſe potuiſſet!
At quamvis lento, ac benigniore fato,
occidit tamen:
ſeu vitæ faſtidio longioris
ſeu victoriis feſſus,
ſeu quod nihil ſibi amplius vincendum ſuper-
eſſet,
quas cum Cæſare natales,
has etiam cum eodem,
non ſine 300. fabiis expertus fatales
Idus Martii:
ut qui Martem ſpirabat vivus,
in moriente Mars videretur expirare:
cujus enſe præcinctum prius quam natum,
novo gradivo gravida ſomniaverat Mater.
Hoc poſteris relicto,
cum in alios uti neſcirent in ſe ipſo converſo,
diviſi in varia fratres,
Chaba Regnum,
ſe ipſum perdidit Aladaricus.
Hoc eſt,
arma Patrum ſine dextera, manum ſine capite
Sceptra Regum ſine armis,
victorias ſine pugna, corpus ſine anima
hæreditaſſe: Ma-

Majorum ſudore parta otio vendere:
aliorum vulnere aquiſita
ſine dolore amittere,
ſed ut tantos cineres
compendioſa urna concludamus,
Sta viator!
Et cujus nulla in pulvere deprehendis veſtigia,
perambula orbem
vel in trivio literata invenies marmora,
in quibus legere poſſis, quis fuerit
ATILA
Filius Bendecuci,
Nepos Magni Nemroth.
Nutritus In Engaddi.
Dei Gratia Rex Hunnorum.
Medorum. Gothorum. Dacorum,
Metus Orbis, Flagellum Dei.

Mantiſſa: ſeu *Appendix*.

Chaba Filius Atilæ, poſt mortem Patris, rediit
in Scythiam cum Reliquiis Ungarorum, devicto & occiſo Aladario Fratre ſuo.
ut habet communior opinio Hiſtoricorum, præſertim Domeſticorum.

SECUNDUS EXITUS UNGARORUM EX SCYTHIA

sub VII. Ducibus. Anno 743.

ARPADUS

FILIUS ALMI DUCIS. PRIMUS DUX UNGARORUM.

DEfunctam tribus ante sæculis,
totam in cineribus ATILÆ
credebant alii, tumulabant alii
Ungarorum Gloriam:
nisi quarto a funere sæculo
desperatæ a multis vitæ signa
edidisset:
Post longam noctem, longiorem felicitatis diem
secunda inchoante aurora.
Almo Patre,
in Arpado primo genito secundo genita,
in lucem non tam prodiit, quam rediit,
Orbi spectabilis Europæo.
Purpureus prioris diei epilogus
sereno præluserat sequentis exordio
Non potuit non sequi, bona dies,
tarditatem compensante bonitate.
Ita annosæ sint, ut diutius durent quercus.

Aqui-

Aquilam ſibi in Almo geſtare viſa Mater,
nova brevi metaphormoſi,
pervagantia orbem flumina profudit.
Quod ſomniavit Parens, experti poſteri:
Prævolantem in Pannonias,
Almo Duce, *Aquilam*;
dominantia terris æquora in Arpado.
Quod glorioſe auſpicatus Pater:
ne author imperfecti operis audiret,
perfecit filius;
Quod intendit ille; aſſecutus iſte,
ſic bene veſtigiis inſiſtitur Parentum.
Hæc ubi
invidentibus Patrem Filio, Ducem militi
præficis,
in primo Daciæ limine Viatorem defeciſſent,
non defecere animos:
quibus ita vixit in filio Pater,
ut in quo cerneretur Almus,
eidem decernerentur & honores.
Ducem ſe ut videt ARPADUS;
ne vanum ſine re nomen gereret,
primus & ultimus in prælio eſſe voluit:
indignum judicans,
aut victorem poſt ſe relinquere,
aut iis pro muro uti,
quibus Princeps ipſe muro eſſe debet.
Fixis in Dacia *ſeptem Caſtris:*
vel ut feſſo indulgeret militi;
vel ut ferrum,

quod incruentum e Schythia extulit,
ab hoſtium ſanguine immune ſervaret:
non plus ultra progredi ſtatuerat cum Alcide,
prima majorum ſuorum ſtatione contentus:
niſi vel invitus,
Urgente in feſtarum aquilarum agmine,
ad avitas Patrum ſedes
bonis avibus pergendum cenſuiſſet.
More igitur in amore Pannoniæ impatiens,
quam alienis adulteram amoribus advertit
muneribus demeritam reducere contendit.
Non ignarus,
Munera efficaciſſima amorum eſſe media.
Non contradixit conſenſui
incauta Suato-plugi prodigalitas;
proque phalerato equo,
Regnum venale proponens.
Remiſit & ipſe, miſſum pro munere munus
plenum Danubio cornu,
ceſpitemque, terræ promiſſionis pignus.
Lætior optato munere ARPADUS,
Lympha Diis libata,
ita ad aras præfari auditus:
Hujus aquæ terræque alumnam
redde nobis,
qui Cœlorum terrarumque Regibus imperas,
Pannoniarum Pater!
& memineris,
fuſi pro hac majorum noſtrorum ſanguinis,
digna, quæ ſæpius,

ad

ad Diviniores Ungariæ aras,
litante pro aquis lachrymas dolore
decantetur præfatio.
Divinis peractis, ad ſuos converſum
audi viator:
Hic dies nobis datus eſt commilitones,
Deorum voluntate, fatoque noſtro,
quo vel victores nos Europa,
Pannoniarum agnoſcat Dominos,
vel victos Sarmata
per ſummam contumeliam ridendos,
objiciat Europæ populis,
jam pridem nobis propter ATILÆ *arma,*
quæ victor circumtulit, inimicis.
A fæcunda magis, quam facunda concione,
quos animos conceperit auditor Miles,
parta declaravit victoria;
nunquam victi, ſemel pro ſemper victorioſi,
Sarmatorum Domitores.
Tantæ fortunæ Dominus,
noluit ſolus Dominari.
Collegii Septem Virorum Rectorem cum
ageret,
Rex nunquam audire voluit.
Uniformitatis, etiam dum præeſſet, obſer-
vantiſſimus,
pari cum reliquis Collegis portione conten-
tus.
Montem Noe ad albam Regiam,
non tam domitore jugo premendum,

quam vindice ferro propugnandum,
ſuſcepit,
futurorum Regum Domicilium;
agnoſce Patrem tuum Patria.
Recole tuum Joſue,
educte in terram promiſſionis populè!
& vel in cineribus ARPADI,
fæcundum tot Regum ſemen
grato memoriæ ſinu
venerare.

SABOLCH

SECUNDUS DUX UNGARORUM.

NOn ideo pauca memorabilia præſtitit SABOLCH,
quia vel avara in ſuorum laudibus vetuſtas
pauca loquitur,
vel ſegnis in majorum encomiis
non multorum meminit poſteritas.
Plerumque;
Tenuis jam apud Recentiores veterum eſt memoria:
& niſi vel aliquos ſui radios in auro,
vel Umbram relinquant in charta,
in tumulis vix inveniuntur.
Vitam etiam poſt funera meretur,
e communibus cineribus eruendus SABOLCH:
quem, cum viveret,

Su-

Supra communem ſortem evehens virtus,
ne ambitionis debitor audiret,
creditorem Honorum fecerat;
Glorioſi Principes,
qui honoribus nihil debent.
Miſeri, qui faſces ante merita,
togam ante ſagum, ante galeam lauros
nundinantur.
Præire honores maluit, quam ſequi.
Inter ſeptem Viros Secundus,
ſecundam ſemper expertus fortunam,
vectigalem ſibi fecit felicitatem.
Quid vindicibus ejus armis debeat Ungaria,
fatentur Tibiſci littora:
Quibus pro mœnibus uſa, quod enixerat Natura,
ſervavit SABOLCH.
Pacificus æque ac bellicoſus,
quæ ſemel obtinuit victor poſſedit invictus.
Tandem eo felicitatis genere felix,
quod infelix eſſe non poſſet,
nec niſi in morte dolendus;
vivit tamen adhuc,
non ingrata nominis immortalitate:
ſive unum in paucis ſive rarum in multis
Sabolchenſem Comitatum;
Sive *Illuſtriſſimam Cſákiorum* progeniem
matura tot ſæculorum ætate venerandam,
ad primum Caput referas.

Digitized by Google

GYULA

TERTIUS DUX UNGARORUM.

MAjores Gyulæ ne quære Viator!
ipſe majoribus ſuis major,
quibus avita ſucceſſione
in honoris veſtigiis ſuccedere non potuit,
anteceſſit;
ignaviam ratus, a ſanguine mutuari purpuram;
indignitatem avitis honoribus honorari;
inopiam Hæreditariis Victoriis celebrari,
tenebras, aliorum luce ſplendere;
imbecillitatem, fluxis majorum ceris;
aut fulciri, aut inhærere.
Quippe,
Gratior eſt ſemper propriæ virtutis partus,
etſi non ſemper formoſior alieno.
Hinc quidquid a Parentibus accipere poterat,
ſeu Nominis, ſeu Fortunæ,
ipſe ſibi dedit.
Laboris amantiſſimus,
facilius cum acerrimo hoſtium, quam cum otio,
armiſtitium admiſit.
Cum Marti hoſtis deeſſet in Campo
Hippolytum egit in ſylvis:
ne ferro glorioſus Alcides, otio vinceretur.
Venator dum prædam ſequitur fugacem,

in

in veſtigia Albæ incidit,
altis olim mœnibus, jam vepribus cinctæ
Romulidum Urbis.
Non potuit non porrigere jacenti dexteram:
ſive ut, ſepultas inter rudera Patriæ, Thebas,
antiquus ſuſcitaret Amphion;
ſive, ut, novus in ſylvis Orpheus,
ſylveſcentem ſub Romano nomine,
Civitati reſtitueret Tranſylvaniam.
Felices Acteones; quorum caſſes,
Non ferarum Domos, ſed Urbes,
Non feras, ſed homines cingunt.
Felix & tu hoc Principe Dacia!
ſub quo, quia aliiena non ambiiſti,
tua pacifice poſſediſti.
Date ſuperi,
Unum his terris poſt tot alios,
GYULAM vindicem!

CHUNDUS
QUARTUS DUX UNGAROROM.

NEc arma ſine conſiliis,
Nec conſilia ſine armis,
aut formidabilia hoſti,
aut victricia eſſe poſſunt Militi.
Pulcherrima Bellici Corporis Symmetria,
cui Caput Palladis, manus autem ſunt Martis.

Fertiles ibi ad meſſem gloriæ agri,
ubi Martialis aratri vomeres,
galeata regens Minerva, arma ſerit.
Omnia alia execranda ſint in Campis connubia:
Martis cum Pallade Sacro Sanctum,
Vir aliarum Mulierum,
hæc Mulier Caput eſto Viri.
Acephalo ne fide Militi,
cujus tota in manibus ſpes eſt.
Non gloriæ, aut virtuti,
ſed cæcæ adſcribe ſortis aleæ,
ſi, quas ſola, inconſulto capite, manus,
ab hoſte extorſit victorias.
Nulla quidem ſine metu geruntur Bella:
Nunquam tamen ſine certo periculo,
quæ ſine conſilio.
Subſiſte hic Viator!
Et quod hactenus in optimo Belli Duce
videre deſideraſti,
in Chundo velut in ſpeculo intuere.
Conſilio, & manu promptus,
Domi Cato, Belli Annibal.
Sorte ſua ad Nyrin amorem contentus,
cum ſibi nihil deeſſe crederet:
ut alii abundarent,
nihil potius habuit,
quam finitimorum injuriis propulſatis,
Ungarici terminos imperii quam latiſſime
propagare,
privatis periculis publicam firmare ſecuritatem,
ſuis

ſuis fortunis aliorum cumulare felicitatem.
Proprii ſanguinis prodigus, alieni vindex,
docuit Principes vivere Subditis,
Arte & Marte pugnare;
Conſilio, & induſtria triumphare.

LEHEL
QUINTUS DUX UNGARORUM.

QUidquid in LEHELE vides Viator,
Martium eſt:
Frons, oculi, vultus, robur, genus, & ingenium.
Et omnis, quam ſpirat, martialis anima,
ne palam fiat, non poteſt tegi.
Ita magnis Heroum animis,
anguſtus nimis Campus, pectus eſt:
Illud commune cum ignibus nacti,
quod abſcondi in ſinu nequeant.
Ferreum illi in adverſis Caput,
ne cederet malis, ſed contra audentior iret:
pennatum in proſperis,
vel ut ſemper altius ferretur;
vel, & impulſis, ab aura gloriæ pennis,
ad velocitatem ſtimulatus,
longiorum conſiliorum tardiores partus
prævolaret.
Multa aliis victoria feſſis:
Bohemia, Carinthia, Styria, Carniolia,

Lo-

Lotharingia, Saxonia, Thuringia, Svevia,
Francia, Burgundia, Alyſia,
in triumphum ductis,
eo ſucceſſu, progreſſuque felicitatem Hungaricam promovit:
Ut nihil usque adeo arduum foret,
quod vel intentatum, vel invictum,
Magnanimitas LEHELIS pertranſiret.
Sed quia nulla in terris firma eſt felicitas;
invidentibus fortunam fatis,
cum Imperium Victor circumiret:
Inſidias hoſtiles circuire non potuit.
iranti tantum in vinculis robur,
tantosque in vicina Regna auſus,
victori Cæſari:
Humanorum inquit ſcelerum ultores ſumus:
& advindictam Deorum Immortalium editi,
cum vos perſequi deſinimus,
nos ipſe Vindex ſequitur a tergo Deus.
Ferali, ab inglorio victore ſententia fulminatus,
pro oblata mortis eligendæ poteſtate,
Martiali cornu pro ultimo ſolatio impetrato,
inque triumphabundi Conradi frontem impacto:
Præibis, ait, ad inferos:
& ibi mihi ſervies.
Ita proſtrato Cæſari,
glorioſum duxit ſupercidere.

VER-

VERBULCHUS

SEXTUS DUX UNGARORUM.

QUidquid ſpei in duobus habuit,
Una die perdidit Ungaria;
Quando LEHELEM, & VERBULCHUM amiſit.
Una dies feralis duobus,
toti luctuoſa accidit Patriæ.
Nimirum.
Nunquam proceræ ſine humilibus myricis,
cadunt arbores;
Nunquam Principes, ſine ſtrage populorum;
nunquam Caput absque membris.
Neſciebat, cui prius parentaret dolor:
paribus in utroque meritis,
paria juſſu exigentibus.
Æqua amborum felicitas, & infelicitas,
vita, mores, & mors;
idem ſentire, & velle:
Raræ in *Belli Ducibus* virtutes!
Quorum diſſidiis ſcinditur Miles,
dividitur robur, enervantur vires.
diſtrahuntur animæ, firmatur hoſtis
labefactantur Principes:
Prius laceſſantur, quam colliguntur Victoriæ.
Importabile Monſtri pondus,
plura Capita in uno Corpore:
niſi ab eadem anima vegetentur.

Bi-

Bicipitem in LEHELE, & VERBULCHO ſpectaſſes Aquilam:
ſed nunquam bicordem:
usque adeo in omnibus concordabant.
Iphidicum illud, aut Cæſareum magis in VERBULCHO,
quod hoſtilem prævertens famam,
proſpero æque, ac propero curſu,
Germaniam, Italiamque victorioſus
ſine labore triumpharit.
Ita celeritas compendium eſt laborum.
Et ſane tamdiu victrix,
aut ſtetit, aut pugnavit Ungaria,
quamdiu agiliores pedes habuit.
Plerumque longorum conſiliorum tarda molimina,
hoſtem roborant non enervant.
Citius quippe ſcintillas ſopias, quam incendia;
facilius ſuprimas in herba malum,
quam ubi excrevit in ſylvam.

URSUS
SEPTIMUS CAPITANEUS, SEU DUX UNGARORUM.
IN SECUNDO EXITU EX SCYTHIA.

NE terreare, aut deformi vultu,
aut fero nomine Viator!

In-

Inter miraculoſas Imagines numeranda eſt
forma fortis;
plerumque omnes Belli imbelles ſunt
& bellis inepti.
Aurum etiam in tenebris pretioſum eſt,
ubi tota cum die, turpeſcit pulchritudo.
pretioſiſſimas gemmas rudis concha;
fortiſſimam Cedri medullam Scabioſus Cortex;
ſordidata, magnos animos, forma tegit.
Plerumque
Sub innubi tellus areſcit Cœlo,
Sub culta manu Campus incultus jacet.
ſteriles in fulvis glebis, avenæ;
Lætior in atris fluctuat Campis ſeges.
Ita forma Viros neglecta decet:
non tornatiles Lorica lacertos,
nec molle galea Caput,
nec trepidam ferrum dexteram.
fortes quippe non mollibus, ſed fortibus, creantur.
Talem ſe in urſo inveniſſe gratulata fortuna,
gaviſa Bellona,
apud illum ad ultimum reperta,
etiam poſt quam alios deſeruiſſet.
Nulli Septem Virorum vel Meritis, vel glo
ria ſecundus,
ultimus fatorum ordine ereptus:
Seu, quod unus omnes Martio robore adæ-
quaret;
ſeu, quod ſolus pro ſeptem ſufficeret,
quorum oneri ferendo

ſine ſocio par, eſſet;
Sive, quia ad fortiſſimum ventum eſt,
in quo fruſtra hoſtilis furor laborabat,
fruſtra labor improbus furebat,
domando.
Illic validiſſimo ſæpe Græcorum impetu,
potentiſſimo hinc Romanorum robore preſſus,
nec tamen oppreſſus,
docuit, quid poſſit, vel inter anguſtias,
magnanimitas Ungarica.

GEYSA
FILIUS TOXI DUCIS.
PRIMUS DUX CHRISTIANORUM UNGARORUM.

in Pannonia natus, & educatus.

QUod bonum, felix fauſtum,
fortunatumque tibi nunc ſit Ungaria!
Poſt tot noctium tenebras, umbrarumque nubila,
quibus ſepulta tot ſæculis jacuiſti,
excuſſo tandem Gentilitatis jugo,
e tenebris in lucem prodi, Divinioris lucis filia!
felix tibi exurgit PHOSPHORUS,
felicioris Cynthii prodromus,
feliciſſimi diei Nuncius: poſt

poſt tot ferrea ſæcula aureus,
poſt tot formidabiles Belli Duces, amabilis Princeps pacis,
GEYSA:
deſideratus cunctis Gentibus ferro Scythico fatigatis;
optatus ſuis omnibus, ad lucem veritatis producendis;
Primus Dux Chriſtianorum Ungarorum,
Primus docens ſine armis vincere gentes,
quas ita ſibi devinctas tenuit:
ut quos alii minabant ferro,
ipſe regeret affabilitate;
quorum alii manus, pedesque vinciebant,
ipſe Corda devinciret.
Ut amicorum in ſe animos, vel in hoſtibus inveniret,
nec habet,
quod ſuis ſe aliquando ereptam a GEYSA queratur Auſtria:
niſi ingrata beneficium non agnoſcat,
poſt Rudigeri Tyranni furores
paternos GEISÆ favores.
Ne tamen aliena pervicacius tenere videretur,
ceſſit ultro,
amoribus potius, quam armis certaturus.
Quo fecit,
ut ferreas Principum voluntates
in aureas emolliret.

non ferro, ſed auro multorum fatigatus,
ne vel ferro vel feritate majorum uteretur,
aureus jam ante Princeps.
At nolite timere amplius, gentes!
correcto orbe
ſua DEUS flagella ſubtraxit:
pacificæ ramo Oleæ,
ſi quæ inflixit vulnera, curaturus.
poſt tot Saules novum ſuſcitavit Davidem:
in Salamone ſuo,
optimum Parentem in optimo Filio celebrandum.
Neque enim malus eſſe partus poteſt,
qui a fæcundis Matris gratiarum favoribus
Parentibus donatur.
Neque mala arbor quæ tam nobilem fructum
protulit;
ut non immerito dubites,
an arborem ex fructu, an fructum ex arbore
laudes?
Hoc ſcio,
arborem hanc ante fructum non tamen ſine
fructu,
Mariæ placuiſſe:
qua Magiſtra, Prædagogo Adalberto, Diſcipulo GEYSA,
Divina ſapere cæpit Ungaria.
Paucos tamen ad initium numeravit Condiſcipulos.
Multus Ducem ad Campum Miles,

ra-

Digitized by Google

rarus ad aras comitatus.
ut prodigium ſit,
inter tot male affecta membra,
ſolum Caput valere potuiſſe:
niſi forte medica numinis manus,
curam a capite incepiſſet.
Et ſane ſpes optima ſanitatis,
ubi Caput valere incipit.
Ne tamen, ſua in terris immortalitate,
terris tantum natus crederetur:
Cadere tandem in terram, & mori debuit,
tantorum ſemen bonorum:
At vix cecidit, ſurrexit,
vix mortuus eſt, revixit in filio:
cujus Diviniore fæcunditate;
totam DEO Ungariam regeneravit,
multornm in uno Protoparens filiorum.
Moriens,
ne tantam in luctu relinqueret poſteritatem,
illud ad ultimum ſolatii loco teſtari auditus:
Idcirco DEUM,
acerrimam Ungarorum Gentem,
in Pannoniis Chriſtianæ Reipublicæ finibus
colocaſſe
ut Orthodoxa imbuti Religione,
& illam ardentius retinerent,
& obſtinatiſſime ab omni infidelitate
muri inſtaurarentur.
Legite morientis oracula, poſteri!
& antiqui veſtri muneris mementote,

recole & tu Chriſtiani ſalus orbis,
veteris munia gratitudinis:
& cui te toties ſervatam debes,
tantorum memor debitorum,
defende, ut defendaris.

S. STEPHANUS
NEPOS TOXI: FILIUS GEYSÆ DUCIS.
PRIMUS REX ET APOSTOLUS REGNI HUNGARIÆ.

Ab An. Chriſti 1000.

AUrum ſumme pro ſepia, adamantem pro calamo,
Æternatura pro coloſſis marmora!
Quisquis STEPHANI pro dignitate memoriam tranſcribere moliris æternitati.
Divinam dic auroram, quæ talem diem;
arborem vitæ, quæ talem fructum;
Cœleſtem rorem, qui talem gemmam:
Davidem alterũ, qui talem genuit Salomonem,
Dux Regem, GEYSA STEPHANUM,
Prodigium Principum, Ideam Regum.
Parcite Reges!
Si quid veſtris detractum elogiis, STEPHANO tribuatur.
Sine ullius injuria illi debet Ungaria,
quod tot titulis ſuum fecit: ut

Digitized by Google

ut omnium, & Princeps Regum,
& Regiorum, quæ poſteritas aut legit, aut fecit,
particeps fieret meritorum.
ſuper ædificati ſunt alii coloſſi:
Hic lapis eſt fundamentalis.
Rami alii; hic arbor; flumina alii, hic fons;
Radii alii, hic ſol, Reges alii, hic *Corona* (a)
& quidem ex auro, adhuc inter nativa viſcera,
ad lydios Protomartyris lapides,
in futurorum Regum & Caput, & decus,
probato & approbato:
ut prius coronatus, quam natus.
Magisque Corona Regem, quam Rex Coronam ambiiſſe videatur.
Duos illi Cœlum Nativitatis Prodromos,
Angelum, & Protomartyrem, præmiſit.
Quis (putaſſet) puer iſte erit?
Quem tantis prævenerant benedictionibus,
impatientes moræ cœlites, quod tardius naſceretur,
a cujus vita multorum natalis,
a cujus prima luce multorũ dies expectaretur.
vix natus Mundo, renatus DEO,
eundem cum Patre.
Divinioris vitæ, & Parentem, & Magiſtrum,
ſortitus eſt Divum Adalbertum.
Quem DEus erudire voluerit,
ſub profano non tolerat Præceptore.

(a) *Stephanus* Coronam ſignificat.

STEPHANI origo debet omnia Cœlitibus.
Educatio vix quidquam debet hominibus,
niſi Cœleſtibus.
Diſcite novella Principum Germina,
diviniore lacte nutriri ad Coronas.
Quod virtute non obtinetur,
armis vel vix aquiritur: vel vix diu tenetur.
Primus Regii roboris nervus, virtus eſt;
Primus ad ſolium gradus, compendioſa ad faſces via.
Qua progreſſus STEPHANUS
ne mirere Viator,
quod Miſcam, Neo-Chriſtianum Polonorum Ducem
ad Coronam prævolantem, anteceſſerit.
Prioritate temporis, potior jure cenſebatur ille:
Niſi Litem dirimens Aſtræa,
ſuam, interprete, & Legato Angelo,
pro STEPHANO tuliſſet ſententiam
Felices Honoris Candidati!
pro quibus ad gloriæ iter, patentes DEUS,
commendatitias ad Sceptra Cœlum, porrigit:
decernit ille, perquem Reges regnant.
Nec erat, qui tam potentibus STEPHANI promotoribus contra diceret:
Niſi qui bellum indiceret æquitati:
Quam quia æquali cum Rege paſſu,
amico Cupæ ſimigienſium Duci,
ſequi non placuit, perſequi placuit inimico.

Ita

Ita ſæpe parta cum DEO amicitia,
inimica eſt hominibus.

Stetit tamen pro ſuo DEUS STEPHANO,
qui pro DEO, & ſtare, & cadere ſtatuerat:
precibus audentior quam armis,
utpote qui pro Divis dimicaret:
ubi plurimum precaria arma valent.
Unde factum,
ut, qui diviſum in diverſa Regnum,
membra a capite lacerare moliebatur,
Acephalus ipſius truncus,
ad quatuor finitimarum Urbium portas,
diviſus appenderetur.

Ita impiorum molimina in ſtatera appenſa,
dum proprio in præceps feruntur pondere,
ſuo lapſu alienam promovent felicitatem.

Fuſo per duellionum capite,
deſperata jacuere membra.
Stetit Victor, pro Aris STEPHANUS:
Sed ne victoria, non ſine Divis obtenta,
ſolus ſine Divis gauderet:
Memor Sacramenti, quo ſe Divo Martino
obſtrinxerat,
erecto in Sacro Pannoniæ monte,
æterno victricis pietatis monumento,
æternas & filiorum, & bonorum, ſimigienſium decimas ſacras eſſe voluit.

Glorioſi triumphi, in quibus
DEUS Militi, Miles DEO palmam porrigit,
victorioſæ ſemen felicitatis.

At quia nulla diu ſine hoſte felicitas,
nulla diu ſine bello pax:
novam iterum authore GYULA,
ſeu belli ſementem,
ſeu Zizania inter frumentum electorum ſpargere cepit,
tot jam ab initio diſcordiarum ſeminarium,
infelix Dacia.
Sed quia non horret ibi pugnam animus,
ubi ſecurus eſt de victoria:
Nec poteſt non eſſe ſecurus,
ubi DEI cauſa claſſicum inſonat:
Prodit intrepidus in Campum STEPHANUS.
Exutus omni fortuna, ferro inditur Gyula.
nec prius vincula exuit, quam Chriſtianum induat,
ut bis ſit liber.
Ita etiam cum victis ſuas victorias dividere ſolitus.
Amicus Amicorum DEI,
Inimicus Inimicorum cum eſſet:
Hoſtilem non ultra præſeferebat vultum,
quam hoſtiles DEO animos conciliaſſet.
Pacem hanc, ut procuraret:
ſæpe, vel Regem ſe oblitus;
vel Regiam virtutem eſſe ſciens,
aliis bene facere, cum poſſis male;
Vel Apoſtolicum, vincere in bono malum:
& fecit Regie, & vicit Apoſtolice.

Fa-

Fatetur nefarius ille,
cui Regium ſanguinem ſitienti,
Gladium caſus, Regi ſomnum excuſſit.
At ſcelus illud, pro ſcelere vitam retulit,
ne illud fortaſſe in STEPHANUM caderet:
Amici noctem perdidimus ulli benefaciendo.
Semel pro Patria ferrum traxit:
non quod animo pacifico amor ſuorum,
ſed quod hoſtis deeſſet.
Defendere magis parta, quam aliena ambire,
Chriſtianum duxit:
Rapinam arbitratus, ambitionis incendia,
irritare alieno.
His a Cæano Bulgarorum Duce flammis correptæ,
cum aliter mederi non poſſet Patriæ:
ſanguine hoſtili ſuccurrit,
adeo feliciter,
ut non modo Ungariam ſervarit,
ſed etiam triumphatam glorioſo Marte Bulgariam victricibus Sceptris adjecerit.
Dives tot Spoliis STEPHANUS,
non Regiam, ſed Templa,
non Gazas, ſed Aras cumulavit:
Ut oſtenderet, ſe non tam pro focis,
quam pro aris, arma ſuſcepiſſe.
Et, ne de alieno, quam de ſuo, liberaliorem credas:
tacentibus aliis, lapides loquentur,
effuſam, ac pene prodigam in Divos
STEPHANI liberalitatem. Tem-

Templa ſexaginta, Cœnobia trecentis plura,
Epiſcopatus deni,
Archi-Epiſcopatus Strigonienſis, & Colocenſis-
Sacra Canonicorum Collegia duodecim:
ne forte in regione alba ad meſſem
optati deeſſent operarii.
Nec fraudatus ſpe ſua, providus Paterfamilias:
Siquidem jactum in terram bonum ſemen,
eo cum flore germinavit,
ut brevi nullo Zizaniis loco relicto
centuplum ferre fructum non contentum,
omnes late Urbes, ac tecta
in Diviniora horrea commutarit.
Certe, ſi unquam, tunc fertilis fuit Ungaria:
in tanta tamen fertilitate
non potuit non creſcere tam bonæ frugis
pretium,
utpote,
cujus Rex ipſe, agriculturam exercebat:
Ut merito dubites:
an Regem in Apoſtolo ſuſcipias?
an Apoſtolum in Rege venereris?
Catholicos alia, Chriſtianos alia,
Regna Reges habeant:
non invidebit hos titulos ulli,
dum Apoſtolicos habebit, Ungaria.
Cæterum ibi minime pro Rege agnoſci volut,
ubi ſe Regem maxime oſtendit.

Non

Digitized by Google

Non horrebat mendicum in paupere Chriſtum:
ipſe videre volens, cui Regios crederet theſauros.
Diem publicis cum impendiſſet negotiis,
noctem privatis dedicabat:
ſeu, ut purpura ad lacernam non erubeſceret;
ſeu, ut neſciret ſiniſtra ejus, quid faceret dextera;
ſeu, ut tecta, liberius iis vacaret Majeſtas,
quibus lucem prohibebat reverentia.
Non tamen ita ſemper latere potuit,
quin aliquando fieret manifeſta,
& nox ipſa indicaret ſcientiam:
Quando,
uſque adeo diſperſit in pauperes omnia.
Ut vix pilum de barba referret:
De injuria Matri Gratiarum queſtus,
ut veniam potius, quam pœnam, reis (ſi ad altius tribunal appellaſſet)
obtineret.
Erubeſcite ad emendationem purpuræ,
quos Latentis ſub endromide DEI pudet:
Et vix de ſuperfluis micam redditis,
tantorum creditorum debitores,
Statutos a Deo Regnorum advocatos
Reges ſciens,
in cilicio ſæpe, & cinere,
Ungariæ apud DEum fecialis factus,

il-

Illuc elevabatur corpore,
quo negotia tractaturus aſpirabat animus:
vel, ut vicinior Cœlis facilius audiretur;
vel, ut altiore dignus ſolio, e terris tolleretur:
nunquam verius
quam Cœlum inter, terramque medius,
ſuorum agens mediatorem.
Affine Sancto Henrico ſecundo,
Filio Divo Emerico glorioſus:
quem digniore Corona dignum,
ne paternis meritis in ſucceſſione deberet aliquid,
Cœlum ipſum coronavit.
Non invidebat altiorem parens filio dignitatem,
non ſuum ſibi Iſaacum eripi Abraham,
ſed ſuis condolebat:
Quod Patriam Pater ſine Filio,
Rex Regnum
ſine regiarum hærede virtutum relinqueret.
Ergo ne Coronam, tantum Divorum munus,
impari tranſcriberet vertici;
MARIAM,
& Regni, & Coronæ, ex aſſe hæredem fecit,
per eandem, per quam acceperat,
reſtituens ſua Dona Divis:
ſeu quod ſecundus in terris non reperiretur
STEPHANUS, ſeu,

Digitized by Google

ſeu, quod meritorum ſuorum præmium,
ad Cœlos præmitteret;
ſeu, quod altioris eſſet poteſtatis, Coronas
diſtribuere:
ſeu quod Coronam offerret pro Corona,
ad quam e terris evocabatur,
aut verius, ipſo Magnæ Dominæ aſſumptæ die,
Magnus & Filius, & Servus aſſumebatur;
ſeu, quod ſupremam Coronæ Ungaricæ con-
ſervatricem,
vellet eſſe MARIAM.
Ne timeas diademati tuo, patria,
quamdiu Regina Cœli Reges tuos coronabit.
illi debes, quod nunquam hactenus
Electos ſuos coronare hæreſis potuerat:
Non fuit legitima electio,
Ubi Mariæ Calculus defuit.
Mariæ ergo quærat gratiam,
qui Coronam quærit Ungaricam:
Iſta juſſit, & voluit,
atque ad ultimum teſtatus eſt STEPHANUS.
Contradicite, ſi lubet rebelles Hæreſeon Hy-
dræ,
teſtamento jam a ſæculis authenticato.
De aquiſitis libere diſponere potuit!
Ad Ultimum,
ne quis ſe præteritum queri poſſit,
in STEPHANI teſtamento:
reliquit omnibus deſiderium ſui,

Unum

Unum eſt;
quod etiam a bonis omnibus juſtum exigere dolorem.
elicere poſſet lachrymas:
quod tam liberali legato, aut non contenti Legatarii Superi,
aut in tam gratæ hæreditatis apprehenſione, longioris moræ impatientes,
STEPHANUM terris eripuerint.
Minuit tamen doloris ſeriem,
quod in Reginæ Cœli manibus,
Sceptra ſua viderit Ungaria;
& vel in demortuo STEPHANO,
viventis dexteræ experta ſit beneficia:
quorum panegyricos habuit,
Morbidos, cæcos, mancos, claudos,
qui pedibus manibusque jam ſani,
in laudes Divi abibant.
Ceſſo:
Laudes enim STEPHANI illius ad inſtar urnæ ſunt,
qua Divini hujus Hectoris oſſa claudebantur.
Unde
quo plus ſunt potæ, plus faliebant aquæ, ſalutares,
Credidiſſes non tumulo, ſed cumulo odoramentorum exuvias Regias conditas.
Usque adeo, non modo quatriduanus, ſeu quadragenario diuturnior in monumento, non fætebat,

bo-

Digitized by Google

bonus in STEPHANO Chriſti odor:
quo male affectam ſuis in deliquiis
poſteritatem recrearet.
Revertere, revertere *in odorem Unguentorum*
ad antiquæ Opobalſama ſalutis,
in languore tuo poſteritas.
Revertere erro Viator,
ad Diviniores primorum ignium reliquias,
reconditas in tantis cineribus ſcintillas;
reperturus.
Quæ, ad inveſtigandam amatæ quondam veritatis viam.
accendendis ſerviant luminaribus.

PETRUS
EX DUCIBUS BURGUNDIÆ; S. STEPHANI EX SORORE NEPOS.
II. REX UNGARORUM.

ab Anno 1039.

Nil ita luctuoſum
Probi Principis funera comitatur,
quam improbus Succeſſor.

Talem præſagiiſſe ſibi viſa Ungaria,
quando triennio Divum luxit STEPHANUM:
ita, ut totum PETRI imperium,
luctus fuerit Ungarorum: Us-

Usque adeo nihil plauſu dignum egit.
In vita magis, quam morte lugendus,
quas mortuus exigere debuiſſet,
extorſit vivus lachrymas:
Tyrannus verius, quam Rex;
Colui aptior, quam Sceptro;
Grege dignior, quam populo;
exilio, quam ſolio, Stiva, quam purpura;
reſte potius, quam Corona.
Nefarius Regni prædo,
aliorum lachrymis lætus, ſanguinis prodigus;
ſub Corona ſacra, profanum Caput:
ſub Regia fovendis populis trabea,
crudelitatis monſtrum;
ſub Auguſta Majeſtate, turpitudinis mancipium,
nullam honeſtatem, pudorem nullum,
vel intentatum, vel illæſum tranſiit.
Quem proprio lædere non potuit,
alieno ſcelere ſauciavit.
Ita *improbus Princeps*
pernitioſa Peſtis, contagioſa lues,
nunquam ſolus malus eſt.
Tandem quia multis gravis,
Multis Caput importabile fuit:
excuſſus e Solio in exilium,
quod inique aquiſiverat, turpiter perdidit.
Nimirum
Violenta nemo imperia continuit diu.

Re-

Digitized by Google

Reperit tamen Patronum Scelus,
ſanguis ſanguinem, iniquitas æquitatem;
Rex Cæſarem, PETRUS Henricum III.
cujus non tam voto, quam miſeratione,
reſtitutus Regno,
extortos Albæ, indignis manibus recipit faſces:
At vix ad Regnum, etiam ad ingenium rediit
in hoc a priore alius;
quod in omnibus ſceleſtior.
Deſperata eſt emendatio,
quæ a reductis de loco pœnarum ſperatur,
Ungariam ab ungore dictam voluit:
talis fuiſſet ſemper, ſi ſub tali Rege ſemper.
Ab indomita feritate,
exoſus optimis, juxta, ac peſſimis,
Scythicæ portam aperuit immanitati,
quaſi poſtliminio reduci:
at ſolvit Tyrannidem oculis,
quam in Vazule Nittriæ exercuerat.
In hoc mitius cum illo egit æquitas,
quod oculorum pœna contenta
pro auribus Vazulis,
quas plumbo, ne Rex audiret, obturaverat;
non ademerit aures PETRI:
qui jam antea apud omnes peſſime audiebat,

Ad ultimum, vix locum Cadaveri posteritas reperisset:
nisi illi tantum spatii
una inter tot scelera Pietas (si non ambitio)
in extructa a se Quinque-Ecclesiis Ecclesia,
gratitudinis loco exhibuisset.

ABA

BAVARUS, S. STEPHANI, OB SOROREM EIDEM NUPTAM, AFFINIS.

III. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1041.

NEcdum satis luxisti, Ungaria.
Ne cohibe lachrymas, justum ne siste dolorem;
Plures adhuc tibi deplorandi restant:
Ut scias, quid uno amisso STEPHANO
in tot aliis deperdideris.
Solis occidui munia,
nunquam minora ita supplere possunt Sidera,
ut nox non discernatur a die.
Nunquam, excussam annulo, referet gemmam silex,
nunquam aureum Coronæ decus,
fulvæ restituent glebæ.

Non

Non omnis fascibus manus,
non quivis diademati est aptus vertex:
nisi forte,
ubi Reges aptant, faciuntque *Coronæ*
optimæ sunt, quæ Capitibus accommodantur.
Ita,
majus impari in PETRI vertice diadema
quando advertit ABA:
aptius se habere Caput ratus,
detractum illi, imposuit sibi.
In hoc uno laudabilis,
quod excusso Petro, in solio:
detestabilis, quod successerit in Tyrannide.
Sui ipsius, quis esset, aut immemor,
aut memor potius, quis ante fuisset:
ad indigna quæquæ, quibus dignior esset,
suopte motu abjectus,
Regiam cum communi confundens sorte,
spes magnas delusit *electorum;*
qui sæpe malos cum metuunt; pessimis suffragantur.
A suis timeri volens magis, quam amari.
Expertus brevi est, quid sit metu regere:
Siquidem
qui Sceptra duro Sævus imperio regit,
regnare nescit, Regna dilacerat metus,
pacificus quæ rexit amor.
Nec alia est differentia
inter belluarum, hominumque Rectores,
quam timor, & amor.

Congreſſus cum Henrico pro Loco, & Corona,
cum utrumque ſervare non poſſet;
ut ſe ſervaret, rejecit Petro Coronam.
Sed quia majora merebatur,
tanti ſuorum ſanguinis fuſi reus,
fundere, & ipſe ſuum debuit,
ut ſanguine elueret ſanguinem.
Cadaver Regiis juſtis indignum,
non tam conditum, quam abjectum,
diu ſine honore delituit:
ut vel poſt mortem in cinere pœnitentiam ageret,
tandem a Cœnobio Sarienſi,
inter tot inſanas prodigalitates
prodigioſo liberalitatis Regiæ erecto monumento honoratum.

ANDREAS. I.

FILIUS LADISLAI CALVI, DUCIS HUNG. REASSUMPTOS SCYTHICOS RITUS ABOLEVIT.

IV. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1047.

POſt occiduam Proto-Regis Serenitatem, poſt Sereniſſimos STEPHANO ſole dies ſub

ſub aureis Regiæ frontis radiis multa nubila,
multas numeravit Ecclypſes Ungaria:
ferales pluribus accendere tædas coacta,
ut unum tandem inveniret.
Sacros ſæpe diſcuſſit Cineres,
ſi quam forte reperiret ſcintillam,
de qua
præferendam populo DEI facem accendere
poſſet.
Quæſitæ vivæ Sanctiſſimi Regis reliquiæ,
quas indomitus Giſelæ furor,
vel in herba præciderat,
vel patrio evulſas ſolo Exilio damnaverat:
ut per aliorum ruinas impia Jezabel,
viam ſterneret Petro ad honores.
Oſtendit, *quid poſſit muliebris audacia,*
ubi ſemel Dominos victrix excuſſit frænos.
Fæminæ ergo primam PETRUS Coronam,
ſecundam debuit Henrico.
ABAM illius tempore admittere Dominum.
ANDREAM hujus,
ipſo ſanguine coactus ſcribere Hæredem.
Ita in brevi
una Corona plura fatigavit Capita,
quæ ſubjecta membra fatigaverant.
Publicæ igitur ut quieti conſuleretur,
revocatus ab exilio ad Regiam conſuluit
ANDREAS:
in hoc uno Conſultor peſſimus,
quod Tyrannidem Tyrannide vindicans,

Virtutis viam non aliter invenerit, quam per ſcelera,
divinorum everſione ædium,
Antiſtitum excidio, proſcripta Regno Religione;
per quæ, & ſibi Regnum,
& ſe Regno redditurus,
a relapſa ad idola ſua gentilitate trahebatur.
Ubi tamen Diadema in Capite,
novum ſeſe divis obligandi advertit munus;
Capitale omnibus voluit,
ad Divi STEPHANI non redire Sacramenta.
ab aris ruinas Patriæ reparare exorſus,
Bohemos, Polonos, & Auſtrales,
Gloriæ Ungaricæ vectigales fecit.
Ad Poſonium primum, ad Jaurinum iterum
Henrico III. bis major,
Supplicem Rex habuit Cæſarem:
quem fames fecialis
primam inter partes adeo adverſas pacem & impetratam æterno ſancire fœdere coegit.
Memento, Germana ſinceritas, antiqui Sacramenti.
Belæ fratri purpura humi ſtrata,
Coronam, & gladium Paralyticus propoſuit,
ut cum hoc Ducatum, cum illa gladium referret.
Erravit tamen contra prima principia,
quod gladium hoſti porrexerit:
cui licet deſtinatam victimam,
mors vinculis exolverit: Co-

Coronam tamen de uncto filii vertice
Fraternus excuſſit livor.
Inter prodigia
noſtros hic, poſteri, numerate LEOPOLDOS.

BELA I.

FRATER ANDREÆ I.

V. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1060.

MAne rubens Cælum,
plerumqae pluvius comitatur dies,
cruenta regni exordia ſanguineus Epilogus:
ut prodigium ſit,
ſanguine parta, ſine ſanguine teneri:
ferro extorta, pacifica olea conſervari,
inique erepta, ſancte poſſideri.
Tenuit tamen, & poſſedit BELA.
Et quod claudus aſſecutus eſt impie Regnum,
integer vitæ, ſcelerisque purus conſervavit:
ſicque raro Regum exemplo,
quem non repererant Sceptra, fecerunt probum.
Rem Chriſtianam,
cum tertium ex integro reſtituiſſet;
æqui imprimis, juſtique amantiſſimus vindex,
omnia ad libram, pondusque revocavit.

Rebus pretium, vitam legibus,
omnibus æquitatem reſtituit:
Et ne deberet aliquid
Creditor eſſe maluit gratiarum,
quas nunquam cum obligatione diſpenſavit:
ne vel nundinator audiret eorum,
quæ gratis dari deberent:
vel ſuum gratiæ nomen perderent.
Pacifica cum regeret Sceptra,
Ne in ſolito quietis otio teperet,
ſive Militaris Civis, ſive Civilis Miles:
Martem ſupplente arte,
recuſis in Harpagones enſibus,
brevi labore,
eam in patrio ſolo reperit Auri Venam,
cujus apertio
Multorum purpuras tinxit,
& Coronis decus
& ſuis, ne morbo laborarent Regio, vitam
dedit.
Omnia cum optime firmaſſet,
ſolium firmare oblitus,
collapſo illo, & ipſe lapſus;
aut potius a vindice Nemeſi,
ex eodem, quod injuſte obſederat,
juſte eliſus, & colliſus throno,
propria didicit, docuitque experientia,
quis ſit malorum initiorum exitus,
quod *onus extorti violenta manu Sceptri*?
Diſce, quisquis depreſſo alio ſurgere
alie-

aliena paupertate abundare,
alterius funere vivere,
alieno exilio regnare pergis;
Aliena nemo Sceptra poſſedit diu.

SALAMON
FILIUS ANDREÆ I.
VI. REX UNGARORUM.

ab Anno 1063.

SAncti Stephani Pronepos, Andreæ I. Filius:
utriusque ſanguis, neutri ſimilis.
Vix incedere edoctus,
ſolium, non tam propriis pedibus,
quam Paternis ulnis, delatus aſcendit:
Cunis dignior, quam throno, faſciis dignior,
quam faſcibus,
Puer in Regem coronatus eſt.
Ne tanto impar oneri, vel ante tempus ſuccumberet;
vel Rege Patre defuncto,
ipſe quoque Regio Puer munere defungeretur;
vel Sceptri nucibus venalia proponeret;
nova quæſita ſunt vincula:
quibus Henricus III. Imperator,
deſponſata Puero filia obligaretur.

Usque adeo nihil plauſu dignum egit.
In vita magis, quam morte lugendus,
quas mortuus exigere debuiſſet,
extorſit vivus lachrymas:
Tyrannus verius, quam Rex;
Colui aptior, quam Sceptro;
Grege dignior, quam populo;
exilio, quam ſolio, Stiva, quam purpura;
reſte potius, quam Corona.
Nefarius Regni prædo,
aliorum lachrymis lætus, ſanguinis prodigus;
ſub Corona ſacra, profanum Caput:
ſub Regia fovendis populis trabea,
crudelitatis monſtrum;
ſub Auguſta Majeſtate, turpitudinis mancipium,
nullam honeſtatem, pudorem nullum,
vel intentatum, vel illæſum tranſiit.
Quem proprio lædere non potuit,
alieno ſcelere ſauciavit.
Ita *improbus Princeps*
pernitioſa Peſtis, contagioſa lues,
nunquam ſolus malus eſt.
Tandem quia multis gravis,
Multis Caput importabile fuit:
excuſſus e Solio in exilium,
quod inique aquiſiverat, turpiter perdidit.
Nimirum
Violenta nemo imperia continuit diu.

Re-

Reperit tamen Patronum Scelus,
ſanguis ſanguinem, iniquitas æquitatem;
Rex Cæſarem, PETRUS Henricum III.
cujus non tam voto, quam miſeratione,
reſtitutus Regno,
extortos Albæ, indignis manibus recipit faſces:
At vix ad Regnum, etiam ad ingenium rediit
in hoc a priore alius;
quod in omnibus ſceleſtior.
Deſperata eſt emendatio,
quæ a reductis de loco pœnarum ſperatur,
Ungariam ab ingore dictam voluit:
talis fuiſſet ſemper, ſi ſub tali Rege ſemper.
Ab indomita feritate,
exoſus optimis, juxta, ac peſſimis,
Scythicæ portam aperuit immanitati,
quaſi poſtliminio reduci:
at ſolvit Tyrannidem oculis,
quam in Vazule Nittriæ exercuerat.
In hoc mitius cum illo egit æquitas,
quod oculorum pœna contenta
pro auribus Vazulis,
quas plumbo, ne Rex audiret, obturaverat;
non ademerit aures PETRI:
qui jam antea apud omnes peſſime audiebat,

Ad ultimum, vix locum Cadaveri posteritas reperisset:
nisi illi tantum spatii
una inter tot scelera Pietas (si non ambitio)
in extructa a se Quinque-Ecclesiis Ecclesia,
gratitudinis loco exhibuisset.

ABA

BAVARUS, S. STEPHANI, OB SOROREM EIDEM NUPTAM, AFFINIS.

III. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1041.

NEcdum satis luxisti, Ungaria.
Ne cohibe lachrymas, justum ne siste dolorem;
Plures adhuc tibi deplorandi restant:
Ut scias, quid uno amisso STEPHANO
in tot aliis deperdideris.
Solis occidui munia,
nunquam minora ita supplere possunt Sidera,
ut nox non discernatur a die.
Nunquam, excussam annulo, referet gemmam silex,
nunquam aureum Coronæ decus,
fulvæ restituent glebæ.

Non

Non omnis fascibus manus,
non quivis diademati est aptus vertex:
nisi forte,
ubi Reges aptant, faciuntque *Coronæ*
optimæ sunt, quæ Capitibus accommodantur.
Ita,
majus impari in PETRI vertice diadema
quando advertit ABA:
aptius se habere Caput ratus,
detractum illi, imposuit sibi.
In hoc uno laudabilis,
quod excusso Petro, in solio:
detestabilis, quod successerit in Tyrannide.
Sui ipsius, quis esset, aut immemor,
aut memor potius, quis ante fuisset:
ad indigna quæquæ, quibus dignior esset,
suopte motu abjectus,
Regiam cum communi confundens sorte,
spes magnas delusit *electorum*;
qui sæpe malos cum metuunt; pessimis suffragantur.
A suis timeri volens magis, quam amari.
Expertus brevi est, quid sit metu regere:
Siquidem
qui Sceptra duro Sævus imperio regit,
regnare nescit, Regna dilacerat metus,
pacificus quæ rexit amor.
Nec alia est differentia
inter belluarum, hominumque Rectores,
quam timor, & amor.

Congreſſus cum Henrico pro Loco, & Corona,
cum utrumque ſervare non poſſet;
ut ſe ſervaret, rejecit Petro Coronam.
Sed quia majora merebatur,
tanti ſuorum ſanguinis fuſi reus,
fundere, & ipſe ſuum debuit,
ut ſanguine elueret ſanguinem.
Cadaver Regiis juſtis indignum,
non tam conditum, quam abjectum,
diu ſine honore delituit:
ut vel poſt mortem in cinere pœnitentiam ageret,
tandem a Cœnobio Sarienſi,
inter tot inſanas prodigalitates
prodigioſo liberalitatis Regiæ erecto monumento honoratum.

ANDREAS. I.

FILIUS LADISLAI CALVI, DUCIS HUNG. REASSUMPTOS SCYTHICOS RITUS ABOLEVIT.

IV. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1047.

POſt occiduam Proto-Regis Serenitatem, poſt Sereniſſimos STEPHANO ſole dies ſub

ſub aureis Regiæ frontis radiis multa nubila,
multas numeravit Ecclypſes Ungaria:
ferales pluribus accendere tædas coacta,
ut unum tandem inveniret.
Sacros ſæpe diſcuſſit Cineres,
ſi quam forte reperiret ſcintillam,
de qua
præferendam populo DEI facem accendere
poſſet.
Quæſitæ vivæ Sanctiſſimi Regis reliquiæ,
quas indomitus Giſelæ furor,
vel in herba præciderat,
vel patrio evulſas ſolo Exilio damnaverat:
ut per aliorum ruinas impia Jezabel,
viam ſterneret Petro ad honores.
Oſtendit, *quid poſſit muliebris audacia,*
ubi ſemel Dominos victrix excuſſit frænos.
Fæminæ ergo primam PETRUS Coronam,
ſecundam debuit Henrico.
ABAM illius tempore admittere Dominum.
ANDREAM hujus,
ipſo ſanguine coactus ſcribere Hæredem.
Ita in brevi
una Corona plura fatigavit Capita,
quæ ſubjecta membra fatigaverant.
Publicæ igitur ut quieti conſuleretur,
revocatus ab exilio ad Regiam conſuluit
ANDREAS:
in hoc uno Conſultor peſſimus,
quod Tyrannidem Tyrannide vindicans,

Virtutis viam non aliter invenerit, quam per ſcelera,
divinorum everſione ædium,
Antiſtitum excidio, proſcripta Regno Religione;
per quæ, & ſibi Regnum,
& ſe Regno redditurus,
a relapſa ad idola ſua gentilitate trahebatur.
Ubi tamen Diadema in Capite,
novum ſeſe divis obligandi advertit munus;
Capitale omnibus voluit,
ad Divi STEPHANI non redire Sacramenta.
ab aris ruinas Patriæ reparare exorſus,
Bohemos, Polonos, & Auſtrales,
Gloriæ Ungaricæ vectigales fecit.
Ad Poſonium primum, ad Jaurinum iterum
Henrico III. bis major,
Supplicem Rex habuit Cæſarem:
quem fames fecialis
primam inter partes adeo adverſas pacem & impetratam æterno ſancire fœdere coegit.
Memento, Germana ſinceritas, antiqui Sacramenti.
Belæ fratri purpura humi ſtrata,
Coronam, & gladium Paralyticus propoſuit,
ut cum hoc Ducatum, cum illa gladium referret.
Erravit tamen contra prima principia,
quod gladium hoſti porrexerit:
cui licet deſtinatam victimam,
mors vinculis exolverit: Co-

Coronam tamen de uncto filii vertice
Fraternus excuſſit livor.
Inter prodigia
noſtros hic, poſteri, numerate LEOPOLDOS.

BELA I.

FRATER ANDREÆ I.

V. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1060.

MAne rubens Cælum,
plerumqae pluvius comitatur dies,
cruenta regni exordia ſanguineus Epilogus:
ut prodigium ſit,
ſanguine parta, ſine ſanguine teneri:
ferro extorta, pacifica olea conſervari,
inique erepta, ſancte poſſideri.
Tenuit tamen, & poſſedit BELA.
Et quod claudus aſſecutus eſt impie Regnum,
integer vitæ, ſcelerisque purus conſervavit:
ſicque raro Regum exemplo,
quem non repererant Sceptra, fecerunt probum.
Rem Chriſtianam,
cum tertium ex integro reſtituiſſet;
æqui imprimis, juſtique amantiſſimus vindex,
omnia ad libram, pondusque revocavit.

Rebus pretium, vitam legibus,
omnibus æquitatem reſtituit:
Et ne deberet aliquid
Creditor eſſe maluit gratiarum,
quas nunquam cum obligatione diſpenſavit:
ne vel nundinator audiret eorum,
quæ gratis dari deberent:
vel ſuum gratiæ nomen perderent.
Pacifica cum regeret Sceptra,
Ne in ſolito quietis otio teperet,
ſive Militaris Civis, ſive Civilis Miles:
Martem ſupplente arte,
recuſis in Harpagones enſibus,
brevi labore,
eam in patrio ſolo reperit Auri Venam,
cujus apertio
Multorum purpuras tinxit,
& Coronis decus
& ſuis, ne morbo laborarent Regio, vitam
dedit.
Omnia cum optime firmaſſet,
ſolium firmare oblitus,
collapſo illo, & ipſe lapſus;
aut potius a vindice Nemeſi,
ex eodem, quod injuſte obſederat,
juſte eliſus, & colliſus throno,
propria didicit, docuitque experientia,
quis ſit malorum initiorum exitus,
quod *onus extorti violenta manu Sceptri*?
Diſce, quisquis depreſſo alio ſurgere
alie-

aliena paupertate abundare,
alterius funere vivere,
alieno exilio regnare pergis;
Aliena nemo Sceptra poſſedit diu.

SALAMON
FILIUS ANDREÆ I.
VI. REX UNGARORUM.
ab Anno 1063.

SAncti Stephani Pronepos, Andreæ I. Filius:
utriusque ſanguis, neutri ſimilis.
Vix incedere edoctus,
ſolium, non tam propriis pedibus,
quam Paternis ulnis, delatus aſcendit:
Cunis dignior, quam throno, faſciis dignior,
quam faſcibus,
Puer in Regem coronatus eſt.
Ne tanto impar oneri, vel ante tempus ſuccumberet;
vel Rege Patre defuncto,
ipſe quoque Regio Puer munere defungeretur;
vel Sceptri nucibus venalia proponeret;
nova quæſita ſunt vincula:
quibus Henricus III. Imperator,
deſponſata Puero filia obligaretur.

Hic ille Regius, multorum morbus eſt,
non alios poſt ſe velle videre purpuratos,
quam, qui ejusdem ſecum,
id eſt: Sanguineæ ſint complexionis:
Cum tamen ſæpe in Regio ſanguine
nil ſit conveniens purpuræ
præter communem communi Sanguini colorem.

Parente ſimul, & Corona privatus;
non prius, vel Arte, vel Marte Henrici,
reſtitui Regno potuit,
quam Regio excuſſus ſolio BELA,
quod cedere noluit puero vivus,
ceſſiſſet viro mortuus.
Vix ad Coronam revocatus, ad arma evocatus,
quod infans amiſerat, vir iterum perdidiſſet;
niſi fecialis Jaurini Antiſtes Deſiderius,
Glorioſam laudatiſſimis de victoriis pacem
GEYSÆ perſuaſiſſet;
Vix tactus hoſtili manu,
profanatum credens Regium verticem,
ſacra iterum reconciliari Corona
ungique in Regem voluit:
Ut, cum pluribus non poſſet Coronis,
una ſæpius coronaretur.
At dum feſtivos tertio Regi parant ignes,
ipſæ in flammas, ac cineres abeunt Quinque-Eccleſiæ.
In pyram cedit ſolium:
non vano futurorum odiorum præludio:

quo-

quorum ignea ſemina SALOMONIS conceperat furor.

Ita concepta ſemel radicem ægre perdunt odia:
Maxime,
quæ æmulus virtutis ſparſit livor.

Ergo confuſus furore favor,
ſub amica pacis olea inimicum ferrum,
perdita ſub dulci melle venena fovens,
trepidabat nemine perſequente;
ſecuritatem ut inveniret, pericula quærebat;
at qui ſe hoſtibus majorem ſuis ſemper,
ſemper inferiorem deprehendit GEYSA:
glorioſus toties, contra alios victor,
hic usque adeo victus,
ut quibus feralem parabat foveam,
ab iis e ſolio præceps ageretur in eandem.
Tandem cum nec vinculis, quam in libertate, melior,
pietatem Divi LADISLAI agnoviſſet,
iterum rebellis, iterumque victus:
Diviniore impulſu, ut ſaperet, compulſus,
novo Martem deluſit ſtratagemate.
Saccum induit pro ſago, cilicium pro trabea,
cinere conſperſus caput pro auro:
Glorioſior in Specu, quam in Regia;
laudabilior, cum ſemel abjiceret,
quam cum ter apponeret Coronam.
Sta Viator!
Et tam ſubitam metamorphoſin,
Regem in deſerto, Eremitam in Rege, ſuſpice.

Qui-

Quique Hebræum desipuisse miraris,
hunc in fine sapere ne mirere SALOMONEM.
Hæc mutatio dexteræ Excelsi est.

GEISA I.

BELÆ I. FILIUS.

VII. REX UNGARORUM.

ab Anno Christi 1074.

BELÆ Regis Filius Sancti Ladislai Germanus,
plus Fratri, quam Parenti debuit.
Exilium post hunc, Regnum cum illo adiit:
ad quod Divinis auguriis destinatus,
ante pugnam victor, Rex ab Angelo coronatus.
Ut nemo sit,
qui ambitiosi Martis arguere possit GEISAM,
quem cœlum ipsum,
proposito in prælium præmio,
invitare ad arma, animare ad hostem,
ad victoriam juvare visum spectante LADISLAO:
ne aliquid subesse formidaret mali:
ubi Superi patrocinarentur,
Ad præfixum Basilicæ ex voto ponendæ scopum,
obvium e Vacienſi Sylva Cervum habuit,
Lu-

Digitized by Google

Luciferis ardentium inſtar tædarum cornibus,
ne erraret prælucentem.
Fixit ibi veſtigia, quæ futura tegeret poſteritas
æternaturæ monumenta liberalitatis;
Patronæ Hungaricæ alterum,
Principi Apoſtolorum alterum,
Dicatum, & ditatum
ita Templis olim ſacra comparabatur Corona,
firmabatur Regnum, ſtabiliebantur Reges:
ubi poſtea Divinorum ruina fabricarum,
omnia ſecum traxit in ruinam.
Sceptrum, quod SALAMONI reddere parabat,
Mors præripuit:
Ne forte Cœlos, aut erroris, aut injuſtitiæ argueret,
a quibus illud acciperet, ut regnaret.
Triennio Rex,
Magni Patriæ Patris nomen meruit:
dignus plurium, & Annis Regum, & Coronis.

S. LADISLAUS
FRATER GEYSÆ I. FILIUS BELÆ I.
VIII. REX UNGARORUM.
ab Anno Chriſti 1076.

PIiſſimo Fratri Sanctus,
Fortiſſimo Regi Mars, Atlanti Hercules,

GEY-

GEYSÆ ſucceſſit Ladislaus.
Optimus Regnorum ſucceſſus,
ubi Sancta eſt Regum ſucceſſio.
Triſtem alterius occaſum,
lætum redit alterius ortus:
poſt brevem noctem diem ſubſtituens diei.
Submitte hic cervicem, SALAMON!
cede Sceptra, reſigna ſolium, abjice Arma!
Niſi forte pro Corona, contra Cœlum pugnare velis,
LADISLAI eſt victoria.
Non poteſt non vincere, cui ſuppetias Aſtra ferunt,
propugnatores aſſiſtunt Angeli.
In hoc tamen tibi fors aliquid ſpei ſupereſt,
quod LADISLAUS etiam Victor fugiat,
non hoſtes, ſed palmam,
non inimicum ferrum, ſed Coronam.
At jacta jam eſt alea:
Projecit te Dominus, ne ſis Rex.
Unctus igitur pro novo Saule novus David,
Ungarico præficitur Israëli:
eo Reipublicæ bono,
ut merito dubites, an plus Israëli David,
an Ungariæ præſtiterit LADISLAUS.
Chunos cæcidit toties, quoties hoſtes habuit:
uno interdum e millibus cladis nuncio relicto.
Dalmatiam & Croatiam, cum octo aliis Regnis,

Un-

Ungariæ adjecit.
Roxolanos Chunici belli authores, Marte pacem:
Polonos, cum amica pacis olea regi nollent, ferro docuit tranquillitatem.
Alemannos ſubegit, Sclavos vicit.
Græcos, Thracesque domuit.
Beſſos, & Macedones profligavit.
Verbo
quot hoſtes, tot victorias numeravit;
Quot victorias retulit,
tot Templa vel ſuſcitavit, vel ditavit:
Non ignarus *optime his lapidibus, muniri Regna, fundari pacem, firmari ſecuritatem.*
Subſiſte hic Viator, ſi per Tyrannum licet!
& vide
Orbi quondam ſpectabilem Europæo,
Veterem Varadini faciem,
LADISLAI in Divos pietatem;
Septuaginta Templis, quaſi totidem propugnaculis;
quadraginta Canonicorum
velut totidem pro Domo DEI excubantium Athletarum
præſidio;
Stygio formidabilem furori:
At jam luctuoſam doloris materiem,
quam decimi lugeant Nepotes.
Cauſam perditionis ne quære:
prodere, recentis vulneris vetat dolor.

Sed

Sed cum ſiccis hæc oculis nemini,
madentibus vix licet videre ulli, niſi vinculato:
ad Campum, & LADISLAUM redi, Viator!
videbis ibi,
Cervis tandem Bubalisque ad preces Regis occurrentibus
Militis famem ſatiari.
Ne vero tam lautis epulis ſua deſint pocula,
novus ſub novo Apolline Pegaſus
liberales ungula fontes e veſtigio propinat.
Fugitivum dum ſequitur hoſtem:
ne aſſequatur,
aureas objicit pedicas Barbarus,
amiſſam ſparſo auro victoriam redempturus.
Quid agis, cæce in tua fata furor?
Itane ut vincas, belli nervum abjicis?
An ſpoliatis tuorum cadaveribus,
naulum Charonti ſolvendum deeſſe metuis?
At ſponte; quod ſuum eſt, recipiet orcus.
An forte auream hanc ſementem,
invictrices efflorescere palmas cupis?
At, pretioſum quamvis fuerit id ſeminis genus:
quia tamen *projectum ſecus viam cecidit, conculcatum eſt.*
Progredere tu interim glorioſe Viator miles
per aureos ad victoriam gradus.
Ne dubita de palma:
Extorto auro, facilius extorquebis Ferrum,
quo

quo triumphales metas lauros;
Illud cave,
ne jacenti auro manum porrigens,
omni pretio majorem, hosti vendas victoriam.
Ita invictus inter aurea & ferrea pericula,
exorato DEO ad militem peroravit LADISLAUS:
Ne forte, ad aureos lapides offenderet pedem suum.
Paruit & ipsum Regio imperio aurum:
Maluitque glorioso pede calcari,
quam molli manu tractari.
Prodigiosa prodigalitas,
quæ, quod solicite e lapidibus eruunt alii,
tam sancte dilapidavit.
At non tantum Ungaris tantus erat,
dignus, qui orbem regeret, LADISLAUS:
Tota illum uni Regno invidit Christianitas,
ut uno tota frueretur,
oblatos tamen Imperii Romani fasces,
primus sine exemplo respuit:
Sub Galea potius, quam Corona,
Orbi prodesse volens Christiano.
Dux igitur sanctæ expeditionis,
uno bonorum omnium ore pronunciatus,
cum iter ad Sepulchrum Christi parat,
ad Sepulchrum abit.
Crediderim hanc non tam illi palmam,
quam nobis, ereptam esse.

Digitized by Google

Illud tamen, triennalibus ſuorum lachrymis,
ſolatii poſt ſe reliquit:
Quod eo pro ſuis interpellator evaſerit,
quo jam ante in DEum elevata toties mente,
corpore pariter elevabatur.
Ita vel clauſis poſt mortem oculis,
certa ad Cœlum invenitur via,
quam quis ſuperſtes frequentavit.
Ne mirere jam Viator!
non tam ferali Lybitinæ feretro,
quam triumphali gloriæ eſſedo,
etiam ſine jugalibus,
Sacratiſſima Sarcina onuſtas eo rapi rotas,
quo pridem aſuetus currere currus,
cum mariano Elia, rapiebatur.
Quis Spiritum vitæ in his fuiſſe rotis negabit?
Corpora vel inanima ſuum ſemper ad centrum,
etiam ſine pennis feruntur:
LADISLAI Corpus etiam exanime,
Varadinum, aut ſponte properat,
aut magnatica trahitur virtute lapidum,
quos pro aris poſuerat Mariæ.
Et ſane,
non potuit Rectore jumento egere currus,
cui impetum dabant niſi ſub juga ſpiritus:
ut qui olim certanti ad victoriam prævolabant,
jam deducerent ad triumphos.

Nec

Nec defuit optatus ad Triumphi gloriam comitatus:
Ubi obliquus in rectum regulabatur
claudorum greſſus;
Ad inviſam rei novitatem
cæcorum aperiebantur oculi;
& Mutorum lingua in triumphales acclamationes ſolvebatur.
Laudent victrices aliorum pompas alii:
Ego ſuſpicio illam,
qua captivus tot beneficiis numerus
Triumphalem LADISLAI currum comitabatur:
Trahebatur quippe, ut curreret in odorem:
quo plenum etiam poſt funera Corpus redolebat.
Qui fætere illud calumniator dixerat:
mento humeris reflexo pœnas dedit,
usque dum Divi precibus ad mentem rediiſſet.
Æquitatis amantiſſimus,
litem etiam ad Tumulum ſolvit:
velut in ultimo ſuo Tribunali.
Patinam enim iniquus poſſeſſor referre non potuit,
a quo plures alii incolumitatem retulerunt.
Ne miremini jam flebiles Patriæ animæ!
Severiorem ad ultimum ſuo etiam Varadino factum eſſe LADISLAUM,
cum quo tamdiu invictum ſteterat.
Lugete potius, ſi quos juſtus hic tangit dolor:

Si proſtituta ſacra ſpectantes movent,
ſi chara Patriæ Pergama.
Si fors adhuc ſcintilla veri numinis ſupereſt:
Jam tempus eſt oſtendite!
Reponite antiquis ſedibus Divos Patrios:
& corruenti Patriæ manus dabitis.
Non deerit ſuppetiis
reſtitutus Stationi ſuæ, LADISLAUS.

COLOMANNUS

GEYSÆ I. FILIUS.

IX. REX UNGARORUM.

ab Anno 1096.

COLOMANNUS ex Epiſcopo Rex,
Mitram Varadinenſem pro Corona,
pedum abjecit pro Sceptro:
gnarus, quod eſſet Regale Sacerdotium.
Quos meritis conſequi non potuit,
precibus a Regno extorſit faſces,
Armatæ ſunt plerumque,
quas populis principes fundunt, preces:
maxime quas ambitio inſtituit.
Indigna eſt electio, ubi vota fert metus,
patrocinatur adulatio.
Spe non exigua lactati Proceres,
quod aſveta Divinis dextera,
Dominico Gregi Paſtor,
Sanctus Rex populum reget. At

At brevi, vero Divi Ladislai vaticinio
Tyrannum in Rege,
feram peſſimam in paſtore,
unctas ad Divina, lubricas ad omnia nefanda,
experti ſunt manus.
Et ſane monſtroſa omnis,
Si quæ a tali naturæ monſtro virtus prodiiſſet.
Ingenio fero, vultu truci,
oculis luſco, pede claudo, ore blæſo
villis magis, quam pilis horrido,
Satyro verius, quam homine.
Ut mirum ſit
inter tot indigna principe forma vitia,
virtutem Regiam;
inter tot dedecora,
dignum auguſto honore decus;
Inter tot inculta naturæ rudimenta:
aptam Regio auro gemmam, quæri potuiſſe.
Ita magnorum Regum Progenies,
Geysæ ſoboles, Divi Ladislai nepos
præter Sanguinem, & Coronam,
nihil Regium hæreditavit.
Quantus ſucceſſit in honore:
tantum a meritis abfuit, receſſit a virtute.
Nimirum, *rari Materno lacte,*
lactantur in filiis Patres;
rari in poſteros majores tranſeunt:
Flumina progreſſu creſcunt, magnorum ſtemmata deficiunt.
Sacræ expeditionis poſt Ladislaum

nec Dux, nec Comes eſſe voluit:
volens ferrum in Fratrem magis,
quam in Tyrannum ſtringere:
Forte quia dulcior eſt charorum ſanguis,
quam Barbarorum.
Supplicem pro pace Ruthenorum Reginam,
nec dextero dignatus pede,
pro repulſa talionem a Chunis recepit.
cum ei fames calceos retoridos
in cibum appoſuit.
Dignus qui victricem veneraretur,
quam victor non paſſus eſt venerantem.
Tandem ut ſemel dignum aliquid Rege præſtaret:
pro Jadra & Dalmatis contra Venetos
cruento Marte victor,
ad Triarios usque pugnavit, triumphavit:
Plurimis Dalmatarum
raſo capite novam libertatem teſtantibus,
dies feſtus libertati dicatus
pro COLOMANNI immortalitate.
Victoria inſolentior COLOMANNUS,
dum feſtivos de incendenda Jadra parat ignes,
a Divo Nicolao Jadrenſium olim Antiſtite,
crine ad pœnitentiam tractus,
Laureis ad ſanguinem cæſus eſt virgis:
ut quibus uti neſciret ad gloriam,
ſapere doceretur ad pœnitentiam.
Ita pro ſuis vigilant,
etiam poſtquam obdormiere, Sancti,

poſt

poſt tam ſeveram correptionem
in hoc alius,
quod, cum hoſtilem ultra ſanguinem
ſitire non auderet,
Fraterno non pepercerit.
Almo igitur, Belæque Almi filio oculos e-
ruit,
ut viam cæcis ad ſolium præcluderet.
At quia nunquam ſatis ſecura eſt impietas,
nunquam ſatur ſanguine crudelitas,
nec in ferali grabato melior:
Sacrilege uſque ad aras progreſſus,
ut Almum Fratricida abſtraheret,
ne vel cœcus, ſe mortuo, ad ſolium adre-
peret.
In hoc forte Fratris obſervantior;
quod ſceleri exequendo
Benedictum Comitem crearit Carnificem;
ne ab infami manu Regius ſanguis funderetur.
At quamvis ſtratagemate uteretur,
ut ſub aliena larva proprium tegens ſcelus,
vindicem deluderet Nemeſin
neuter tamen ultricem DEI effugit manum.
Benedictus, propriis moloſſis
feralem Actæonis exhibuit tragædiam.
Colomannus;
cum male ſemper ob fratrem audiſſet,
ad ultimum,
effuſo vi morbi per aures cerebro
bene audire de aliis non ſine cerebro docuit.

STEPHANUS II.

CRUDELIS; FILIUS NATU MINOR COLOMANNI REGIS.

X. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1115.

Sæpe qui natus aureis excipitur Cunis
Atrato luctuoſus adoleſcit in ſolio,
nubilus in lachrymis meridiatur,
Syderum Imperator.
Optima Imago peſſimi Principis!
cujus regni primordia, aureus Phoſphorus:
cætera occaſu digniora, quam Meridie.
Invictus, inter faſcias Hercules:
Imbellis, inter faſces, Imperator.
Urit mature.
Sed cum ætate tepeſcit.
Omnis illi in flore eſt fructus.
Oraculum: cum balbutit, balbutit, cum imperat.
Totus in ſpe, nullus in re;
Niſi forte
quod ex amabili evadat formidabilis,
ex innocente perniciouſus, ex deſiderato odioſus.
Hæc dum in Imagine legis Viator!
STEPHANUM te crede videre;
vix novennem jam Regulum:

ut ſuſtinendo Coronæ faſciumque oneri,
alieno Capite, manibusque indigeret.
Præſtabat, ſi talis perſtitiſſet,
Tamdiu felix, quamdiu puer.
Alieno Conſilio ſapiens,
manu potens, directione Rex.
Infeliciſſimus, ubi primum ſe Regem credidit,
ſua ſcientia poſſe cuncta complecti,
tantæque molis capacem eſſe, unius mentem.
Unum Regni Caput,
plures Capitis debent eſſe oculi.
Sereniſſimus Cœli Imperator,
ne vel in tanta luce erret,
duodecim Signorum Zodiaci Senatum obſervat;
nunquam vel in publicum prodit ſine Lucifero,
vel recedit ſine Heſpero.
In hoc erravit STEPHANUS,
quod ſine Commercio Sapientum
ſapiens videri voluerit.
Hinc vix geſtare ferrum potuit, ſtrinxit.
Prodigio ſimile,
quod tam cœco marte tot victorias numeraverit,
Dalmaticum robur firmavit, Polonum bis infirmavit,
Bohemos ſemel fugit, ſemel fugavit.
vaſtata utraque Myſia & Macedonia,
Thraces & Græcos usque adeo commovit,

ut vel Infantes,
ad formidandum STEPHANI Nomen,
pervicacem vagitum ponerent.
Ferales, poſt tot terrorum tonitrua,
metuebant Græci fulminum ictus:
at brevi inania experti nubila,
qui amiſſi in fluctibus Caraſi credebantur;
per ſtrata pro ponte hoſtium cadavera
victores evaſerunt.
Ne tamen cum tanta dolorum materie,
ſine ſolatio rediret STEPHANUS:
Oleam pacis a Græcis obtinuit,
qua tanto Patriæ vulneri mederetur.
Principem pacis ergo ſperabant boni omnes,
ſed efferatam receperunt belluam:
Quia initam cum hoſte,
cum ſuis pacem ſervare neſciit.
Illis pepercit tantum,
quibus nocere non potuit.
Almum, quem Parens cœcum fecerat,
exulem nepos fecit.
Sera tandem pœnitentia,
ad tantam Almi, Belæque injuriam illachrymatus
Patruo juſtis Regiis ſolutis,
Patruelem in Filium adoptavit.
In eo melior Patre,
quod ſaltem in fine malus eſſe deſierit.
Et qui mollibus ante ſemper veſtiebatur,
agoni mortuali Religioſa in veſte

ali-

Digitized by Google

alium ſe ſiſtere voluit.
Felix!
ſi talis vixiſſet, qualis mori voluit.

BELA II. CÆCUS

NEPOS GEYSÆ I. FILIUS DUCIS ALMI.

XI. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1131.

COronam quærere, quam nec præſumſit, nec potuit,
Credidiſſem, caſu Belam in eam impegiſſe:
Si vel cæcæ ea munera fortunæ eſſent;
vel humi a Divis abjecta,
pedibus potius quam Capitibus deberentur.
in Regiam non irrupit:
Sed manu ductus aliena
Dexteram Domini agnovit;
quam cum tam fidelem expertus eſſet Ducem,
non ægre tulit ægritudinem.
Libenter cœcus utroque lumine:
ut uno illius regeretur, qui totus oculus eſt.
Hoc illi in ore ſæpius:
Dominus ſolvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.
Illud hic mirer magis:
Gentem in delectu Regum adeo oculatam,

ab

ab occiduo ſole diem
a cœco Rege felix regimen,
aut ſine metu ſperare,
aut ſine periculo experiri potuiſſe.
At quamvis magna, non omnis eſt in oculis virtus.
Plus aliquid ſibi reſervavit natura,
quam quod diſtribuit in ſenſu,
Reginæ rationi ancillantes.
Perſpicacia Regum, oculata quidem virtus eſt:
ſed non totam in oculis ſuam eſſe, docuit Bela,
quando cœcus acies inſtruebat;
& Borichium, Polonosque ac Ruthenos,
Felici ſucceſſu triumphavit.
Nec hic, cœcæ martis aleæ
ſuas ſubſcripſit victorias.
Oculatum in ſua prælia numen,
ſpoliis hoſtium veneratus.
Cum feliciter geſſiſſet hucusque omnia:
in fine corrupit.
ubi enim pugnandi finem,
ibi initium bibendi fecit:
Glorioſus a Marte, infamis a Baccho Rex.
Quod, æternaturis inter arma faſtis,
ferro nomen inſcripſerat:
Mero inter pocula diffluxit.
Hic Pochum & Saulem Chriſtianos
hoſti ceſſit cædendos.

In

In hoc pernicioſior Alexandro,
quod duos amicos perdiderit.
Hoc pejorne, meliorne? dubium:
quod non ſuo, ſed hoſtili ferro,
eos in victimam ebrius obtulerit.
Inter aliena funera,
ne ſolus a libero liber ſupereſſet,
e vino in Hydropem incidit:
ut qui vel tenui ante labro,
guſtare horrebat aquas,
totus iisdem ad ultimum mergeretur.
Animam procul dubio vomuiſſet ebriam,
niſi tantis aquis ad ſobrietatem reductus,
ſobrie obiiſſet.

GEYSA II.

BELÆ CÆCI FILIUS.

XII. REX UNGARORUM.

ab Anno 1137.

BELE cœci digniſſimus luce Primogenitus
inter centum deciesque ſex annos,
tertius ſine omni querela Rex Ungariæ.
Usque adeo rara avis in terris eſt,
Princeps DEO, ſuisque Charus:
Qui agnoſcat,
Populorum non ſervitutem ſibi traditam,
ſed Tutelam.

Ado-

Adoleſcens ſupra ætatem ſapiens,
mature cæpit, quod continuaturus eſſet maturior.
Ita ſol toti, in ortu ſuo, præludit diei,
Regno quaſi e cœlo datus,
agnovit,
Rempublicam non ſuam eſſe, ſed ſe Reipublicæ;
Principem in ſolio, lucernam in candelabro.
eodem munere fungi ratus.
Exſtincto Patre lucere cæpit usque adeo
omnibus, qui in domo Patria erant,
ut multos
Vel in admirationem ſui, vel invidiam,
etiam remotos, traheret.
Vix regnare jam pugnare coactus,
didicit, *Sceptra non diu ſine ferro teneri.*
Quis enim aut ſine adverſario felix diu,
aut Rex ſine hoſte audiit?
Sane, Regem eſſe vel felicem,
ſufficit ad hoſtilitatem,
Eadem quippe *ferantur, & leguntur manu,*
felicitas & invidia, Coronæ & inimicitiæ,
peſſima Regiæ frugis ac fortunæ Zizania.
Conradum ergo Cæſarem, Ducemque Henricum,
malos nactus ab auſtro vicinos,
cum Poſonium inique eripuiſſent,
ad reſtitutionem ferro compulit.
Numerata Cæſorum Auſtiacorum, Bavarorum, & Saxonum,
ſeptena millia. Ita

Ita nemo impune laceſſit æquitatem:
pro qua, ſi quando alias,
hic certe vindex pugnare debuit DEUS,
ut tam potentem trium Regnorum Gradivum,
unus triumpharet GEYSA.
Sic ſuos
fluctuare quandoque, non mergi patitur Cœlum.
Culpam ſibi cum dici per Legatos,
coram Rege juſſiſſet Cæſar;
Arma ſua melius in Barbarum converſurus,
& veniam obtinuit, & auxilium.
Atque ita, etiam poſt relictum in vulnere
aculeum,
de forti egreſſa eſt dulcedo.

STEPHANUS III.

NEPOS BELÆ CÆCI; FILIUS GEYZÆ II.

XIII. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1162.

GEYSÆ II. invicti invictus Filius,
amantiſſimus Princeps Pacis,
Amicus eſſe omnium, quam hoſtis maluit.
At vix tranquillum Regni mare
Pacificus Rex ingreſſus,
& jam ad clavum ſedens,
conſtantem tenere non potuit tranquillitatem.

Ita

Ita brevi, *Regnum procelloſum eſſe mare expertus,*
Sceptra, Remos, Regem Gubernatorem.
Primum contra maris Dominos ferrum ſtrinxit,
ut eos intra poſitos a DEO Adriæ frænos coërceret,
ne tranſirent fines ſuos.
Sed hem; cum extimos frænare pergit,
Dalmatiam ſervaturus:
perdit Coronam, a qua nimis procul receſſerat:
redux cum eam in LADISLAI Patrui Capite reperiſſet,
ceſſit tantiſper ambitioni:
donec ipſa urgentibus fatis ceſſiſſet ambitio.
Neque enim plus ultra ſemeſtrem regnavit.
Nimirum *nunquam diu ſtetit,*
Quod regnandi cupiditas erexit.
Quippe
Ordinarie, quæ levia ſunt, ut facile tolluntur in altum,
ſic facile quovis flatu deturbantur.
Fuſo LADISLAO, necdum pacificus STEPHANUS,
vix poſita arma reſumere coactus eſt:
Ut Coronam novo Sacrilegio ereptam reciperet
a STEPHANO IV. BELÆ cœci filio.
Sic nulli minus, quam Majeſtati, licet eſſe ſecuræ;
nulli minus ſine hoſte quieſcere, quam honori;
nulli minus ſine dolore vivere, quam capiti.

Sen-

Senſit pernicioſam corrivalium filiorum colliſionem Patria:
Duplicem, intra bis ſenos, uno minus, menſes paſſa abortum;
ut unius conſuleret integritati.
At infelici exitu:
quia & illos perdidit, & iſtum non ſervavit.

LADISLAUS II.

BELÆ CÆCI FILIUS.

XIV. REX HUNGARORUM.

ab Anno 1172.

IDem, *qui ad Magna natos oſtendere ſolet Princeps animos,*
ſi propriis nitatur pennis:
Inſtructa velis ſine vento puppis eſt:
Quæque videbatur magnanimitas:
tranſit in ambitionem.
Ne crede magnanimos,
qui ſe ipſis majores videri voluerint;
& cum ſibi ab aliis neglecti videantur,
quos mereri deberent, extorquent honores.
In talem impegerat Ungaria, cum incidit in LADISLAUM,
hic, quam in Nepote ſuo STEPHANO tertio, bono oculo videre non potuit Coronam, invidit.

Inviſus factus omnibus:
quia non Patriam, ſed ſe quæſivit.
Forte ut ſe perditum, vel male præteritum oſtenderet:
Rege pro publico bono ſollicito,
ipſe privata ambiebat,
Impio eorum exemplo,
Qui etiam in publicis privata quærere non erubeſcunt.
Atque utinam non ſæpius
propter privatum Lucrum,
integræ Gentes periclitarentur!
Uniùs plauſus Regis multorum lachrymis emeretur!
Unius ſalus Principis, populorum excidio curaretur!
Unius ambitio domus Regna integra exhauriret.
Horum omnium reus LADISLAUS,
ut ſe Regem faceret, Prædo Coronæ factus eſt,
Ambitioſorum illud eſt:
Quo impar non pervenit virtus,
ſceleribus promovere gradum;
Quod aſſequi nequeunt Merita,
impietate perſequi.
Sed quia impii non dimidiant dies ſuos:
Nec LADISLAUS ultra dimidium anni imperavit;
Coactus, vel in ipſo Regni ſui Oriente ante meridiem occidere,
noctemque die nondum perfecta inchoare.

STE-

Digitized by Google

STEPHANUS IV.

FILIUS BELÆ CÆCI.

XV. REX HUNGARIÆ.

ab Anno 1172.

BELÆ cœci, dignus tenebris, filius.
LADISLAI II. uti Germanus, ita in omnibus ſimilis,
ut ſolo differret nomine.
Ambitione ferox, ferocia ambitioſus.
Quam ſacrilega manu rapuerat Frater,
in ſuum impius Succeſſor transtulit Caput,
Coronam:
ut cui ille oneri impar erat portando,
iſte hæreditaria ſuccederet ambitione.
Mirum eſt, eum tanto Fratris malo non ſapuiſſe.

Sed rari alienis malis boni fiunt:
Qui ſibi, etiam in iisdem periculis,
ſemper feliciora pollicentur.
Non terret, ſequentem inter eosdem fluctus,
naufraga puppis navitam;
Non feram a Campo, non piſcem ab eſca,
non hoſtem ab armis, ſuorum clades.
Semper etiam ex præmiſſis malis
bonam deducere contendit Sophiſta conſequentiam.

Malo igitur LADISLAO non melior STEPHANUS IV.
quidquid ambitiosa illius ferocia,
vel intentatum reliquit, vel imperfectum,
ferox hujus ambitio
vel perfecit, vel tentavit.
Hoc tamen efficere non potuit,
ut diutius Fratre suo regnaret:
Nec enim integrum in solio semestrem exegit,
cum ultricibus exagitatus furiis,
& vita, & Regia decedere coactus, didicit,
quid sit Regios Sacrilega manu fasces tractare.
Mortem Pseudo Regis vix sensisset Ungaria:
Nisi tam indigna luctu patrio funera
feralis nobilitatis Ungaricæ clades,
acerba reddidisset;
Uno velut Tumulo, Regni robur ac decus
sepeliviſſet:
Dignissimum posterorum lachrymis argumentum.

BELA III.

FRATER STEPHANI III.; DICTUS: DELICIUM HUMANI GENERIS. XVI. REX HUNGARIÆ.

ab Anno 1174.

INter Pacificos Patriæ Patres, nulli secundus; In-

Inter propugnatores, omnium æmulus,
inter juſtos, nemini injuſtus.
Totum ſe non tam ſibi quam Regno natum
credens,
ita omnibus prodeſſe ſtuduit:
ut ſuorum, ſua crederet vulnera;
Subditorum injurias, Regia detrimenta,
calamitates Civium, morbos Principum;
Gravamina populorum, onera Imperatorum;
Pericula membrorum, perniciem Capitis;
Multitudinem funerum, imperitiam medici;
Filiorum ſcelera, dedetora parentum;
Diſcipulorum ignorantiam, ignaviam Magiſtri.
Quibus omnibus ita obviavit:
ut idem, & Princeps, & Vindex,
& Judex & Advocatus,
& Sententiæ & gratiæ Author,
& lator, & executor legis,
& Magiſter, & Medicus, & Pater Patriæ
dici ab omnibus mereretur.
Nunquam clauſa ad illum, Regia.
Semper patens Auditorii porta, expectabat
ſupplices:
ut coram Auditore Rege, actor quilibet,
ſua in perſona, non ſine gratia, prodire poſ-
ſet.
Dignum iis exemplum, *ad quas difficilius,*
quam ad Delphica ſub cortinis oracula acceſſeris:
Idola verius, quam Principes;
ut qui nunquam, niſi per interpretes,

vel audiant, vel audiantur.
Unde fit,
quod nec miſeriis, quas non vident, condoleant, nec lamentis, quæ non audiunt, moveantur.
Sed ne in ſago minor, quam toga videretur:
prodidit latentem pacifica ſub toga Martem,
adverſus Haliciæ Ducem Uladimirum.
cujus ducatu ſimul & Lodomeria potitus,
poſt glorioſas de Venetis pro Dalmatia victorias,
finitimas vicinis Regibus Provincias adiit.
Paceque omni ex parte firmato Regno,
ne tumultuarie inter arma decederet:
requievit in pace.
Charus omnibus Rex:
quia juſtus & clemens, ſuavis & fortis,
bellicoſus, & pacificus.

EMERICUS
FILIUS BELÆ III.
XVII. REX UNGARIÆ.
ab Anno 1196.

BELÆ III. in Regno & Virtute
non degener Succeſſor;
In utroque vera Patris Idea:
ne, ſi ſolo ſine moribus vultu Patrem referret,
abortivus crederetur.

Si-

Siquidem
non ille Regii ſanguinis genuina ſoboles credendus,
qui Regni Parenti os humerosque ſimilis:
ſed, qui ſub diſpar forma parem indolem,
ſub facie non anguſta Regiam animam fovet.
Non ille verus Regii honoris hæres,
qui majoribus ſuis ſuccedit in ſolio:
Sed qui Regia Patrum via ad Regiam pervenit.
Quisquis aliud iter tenet:
Prædo verius Regii nominis, quam hæres dicendus.
Illud cum imprimis caveret EMERICUS:
Patrias virtutes usque adeo ſuas fecit,
ut Parentem in filio ſecundo coronatum crederes.
Ita Corona ſenum ſunt filii.
Cæterum quam ſimilis Patri; Germano tam diſſimilis:
Ut omnem ei, cum primogenitura, prærripere viſus ſit Patris benedictionem.
Morum igitur & humorum diſſimilitudine,
diſcordiarum Zizania ſeminante,
eo crevit Andreæ in EMERICUM livor,
eo progreſſa in fratrem audacia;
ut vel dividendum in duo capita diadema,
vel capitum alterum tollendum, videretur.
Deſcenſum igitur utrinque in arenam:
Cauſæ ſuæ diffidens, armata prodit ambitio;
& quam non fidit Aſtrææ bilanci,
ferro urget decidere litem.
Deſperaſſet hic inermis EMERICI æquitas:

niſi occulta quædam vis innata Majeſtati,
pro Rege ſtetiſſet;
Et vel armatas in ſui necem phalanges,
non galea ſed corona,
non lorica ſed trabea,
non ferro, ſed ſceptro formidabilis,
pavere ac trepidare coëgiſſet.
Glorioſus, ſine ferro & ſanguine, Victor!
Tantum poteſt vel inermis contra iniquos æquitas.
Tandem,
ſecundum Ungaricæ Monarchiæ Sæculum,
tot Regiis cruentum parricidiis
incruento concludens epilogo,
tranquillum ſuis reliquit Regnum.

LADISLAUS III.

FILIUS EMERICI REGIS.

XVIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1204.

SI tempora, quibus inaugurantur Reges,
vera ſecum trahunt omina:
neſcio, quando feliciora ſibi potuit ominari
Ungaria,
quam cum Auguſto Menſe,
in Auguſtali ſtatuit LADISLAUM,
EMERICI non ſine dolore Patriæ erepti,
non ſine ſolatio relictum filium.

So-

Solabatur ſe in hoc inveniſſe Patria,
quod amiſerat in illo;
Aureum cum Filio inchoaturam ſeculum,
poſtquam ferreum clauſiſſet cum Parente.
Nec enim, poſt tam tranquillum Regii ſolis occaſum,
ſperare aliud poterat, quam ſerenum ortum;
Nec a tam ſereno Phoſphoro triſtius aliquid,
quam innubem meridiem;
Nec a tam florida ætate minus,
quam ab annis Patris, ſenectam uberem.
Herbam illi ſpicigera porrigere Virgo,
ſed falcem ſimul videtur in eum fatis tradidiſſe:
Qua, cœca nimis vel avida magis,
umbrarum numina, uti neſcia,
ſpem omnem ante tempus in herba præcidere.
In ipſis enim Regni pacandi conatibus,
Majus illi feralis accidit:
ne tantæ ſpei flos in fructum matureſceret.
Diſcite Regiorum hortorum vernantia germina!
Nullius quidem jam ætatem longam eſſe:
at florum Regumque breviſſimam.
Ut paucos jam videre liceat canos Principes,
niſi forte qui ante tempus matureſcant.

ANDREAS II.

FRATER EMERICI REGIS; DICTUS HYEROSOLIMITANUS.

XIX. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1205.

POst brevem Phoſphoro LADISLAO auroram,
quæ tertio Ungariæ Seculo, illuxerat
deſideratum Patriæ ſolem intuere, Viator!
Paternarum BELÆ III. virtutum tam ſedulum æmulatorem:
ut licet, ab aliis præventus,
tardius ſuccederet in ſolio Patri,
proximus tamen Regiarum virtutum veſtigia ſequeretur;
Et quo vota illius ſine effectu,
velut pennæ ſine corpore ferebantur,
eo iſte, quaſi ad decretam ſibi a ſuperis gloriam perveniret.
Patriis igitur finibus non contentus,
novum cum Pellæo Juvene quæſivit orbem,
quem non tam ſuis, quam Eccleſiæ faſcibus adjiceret.
Sacræ militiæ omnium votis Imperator pronunciatus,

nec

ne nomen bellicum domi gereret,
adverſus Sultanum Aſiam ingreſſus,
Damiatam Saracenorum Urbem,
Muro triplici, Niloque & Pharia turri inſignem,
orando magis, quam bellando, expugnavit.
Nunquam verius, quam cum ſacris armis bellaret,
Sacræ militiæ Imperator.
I nunc quisquis es,
& profanis ſacras defende armis Majeſtates;
centuplicato cinge Gradivi Ordine,
oppone tela telis, ferrum ferro,
ſacra tibi ſi defuerint arma,
etiam vincendo perdidiſti.
Non eſt victoria cenſenda, quæ non venit a DEO.
Non merentur plauſus bonorum, triumphi,
quos impiorum gaudium comitatur.
At vero victorioſa ANDREÆ palma,
plauſu omnium digniſſima, qui nata in terra ſancta:
cui diviniore vomere excolendæ,
ferrum omne ex Chriſtianitate in Barbaros transtulerat.
Et jam totam pene bonæ ſementi ſubegerat:
niſi nova Friderico imperante ſparſa domi Zizania,
inteſtinumque Europæ malum,
ferrum ANDREÆ revocaſſet.

Hic

Hic ille hactenus maximus morbus fuit,
ex quo ſæpe periculoſe decumbebat Europa:
Malle exterioribus membris, quam cordi parcere;
Barbaro potius, quam ſuis indulgere.
Redux e ſacra militia Victor Imperator:
non profana regno,
ſed ſacra aris intulit trophæa;
Non hoſtium ſpolia, ſed Divorum exuvias:
ut oſtenderet, pro quibus dimicarit.
Reliquum vitæ, publicæ tranquillitati,
colendisque legibus civilibus conſecratum:
Quibus id obtinuit a poſteris,
ut etiam hodie in ſuorum vivat cordibus,
& nominis & memoriæ & amoris immortalitate.
Digniſſimus
Sanctæ Eliſabethæ Parens.
Subſiſte ſub hujus umbra arboris, Viator!
& ſi de bonitate ejus dubitas,
ex fructu poteris cognoſcere eam:
unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur.

(o)

Digitized by

BELA IV.

AFFLICTUS A TARTARIS; FILIUS ANDREÆ II.

XX. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1235.

SI pari paſſu fortuna cum virtute procederet:
nulla merita ſine præmio
nullus ſine ſtipendio labor,
nullus ſine lauro miles, ſine corona Princeps,
nulla ſine honore virtus neglecta maneret.
At jam ordinarie, Divumque hominumque favores
bene meritos tranſire videntur.
Cauſam ſi quæris, non alia *eſt:*
quia homines ſæpe iniqui rerum æſtimatores ſunt,
ſuperi vero ſua in futurum differunt munera.
Hoc ſi non accidiſſet BELÆ:
tam felix regnaſſe crederetur,
quam creditur regnaſſe infelix.
Hoſpitalitatem,
ut Regia liberalitate, ita inaudito exemplo,
pulſis e propriis ſedibus,
quadraginta Cumanorum millibus exhibuit.
At brevi, ipſe a quingentis Tartarorum millibus,
Regno exutus, una cum BOLESLAO Poloniæ Rege,

Exul

Exul errare per orbem debuit.
Sed quia raro grandia mala
ſolos feriunt Principes:
ipſa etiam Patria, Civium aliis in exilium,
in feralem aliis rogum tranſiit.
Rege enim fugato, cadaveribus impleta omnia;
nulli loco, nulli ſacræ, aut profanæ dignitati,
nulli ætati, vel ſexui a Tyrannide parſum.
Loquantur pro aliis luctuoſa Strigonienſium mœnia:
quæ qui ſolo æquata plangeret,
ſupra ter quinque Cives ſuperfuit nullus.
Ferro alia, igneque usque adeo vaſtata:
ut toto duorum dierum itinere ac ſpatio,
lamentabilem ſui exhiberent tragœdiam.
Integro triennio luctuoſos
Dies cinerum agere coacta Ungaria,
nec tamen ita ab omni ſpe fuit depoſita,
ut non ei ſcintilla aliqua tot inter cineres ſupereſſet,
a qua antiquum poſt tam triſtia nubila Phœbum ſperare poſſet.
Redivivo igitur poſt funeſtam adeo cladem Bela,
reviviſcere iterum cœpit Patria.
Et cujus tota in Rege, velut capite,
ſupereſſe viſa eſt vita:
brevi ſibi reddita,

oſten-

oſtendit, ſe nunquam tam periculoſo morbo
laborare poſſe,
quin bonitate naturæ, facili medio,
ſibi ex integro reſtitui poſſit;
niſi forte malum ſit inteſtinum.
Vix pedem in Regnum repoſuit BELA:
cum, non tam de Regiis, quam Marianis
honoribus ſolicitus,
& aras Divæ, & Divam reſtituit aris.
Ita olim Mariani Regni reparatio,
feliciter incipiebat a Maria.
A qua quia defecit, defecit.
Sed ut ab aris ad tumulum veniamus:
Hic jacet inter tot procellas fluctuans, ſed
non merſus,
inter tot pericula jactatus, ſed non perditus,
quam infortunatus ferro, tam felix olea,
ſex-luſtris Rex,
Friderici Archi-Ducis juſtus triumphator
Sanctæ Margarithæ Sanctus Genitor.

STEPHANUS V.

FILIUS BELÆ IV. PARENS LADISLAI IV.

XXI. REX UNGARIÆ.

ab Anno Chriſti 1270.

BELÆ IV. infauſti felix filius:
adhuc regnante Patre:

domi

domi ad capeſſenda Regni gubernacula formatus,
foris ad propugnanda adhibitus,
utrobique ſpem ſuperavit, deſiderium adæquavit.
Paternarum virtutum uti ex aſſe hæres,
ita injuriarum glorioſus vindex.
Talionem Ottocaro, injurias reddidit Bambergenſibus:
vim vi, armis arma, conſiliis conſilia,
victoriis victorias, palma ferrum retundens;
Usque adeo, ut totam, quæ paternis meritis debebatur,
ſuam faceret felicitatem.
Ne diffidite, pii in ſuperos Principes!
Si quas vobis negare viſi ſunt,
poſteris veſtris cum fœnore ſervant gratias.
Recentiora ſi quæritis.
Coronatum in Ferdinandis mementote Carolum,
Archi-Ducem in Cæſaribus;
in Leopoldo aſpicite Ferdinandos,
Cæſares in pupillo Rege glorioſos.
Non negant, quæ differunt, cœlites:
ut pluribus titulis poſſint eſſe liberaliores.
Plura ſi a STEPHANO deſideratis:
Budinum Bulgarorum Metropolim expugnavit,
Regem cum populo ſibi, ſuisque mancipavit.

Plu-

Plura ne faceret, mors invida obſtitit:
tantum in cunis Herculem, diem in aurora,
florem in herba, in flore fructum eripiens;
Ne quod feliciter cœperat, proſequeretur
felicius.
In hoc tamen feliciſſimus,
quod Regni ſui triennio,
explevit tempora multa.
Diſcite, quicunque magni auditis:
non differre majora, dum majores ſitis.
Plerumque quo majores ſumus, minora facimus,
virtute cum ætate ſeneſcente.

LADISLAUS IV.

VITIOSUS; KÚN LÁSZLÓ DICTUS.

OCCISUS A CUMANIS IN BELLO.

XXII. REX UNGARIÆ.

ab Anno Chriſti 1278.

GLorioſorum Majorum BELÆ & Stephani
degener ſanguis, infame probrum:
Cum utrumque ſuperare poſſet, neutrum
adæquavit.
Videbantur omnes fortunæ favores conſpi-
raſſe,
ut eum avitarum virtutum æmulum facerent.
Rudolphum ſua in vota nactus Cæſarem,

æterno pacis fœdere ſolium ſuum firmavit.
Hoſte carens domeſtico,
Ottocarum Imperii Romani hoſtem
fregit, vicit, delevit.
Auſtriam Cæſari ceſſit pacifico ipſe Regno contentus.
Ne tamen Martiæ illi gloriæ meſſis,
etiam domi deeſſet,
aperuerunt campum rebelles Cumani:
quos ut vinceret, cœlum fecit,
laxatis imbre arcuum nervis, ne Ungaros ferirent,
Adeo pro ſuo etiam cœlum zelabat LADISLAO.
Verum, *ut ea quæ excrevere in altum, facili vento flecterentur,*
ita difficile eſt, in apice felicitatis non moveri.
Nec LADISLAUS diu ſtetit.
Nam velut quinquennali cum Nerone Regni tyrocinio,
laudabiliter peracto
Virtutis pertæſus, in omne nefas pronus ruit.
Facem ei ad reliqua ſcelera præterebat cœcus puer:
quo duce in eas incidit tenebras,
ut, qui nuper victorioſo pede Cumanam premebat gloriam,
jam ab imbelli ejusdem pulchritudinis turpitudine
infame mancipium calcaretur,

Pro-

Propudioſo eorum exemplo,
qui, cum duris frangi nequeant, mollibus enervantur.
Inter hæc omnia
credebat ſe ſub lauro Regia ab omni immunem fulmine:
ſed brevi eodem e Romano cœlo tactus,
juſtas ſcelerum pœnas dedit.
Cum nec ad flagellum Matris ſapere vellet,
traditus eſt a vindice Nemeſi,
in ſeveriores Cumanæ ferocitatis manus:
ut eosdem ferales experiretur hoſtes,
quos ante præ ſuis fovebat amicos.
Dignus, cui juſta juſtus poſterorum dolor
vertice raſo, barbaque promiſſa perſolvat:
cujus exitiale regimen
auream Gentis libertatem, ad ferreum mancipatum,
ſpectabilem orbi nobilitatis gloriam,
pro triumphali eſſedo ad bigas, redegerat.
Deteſtandus potius, quam deplorandus;
& non modo cordibus ſuorum,
ſed vel tumulo, indigniſſimus Rex.

ANDREAS III.

VENETUS. NEPOS ANDREÆ II. XXIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1290.

UT tacendus in iis eſt natalium ſplendor,
quorum vel ipſe aliena virtutis purpura rubet cruor,
vel totus a paternis ſplendet honor,
derivatur Majeſtas:
Ita laudanda in illis, in quibus, ſi non magis ad decus,
nunquam erubuit ad dedecus ſanguis majorum.

Unum hic pro multis ſiſtere placet Andream:
a ſanguine
Divi STEPHANI Regis,
ſi ordinem naturæ ſpectes, ultimum,
ſi virtutis gradum, nulli ſecundum hæredem;
Ab avo,
ANDREÆ Secundi, magni illius Ungariæ Annibalis,
Glorioſi Palæſtinæ Triumphatoris,
non degenerem Nepotem;
A faſcis & primo lacte, Venetum;
A Parente,
ad decus & gloriam Ungariæ genitum.
Cujus nomen Andreas,

ne

ne omne ſecum majorum jubar
oculis Patriæ digniſſimum,
injurius, ingratusque hæres uno tumulo conderet;
Properante in occaſum infelici Ungariæ Cynthio LADISLAO,
novus Heſperus Regno illuxit:
ut brevi, communibus bonorum omnium votis,
in Phoſphorum mutatus, optato Ungariæ diei
præluceret.
Agnovit Regiam in candidato ſuo indolem Patria,
venerata in hærede Divos majores,
mirata in Juvene maturam virtutem:
Et quaſi nil amplius pro Rege deſiderare potens,
non potuit meritis ultro differre coronam.
Auguſto collocatus in faſtigio,
cum ſplendorem addere diademati,
quam ab illo accipere, mallet;
ut illud illuſtraret, a Marte incepit:
Probe ſciens, etiam aurum ferro formari in coronas, aptari gemmas in torques, poliri in ſceptra adamantes.
Nata, & parata ad arma manus, cum hoſte careret:
objectæ ſibi, ad Coronam properanti,
ab Alberto Archi-Duce remoræ,

meminiſſe juſſus a ſuis, enſem ſtrinxerat.
At poſtquam ſeditionem dominantem advertiſſet;
ut eam extingueret: pacem cum Alberto datæ ejusdem filiæ thori fide, ſanctam voluit.
Sed quia *neuo ſatis a domeſtico hoſte tutus eſt*:
Cum externo adverſario careret;
ex inteſtinis malevolorum odiis,
falſo in Romana Curia accuſatus,
Juſſus eſt a Bonifacio Pontifice ſceptra ponere.
Cum Culpam non agnoſceret innocens,
pœnitentiam non acceptavit:
Ne ſe ipſe reum faceret.
Tandem cum innocentiam læſam ferre non poſſet,
Plus enim *animi quam corporis vulnera ſentiuntur*,
ex injuſto nominis vulnere letaliter ſauciatus
obiit:
ſeu ut concitata rebellium in ſe odia,
ſeu ut procelloſum diſtracti in varia Regni ſtatum,
fato ſuo novus Jonas ſedaret.

VEN-

VENCESLAUS

FILIUS BOHEMIÆ REGIS.

XXIV. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1301.

Quod ſopito mundi oculo,
pluribus oculatus ſideribus experitur orbis:
hoc acephala occiduo Principe Regna.
Illuſtres illæ cæli faces, quamvis innumeræ ſint,
ipſumque ſi una eſſent, ſolem
& luce & magnitudine ſuperarent:
Quia tamen, pro ſuo quælibet arbitrio,
diſperſa in varia feruntur, nunquam diem efficiunt.
Id ipſum cum ſibi ſimilibus experta eſt Ungaria Regnis,
ubi Andream ſepelivit.

Diſtractis enim in diverſa Proceribus, pomum Regni factum eſt malum diſcordiæ, adeoque Regnum ipſum pila, Regia ſphæriſterium.

Inceperat hic luſus adhuc cum Andrea; Sed Globo illius, invidentibus fatis, mature excuſſo,
tota penes Carolum Caroli magni abnepotem,
& VENCESLAUM Polono-Bohemum Regem, Fortunæ lis manſit.

Digitized by Google

Romani pro illo, ſtetere pro iſto Ungari:
Ne, ſi violento Rex imperio juberetur,
pretioſa illa glorioſæ Gentis pupilla, *libertas*,
læderetur.
Quam ſi cui eripuiſti, pulcherrimum vultum exoculaſti;
Hominem e medio tuliſti;
Cujus ſi tota in libertate perditio,
certe tota in eadem ſalus conſiſtit.
Itum ergo, libertate Præſide, in humana vota:
Quibus VENCESLAUS Rex ab Ungaris ſalutatus,
cum ſe tribus imparem Coronis,
vel modeſtus, vel puſillanimis crederet,
Filium VENCESLAUM Sacræ Coronæ conceſſit.
Sed quia *nulla fortuna ſine invidia*,
meritus per hoc invidiam Alberti Imperatoris:
cujus auxilio pars Regni, Caroli partes ſecuta,
ſævis Moraviam populata eſt flammis.
Ne igitur in una, quam vix ſuſceperat,
tres perderet Coronas:
Obvium ſibi, ſub ſacra Regni lauro,
voluit fugitivum Regem filium:
ut uno amplexu utroque potiretur,
& ut exul Rex eſſe non deſineret,
ſucceſſit ingenioſum ſtratagema:
at brevi funeſto exitu, etiam ſervata penes
ſe Corona,

plu-

pluribus ab ignoto Sicario confoſſus vulneribus,
Rex eſſe deſiit.
Luculento omnibus argumento,
Nulli magis, quam Principi, licere eſſe ſine metu; inque Comitiva Regia proxima, & plurima numerari pericula.

OTTO

BAVARUS; ABNEPOS BELÆ IV. XXV. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1304.

NUnquam ſatis cautum immunitati ſuæ credens Ungaria,
ſi ſemel vota aliorum ſecuta, Carolum coronaſſet;
OTTONEM Bavarum Belæ IV. Nepotem elegit.
Laudo *libertatis* Zelum, non laudo *pertinaciam*,
qua fit, ut ſæpe
probentur peſſima, optima rejiciantur.
Diſpendioſa Libertatis oſtentatione, verius,
quam exercitio
non eſt conſenda neceſſitas,
quæ voluntates ad ſaniora trahit conſilia:
abſtrahit ab illis, quorum amor
cum honeſta ſtare nequit libertate.

Sed jam eo deventum eſt,
ut vel vota, vel conſilia ſequi Principum,
jugum importabile, mancipatus arguatur.
Si errat, corrige mentem Authoris, Lector.
Hoc ſcio, magnos hinc Regnorum errores
proveniſſe.
Tranſi Viator, reliqua!
Heu quantum erravit Hungaria in OTTONE,
cujus totum regimen larva fuit Regia.
Dixiſſes, illum comicum in theatro Principem agere;
adeo totam in externo ſplendore ponebat
Majeſtatem,
ut raro, niſi coronatus prodiret,
nulli Aſvero in oſtentatione ſui, ſecundus.
Jam diu nihil ſibi, nihil Regno deeſſe credens,
Quamdiu Regia ſecum inſignia circumferret:
quaſi vel totum his Reipublicæ pondus ſuſtineretur;
vel ſoli Regem, Regnumque faſces tuerentur.
Inter tot quæſtuoſa ambiti ſplendoris impendia,
nil ita lucem expetere viſum,
quam quod ab omnibus Rex videri voluerit:
quod ut præſtaret facilius,
incluſum tornatæ lagenæ diadema circumferebat:
ut quoties liberet,

Re-

Regem ſe ſpectatoribus exhiberet;
circumforaneo veriſimilior Comœdo, quam Principi,
omnes Regni per vicos ſpectaculum factus.
In Dacia demum, unde gloriæ plurimum ſperabat,
a Ladislao Vajvoda, ſacro munere privatus,
ob tractatos profana manu Diviniores faſces,
in vinculis egit pœnitentiam.
Sed quia nulla ab inveterato dierum malorum ſperari potuit emendatio,
pro exilio remiſſus eſt in Patriam,
ſine Corona,
qua nihil dignum geſſerat.
Dignior ea futurus, ſi nunquam eam geſtaſſet.
Multi quippe *majores eſſent, ſi magni non fuiſſent.*

CAROLUS I.

NEAPOLITANUS; NEPOS LADISLAI IV. EX SORORE.

XXVI. REX HUNGARIÆ.

ab Anno 1310.

DIgnus pridem Regia, tandem quod ante merebatur,
poſt trium Regum funera obtinuit,
vel ut mora digniorem faceret: vel

vel ut occulta merita pluribus palam fierent;
vel ut ademptos, Prædeceſſorum annos viveret;
vel ut indigne hactenus rejectus oſtenderetur,
quem Superi regnare volebant.

Fruſtra quippe inquieta fatigat ambitio ingenia, fruſtra ingenioſas cogit in comitia artes invidia, fruſtra livoris in obſequium arma conquirit furor, exacuit ferrum rabies, ſollicitat Acheronta rebellio, ut ſolio exturbet Principem, quem poſuit DEus; niſi prius nova Cœlos expugnet Gigantomachia.

Talem moliri viſi illi,
qui CAROLUM contra conſilia Divum rejecerunt.

Qui error, ut dignam luce CAROLI indolem obſcuraverat,
ita poſtea coronata virtus erroris ſimul,
& neglectorum detexit magnitudinem meritorum.

Imperium enim CAROLI omni ex parte felix,
domi quietum, tranquillum foris,
oſtendit pridem, talem in Ungaria Principem deſideratum.

Fuere nihilominus, qui novella pacificæ oleæ germina vel ex eo nomine odere,
quod ſub CAROLI auſpiciis prodierint,
vel quod Marti aſueti, ferrum magis tractare didiciſſent

Hic morbus cum oleo non poſſet,
acrio-

acrioribus mediis curandus erat.
Quæ cura, ut eo ſuccederet felicius:
a capite mali, Matthæo Regni Pro-Rege,
adeo feliciter incepit,
ut miſſo ſanguine Cephalico, facili medio
membra reliqua ſibi reſtituerentur.
Cætera,
ſi cladem a Bazarado Valachiæ Duce illatam
excipias,
eo ſucceſſu geſſit omnia:
ut maculas in ſole notaret, qui in eo vel
umbram,
Regio ſplendore indignam reprehendiſſet.
Æquitatis, pacisque tantus cultor:
Ut, quod raro olim ſpectaculo memoratur
factum,
recenti in CAROLI exemplo,
Juſtitia, & pax oſculatæ ſint:
ſiquidem quidquid in Tribunalibus vel ſuper-
ſtitionem Veterum,
vel Tyrannorum feritatem redolebat, abo-
levit:
eas præfigens Judicibus leges,
quas non furor dictaret, vel favor,
ſed meritum cauſæ poſtularet.
Non neſcius, cæcam quidem debere eſſe juſtitiam,
at oculatos illius manuductores.
Quam difficilis, ubi rigorem æquitas:
tam facilis, ubi gratiam exigebat Clementia.

Quo

Quo factum, ut non modo ſuorum
ſed etiam Principum in manibus corda portaret;
adeoque cum idem CAROLI eſſet in pluribus Regibus animus,
unus in pluribus regnare videbatur.
Prætereo alios,
Joannis Bohemiæ, & Locteci Poloniæ Regum
tam arcte poſſedit voluntates;
ut, quæ toto inter ſe diſtabant Cœlo,
in CAROLO unirentur.
Non negabit, ſi ingratitudinis notam metuit Bohemia,
neque alteri, quam CAROLO
ſuam in gratiis referet Sileſiam.
Rebus igitur domi, foriſque proſpere adeo geſtis,
Dalmatia, Croatia, Rama, Servia, Gallia, Lodomeria, Cumania, Bulgaria,
tota Hungaria glorioſe poſſeſſis,
decem, quibus latiſſime imperabat, Regna
pro uno commutavit
dignus perenni ſolio Princeps.

LU-

LUDOVICUS I.

FILIUS CAROLI I.

XXVII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1342.

A Deste Socia triumphorum Cohors, quotquot olim victoriarum testes Ludovico adfuistis.

Italia, Bohemia, Polonia, Lytvania, Dacia, Croatia, Dalmatia, Apulia, Sicilia, Tartaria Valachia, Hungaria;

quin ipsæ Terrarum, marisque Dominæ, Roma, Neapolis, & Venetiæ.

Ludovici cineribus lauros vestras substernite, cui aliquando, in toga, & sago admirabili, non modo pronum in jussa poplitem, sed etiam capita submisistis.

Meretur a te hunc honorem, Polonia: Cui non modo servatam contra Bohemos Cracoviam.

gloriæ tuæ Capitolium,

sed & ipsam bis sex annis Regi tuo debes Coronam.

Debetur a te Dalmatia, hic illi triumphus: Qui te tibi in celeberrima re, & nomine Jadera,

Ve-

Digitized by Google

Venetorum Marti iterum iterumque ereptam
reſtituit.
Vetus illi homagium negare non potes Sicilia:
quem pro ſublato Andrea fratre, humilitata Neapoli,
tuum cum Hieroſolyma Regem adoraſti.
Debitum illi præſtare obſequium
non te pudere poteſt Tartaria:
cujus olim victoriis
robur tuum calcandum in Dacia ſubdidiſti.
Manibus illius juſta ſolvere non injuſtum cenſebis Lythuania,
cujus ultricibus juſto bello manibus,
pro vaſtata quondam Hungariæ Ruſſia
terga tua flagellanda ſubjeciſti.
Nec eſt, quod reclamare præſummas, Bulgaria:
cui te totam,
poſt dignas rebellionis pœnas Victori mancipaſti.
Sola forte tot inter honores
elata Tranſalpinæ contumacia,
glorioſum ſine honore tranſiret LUDOVICUM:
niſi ſeveriores ejusdem pro Carolo Patre manus
experta meminiſſet.
Ad ultimum,
nullum mihi de ſuo in LUDOVICUM affectu
dubium reliquit Roma:

Cui

Cui non hoſti, ſed pro aliquanto hoſpiti,
præter Togatos, & prætextatos alios,
præmiſſis centum purpuratis Primatibus,
tota ſimul in Regios amplexus occurrit;
quodque aut nulli, aut vix præſtitit ulli,
Romanorum Dominum ſalutavit.
Et ſi a terris ad Superos tranſire licet:
quid illi ipſa Cœlorum Regina Aquisgrani,
quid Cellis in Styria debeat,
decidat immortalis poſterorum pietas.
Illud tamen ſi poſſet, ſentiret hic credo LUDOVICUS.
Parce pio dolori, Lector,
quod in tam ſanctæ liberalitatis anathemate,
vix maneat lapis ſuper lapidem;
non invidemus piæ gloriæ.
Illud tamen ſentire poſſunt pii omnes,
quod tam prodigioſa veterum monumenta,
futurorum oculis eripiantur ſæculorum.
Quid tu tandem, exterarum non inferior gloria gentium,
patri tuo verius, quam Regi referes, Hungaria?
ſub cujus auſpiciis,
totos quadraginta ſine Adverſario annos,
domi quietæ pacis otio ſecura fruebaris;
fortis non tam de tuis, quos non habebas,
quam de alienis hoſtibus triumphabas,
omnium, vel intacta jurata hoſtis,
quicunque publicæ pacis eſſent inimici.

Digitized by Google

Cujus gloriæ ſtimulo, non modo formatus ad dura,
ſed etiam natus ad mollia ſexus,
ſago magis, quam toga delectaretur;
illudque unum, quod in Amazonibus peccaſſe videtur natura,
non natos fuiſſe viros;
quamvis & in hoc inutiles,
ut fortes crearentur fortibus.
Ita nil olim non martium naſcebatur in Ungaria.
Fortis & in hoc Ludovicus;
ætatem primam cum Hypolito Diannæ,
Bellonæ, cum Pellæo Juvene, mediam;
virtuti ex integro ſacravit ſupremam,
non tamen curam ultimam:
quæ illi in omni ſuper ætate ita prima fuit,
ut ob eam, a quibus odia ſpectare poterat;
ipſis etiam charus eſſet Barbaris
Quibus quia perfidiores invenit Hebræos,
exilio æterno damnavit:
ne unquam etiam de mammona iniquitatis poſſent fieri amici Ungarorum.
Tantis meritis clarus, cum toti luceret orbi,
luxit, & illi Cœlum, aut verius eum luxit,
non ſine mœſto orbis luctu,
cui comatum ſidus,
quaſi ſparſo ob mœrorem lucis crine, præludebat.

Se-

Digitized by Google

Secutæ triſtis portenti triſtem eventum
Regnorum pro Rege lachrymæ:
Et ne parcius fluerent, triennio fluxerunt.
Felices Reges,
quorum funera tantas a ſuis merentur lachrymas.

MARIA

FILIA LUDOVICI I.

XXVIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1382.

NUlla *difficilius, quam digna ſolio, virtus invenitur:*
tum quia privatæ ſunt reliquæ, iſta publica,
ideoque nullorum illæ, vel paucorum,
hæc omnium ſubjacet cenſuris oculorum;
tum quia non convenit cuiquam Imperium,
qui non melior ſit illis, quibus imperat;
tum quia, Regem eſſe,
eſt, DEum quempiam humanum agere.
Hinc non mirum eſt,
ſi quam paucæ ſunt in Orbe Coronæ,
tam rari reperiantur digni Coronis vertices.
Inter miracula Mundi ergo numerandum eſt,
ſi, quod tanta Principes inter viros
vix inveniri poteſt induſtria,
in imbelli ſexu deprehendatur.

Deplorabat ereptum Ludovicum Hungaria:
& quod lachrymas auxit omnium,
fuit relictus ſine ſolatio dolor,
ereptus ſine hærede filio Pater:
in quo velut in vivo ſui ſimulacro,
etiam poſt fata ſuperſtes videri poſſet, &
amari.

Lenit enim funera Parentis Succeſſor filius,
& quaſi poſtliminio eundem ex umbris
reducit in lucem,
gratæ apud poſteros immortalitatis.

In hoc ſolatium habere cum non poſſent,
& tamen illud a ſuperſtite defuncti Regis
ſanguine deſiderarent:
ad MARIAM Ludovici filiam, vota omnium
converſa,
primam ſine exemplo mulierem
in Regem coronarunt.

Illud inſolitum, non dexteram, ſed caput
hoc honore affectum MARIÆ:
at non vano futurorum eventuum præludio,
quo præludebatur, non dexteræ muliebri
faſces Regios pro libitu rotandos committi,
ſed in caput ejus, qui Sigismundus futurus
erat,
Regia cum Corona decus transferendum.

Fauſta interea Regni MARIÆ cæpere auſpicia,
cum ex Conſilio, & Sententia Senatus,
Viris Fæmina imperabat.

Aſt ubi, ſe Caput Virorum advertens,

ſu-

ſupra ſexum ſapere voluit:
usque eo regnando diſſipuit omnibus,
ut jam puderet viros mulieris,
durumque mollis ſexus imperium,
pro integritate Regni frangendum videretur.
Præficiuntur ergo novis Conſiliis Zagrabienſium,
Auranæque
cum Bano Croatiæ, Antiſtites:
quorum opera eductus Neapoli Carolus,
excuſſa ſolio MARIA, Ungaris imperaret.
Sane: *licet magnæ molis pondus ſit Regium:*
tamen valde leve bonum eſſe debet,
quod tam facile, pilæ inſtar,
ex unius manu in aliam transvolat.
Conſilia vix præmeditata, jam effecta:
Neque enim vel arcus attracti nervus,
vel gravida moles ænea glande,
vel ſcelus ſine periculo moram patitur.
Tandem ob injuſtam aliis,
Juſtam aliis Caroli per Scelus Regis cædem,
impio Joannis Horvati Croatiæ Bani ſcelere,
Sceleſtaque, ac ſacrilega vindicta,
ut falſo imputatum feralibus crimen aquis
innocens Reginæ Mater elueret:
in Bozotam amnem,
Regina ipſa in carcerem conjecta,
Regiam utraque perſonam infeliciter exuit.
In hoc tamen felicior Parente filia,

quod hæc brevi iterum e carcere ad ſolium redierit;
in quo, ut deinceps ſederet felicius,
ſedere ſola non auſa,
Sigismundum Imperatorem
& thori, & ſolii ſocium admiſit.
Laudabilior dum cum alio, quam cum ſola imperaret;
Acephala ſine Rege Regina,
quoniam vir eſt caput mulieris.

CAROLUS II.

DICTUS PARVUS; JUSSU MARIÆ REGINÆ OCCISUS; NEPOS ANDREÆ III. EX APULIA ORIUNDUS.

XXIX. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1384.

QUam magnus in Italia dignis Rege victoriis,
tam parvus & re, & nomine in Hungaria indignis Corona geſtis:
ut nihil in eo magnum,
præter ſummam regnandi ambitionem, deprehenderes.
A qua ut totus, non modo ſupra, ſed

ſed etiam extra ſe, Neapolimque raperetur:
ſufficiebat, vel leviori ex Ungaria abſentem
populariſ auræ flatu afflari.
Unde tam potenti motu raptus ferebatur:
ut non ſuorum precibus, non Reginæ la-
chrymis:
non Principum conſiliis, non hoſtium terrore;
non ſanctiſſimi a Divi Stephani generis,
quod perditum ibat, interitu,
non effundendi parricidali ſcelere ſanguinis
metu,
qui in Maria periclitabatur;
non immanis Sacrilegii nota,
quam exturbata e Regno Sorore ſubiturus
erat
cohiberi poſſet.
Habet hoc omnis, ſed præſertim dominandi cupidi-
tas,
ut nullis coerceri queat lupatis:
& cum omnibus, ſibi minime aut velit, aut poſſit
imperare.
Regnum ſub larva Amici ingreſſus hoſtis,
quod apprehendere aperto Marte erubuit,
ſimulata in Sororem pietate occupavit.
Defenſurus expetebat faſces, quos ereptu-
rus venerat.
Servaturus deſiderabat Coronam, qua ſub-
laturus acceſſerat.
Imbecillitati ſexus compaſſus,

imbellem allevare Sceptris dexteram cupiebat,
ut ſuam novis honoribus cumularet.
Propugnaturus Viduæ ſolium accedebat,
cujus ipſe maximus hoſtis fuerat.
At brevi, quam ingenioſe palliabat,
annoſam in publicis Regni Comitiis prodidit vulpem,
quando exuta Regiis inſigniis Sorore,
publicum ſe proprii ſanguinis hoſtem declaravit:
eo ſecurior de victoria, quod hoſtem haberet fœminam,
cui vel mollis manus ſufficeret triumphandæ:
Ignarus, *non eſſe iram ſuper iram mulieris:*
Quæ etſi mitior hic Sororis in fratrem fuiſſet;
non poterat tamen juſta muneri ſuo deeſſe Nemeſis,
quæ pares pro ſcelere exigeret pœnas,
cogeretque etiam ſanguine CAROLUM
ad reſtitutionem.
Quæ quia ex aliis integra fieri non potuit,
etiam vita Regia impendenda fuit.
Diſcite Sacrilegi Regnorum Prædones!
Et ſi hæc antiquiora ſunt,
recentiorum, dum publice non licet.
privatim mementote.

SIGISMUNDUS
BRANDEBURGUS. ROM. IMP.
XXX. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1387.

CAroli quarti Cæſaris auguſtus ſanguis,
a Ludovico I. Hungariæ Rege,
in hæredem adoptatus,
Mariæ Reginæ in conjugem datus:
tam felicia in Hungaria Regni ſui fundamenta jecit,
ut inde pluribus unus par Coronis
ad Regium Bohemiæ, ad Imperiale Germaniæ ſolium,
ad neutrum hæres, ad utrumque optime meritus aſſumeretur.
Hæc illa honoris cum virtute eſt æmulatio,
eodem gradu procedere:
ne unquam a meritis præmia excedantur.
In florido ætatis vere, Patri magis, quam Germano ſimilis,
quod verbis non licuit, correxit exemplo,
quod exemplo non potuit, vinculis emendavit:
Ut, quæ meliores excuteret frænos,
vinculata ab indignis Regio ſanguine auſibus licentia cohiberetur.

Compedienda enim ſunt, quæ lupatum non patiuntur,
frangenda, quæ flecti nequeunt.
Ungariæ Sceptra, quæ illi in dotem offerebat amor,
non ſine Marte obtinere potuit.
Plerisque hæc eſt Regia ad faſces via:
per ardua venire ad ſublimia.
Vindicanda igitur ei ab injuſtis vinculis fuit Maria,
a qua pro nuptiali ſerto diadema accepturus erat,
plectendi ſeveritatis, carnifices;
reſtituenda tribunalibus Aſtræa, pax Regno, integritas fidei, ſecuritas ſolio.
Rem bonis omnibus amabilem, via odioſa aggreſſus,
cum, contra prima Principum principia, nihil diſſimulare ſciret:
metum magis, quam amorem exigens, omnium in ſe animos concitavit.
Neque enim ſeveritate Parente, timor aliud, quam odium parit.
Unde fit:
Ut ea ſæpius committantur, quæ ſæpe vindicantur.
nam, ut arbores quædam reciſæ pululant:
ita Regia crudelitas,
auget Inimicorum numerum tollendo.
Acceſſit infelix illud cum Bajazete prælium: ut nobiliſſimum Regio errore effuſum ſanguinem. ju-

juſtus Patriæ non ferens dolor,
Regis quoque ſibi gravis impatiens,
ad Ladislaum Neapolitanum pro ſolatio confugit;
damnato in exilium SIGISMUNDO.
Indignum judicans *ſolio, qui lædere ſciret*, non *ſanare.*
E vinculis tamen aſtu Mulieris elapſus SIGISMUNDUS,
necdum omnis felicitatis extinctæ manibus Regiæ reſtitutus
felicius imperare, ſed non pugnare cæpit:
quia tribus inſignis Coronis,
poſt duodecim cum totidem hoſtibus prælia
vix dignam Rege Lauream reportavit.
Ita ſæpe maximas fortunas,
maxima infelicitas comitatur.
Romanorum Imperator ab Eugenio coronatus,
quaſi novo vinculo Eccleſiæ immunitati obligatus,
Concilii Conſtantienſis Author fuit.
Ut, quod a tribus particulari affectu in diverſa trahebatur.
Divinioris Imperii faſtigium,
bonorum omnium voto, ſanctiore Cæſaris conſilio,
communi Patrum conſenſu, Martino V. cederet.

Eo-

Digitized by Google

Eodem Senatus conſulto Joannes Hus,
decreta rogo victima,
flammis traditus, probandus, an ſubſiſteret;
non modo ipſe conflagravit,
ſed etiam magnam Bohemiæ partem,
eodem ſecum malo, ac pernicie involutam,
feralibus ignibus corripuit.
Sopire tam funeſta incendia tentabat SIGISMUNDUS,
feliciore cauſa, quam ſucceſſu;
plerumque enim plus probitati, quam virtuti cæca favet fortuna.
Inclinata ad Ziſcam malorum incentorem,
SIGISMUNDUM exoculata Dea declinaſſet omnino:
niſi ille, in cujus manibus omnium volvuntur ſortes,
errorem cœci Numinis correxiſſet;
proque tantis in reſtitutam ſibi gentem bonis,
debitam pridem Bohemiæ Coronam obtuliſſet.
Illud præ cæteris, quod illi grata referat, habet Hungaria,
quod eam annis plus quinquagenis rexerit.
In hoc infeliciſſimus,
quod ſe Rege primum Othomannici furoris rabiem,
tam felix hactenus Regnum debuit experiri,
ſe Principe tam dives tellus
ære alieno cæperit aggravari:

Sub

Digitized by Google

Sub cujus pondere tredecim hodieque Civitates
jugum ſentiunt exterorum.

ALBERTUS
AUSTRIACUS, ROM. IMPER. GENER. SIGISMUNDI IMPERATORIS.
XXXI. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1438. 1. Jan.

NOn poteſt non felix dici Princeps, in quo
poſt centum, & amplius Auſtriacæ viduitatis annos,
non uni tantum domui,
ſed Urbibus, ac Provinciis,
potentiſſimis Regnis, & Gentibus
ipſisque Romano in tot futuras ætates Imperio,
providit Cœlum de ſolatio.
Non poteſt non glorioſus prædicari Cæſar,
cui tot auguſtiſſimorum renovata ſeries,
ſecundas in domo Auſtriaca debet primitias.
Non poteſt non honorificus compellari Albertus,
in cujus ortu
tumulatus olim cum Friderico pulchro,

Au-

Auſtriacæ gloriæ Diſpiter
revixit orbi;
& quam plusquam a Sæculo Imperiali horizonti
negaverat abſens lucem,
eandem poſtliminio reduxit:
Primam diei horam merito dixeris:
non illius, quæ obſcuros a tenebris habet natales:
omnes enim hactenus Sereniſſimæ diei hujus partes fuere patentes,
nec illius,
cujus duodecim tantum numerantur horæ:
hujus enim, puta, perfectiſſimæ diei,
jam decimam quintam numeramus,
plures etiam poſthac ſperantes,
ſole adhuc in altiſſimo levius aſtro meridiante.
Bonam igitur diem merito dicere potuit,
illuxiſſe Auſtriacis,
quisquis tam Serenam illi vidit præluxiſſe auroram in ALBERTO.
Prædicant alii e matutino Cœli rubore triſtes Nimbos,
ex prima hac ego Auſtriacæ diei purpura,
nil atro luctu, ſed Regia dignum trabea ſecutum video.
Omnes enim ab ALBERTO ad hoc naſcuntur Auſtriaci,
ut vel Reges fiant, vel Regibus proximi.

Par-

Parce verbo invidia!
Reges fiunt alibi, hic naſcuntur;
creantur apud alios, hic generantur;
ita, ut quod miraculo ſimile alibi,
hic per modum naturæ videatur.
Primum præ aliis tibi ſiſto, Viator, Albertum.
Duodennis vix ſibi ferendo ſufficiens,
Provinciarum gubernacula ſuſtinuit.
In tam viridi ætate matura virtus,
non exigebat pro incremento annos,
non Canos, ut Regnis præficeretur.
Adhuc juvenis Sigismundi Imperatoris oculos etiamnum
in ſui admirationem, & amorem traxit:
tractus & ipſe in tantæ reverentiam Majeſtatis,
non ſine digna Archi-Duce comitiva:
quia Bohemos ad fidem Cæſaris adduxit,
quis eum tunc de propaganda fide fuiſſe negabit?
Pro tam liberali in Cæſarem affectu,
dignum Cæſare munus reportavit:
ſiquidem Imperatori Gener,
plurium Regnorum Coronis Eliſabethæ deſponſatus,
Auſtriacam in Regna domum dilatavit.
Quid ad hæc Auſtriacæ accinitis Alaudæ Alberto?
nunquid parum vobis videtur eſſe Generum Cæſaris? bre-

brevi Cæſarem ſalutabitis.
Præmiſſa hæc multorum vota, felix ſecutus effectus:
glorioſa ALBERTI de Huſſitis in Bohemia victoria.
Subacti, & calcati Thaboritæ,
gradum fecere Victori ad Auguſtale;
excepere triumphantem,
obvia Septem Virorum vota.
Paratum expectabant merita præmium,
virtutem honor, candidatum faſces.
Solus adeſſe triumphis Victor,
honores adire metuebat ALBERTUS.
Metuo, ajebat, *majora meritis poſſidere,*
forte ſaluti meæ moram injectura.
Dignus qui in Principes ſæpius cadat metus,
plauſum populi lachrymis diluit,
ne etiam hic excederet ſobrietatem.
Pretioſæ lachrymæ!
quibus in ſinus Regis cadentibus,
præveniuntur, ut molleſcant Imperia.
Quam ſuavis in ſuos, tam fortis in Amurathem
fuiſſet pro Hungaria,
niſi fugitiva ſolis adventum præveniſſet Luna.
In hoc uno infida illi ſortis dicam, an Martis alea?
quod erepto barbara vi Senderoviæ præſidio in Servia,
Ungariam ſpoliaverit.

Fe-

Digitized by Google

Felices alias hoc Rege Ungari:
ſi ſub Genero illis tamdiu, quam ſub Socero
fuiſſe licuiſſet.
At non toto licuit biennio.
O longa nulli temporis felicitas!

ULADISLAUS I.

POLONUS CECIDIT AD VARNAM

Anno 1444.
ÆTATIS SUÆ XXI.
XXXII. REX UNGARIÆ.
ab Anno 1440.

NEc ſemper Hæredes relinquere;
nec ſemper ſine ſucceſſoribus decedere Princi
pes regna juvat.
Sæpe tam ignavi glorioſorum Parentum ſceptra
apprehendunt filii:
ut præter nomen, & ſanguinem nihil Paternum re-
ferant:
Præſtaret extinctos poſt talium funera cineres,
quam ſemivivas relinquere ſcintillas,
e quibus nunquam dignos
extinctis luminaribus elicias ignes.
Et quod perniciosius accidere ſolet Reipublicæ,
tota ad unum, vel ad paucos revoluta fortuna,
nullam inter plures admittit delectus rationem:

 hoc

hoc ipſo, quod hæredes idonei ſunt cenſendi,
neglectis iis, quos, ſi fortuna poſt multos reliquit,
virtus pluribus antepoſuit;
Si nulla e buſtis Regum ſuperſit favilla,
in quam vota populi conſpirare poſſint.
Quæ inter paucos ſine negotio decidi lis poterat,
devoluta ad plures, Regnorum excidio terminatur.
Quid horum felicius præſtitiſſet Ungariæ
Albertus,
poſthumus hæres docuit:
ad cujus infantiles humeros Regni moles redacta,
laceratis diſtractorum in varia Procerum vótis,
nota Orbi jactabatur tragædia.
Ceciderat, niſi in ULADISLAI humeros incidiſſet.
Hic jam ante velut abſoluto Regni in Polonia Tyrocinio,
veteranus ad Hungariæ faſces aſſumptus,
docuit, non omnem ætatem valere pro imperio:
ſed quæ *conſilio*, *& induſtria* pollens,
imperia populis, legesque dictaret.
Ad Coronam invitatus, cum ſublatam non inveniret,
noluit ſine radiis Regni ſolem agere,
ſine inſignibus Regiis ſolium adire:
ſine quibus nec Comicus a ruſtico Rex differret.

Apo-

Digitized by Google

Apoſtolica igitur cum non poſſet,
Apoſtoli eſt inſignitus Corona:
qua Regias Divi Stephani exuvias,
grata Poſterorum pietas coronaverat.
Coronatum laureis in aurea Regis coronatione
Regnum putes:
adeo feliciter omnia pro Regno in Barbaros victor geſſit bella,
qui ante ſemper victores, nunquam vincibiles credebantur.
Quievere publicæ turbatores pacis in Ungaria,
ſedatæ ſeditiones, diſſipata diſſidia.
In tam raræ præſentia Majeſtatis,
omnis ſeſe perduellionis compoſuit motus,
tremefactæ concidere factiones.
Ad Clavum Regni ſedens,
magnum malis omnibus clavum incuſſit:
ut ſi a malitia omnino abſtinere non poſſent,
non Patriæ, ſed hoſti mali eſſent.
Ita malis omnibus in hoſtes converſis,
plurimos bonos fecit:
contra Amurathem juratum hoſtem,
tam feliciter pugnavit,
ut fuſo quatuor Joannis Corvini Victoriis,
ad incitas,
quinto tandem, eoque proprio Marte Regiam expertus,
fortunam,

deletis quadragenis Barbarorum Millibus
& quatuor captis,
ſupplicem Rex pro pace haberet orientis
Cæſarem.

Uladislaus reſtituto ſibi, quod unum per
arma quærebat Regno Victor:
ſive ut publicæ magis tranquillitati, quam
privatæ gloriæ e Regio munere conſuleret;
ſive ut arma ex Ungaria in turbatos Polo-
nos transferret.
decem annorum indulgentiam conceſſerat
Tyranno.

At quia tantum publici boni theſaurum,
inconſulto Eugenio Papa incautius diſpenſa-
vit:
vel facti pœnitens, vel læſi ſummi Capitis,
quæ feliciter poſuerat, infeliciſſime reſumpſit
arma.

Quia fidem non ſervavit,
pugnatum ad Varnam, luctuoſo Patriæ ſpe-
ctaculo:
nam plus ter quinque millibus Chriſtianis
tragico,
ſacris ac profanis purpuris funeſto
ſuper hæc Regi ipſi inteliciter acerbo:
utpote
Cui non modo e vivis, ſed etiam mortuis
amiſſo,
nulla pro tantis meritis rependere licuit juſta,

af-

afflictæ pro Uladislao ſuo Patriæ.

O quantum eſt in rebus inane!

ubi,

nec levis a tanto ſupereſt de pulvere pulvis.

JOANNES HUNNIADES

GUBERNATOR HUNGARIÆ POST CLADEM VARNENSEM SUB LADISLAO POSTHUMO.

SCrutare tantiſper tumulum Viator!
ad quem dubio, attonitoque ſimilis ſubſtitiſti.
Miraris, ut video, confuſo funerei honoris ordine,
inter Coronatos tumulos, non Regiam Urnam,
inter purpuratas reliquias,
obſcuriores Corvini cineres.
Ne puta errorem; debitum eſt:
Merebatur hunc etiam poſt funera locum immortalis defuncti Virtus,
qui etiam vivo debebatur.
Fateor, non fuiſſe Regem;
ſed multis Regibus majorem, pluribus æqualem,
plurimis ſolo nomine, & Corona inferiorem.

Quanquam, *ſi Regem non titulus facit,*
non Veſtis Tyriæ Color,
non frontis nota Regiæ
non Vulgi præcipitis favor;
ſed digna Virtus Regibus Reges creat:
non invenio,
quid in JOANNE ad faſces deſiderari potuiſſet.
Certe HUNNIADÆ Ætatem diu expectare
impatiens honor non potuit:
ut eum ad altius gloriæ faſtigium eveheret,
qui etiam annis minor maxima merebatur.
In cerea ætate fortis, in lubrica conſtans,
in puſillanimi magnanimus, in imbelli bellicoſus
dixiſſes illum,
Parente Marte, Bellona Matre natum,
non Cunis, ſed Clypeis Amazonum exceptum,
non inter molles Cantus, ſed Martiales lituos,
ad exitium, & funera hoſtium,
ad ſalutem, & incolumitatem ſuorum educatum.
Et ne totus in flore fructus eſſe videretur,
crevit concepta in illos effectus Spes:
qui JOANNEM ſuis amabilem, formidabilem hoſtibus,
Regibus pretioſum, Regnis efficeret prodigioſum.
Regia verba refero LADISLAI,

di-

Digitized by Google

digna cedro, digna adamante, digna, quæ orbis audiat:

Corvinus de DEO, ac hominibus æque bene meritus, Chriſto Ungariam, mihi Regnum ſervavit.

Inteſtino, & externo bello Patriam vindicavit;

fudit, fugavit cæſos ſæpius
ad internecionem barbaros:
bis quinquies collatis ſignis,
bis ſepties veniendo, & vincendo,
de Tyranno major.

Ultima tandem ſed prima inter cæteras,
ad Albam Græcam contra Mahometem fortuna,
decies decem æneas belli machinas victor eripuit.

Et ne relictis quadragenis ſuorum in Campo millibus,
ſolus ſine vulnere rediret Mahometes:
ipſe quoque lethalem in oculo, velut alii volunt in Corde.
ſaucius reportavit ſagittam,
dignus utroque vulnere:
ut qui cæcam ſequeretur, cæcam etiam experiretur fortunam;
deque tot malis Chriſtianitati, vel illatis, vel intentatis,
compunctus ex corde doleret.

Triumphato communi Chriſtianitatis inimico,
in privatos Patriæ hoſtes converſus,

eos impugnare debuit, vel quos propugnavit ante,
vel quorum amicus, quam hoſtis eſſe maluiſſet.
Quia tamen in juſta vel DEI, vel Regis, vel Patriæ Cauſa
nec proprio parcendum eſt Sanguini:
ibat aut magis volabat,
quocunque hoc triplici funiculo trahebatur,
non dubius de eorum bono exitu,
quorum finis ſanctus erat.
Nullum illi longum cum eodem hoſte bellum accidit:
quia primo prælio in plures aliquando ſoles continuato,
omnem ſtatim vel fudit, vel fugavit.
Sic vel viſo JOANNE expavit,
tota ſeſe poſt tot tumultus ad pacem componens Dacia,
audito, contremuit Fridericus,
tangente, cecidit rebellis Dragula;
prodeunte, fuſus diſparuit Muſtapha, profugit Amurathes,
iniqua juſte vindicante, concuſſus Deſpotes.
Devaſtato pro Regno, pœnas dedit Bohemia.
Pro Rege & Corona detenta, percuſſa Auſtria,
debellata Styria, ſubacta Carinthia, attrita Carniolia.

At

At quia
quem ſæpe tranſit caſus, aliquando invenit:
toties Victor, bis victus dicitur,
nec tunc tamen inglorius Campo ceſſit,
mortuo magis, quam vivo hoſti locum daturus:
quando pro bis ſex ſuorum millibus, ad Varnam
tricena Barbarorum millia cecidere;
adeo, ut ipſam quamvis barbaram avaritiem,
tantæ pro impari victoria prodigalitatis pœniteret.
Ex infelici aliquando pugna,
ſolus in duos incidens latrones,
cum viſo pendulo e Collo Crucis pretio
uterque Simon Cyrenæus eſſe vellet,
ut tolleret Crucem ejus:
Victor inter duos litigantes JOANNES
juſto pro ſe decidit litem ferro,
cæſoque altero, velut ad gladium damnato,
facile fugam alteri conceſſit;
ut ſi Crucem Latronum tollere non amplius vellet,
ſanctiores deinceps ad Crucem Chriſti humeros adferret.
Sed ne tota JOANNIS virtus campeſtris videatur,
non minor illa domi, quam fuit illa foris.
Tantæ in miſeros liberalitatis:
Regias in eo genere, ſi non vires, voluntates ſuperaret.

Digitized by Google

tantæ in Divos pietatis:
ut erectis aris, dotatis templis,
inter tot ante Reges,
Divis Stephano, & Ladislao proximus accederet.
Tandem cupiens dissolvi, & esse cum Christo.
Cum laxatos sibi in libertatem filiorum DEI
mortalitatis Compedes sentiret:
ne vel sine Duce tam obscurum,
vel sine viatico tam longum
ingrederetur iter,
mature utrique obviavit:
quando adventanti ad se in cibo Viatorum
DEO
etiam æger de lethali lecto assurgens,
ad aras accurrit;
indignum ratus, tantum domi Hospitem
jacendo expectare.
Quis illum, vel bonum Viatorem,
vel cursum consummasse negabit?
qui usque ad ultimum infractus
sic currit, ut comprehenderet.
Dignus certe, qui post tot labores
omnium votis: *Requiescat in pace.*
Quiescentis Viator, si loculum quæris,
præfixum lege doloris Epitaphium:
Heu!
Magnus ille tot inter procellas Ungariæ fortunæ
Gubernator,

quam

quam exigua vehitur Cymba
ad æternitatem.

LADISLAUS POSTHUMUS

FILIUS ALBERTI IMPER. OBIIT ANTE NUPTIAS ANNO CHRISTI 1457. ÆTATIS 18vo.

XXXIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1444.

SIgismundum, & Albertum Cæsares,
Avum illum, hunc Parentem nactus,
ut nullius annos, & merita,
ita neutrius honores, & gloriam attigit.
Quia tamen *sæpe majorum in posteris coronatur virtus:*
sæpe ipse Sigismundi, & Alberti meritis aquisivit coronas.
Ab Ungaris primum necdum quadrimestris Infans;
Inter, vagitus, potius, quam festivas aclcamationes,
in gremio Matris pro solio locatus,
Regia suscepit insignia;
Diadema quidem proprio capite,
alienis Sceptra manibus;

qui-

quibus, ut ipſo inaugurationis die,
ita, toto Regni ſui decurſu indigebat.
Infelix, & manca poteſtas, quæ aliena indiget dextera,
ut poſſit, vel ſciat imperare.
Inaugurato in Regem Filio,
nec dum ſatis ſecura Regina:
Neque enim *unquam ſine metu poteſt eſſe ambitio; præſertim muliebris.*
Cum aliter ſecuritati ſuæ conſulere non poſſet,
exitialis Regno Mulier,
Regem ſimul, & Coronam ſuſtulit:
ut quam in capite non poſſet circumferre Puer,
ipſa nunquam e manibus dimitteret;
coronatura quoties vellet, Regem filium.
Impia tanti Sacrilegii rea,
quia domi non potuit ſperare ſecuritatem,
profuga facta.
Impiorum quippe eſt: *fugere nemine perſequente.*
Spe omni in metum converſa,
tutiſſima etiam Regni præſidia formidabat.
Tandem cum ſe ſecuriſſimam crederet,
apud Fridericum Cæſarem:
quod ſecum inique auferre non potuit,
juſte perdidit Regnum,
Uladislao Polonis imperante
in Regem Ungariæ evocato.
Perduellionis in hoc ne argue, Lector, Gentem: ma-

Digitized by Google

majora merebatur ſcelus, ſi Patronam non
inveniſſet;
ne tamen impiæ Parentis iniquitatem
innocens portaret filius;
repetitus iterum a Friderico Ladislaus.
Dum ſe cum Corona reſtituit Regno,
ipſi quoque Regnum ex integro reſtituitur;
quia tamen adhuc tantum quinquennis,
regendis imparem ſe vidit faſcibus:
Joannis Corvini uſus manibus,
glorioſior audiit Rex,
quam cum ipſe poſtea
Regiarum uſum manuum aquiſivit.
Quibus quia nihil dignum Rege,
multa indigniſſima geſſit:
præſtabat, ſi ſemper caruiſſet.
Ob hoc unum pedibus, quam manibus dignior,
quod peracta ſuorum cum Barbaro tragædia,
Vienna in Hungariam, & Albam Græcam,
fugientis veſtigia hoſtis viſurus,
Regius ſpectator deſcenderit.
Quia tamen tardius venerat,
novam ipſe Tyrannus a Rege Poëta
ad omnium lachrymas ſpectator exhibuit tra-
gædiam:
quando,
heu dictu acerba verba præcludit dolor!
illuſtres Corvinæ Gentis primitias,
contra tot glorioſa invicti Patris merita,
contra fidem, Sacramentumque Regium,

in

in infame ſcelerum theatrum,
in ignominioſæ feritatis aram,
cruentam immanitatis victimam,
luctuoſum Patriæ ſpectaculum,
abſolutum nuper,
nova iterum crudelitate ad ſecurim damnatum,
produxit Ladislaum.
Tollerabilior etiam hic accidiſſet furor,
niſi, geminato biſictu
quam dividere a Corpore non potuit:
tandem
quinduplici vulnere extorſiſſet ferrum animam.
Nimirum: non ſatis erat unus ictus tantæ animæ,
non ſatis unum vulnus tantæ feritati,
ut, quem ſemel perditum vellet, ſæpius perderet.
Nec hic ſubſtitit rabies:
ipſam etiam in vincula conjecit Mathiæ innocentiam,
ne fraterni vindex ſanguinis eſſe poſſet.
At necdum tibi ſatis de ſecuritate providiſti, ſcelus!
libera adhuc ſine vinculis circuit Nemeſis:
non effugies, etſi fugias ultrices manus.
Peracta in Hungaria tragædia,
lætiores in Bohemia de Talaſſio parabat ludos:

ſeptin-

ſeptingentis purpuratis auratis Equitibus,
quadringentis Matronis, & Virginibus,
pro ſponſa in Gallias miſſis.
At illum ipſum,
quem uno ab hinc anno feralem Corvino vo-
luit,
ipſe quoque Nuptialibus in funereas tædas
mutatis,
funeſtum expertus diem,
delicium orbis, quod vultu, formaque præ-
ferebat,
pro thalamo tumulo intulit.
Memorabili Poſteris,
& deformatæ pulchritudinis, & deſperatæ
ſpei,
& vindicatæ feritatis exemplo.

Mantiſſa: ſeu *Additamentum.*

Michaël Szilágyi, avunculus Matthiæ Corvi-
ni, Vayvoda Tranſylvaniæ fuit Guberna-
tor Regni Hungar. poſt obitum Ladis-
lai Regis poſthumi, aliquot annis
ſub Matthia Corvino.

Digitized by Google

MATTHIAS CORVINUS

FILIUS JOANNIS CORVINI, OLIM GUBERNATORIS UNGARIÆ, NATU MINOR.

XXXIV. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1458.

LAtitant inacceſſa profundo conſilia Divum Pelago
Scrutaris illa? metiris abyſſum
At quamvis inſcrutabilia ea ſemper,
Magis tamen in Regum, quam in Mundi Creatione admiranda.

Mirabatur olim ſuos Cæſares antiquitas, qui ab aratro ad faſces, a rure ad Regias, a lacerna ad purpuras aſſumebantur. Nobis non videatur prodigium? a vinculis ad torques, ab exilio ad ſolium, a tenebroſo carcere ad Auguſtæ lucis Zodiacum ab occaſu fortunæ, ad meridiem felicitatis, ab interitu honorum ad vitam gloriæ, deſperatum emerſiſſe MATTHIAM? *Quotidianum eſt altiſſimas ſolo moles: inſolitum, ima ſummis æquari.*

Non

Non miramur amplius
ſalientes tantum aſſurgere, quantum ceciderant, aquas, ſuſpicimus tamen,
ex humili ſolem heri geminorum ſinu delapſum,
altiſſimi cancri Chelas premere.

Emergentis e Squallore carceris ad Regios ſplendores,
hæc ſunt Symbola MATTHIÆ.
Altius aſſurrexit, cum æſtivo, quam cum verno ceciderat Sole,
Comes in Carcerem ingreſſus, Rex egreditur.
Ad Leoninos novus Daniel damnatus nuper dentes,
cum Bohemo hodie Leone ludit Samſon adoleſcens,
& mediis e faucibus favum excipit.
Innocens ad reos, & vincula nuper damnatus ſanguis,
feliciore hodie vinculo,
pro reis Sociis, Auguſtæ jungitur.
Infami nuper carceri mancipatus Joſeph,
a novo hodie evocatus Pharaone,
non Prorex, ſed pro Rege ſalutatur.
Perge jam licet, & ringere livor!
Cæſareos in Neo-Regem cie furores,
inteſtinas evoca procellas, vinculis nova vincula adde,
in odia converte vota, verſa reverſa aleam!
& quia, ut video, pro voto tibi non ceſſit,

luſum repete pro Corona!
At quia juſte perdidiſti, quia juſto luſu,
Divina manu abſentis ſupplente vices,
cecidit Sors ſuper MATTHIAM.
Non potuit communibus bonorum omnium votis,
vel malorum voluntas, non bene velle illi,
qui jam ante ipſius oraculo DEI;
qui ex ore infantium, & populi,
per vicos, & compita Peſtana
prius promulgatus, quam electus Rex audiebat.
ut nemo eſſet, qui Divinam non crederet electionem
vel auditis pro Suffragio plauſibus non ſubſcriberet
vix Regnum Urbemque Regiam e Carcere adiit,
cum miſeris malo ſuo compati doctus,
omnes vinculis abſolutos pronunciavit:
ut Regiarum virtutum Reginæ Clementiæ primas daret:
Probe ſciens *non duraturum ſua in Majeſtate ſolem,*
qui mature urere inciperet.
Necdum Coronam appoſuerat,
& jam galeam ſummere cogebatur,
adoleſcens ter quinque annis vix biennio major,
utrumque cum Bohemia Cæſarem expertus hoſtem: cu-

cujus primum ferrum retundere aggrederetur,
non ætas, non consilium, non robur adolescentis,
decidere posse credebatur.
Novi hic victores orbis contra Fridericum,
monstrorum domitores contra Barbarum,
gentium trimphatores contra Bohemos
desiderabantur.
Stetit tamen intrepidus tot inter adversa,
se ipso major, periculis fortior, hostibus felicior,
insurgentes despiciens procellas,
Et velut dubius inter plures obvias prædas
Leo.
quam prius apprehendat:
diu pepercit omnibus.
Hæsere, & ipsi aliquamdiu tripartiti furores:
donec tandem audentior cæteris Aquila,
Reginam sese volucrum obtestata,
detracto jam ante Corvinæ genti diademate,
in Regnum quoque involasset.
Sed quia facile perdit propria, qui ambit aliena,
& nova cum Tantalo captando capta dimittit poma:
nec Cæsar tantum aquisivit in Ungaria;
quantum perdidit in Germania.
Tota enim inferiore Austria gloriose potitus MATTHIAS,
pulsu cum paucis Friderico,
Ipsam quoque Augustam Cæsarum Domum,
Cor Austriæ Viennam Germanis eripuit.

Poſſeſſo Corde, facile totam in obſequium
ſuum
traxiſſet Victor Alemanniam:
ſi æquitatis, veterisque Pannoniæ limites
victoris gloria excedere voluiſſet.
Subſtitit ergo, ubi olim ultimi ſtetere Pannones
Ungaris vectigales.
Necdum caput ſuum Auſtriaca, inclinaverat
Neapolis
vel quod fortiores inaſueta flectere cervices,
nulli illud hactenus hoſtium ſubmiſiſſet,
vel quod inclinato Capite,
glorioſam illam invictæ fortitudinis corollam
ſibi eripi formidaret.
Aſt ubi novum in materia experta eſt Alexandrum,
vinci a fortiori non indecorum credens,
triumphales invictæ gloriæ Regi aperuit portas,
maluitque amicum admittere, quam hoſtem
excludere,
non fabulas loquimur:
ſtat hodieque non in foro, aut venalis gloriæ cupidum,
aut ſine honore ad ludibrium tempeſtatum
expoſitum,
ſed ad Diviniores Regii caſtri aras,
æternaturum Victoriis MATTHIÆ ſimulacrum.

Spe-

Spectate, qui non creditis, Viatores!
primo Regni sui, quinto Coronæ amissæ lustro,
recepto a Cæsare insignitus diademate,
debitam pluribus victoriis accepit lauream:
indignum Marte ratus, ante legitimum certamen coronari
coronatæ daturus virtutis experimentum,
digna Corvino Patre Filius, dignus Corona Rex præstitit.
Quinquies de Cæsare, decies de Barbaro Victor
Jajczam cum viginti septem oppidis recepit.
Mahometem solo nomine fugavit.
Invictum alii, victum ostendit Schanderbegum.
Casimirum Bohemiæ Regem a Corona semel, bis vastatores a Regno Bohemos, abegit.
Mysiæ partem, Silesiæ, & Lausatiæ Provincias,
Sceptris suis subdidit.
Dacos, & Moldavos, e rebellibus supplices fecit.
Ferales funesti Hussi cineres, cum vel in busto,
pernicioſos Regnis ederent Phænices:
ut Zizania in semine, flammas sopiret in scintilla,
non ferro, non igni pepercit:
donec tandem cruento Martis in Jordane

DEO, ac ſibi reddidiſſet.
Felix bellum, in quo DEI Cauſa principem locum tenet.
Tot armis diſtractus nunquam ita a ſcientiarum cultu
abſtrahi potuit;
ut aliam a Pallade ſequeretur Bellonam,
vel in gratiam militis negligeret ſapientes,
quorum florem ex orbe collegerat:
Cœcum credens *Martem*
qui ſine artis oculo graderetur.
Extat adhuc Regia Budæ Bibliotheca:
quæ multorum, ſeu Principum, ſeu Belliducum,
ſæpius altum ſtertentium, increpet ſocordiam.
Quis erga pietatem fuerit, teſtata ſæpe
digna Corvino pro aris liberalitas
Ad ultimum tamen vel invitus prodidit;
ubi inter adſtantium lachrymas,
inter mœſta adgementium vota,
præter plena divinitatis nomina,
nihil voluit, vel potuit eloqui profani.
Ita plena DEO Corda, etiam ſibi ſolis relicta,
ſemper Verbum bonum eructant.
Locuta tamen de morituro elementa ſingula.
Cœlum Mathematicos funeris Regii vates fecit.
Leones Budæ ipſo funeſto Regi Die extincti:
Ut Leonem Ungaricum mori crederes.
Tota in ignes prope abiit Vienna:
ut,

Digitized by

ut, quæ amore flagrabat vivi,
tota illi, ferales accenſa tædas parentaret.
Danubius tumidiſſimus exundavit:
ut, quem negatis ſibi a natura lachrymis
ad tumulum proſequi non poſſet,
inſolitis deploratum aquis comitaretur.
Cohibe hic jam, ſi potes lachrymas tuas,
Ungaria!
ſiccis funeſtam adeo urnam ſpecta oculis;
Cujus compendio omnia,
quia teipſam vivam cum mortuo MATTHIA,
tumulaſti.

ULADISLAUS II.

BOHEMUS; DOBSE DICTUS.

XXXV. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1490.

LUctuoſus Matthiæ in tumulum caſus,
velut concuſſa Samſone cadente totius
molis
Columna,
totam, ſecum in præceps trahebat Regni felicitatem,
non deſiderabantur plures Coronæ proci,
parati etiam pro illa deſcendere in arenam.
Prætendebat Maximilianus, ambiebat ULADISLAUS,

prenſabat Albertus, Joannes Corvinus deſiderabat.

Inter tot certantes dubia multum hæſit Ungaria,
cui præmium deferret:
ſuſpectam habens virtutem,
quæ quos expectare deberet, perſequitur honores.

Plerumque enim diffiditur meritis, ubi vis abhibetur.

Obtinuiſſe campum videbatur ferrea virtus Cæſaris,
niſi potentior Germano Marte prodigi Uladislai ambitio,
pernicioſo ſtratagemate,
perdendo vincere voluiſſet:
quando remiſſis ingloria prodigalitate omnibus,
quæ glorioſo in Auſtria Marte vel ſua fecerat,
vel Ungariæ reddiderat Matthias,
Cæſaris vota exolvit.

Sic faſcibus infami quæſtu comparatis,
prius amittere, quam poſſidere Regnum cæpit:
indignius e ſolio, quam Matthias e carcere,
ad Coronam aſſumptus eſt.

Ita non omnis pro quolibet annulo gemma valet:
ſi bona eſt,
etiam extra annulum ſuum ſervat cum ſplendore pretium,

&

& ubivis abjecta jaceat, gemma manet:
ſi mala eſt, nec ab auro melior:
ſi vilis, nec a Corona pretioſior evadit.
Dixiſſes appoſite,
ſuccedente *Matthiæ* ULADISLAO,
luci tenebras, noctem diei,
Servatori Regni ignavum Principem,
Patri Patriæ, fortunas Patrias dilapidantem,
ſucceſſiſſe:
uſque adeo, aut nihil, aut parum
vel luce, vel gloria, vel ſe, vel ſuis,
vel majoribus vel poſteris dignum geſſit.
Inſenſibilis a multis habitus:
quia nulla ſuorum vulnera ſentire adverſus,
ad omnem Regni fortunam, ad omnem ſortis aleam,
quamvis infeliciſſime jacta eſſet;
Bene! exclamans.
Ita bona omnia illi apparebant in Regno,
cum malus ipſe, inutilisque Regno videretur.
Multa eo Rege feliciter,
contra Barbarum geſta prælia;
pauca conſcio, Duce vix duo:
ne viſa Regis ignavia,
militis fervor intepeſceret.
Inter hoſtes nulli magis, quam Alberto infenſus:
quam in ſe pro ſtimulo gloriæ fovebat,
in fratre ferre non potuit ambitionem.
Sane communi errore,

Digitized by Google

aliena mala ſemper ſunt graviora;
& quod quisque in ſe virtutis titulo tegit,
in aliis vitium appellat.

Otioſæ quietis amantiſſimus,
maluit pauca pacifica deſidia poſſidere,
quam vel amiſſa laborioſe recipere,
vel coarctatos Regni limites ſolicite dilatare,
Non igitur labore, aut Curis Regiis fractus,
non toga, aut ſago fatigatus,
ſed annoſa ſibi gravis ignavia,
Regno gravior, omnibus moleſtus,
poſt quinque non tam Regni, quam otii luſtra,
e ſolio ad tumulum devolutus
morte magis, quam vita Ungariæ conſuluit.

LUDOVICUS II.

FILIUS ULADISLAI II. CECIDIT AD MOHÁCS ANNO 1526.

ÆTATIS 23.

XXXVI. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1516.

VEl ſanguine hic, vel lachrymis
imbue Calamum dolor!
funeſtam Ungariæ ſcripturus Tragædiam.
Dictabit Thema acerba Ludovici memoria.

Sed

Sed quia fracta querulis ſingultibus, vix eluctari queunt,
gementis e pectore verba Patriæ:
longam ſynopſi complectere luctus ſeriem.
Præfige Titulum:
Bellum amoris cum furore.
Argumentum eſto:
Luctuoſus Ungarici Solis occaſus;
ſive
Tragica Regis pro populo, populi pro Rege
Cataſtrophe:
in amphitheatro Mohachiano
ad plauſum Tyrannorum, ad lachrymas Chriſtianorum,
ludis Martialibus exhibita.
Actoribus præcipuis,
Potentiſſimo Ungariæ Rege Ludovico?
Ladislao Zálkáno Archi-Epiſcopo Strigonienſi,
Paulo Tomori Archi-Epiſcopo Colocenſi,
Franciſco Perény Epiſcopo Varadienſi,
Philippo More Epiſcopo Quinque-Eccleſienſi
Franciſco de Chaholy Epiſcopo Chanadienſi,
Georgio de Palócſa Epiſcopo Bosnenſi,
Georgio de Zápolya Comite Scepuſienſium
altero Belli-Duce,
Joanne de Dragfio Judice Curiæ Regiæ,
Franciſco Orſzág Cubicullariorum,
Petro Korlátkó, & Andrea Tropka Janitorum,

Si-

Simone Horváth Pincernarum Regalium Magiſtris.

Adde cum Sexcentis aliis,
ſeu Illuſtriſſimis, ſeu nobiliſſimis nominibus;
vicena equitum, peditumque millia:
qui omnes cum optime
fortiſſimos, & Regis, & Patriæ vindices egiſſent,
ad ultimum ſuis quique perſonis exuti,
lugubrem ſuis memoriam, flebiles poſteris exuvias;
funeſtam Theatri faciem reliquerunt;
Regum ſimul, ac Populorum exemplo,
quid Reges Populis, quid populi debeant Regibus,
Parcite Principes!
Purpuræ veſtræ magni ſæpe conſtant ſanguinis pretio,
qui de venis exprimitur populorum,
tenemini ad reſtitutionem,
ſanguinem pro ſanguine.
Diſcite, & vos Populi!
expedire aliquando membra pro Capite,
Regna pro Regibus pati:
ubi plurimum pendet ab uno ſalus.
Sed ne a tanto tumulo ſine Epitaphio recederet dolor,
ſuum hic reliquit memoriale:
Ludovicus ſolo nomine ſecundus,
ad Coronas natus, non formatus,
diadema Ungaricum ſecundo, quarto ætatis Bohemicum, ut

Digitized by Google

ut immaturus aquiſivit,
ita mature ſecum utrumque perdidit;
felicior, ſi ſolus perire potuiſſet,
eandem tamen cum Rege fatalis urnæ ſortem
experiri coacta Ungaria,
ducenta ſuorum millia eodem luctu deploravit:
luctuoſum prævisorum malorum initium,
lachrymabile futurorum dolorum argumen,
tum.

JOANNES DE ZAPOLYA
VAJVODA TRANSYLVANIÆ.
XXXVII. REX UNGARIÆ.
ab Anno 1526.

SI naturæ, & fortunæ ſuffragia
in electione Regum locum habent,
inter primos ſolium Reges merebatur JOANNES,
in quem omnia, & avita, & innata decora
eo conſenſu conſpirare videbantur;
ut vel puer ſuſcipiendis olim Regni habenis,
vota multorum colligeret.
Sane *tota a vere pendet æſtas, a flore fructus*
ab aurora dies, a Fundamento fabrica,
a tenera ætate gravior, a primis annis ultimi.
Nam

Digitized by Google

Nam
omnoſæ franguntur, priusquam flectantur quercus.
Quia tamen hæ humani veris primitiæ
gratuita potius naturæ dona,
quam virtutis cenſentur decora:
non contentus flore, cujus ſpem
prima quæque decoquere bruma ſolet,
ſeos cum ætate conceptæ expectationis
protulit fructus Patriæ;
ut collectas tenerioribus annis gratias virtute
augeret,
auctas dignis ſolio geſtis illuſtraret,
illuſtratas ſuſceptis pro Patria laboribus
toga, & ſago promoveret,
promotis eos ſibi ad futuros honores gradus
ſterneret,
ut adhuc vivente Ludovico
omnium corda, & animos eripuiſſe videretur.
Fuſo Rege tot ſuorum caſibus concuſſa Ungaria:
in cujus ſinu e tanto ſeſe deliquio colligeret,
aptiorem JOANNE non invenit,
quem declinare, niſi ipſa in præcipitium inclinaret,
non poterat,
a quo recedere, niſi ſeipſam relinqueret,
non licebat;
quem præterire, niſi injuſte contra tot merita,
non audebat;

pro-

profeſſa hic ſibi omnem a meritis JOANNIS adimi
alium eligendi libertatem.
Quia tamen *nulla ſine livore Comite advenit ulli felicitas*,
nec JOANNES ſine hoſtili comitiva ſolium adiit,
Bathorium Regni Palatinum expertus adverſarium,
qui, ſi amicus Patriæ, & JOANNIS fuiſſet, inflictum Patriæ
vulnus mitiori Emplaſtro ſanare potuiſſet.
Invidia ergo victus,
tanto ſceleri, cum ſolus non ſufficeret, plures ſui criminis reos fecit.
Cum ſolum Joannem lædere non poſſet, totam in diſcrimen Patriam induxit.
Cum ipſe Corona indigniſſimus eſſet, in Ferdinandi I. Caput transtulit.
Non arguitur digniſſimum pluribus Coronis Caput;
damnatur tamen perduellionis reus livor, cui, quod hodieque pateris, adſcribe malum Ungaria!
Ad ultimum,
nec ipſe omnino innocens deprehenditur JOANNES:
dignus reprehenſione,
quod privati boni amantior,

ma-

magno Chriſtianitatis malo Solymannum eduxerit,
ut ereptam reciperet Coronam.
Donandum tamen *etiam videtur aliquid juſto dolori;*
qui interdum cum patientia nimia
vertitur in furorem.
Cæterum.
ne tu ingrata eris Patria!
ſi ultimo Regi tuo Ungaro
ſupremos negaris honores.

FERDINANDUS I.

ROM. IMP. FRATER CAROLI V. GENER ULAD. II. HUNG. REGIS.

XXXVIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1526.

FERDINANDI Secundi, avus, tertii Proavus, quarti Atavus,
Nepotis ſanctitatem, Pronepotis pietatem, & juſtitiam,
Abnepotis amabilitatem in ſe naturam expreſſit,
quæ nil in ramos, vel in fructus diſtribuit,
quod non in ſe prius habuiſſet.

So-

Solem dixiſſes, e cujus liberali radiorum diſpenſatione,
totidem mundo oculi dati,
quot Provinciis Principes, quotRegnisReges,
quot Imperio Cæſares ex Auguſtiſſima progenie donati,
fluvium credidiſſes egreſſum ab auſtro,
qui diviſus in quatuor ſibi non diſſimilia flumina,
circumfluat orbem:
vivens, lucens, imperans, & glorioſus in poſteris,
qui jam tunc in illo vivere lucere, imperare,
& eſſe glorioſi cæperunt;
quos ita expreſſit, ut dubium relinqueret,
an imago magis, an prototypon dici deberet poſterorum.
Sanctus ad exemplum ſecundi:
ita enim, vixit Imperator,
ut credatur ſine lethali macula deceſſiſſe.
Pius ad imitationem Tertii:
quia hæreſeon juratus hoſtis
nil impium ſub ſceptris tolerare, potuit.
Et ne tam arduum ſolus aggrederetur opus;
primus in Germaniam, & Ungariam
auxiliatrices Sociorum JESU copias advocavit:
non ignarus
optimam ſemper contra hoſtem eſſe,

Digitized by Google

ut armorum, ita & animorum fidelem ſocietatem.

Juſtum experta eſt Bohemorum rebellio: quæ rure nata, ne progrederetur ad Urbes, ferrum exigebat FERDINANDI.

Ne tamen ferrum,
quod medica magis, quam vindice manu, ſumpſerat,
exacerbaret vulnera;
aut contra naturam Auſtriacorum,
juſtitiam coleret ſine clementia:
ut plures emendarentur, in paucos animadvertit;
ut plures reprehenderentur, non multos apprehendit:
illos ſolos vinculis mancipans,
qui mancipari libere volebant;
illis ſolis vitam adimens,
qui vivere niſi mali non vellent;
illa ſola præcidens a reliquis membra,
quæ adhærere corpori non niſi mortua poſſent.

Principi enim non minus turpia ſunt multa ſupplicia, quam medico funera.

Tuæ, & tu Ferdinande Quarte
amabilitatis agnoſce Atavum.
Non poteſt hæc illi negari,
cujus vel abſentis capta amoribus Ungaria
Sceptris ſubeſſe voluit:
ut ſe amore magis, quam timore duci oſtenderet.

Nec

Nec tuæ Leopolde, gloriæ primitias alii,
quam FERDINANDO consecrabis:
quem Regni hujus in Ungaria ad te usque
continui
authorem fateris.
Secuta brevi exemplum Ungariæ Bohæmia:
& vel alienis votis edocta, quem eligere deberet;
vel corrivalis stimulo amoris ducta,
Coronam Coronæ addidit.
Duabus his, velut rotis eo evasit,
ut cum Carolus V. velut in altissimo positus,
ascendere *plus ultra* non posset:
voluerit, ut crescceret FERDINANDUS;
æqualem volens in honoribus,
cujus meritis se credebat adæquari.
Tantæ virtuti si par felicitas respondisset,
felicem se quoque videret Ungaria;
& quæ hodie, o mæsta nomina!
Strigonii, Budæ, Alba-Regali, Vissegradi,
Quinque-Ecclesiis, Novogradi, Tomosvarini,
o tristem sortem!
Captiva sub Barbaro plangit jugo,
læta libertate sua
de invicta Regum suorum potentia gloriaretur.
Habuit tamen, quod inter tot infausta
felix, fortunatumque acclamaret Patria
FERDINANDO:
quando una Agria

XII. majorum e tormentis globorum millia collegit:
quibus impetita a fortuna Cæſaris
divelli nequivit.
Et ne in moribus magnum quæramus FERDINANDUM,
habet etiam defacto, quod ſuo grata Regi referat Ungaria:
invictum decoris ſui firmamentum,
ſervatam inter tot diſcrimina Coronam,
quæ etiam manibus Solymanni ita abalienari non potuit,
ut ad legitimum non rediret Caput.
Denſa Turcarum nubes in Auſtriam effuſa,
Viennæ imprimis exitialia minabatur flumina,
omnibus circum Urbibus formidandam tempeſtatem:
ſolo audito FERDINANDI adventu,
violentioris velut afflatu venti in fugam acta,
Auſtriacum cœlum ſerenavit.
Sed cum innubes aliis redderet Dies,
ipſe in umbras mortis incidit:
in quibus auguſti ſplendoris velut oblitus,
nec Cæſar amplius, nec Rex audire voluit,
ſolo contentus nomine FERDINANDI,
quo nempe a morte compellatus ad tumulum vocabatur.
Ita nunquam Cæſares aut Reges,
ſed Ferdinandi, Leopoldi, Philippi, Ludovici moriuntur.

MA-

MAXIMILIANUS II.

ROM. IMPER. FILIUS FERDINANDI I.

XXXIX. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1564.

AD purpuram non ſine trabea,
ad Sceptra non ſine faſcibus,
ad diadema non ſine Coronis,
ad Regnum Rex ad ſolium Cæſar,
ab Auguſtali ad Regiam
tertium coronatus in Hungaria,
gradum fecit MAXIMILIANUS.
Dignus pluribus, quam ferre poſſet Coronis.
Par plurium orbium ferendis oneribus, Atlas.
Sufficiens, qui plures eodem aſpectu terrarum partes,
regeret mundi oculus;
plurium eadem manu jugalium habenas Syderum
ageret Bootes;
diverſa eodem flatu impleret vela, promoveret puppes,
recrearet Campos, perflaret hortos, Auſter.
Date Veniam, Mundi Principes!
debetur hæc, ſive gratia, ſive gloria Auſtriacis, O 3 ut

Digitized by Google

ut uno Capite plures ferre poſſint Coronas.
Miror hic a bicipiti Imperiale decus
fulciri Aquila.
ubi vel unum tribus ſufficiens invenitur:
delere poſthac licet Caput alterum Pictores!
cum uno pingite Aquilam,
dum Auſtriaci imperabunt.
Rex Ungariæ inſignitus MAXIMILIANUS
maluiſſet amabilis, quã formidabilis imperare,
roſas ſine ſpinis quærens.
At brevi tumulatæ nuper cum Joanne Vaj-
voda in Dacia
revixerunt iterum inimicitiæ:
novum tumulum quærente filio, qui eodem
claudi non poterat cum Parente.
Ita deſtinati fatis, angues hoſtem quærunt,
obviis calcaneis inſidiantes, ut proterantur.
Invenit, quod quæſivit:
quia male in Ungaria aquiſita, peſſime perdidit;
ſeipſum perditurus,
niſi poſt amiſſa tot præſidia,
ultimum in fuga præſidium inveniſſet;
relinquens palmam Ungariæ,
quam, quia ſole MAXIMILIANO favente amiſit,
ad Thraciæ lunæ faces confugit;
hæ cum ad Sereniſſimũ penetrare non poſſent,
Gyulæ & Sigetho admotæ, feſtivo Tyranno
ignes
funeſtum Ungariæ rogum,
luctuoſum Regi ſpectaculum exhibuerunt.

Tem-

Digitized by Google

Temperavit tamen terſis dolorem lachrymis,
gratis digna faſtis MAXIMILIANI gloria:
quæ Tatam & Veſprimium Barbaro eripuit,
ut amiſſa in duplo reſtitueret.
Jaurinum & Komaromium ſua tantum præ-
ſentia
contra totam Solymi potentiam defendit;
Tantum poteſt vel inermis in hoſtem
ſpectabilis in Campo Majeſtas Principis.
Tandem,
ubi novum contra recentis Tyranni furores
claſſico militem convocat;
a ferali libitinæ tuba receptui canente revo-
catus
& Arma, & Sceptra, & Coronas,
ante canos ponere jubetur:
ut pro ſe eò diutius
& militaret, & regnaret, & imperaret Rudol-
phus.

RUDOLPHUS

ROM. IMPER. FILIUS MAXIMILIANI II.

XL. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1577.

SOle Paterno nondum in feralem noctem la-
pſo
novus Ungarico cœlo ortus eſt Titan
in RUDOLPHO: ne

ne nox aliqua Sereniſſimo Regno dies interrumperet;
Itaque plures, quamvis ſibi ſuccederent ſoles, unam tamen continuatam diem facerent,
Beatæ Gentes, quibus antiqui Davides novos relinquunt Salomones!
Felices Coronæ, quæ nunquam cum Regibus cadunt: ne tam frequenti caſu collidantur!
Auſpicata Sceptra,
quæ nunquam electis deſtituuntur:
Ne aliquando ad reproborum manus redigantur,
certe tamdiu integritati Regii pomi conſulitur,
quamdiu manu geritur:
periculum enim eſt; ne ſi manu lapſum promptam non inveniat dexteram,
fiat malum diſcordiæ.
Senſerat hoc ſæpius malum Ungaria,
ubi nullum prope ſine ſanguine unxit Regem, interque plurimos dignos indigniſſimum eligere cogebatur.
Obviatum bene huic malo primum in Maximiliano,
optime ſecundo in RUDOLPHO,
cum a Rege Patre Rex ſalutaretur.
In hoc Parenti diſſimilis,
quod quam illi ultimam, hic primam Apoſtolici Regni appoſuerit Coronam,
non quod hæc gradus eſſet ad reliquas, quæ Maximiliano gradus fuere ad iſtam,
ſed quod ſacro primus honor muneri debe-

retur. An-

Anno vertente, quem bene verterunt Superi,
Bohemici Regni fascibus insignis
vix Annos XXIII. & jam utriusque Coronæ
ambitum
magnis meritorum passibus excedens,
ad augustum Romani Imperii fastigium pervenit.

Ita *quæ longa aliis esse solet,*
compendiosa est virtutis ad honores via.

Triplici solio Augustus.
Ita sedebat in uno, ut nulli deesse videretur.
Rex enim anima est Regnorum:
Quæ principem quamvis in Corde locum habeat
omnia tamen membra æqualiter animat.
Cum nunquam desereret solium Rex,
nunquam tamen in campo desiderabatur miles.
Cum nunquam Galeam apponeret,
nunquam tamen ferrum e manu dimisit.
Cum amari, quam timeri mallet,
nunquam ipse Sagum induit:
Indignum credens
Cæsaris fortunam ad ultimum servandam,
primis periculis objici.
Et vero
tribuendum etiam aliquid est fortunæ militis:
quam usque adeo secundam expertus est
Rudolphus,
ut maxima quamvis ter quinque annorum
bella gesserit;
nunquam vel Regiam in Campum,

vel ſolium in tentorium, vel Sceptra in enſes,
vel Coronam in Galeam, vel trabeam in loricam mutarit,
Et tamen Barbarorum terror auditus.
Ungariæ contra Mahometem ſæpius vindex,
contra Valachos, & Tartaros formidabile tonitru,
contra Ibraimum fulmen,
contra Botskajum Patriæ Pater, & Servator.
Nimirum ad gloriam Capitis,
ſufficit manum eſſe ferream;
Ad credendum vel remoti ſolis Majeſtatem,
ſufficiunt prælucentes nocti faces,
Ad abſentis lauream Principis, invictus miles:
Sola enim arma ſunt militis,
fortuna eſt Imperatoris.
At, qui vel abſens tot hoſtes triumphavit,
ab ultimo, cum quo congredi ſolus debuit,
pro tot laureis cupreſſum retulit.
Humiliate capita veſtra, Potentes!
Quia Mors imperat etiam Regibus.

MATHIAS II.

ROM. IMPER. FRATER RUDOLPHI II.

XLI. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1608.

MUlta Regum ſimulacra reliquit poſteris antiquitas,
raros tamen ad vivum expreſſit.
Quia aureos effinxit plures, qui ferrei;
marmoreos multos, qui molles,
laureatos alios, qui imbelles;
glorioſos non paucos, qui Ignavi vixerunt.
Adeo raræ ſunt, ſive veræ, ſive bonæ
Auguſtorum effigies:
quæ non Apellem magis, aut Phydiam,
quam depictos referent Æmilianos;
pictoribusque potius, quam principibus,
proponi poſſent pro idea.

Habuit hoc ſingulare MATHIAS,
quod & exemplum fuerit majorum & Idea poſterorum,
digniſſima omnium oculis,
Archi-Ducis Gubernatoris, Regis & Imperatoris
imago!
ut, quod ſummæ creditur apud pictores artis, di-

Digitized by Google

diverſos eodem vultu effingere vultus;
pulchro illud ſeu virtutis, ſeu honoris compendio,
in MATHIA expreſſum ſuſpexerit Auſtria.
Spectaverit Ungaria, venerata ſit Bohemia,
admiratum honoravit Imperium.
Proteum redivivum dixiſſes:
niſi admirabilior Proteo, plures eodem tempore,
nunquam tamen Corona indignas perſonas ſuſtinuiſſet:
laborem relinquens ingenioſis penicillis,
ut ea artificioſo compendio in tabulas transferrent,
quæ in ſe collecta invenerat honor:
Zelatorem quidam ut exprimeret,
Prometheum pinxit,
igne quo ardebat ipſe, leonem ſemi vivus animantem:
non aberravit a vero.
Cæleſtibus MATTHIÆ ignibus debet Bohemicus leo
ſervatam illam Divinitatis particulam:
quæ in tanti Corporis animam crevit,
ut jam etiam plures eadem vita Provincias animet,
luceatque omnibus, quæ in circuiti ſunt, Regionibus.
Alias ut fortem repræſentaret MATHIAM,
lunam cœli vicinam appinxit,

Quæ

Digitized by Google

Quæ nunquam magis obſcura, quam cum ſoli proxima eſt.
Expone myſterium Ungaria!
Cujus ſolem ecclypſatura Thracica luna tam prope acceſſerat:
ut inter tot glorioſa olim Chriſtianitatis propugnacula
vix unum tibi cum Ujvarino ſupereſſet Komaromium,
At brevi ſole MATHIA ſepultum Tyrannidis aſtrum:
quia eo vel gubernante, vel regnante,
reſtitutum Ungariæ cum Strigonio Novigradum
redditum cum Vacia Hatvannum,
recuperata cum Tata Jaurinum,
recepta Alba Regia,
ejectus ad tenebras exteriores cum Murate Mahomet,
turpiſſima ſalutem fuga Sinan Baſſa quærere coactus,
felicitati MATHIÆ & campo ceſſit & Urbibus.
Non negamus Rudolphi temporibus hanc gloriam!
MATHIÆ tamen virtutibus debetur palma.
Fatemur viciſſe illum, at iſtius marte;
triumphaſſe illum, ſed hujus victoriis:
Tantam ut in alio coronatam felicitatem exprimeret penicillus.

Ser-

Sertum pinxit Capiti, a dextra impoſitum,
adjecta juſti doloris querela:
Sic ego quæ feci, non ego ſerta fero.
At non potuit tot victoriis
ipſe etiam non vinci Cæſar,
ut pro tot laureis Coronas non reponeret.
Auguſti ergo titulo contentus,
MATHIÆ utramque Ungariæ ac Bohemiæ
Coronam ceſſit:
ratus, nil derogari ſoli, quod diſpenſat in ſidera;
non arbori, quod in frondes, non Capiti, quod in
membra:
non Cordi, quod in venas;
non fratri, quod in fratrem.
Suſpexiſſes hic
novas in Europæo Tyndaridas
rarum ſub tribus Coronis par fratrum,
Rudolphum & MATHIAM.
At quia nihil eſt ex omni parte beatum,
ſi quando alias,
luſit in humanis Divina potentia rebus,
luſit in Ungaricis MATHIA marte theatris,
quando verſa martis alea,
reverſa ab Ungaria ad Barbarum felicitas,
Vaciam, Peſtum, Hatvanum, & Strigonium
ſecum traxit.
Illud poſt tot amiſſa mæſtiſſimum accidit Ungariæ.
Quod etiam vindicem recuperandorum amiſſorum
amiſerit in MATHIA. FER-

FERDINANDUS II.

ROM. IMP. NEPOS FERDINANDI I. EX CAROLO STYRIÆ DUCE. XLII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1619.

FErdinando I. ſolo nomine ſecundus,
meritis & honoribus par, progenie nepos;
Caroli Archi-Ducis, naturæ jure,
Mathiæ Cæſaris patrui, adoptione Filius:
dignus, quem filium plures Patres,
quem Regem plura Regna,
quem Cæſarem plura Imperia,
quem Imperatorem plures orbes ambirent.
Si indolem ejus quæris? natus ad faſces,
educatus ad trabeam, formatus ad ſolium.
Si virtutem petis? Coronatus
Germaniæ, Ungariæ, Bohemiæ
Rex, Imperator, Apoſtolus;
Coronis pro tiara, Sceptris pro pedo,
paludamento uſus pro Ephod:
oſtendit, quam felicia eſſent Regna,
quæ vel Apoſtolicos haberent Reges
vel Regios Apoſtolos.
Nimirum,

nunquam magis Deorum in terris vices gerunt Principes,
quam cum Cauſam DEI faciunt ſuam.
Rex ſalutatus a Bohemis,
pro Regio homagio, Divinum pro aris exigebat,
ſed inſuetas jugo Leonis cervices
cohibere non licuit:
quin fracto lupato recalcitraret,
excuſſo de ſolio in ſolum ſeſſore;
lacerari facilior, quam cicurari,
frangi promptior, quam flecti.
usque adeo *nulla ſine vulnere inſitio concipit;*
nullam niſi cogente malleo, annulus gemmam admittit,
nullum quamvis bonum ſemen
niſi ferro adacta tellus recipit.
Ad ferrum igitur non tam ab æquitate ſcelus,
quam a ſcelere provocata æquitas,
quod vitare non licuit, extorſit;
quod excutere non potuit, infregit;
quo lædi, & ſauciari nequiit,
læſit ad ſanitatem, ſauciavit ad integritatem;
ut victorias ſuas cum victis dividere videretur,
rem enim perditam credebat,
ſi vel cum rebellium damno ſe victorem vidiſſet.
non eſt ergo quod ſe læſum quisquam queratur

a FERDINANDO:
nisi medicum ferrum feritatis arguat.
Neminem cruentavit, nisi ubi sanguinis copia peccavit.
Nullum tetigit, nisi qui sine tactu regi noluit.
quanquam *Indignum ratus*,
eadem manu Sceptra rotari & fulmina,
eodem Capite diadema gestari & galeam.
nunquam Cæsar sago indui voluit:
ne toga posita vel in hostem ferreus esse cogeretur.
Et tamen tot victorias, quot hostes numeravit:
novo prodigio domi Mars, belli Cato.
Adeo feliciter progrediuntur vel qui stant pro DEO.
Domiti Britanni, inclinati Dani,
Concussa Brussia, triumphata Pomerania,
Fugati Gothi, fusi Thraces,
victus Fridericus, superatus Gustavus.
Profligatus cum Barbaro Bethlemius.
Et quidquid cum socia Africa ab ipso Bosphoro
in arma traxit furor, confusum cecidit:
stante pro DEO FERDINANDO.
Quando eo ipso die;
quo invisa perfidiæ veritas cantabat:
Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt DEI DEO!

Bohemiam Mars Cæſari, Cæſar DEO reddidit.
ſed nec Mariano in Regno minus perſtitit
FERDINANDUS:
cum Virginem a Dacica manu Coronam
pro Virgine
ſine ferro recepit.
Ita profanas quamvis manus *ſacra hæc laurus*
vitare omnino non potuerit:
nunquam tamen hactenus alieno a MARIA
vertici imponi potuit.
Sed quia *nunquam pulchrius eſt virtutis encomium,*
quam quod ab hoſte procedit;
ſubſiſte hic Viator!
atque ab ipſis hoſtibus
nova diſce elogia FERDINANDI.
Guſtavus in tanta ſua fortuna
Unam ſibi formidini Cæſaris eſſe virtutem fatetur;
Bethlehemius in tanto rerum ſucceſſu,
difficile, ac dubiæ aleæ plenum opus eſſe,
pugnare contra FERDINANDUM,
quem nec adverſa dejicerent, nec proſpera extollerent,
Martazano Barbarorum in Chriſtianos fulmini,
FERDINANDUS ſanctus eſt;
DEus cum illo eſt, & cum illo pugnat.
At quia ſuſpecta in ore hoſtili laus eſſe poteſt,
audi juratos veritatis aſſertores:
Malle ſe ajunt Belli Duces,
ut ſupplex ſemel *ad Virginis* aram accedat
FERDINANDUS,

quam

quam ut ſelectorum militum millia,
pugnaturis hoſtem ſubmittat.
Nimirum *non poſſunt felicia non eſſe bella,*
quæ pietas regit.
Non poteſt incerta eſſe victoria
ubi virtus arma miniſtrat.
Expertus id pius, & virtuoſus Cæſar:
cum vel ipſa avita ſinceritatis Domus Vienna
ad alteras a Cæſare partes abire cæperat,
ſolo ſibi relicto FERDINANDO.
Sed qui nunquam ſolus ſine DEO repertus eſt,
nec tunc deſolari potuit;
Triumphavit eo glorioſius,
quod ſolus ſub ſalutis ſigno victor manſerit.
Tu vero nihil eſt, quod metuas, FERDINANDE!
non te deſeret,
cujus non minus, quam tua intereſt viciſſe.
Non deſeret
paratum, prius faſces & Coronas ponere,
pane ſolo & aqua vitam trahere,
cum Conjuge ac liberis Scipione pro Sceptro inſtructum,
oſtiatim ſtipem exigere,
in fruſta concidi ac diſcerpi,
quam ullam DEO, Eccleſiæque injuriam tolerare.
Et certe verba hæc ut in facta tranſirent,
ſola, quæ Campum aperiret votis, deerat occaſio,

cui nunquam deeſſe viſus eſt FERDINANDUS:
maxime ubi vel vivo in aris ſupplex,
vel tumulato in ſepulchris, viſitator,
vel prodeunti in publicum in Euchariſtico ſolio
DEO Homini, Comes adeſſe poterat.
Unde tumente aliquando ob facis pondus dextera,
ne idem die altera faceret, monitus:
ſupereſt ait *adhuc manus altera,*
qua DEO ſerviam.
Germanas quis neget Auſtriæ Aquilas,
quæ *ubicunque fuerit* hoc *Corpus*, tam pie *congregantur.*
Quod ſi DEO hæc cum vulgo præſtitiſſe minora forte videntur:
aſpice
inclinatam quot annis ad miſerorum pedes Majeſtatem,
Chriſtoque in iis, qui vel inter homines deſpiciuntur,
divinos honores exhibentem,
ne Regia amplius tantæ virtutis exempla,
in Auſtria deſiderentur.
Plura deſideras adhuc, DEO & Cæſari digna?
Labor eſt in numerum cogere templa,
in calculum revocare aras,
in ſummam contrahere Cænobia,
quæ vel erexit, vel auxit pietas FERDINANDI.
Illud extra controverſiam eſto:

Fer-

Ferdinandum pia ſua munificentia, & munifica pietate,
ſolis in Ungaria Divis,
nemini in Bohemia Regum,
nulli in Germania Cæſarum, Secundum fuiſſe.
Inter tot digniſſimas Majeſtati virtutes,
una ab iniquis cenſoribus vitium audiit clementia.
Hinc illa Rhadamantorum ſententia:
Præſtare Auſtriacos lædere & veniam petere;
quam nunquam offendere.
At propria ſemper Principum hæc virtus fuit,
qui proxime ad DEuum acceſſerunt:
non ignari armigeras ſe eſſe Jovis Aquilas,
quibus,
non quoties peccant homines, ſua fulmina
ſanctum eſt
mittere,
ſcilicet non omne ferro Medicus curat malum,
nec omne rigor corrigit pœnis ſcelus:
plus ſæpe mollis in malis poteſt manus.
quod quia expertus eſt Ferdinandus:
maluit avita Auſtriacis virtute,
amari, quam formidari.
ut non immerito mors ejus gravis acciderit omnibus;
cujus vita nec impiis oneroſa eſſe potuit.
Subſcribe communi omnium ſenſui viator:
FERDINANDVS II. DEO SVISQVE
PIE ET SANCTE VIXIT.

Digitized by Google

FERDINANDUS III.

ROM. IMPER. FILIUS FERDINANDI II.

XLIII. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1637.

HUc omnes pennas tuas Romana Aquila!
ſeu quibus inſtructa ter Auguſti nominis fama,
late jacentem circumvolet orbem;
ſeu quibus æternaturis Regum faſtis inſertum,
ſeræ tranſcribat gloria poſteritati:
FERDINANDUM naturæ ordine tertium
virtute nulli ſecundum:
fortuna inter Auſtriacos, vel ex eo facile primum,
quia primus a Rege, & Cæſare Parente
bis Rex, & Cæſar, ſalutatus,
ſuum & ipſe FERDINANDUM, raro felicitatis exemplo;
bis Regem & Cæſarem ſalutavit.
A quo triſte quamvis brevi,
pro tam læta ſalute, acceperit vale:
adfuit tamen non impar pro pignore pignus,
Pro FERDINANDO *Leopoldus*;
qui paternas tergeret lachrymas,
qui

qui luctum orbis temperaret;
qui pro dolore ſolatium populis,
pro leſſu plauſum Regnis,
pro lachrymis gratulationem Urbibus,
pro metu ſpem omnibus imperaret.
Ne dubita, monitum hic a Cœlo FERDINANDUM:
ne omnem in uno ſpem figeret,
qui plures pluribus Coronis aptos genuiſſet,
non eſt ergo quod ultricem Nemeſim objiciat livor:
niſi vel innocentiæ Filii injurius ſuccenſeat;
vel inſontem, ſacrilego auſu, culpæ arguat Parentem,
cui pro Rege ac Cæſare Filio,
Filium DEus Regem, ac Cæſarem dedit.
Felix culpa, quæ pro pœna præmium refert!
Tu quoque perditum ne Crede, FERDINANDE,
quod ubi tanto cum fœnore reſtituit Cœlum;
ſolem ſoli, diem diei, ſpem ſpei,
Atlanti Herculem, Aquilæ ſubſtituens Leonem.
Merebatur hoc invicta tua illa fortitudo:
qua ad tantos Caſus inconcuſſus,
tam acerbo funeri, ſine querulo leſſu,
tanto filio Parens ſine lachrymis parentaſti.
Tu interim Viator,
ne crede paterna hic Ferdinandum exuiſſe viſcera.
fecit, quod tantum Parentem decuit:

ab-

abſtinuit lachrymis:
ne ſi juſta faceret FERDINANDO,
injurius fieret Leopoldo,
cujus delicium lachrymas prohibebat.
Non erat conveniens tanto ſolatio dolor,
ſed jam ante, etiam ſine ſolatio,
imperare noverat dolori:
dum geminum illud auguſtæ, ſeu frontis,
ſeu ſolii ſidus,
Mariam & Leopoldinam ereptas,
quamvis non ſine magno vulnere,
tamen ſine magno dolore ſenſit.
Ita conjunctus cælo animus,
nihil ſe perdidiſſe aut credit, aut ingemiſcit,
quod Superi vendicant.
Acceſſit tutiſſima illa in adverſis Galea
quod adverſis ſuis omnes ſapientiæ lauros
innexas geſtaverit,
atque adeo ſi fractus in Ferdinandum orbis
illapſus fuiſſet,
impavidum feriiſſent ruinæ.
Et ſane tot inter Regnorum proceilas,
inter quas ad clavum Palinurus ſedere juſſus,
toti felicem pacis malaciam invexit orbi:
Salomone major fuerit ſit neceſſe.
Deflectebant a Regia via conſilia:
reduxit ſapientiſſime:
Deficiebant a fidelitate animi:
reconciliavit clementiſſime.
Patiebatur in miſeris paupertas:

ſub-

ſubvenit liberaliſſime.
Vacillabat in ſubditis Religio:
ſolidavit firmiſſime;
ita ut ſuis in terris frumento electo conſitis;
nullum brevi Zizaniis locum reliquerit.
Expurgata, a veteri fermento malitiæ, Regna,
Reſtitutæ DEO Provinciæ:
Reducta Bohemia, recepta Moravia, correcta Auſtria, curata Styria,
liberata Carinthia, emendata Carniolia,
illachrymatus etiam ſæpe FERDINANDUS:
Quod qui immunem ab odryſio furore
ſemper ſervaſſet Ungariam;
pro DEO in ea
non tantum potuerit, quantum voluit.
Sed jam
ad Campum procede Viator!
invictum FERDINANDI Martem ſpectaturus.
Agitabatur inter Aquilonias procellas Ratisbona:
reduxit ad portum & clavum FERDINANDUS,
unde incaute ſine gubernatore ſolverat.
Oſtendens, quam periculoſum ſit contra torrentem niti:
Vix ſparſas hic ab Hoſte exuvias victor collegit miles,
& jam ſecundus ſeſe ad Nordlingam campus aperuit
ſecundæ Cæſaris fortunæ:
quæ eo magis favere viſa eſt,

quo majori diſcrimine primam periclitari
videbat felicitatem.
Jactabatur hoſtiles inter turbines orbis;
ultimum exitium impendebat Auſtriæ,
devaſtatio Bohemiæ, deſolatio Franconiæ,
excidium Bavariæ, crudelitas Sveviæ:
Eripuit, ſervavit, firmavit FERDINANDUS.
Et hæc adeo celeriter, ac feliciter:
ut certaret cum felicitate celeritas,
victoriæ pugnas adæquarent.
Inter tot gloriæ ac fortunæ trophæa,
nullam marti proprio, omnem Marianæ Bellonæ
palmam tribuit:
Omnia victoriæ inſignia, quæ glorioſa ex Campo
manus retulit,
ad Sacros Viennenſis Laureti tholos,
Mariæ pro anathemate appendit.
Nec ſine magno operæ pretio:
Siquidem pro palma oleam pacis ab eadem accepit,
a qua ante, Sacra Ungariæ lauro,
ipſo Immaculatæ Conceptionis die,
Rex Marianus inſignitus fuerat.
Quæ ne unquam grata ſuorum exciderent memoria,
locutura pro ſe poſteris reliquit ſaxa:
Marianam in marmore,
adamantinam in Maria figens columnam;

qua

qua labentia fulcirentur Imperia,
ſolidarentur Regna, orbis firmaretur.
Et certe
Mitte procul Leopolde metus! hac ſtante columna,
firma tibi ſemper, ſtabit avita Domus.
obiit Ferdin. III. Anno 1657. cui ſucceſſit *Leopoldus*.

FERDINANDUS IV.

FILIUS FERDINANDI III. MORTUUS VIVENTE PATRE,

XLIV. REX UNGARIÆ.

ab Anno 1654.

LUgete mundi Lumina!
Pupilla orbis occidit,
commune ſit omnibus:
FERDINANDI ter primi, pro FERDINANDO bis ſecundo,
ter auguſti Parentis, pro ter Auguſto Filio;
Regis ac Cæſaris, pro Rege ac Cæſare,
doloris argumentum.
Non pudeat lachrymarum,
quarum debitum, nec ipſi donavit dolor Majeſtati.
non erubeſcite luctum populi!

quem

quem juſtus ab Ipſa purpura extorſit mœror;
ne horrete cupreſſum,
cui vel in auguſto vertice locum ceſſere Coronæ.
ſubſiſte Fama! feſtivos pone lituos,
quibus pro novo Cæſare
novos terris triumphos imperabas,
Raucam ſumme tubam, & mœſto clangore per orbem,
triſtia pro tragicis, exige penſa novis.
Irrumpe in gaudia dolor!
& communes mundi incide plauſus;
inverte theatra gloriæ, Scenas muta,
atrata pande luctus Siparia:
tenebras exigit tam funeſta Cataſtrophe,
quam non niſi ad funereas faces ſpectare convenit.
Jacet inter triumphos flebile Thema FERDINANDUS:
vix elatus ad ſolium, ad Tumulum delatus,
vix indutus trabea, exutus,
vix poſitus ad candelabrum honoris,
& jam ſub feralem modium abſconditus:
Ratisbona fuit illi bona *ratis*
ad ultimum gloriæ faſtigium.
Sed hem in portu naufragium!
Qui in peregrino ſolo agebat triumphum,
in patrio agit animam.
O dura, & in noſtros dolores
præproperis inimica telis, Lacheſis!

quo

quo tam citato raperis impetu?
ſuſpende greſſum, cœca potentia!
donec quem perditum eas, erudiare.
Pupilla orbis eſt, delicium populorum,
Suffectus feſſo Athlanti Hercules,
novus occiduo ſoli Phaëton.
Spes prima & ſumma auguſti Parentis
nuper primum trabeatus FERDINANDUS.
Quod ſi nullus omnino veniæ eſſe locus poteſt;
nec ullis fera jacula votis,
vel a Regia, vel ab Auſtriacis diverti queunt avibus,
adoleſcenti parce aquilæ.
Indulge virentibus vernantis in flore ſpei amis,
dum pleniorem ſeſe falci tuæ in meſſem,
pro Rege offert Rex alius, pro Cæſare Cæſar,
paratus ipſe cadere pro nato Pater.
Quod ſi naturæ debitum exigis:
naturæ ſerva ordinem;
quartum tertio ne præripe FERDINANDUM.
At nulla ſurdam vota morantur DEam.
Annoſæ parcit quercui, tenellam ferit.
Timete vernantes *plantulæ!*
quibus ſæpe in ipſo natali, Canos inducit bruma,
meſſem ante æſtatem;
idemque quod favit heri, hodie infenſum eſt Cœlum.

Ex-

Exemplum reliquit FERDINANDO:
Cui ad decretos Imperii faſces,
illuſtrem crinito in ſidere præferre videbatur facem,
prætulit funebrem.
Prælucere credebatur ad ſolium;
Luxit ad tumulum.
Coronare radiis ſperabatur Caput,
decalvavit in Calvariam;
Ipſo electionis die arcum in iride erigere triumphalem
attraxit mortalem,
ex quo tot votorum ſcopum ferali jaculo,
non ſine acerbo tot Regnorum vulnere
Libitina ſagittaret.
Hic ille ſolitus ſæpe Cœlorum cum terris ludus eſt:
ipſo in meridie materiem cogere nubium,
in ipſis gaudiis ſementem ſpargere dolorum.
Ita adhuc vivos inter triumphos
parentari cæptum eſt, FERDINANDO.
Ita ad tam triſte ſpectaculum mundi oculus
publicum paſſus deliquium,
noctem diei communem omnibus indixit luctum.
Nec ſola ſine ſenſu terra eſſe potuit,
quin ad tantum commota Caſum contremiſceret.
Nimirum
Atlantes, *qui Orbem portant*, Reges ſunt:
cum iſti Statione ſua emoventur,
non

non poſſunt non commoveri omnia.
Sta hic, ſine tremore licet Viator!
& vel ad tantos fatorum motus
trepidare diſce,
ad quos nec ipſe ſine Caſu ſtare potuit
AMABILIS DEO IN TERRIS CÆSAR.

Cathalogus Regum Hungariæ
ab Anno 1000.

S. Steph. regnavit an.	38
Petrus Alemannus.	4
Aba affinis S. Stephani	3
Petrus iterum.	2
Andreas I. annis.	12
Bela I. Fr. Andreæ.	4
S. Salam. Fil. And. I.	12
Geyſa I. Fil. Belæ. I.	2
S. Ladiſ. Fil. Belæ I.	18
Coloman. Fil. Geyſæ I.	19
Sæculo II.	
Stephan. II. crudelis.	18.
Bela II. cœcus.	6
Geyſa II. annis.	25
Stephanus III.	11¾
Ladisl. II. 5, Menſib.	—
Stephan. IV. 5. Menſib.	—
Bela III. regnavit an.	18
Emeric. Fil. Belæ III.	8
Sæculo III.	
Ladisl. III. 9. Menſib.	—
Andreas II. Hyeroſol.	30
Bela IV. pulſ. a Tarta.	40.
Stephanus V.	3
Ladi. IV. Kún Láſzló.	12
Andreas III. Venetus.	10
Sæculo IV.	
Venceslaus Bohemus an.	2
Otto Bavarus.	2.
Carolus I. Neapolit.	32
Ludov. I. Fil. Carol. I.	41
Maria I. regnav. ſola, an.	3
Carolus II. parvus.	1
Sigismundus Imperator	52
Sæculo V.	
Albertus Imper.	1½
Uladislaus I. qui ad Varnam cecidit.	4

La-

adislaus V. posthum. 18.
Matthias Corvinus. 32
Ulad. II. Dobse dictus. 26.

Sæculo VI.

Ludovicus II. qui ad Mohács cecidit. 10
Joannes de Zapolya Interrex. ab anno 1526. *usque* 1540. 14
Ferd. I. Austr. ab a. 1526. *usque* 1564. 38
Maximil. II. Imper. 13
Rudolphus II. Imper. 32

Sæculo VII.

Matthias Imper. annis. 11
Ferdinandus II. Imper. 17
Ferdinandus III. Imp. 20
Ferd. IV. coron. an. 1647. *sed obiit ante Patrem an.* 1654. —
Leopoldus Magnus. 48

Sæculo VIII.

Josephus Imper. ann. 6 *obiit* 1711. 17. *Aprilis.*
Carolus VI. Imperator 29 *obiit* 1740. 20. *Octobr.*
Maria Theresia, Filia Caroli VI., 48: *Rex Ungariæ, coronat. a.* 1741. *Conjux Francisci I. Lotharingiæ Ducis, qui a.* 1745. *factus est Roman. Imp. Vivunt! & vivant! pro Gloria Dei; exaltatione S. Matris Ecclesiæ; & Comuni Salute Populorum!*
Serenissimi Regii Principes; Archi-Duces Austriæ; Augustissimæ Imperatricis, & Reginæ Hungariæ, Bohemiæ & Germaniæ, &c.
Mariæ Theresiæ, dilectissimæ Proles Masculæ:
Josephus Benedictus, natus a. 1741. 13. *Martii.*
Car. Joseph. 1. *Feb.* 1745.
Petr. Leop. 5. *May* 1747.
Ferd. Carol. 1. *Jun.* 1754.
Maximil. 8. *Decem.* 1756.

HASCE DELICIAS SVPERI DEFENDANT. *
FLORIDE MVLTIPLICENT. *
DILECTISSIME CONSERVENT. *
VT OLIM DELECTABILITER REGNENT. *
PRO DEO, PRO ECCLESIA, PRO SVO ITEM PANNONIÆ REGNO. *

Digitized by Google

Quædam errata in Mauſoleo Regum.

Sic corrige:

Fol. 22. loco: ſitiſti. *lege*: ſitiiſti.
Fol. 34. & 35. loco: 1640. *lege*: 1648.
Fol. 38. lin. 13. loco: populos. *lege:* pupulos.
Fol. 50. lin. 7. loco: circumferentur. *lege*: circumferuntur.
Fol. 56. loco: Patricidali. *lege:* Parricidali.
Fol. 68. lin. 9. loco: more. *lege:* moræ.
Fol. 73. loco: aliiena. *lege:* aliena.
Fol. 75. loco: vel & impulſis. *lege:* vel, ut impulſis.
Fol. 76. loco: iranti. *lege*: miranti.
Fol. 90. loco: volut. *lege:* voluit.
Fol. 94. lin. ult. loco: ſeu. *lege*: ſed.
Fol. 102. lin. 3. loco: divinorum. *lege:* diviniorum.
Fol. 109. ſimiliter lin. 11. *lege:* diviniorum.
ibid. lin. 17. loco: acciperet. *lege:* acceperat.
Fol. 110. lin. 5. loco: redit: *lege:* reddit.
Fol. 114. loco: Magnatica. *lege:* Magnetica.
ibid. in fine; loco: niſi. *lege*: miſſi.
Fol. 125. loco: BELE. *lege:* BELÆ.
Fol. 135. lin. 3. loco: Regni. *lege:* Regi Parenti.
ibidem lin. 4. *lege:* ſub diſpari forma.
Fol. 158. loco: Gallia. *lege:* Gallicia.
Fol. 167. loco: qua ſublaturus. *lege:* quam ſublaturus.
Fol. 187. circa finem. *lege:* acclamationes.
Fol. 220. loco: ſemi-vivus. *lege:* ſemi-vivum.
ib. circa finem: *lege*; quæ in circuitu ſunt.
item in fine: loco: alias. *lege:* alius.

COMPENDIOSA CHRONOLOGIA HVNGARIÆ. ✡

SIVE

CATHALOGUS AUT SERIES APOSTOLICI REGNI HUNGARIÆ REGUM.

CUM

BREVI SYNCHRONISMO RERUM AB IIS, VEL TEMPORE EORUM GESTARUM.

Una cum Appendice, seu quinduplici Cathalogo: *primo*: Palatinorum R. H. Locumten. & Pro-Palatinorum. *secundo:* Judicum Curiæ Regiæ. *tertio:* Banorum Croatiæ, Dalm. & Sclavoniæ. *quarto*: Primatum R. H. seu Archi-Episcoporum Strigonienſium. *quinto:* denique Episcoporum Agrienſium.

OPERA, & IMPENSIS

REVERENDISSIMI ac CLARISSIMI

DOMINI

MICHAELIS AMBROSOVSZKY,

Canonici Agrien. Ab. B. M. V. de Egreſs. Præpoſ. S. Petri; Archi-Diac. Szabolcsenſis, SS. Theolog. Doctoris &c. &c.

Superiorum Permiſſu impreſſa.

AGRIÆ, Typis FRANCIS. ANTON. ROYER, Epiſcopalis Typographi. 1758.

Digitized by Google

AC
GRATIOSISSIMIS HONORIBUS
EXCELLENTISSIMI
ILLUSTRISSIMI
AC
REVERENDISSIMI DOMINI
DOMINI
FRANCISCI
È COMITIBUS
BARKÓCZY
DE SZALA;
Perpetui in Pálócz, & Tavarna; Dei, & Apoſt. Sedis gratia Epiſcopi Agrienſis; S. C. Regiæque Majeſtatis actualis Intimi Status Conſiliarii; Inclyt. Comitatuum Heveſs & Exter. Szolnok articulariter unitorum Supremi, ac Perpetui Comitis; nec non Exc. Tabulæ Judiciariæ Septemvir. Aſſeſſ. &c. &c. &c.

DEBITÆ VENERATIONIS
ET
HOMAGIALIS OBSERVANTIÆ
CAUSA
HUMILLIME
DICATA.

AD LECTOREM.

PRodesse, non obesse; placere, non displicere cupientes hisce nostris exiguis lucubrationibus Nobili Juventuti Hungaricæ (ut jam in alio, quod correctum, & in quibusdam a nobis auctum reimprimi curavimus, Opusculo, cui Titulus: Mausoleum Potentissimorum Regum Hungariæ &c. *præfati sumus) te Erudite Lector! quisquis es? majorem in modum obtestamur: quatenus memor fragilitatis humanæ, & inopiæ nostræ, omnes defectus, seu verborum, seu rerum, seu nostra, seu Typographorum incuria commissos, pro tua singulari humanitate, benevolentia, & eruditione, vel corrigere, & emendare, vel ad minus patienter ferre, ac dissimulare non graveris, parem a nobis, & aliis, ubi opus fue-*

Digitized by Google

fuerit, benevolentiæ, aut indulgentiæ affectum indubie consecuturus; nam juxta commune diverbium, aut potius Scripturæ Sacræ sensum: qualem quis sibi alium optat habere, talem se ei exhibeat, est necesse. Amicitia solis verborum officiis sicut non nascitur, ita nec conservatur melius, quam opere. Amare *præterea nihil est aliud, juxta S. Augustin. lib.* 14. *c.* 14. *de Trin. & Arist.* 2. *Rhet. cap.* 4. *quam* velle alicui bonum, illius, non sui gratia; *Vale itaque Lector benevole, & nos te amantes, redama.*

CoM-

COMPENDIOSA CHRONOLOGIA HVNGARIÆ.

SIVE

CATHALOGUS AUT SERIES APOSTOLICI REGNI HUNGARIÆ REGUM:

Cum brevi ſynchronismo rerum ab iis, vel tempore eorum geſtarum.

SANCTUS STEPHANUS Primus Rex, & Apoſtolus Regni Hungariæ, juxta unanimem ſenſum, & traditionem Scriptorum domeſticorum, ac inde jam fere certam, & indiſputabilem ſententiam,

ac totius Regni aſſenſum, fuit Nepos *Toxi* Ducis Gentilium adhuc Ungarorum (quem Scriptores exteri etiam Regem appellant) in Vngaria nati, & educati, deſcendentis ex ſanguine *Arpad* Ducis, filii *Almi* Ducis in via mortui, qui fuit unus, idemque præcipuus ex ſeptem illis Ducibus, ſeu Capitaneis, quorum ductu & auſpiciis, altera vice proruperunt Ungari ex Scythia in Pannoniam circa annum Chriſti 743.

Toxus iſte duos habuit Filios; Geyzam unum; alterum Michaëlem; quorum uterque expoſt, utpote poſt obitum Genitoris ſui fidem Chriſtianam ſuſcepit. Ex *Geyza* natus eſt S. Stephanus Anno Chriſti 973. ut mox dicemus. Ex *Michaële* vero nati ſunt: Vazul; & Ladislaus Calvus. *Vazulem* Gizela uxor Stephani Regis A. 1037. oculis, & auribus privari fecit, ne coronam præriperet Petro Alemanno, aut Veneto, cognato ſuo, contra, quam Stephanus volebat. *Ladislao Calvo* tres ſuperſtites manſerunt Filii: Andreas, Bela, & Leventa; quorum duo priores tandem etiam ad Coronam

Re-

Digitized by Google

Regni pervenerunt poſt obitum Petri, & Abæ Regum. *Leventa* vero mortuus eſt Anno primo regiminis Andreæ I. in Gentilismo, ad quem relapſus fuerat. Duces hi tempore S. Stephani habitarunt Nittriæ; indeque profugerunt in Bohemiam, & Poloniam, territi miſera ſorte *Vazulis* Patrui ſui, quem (ut mox diximus) Gizela Regina uſu oculorum, & aurium privari fecit, liquato plumbo in ejus aures infuſo. Commorati ſunt expoſt Duces hi in exteris Provinciis, ſignanter in Roxollonia uſque ad ultimos annos *Petri* Regis, poſt *Abam* Regem, a quibusdam factioſis Proceribus iterum ad ſolium Regium aſſumpti; cujus ultimo Anno revocati a Regni Nobilibus, tyrannidem Petri ultra ferre non valentibus, ac una depoſitos Scythicos ritus reſumere peravide cupientibus, adversus Petrum, & Henricum III. Imperatorem, nec non Albertum Marchionem Auſtriæ, qui Petri partes tuebantur, in arenam progreſſi, non modo hoſtilem exercitum profligarunt, ſed & capto Petro, ac exoculato, dataque facultate univerſæ Genti Hunga-

ræ ad cupitos Scythicos ritus iterum redeundi, eosdemque libere exercendi, viam ſibi certam ad Regale ſolium aperuerunt, ut ex inferius dicendis patebit.

Geyza, Filius Toxi Ducis, mox ab obitu patris ſui, aſpirante Divino lumine, & complurium Apoſtolicorum virorum (qui ea tempeſtate magno numero e vicinis Chriſtiano-Catholicis Provinciis, utpote Gallia, Italia, Germania, Bohemia, Græcia &c. in Hungariam confluebant) præcipue autem SS. Adalberti, & Piligrini Epiſcoporum aſſiduis curis, & laboribus, fidem Chriſtianam ſuſcepit A. Domini 970. una cum uxore ſua *Saroltha*, ſenioris Gyulæ Ducis Tranſylvaniæ filia; nec non pluribus aliis Regni civibus, & Proceribus, quos ad hoc faciendum, exemplum vicinæ Gentis Polonorum, qui ante quinquennium, Anno utpote 965. eadem Chriſtiana ſacra aſſumpſerunt, non leviter permovit. Tanto lumine fidei per gratuitam Dei vocationem illuſtratus Dux Geyza, nihil non egit, quo citius, & efficacius totum ſuum Regnum, ſeu Provinciam in eandem ſecum ſuſcipien-

piendæ Religionis Catholicæ ſententiam pertraheret; verum gloriam hanc non modo inchoandi, ſed & in ſtatum perfectum perducendi templi Dei in Hungaria, videtur Deus ipſe non Geyzæ, quaſi Davidi; aſt Stephano ejus Filio, tanquam alteri poſt Davidem Salomoni; aut Zorobabeli (qui templum Salomonis dirutum poſt captivitatem Babylonicam primus reædificavit) reſervaſſe. (Bonf. D. 2. L. 1.)

Geyzæ itaque jam Chriſtiana Sacra ſequenti ex Saroltha uxore ſua natus eſt Filius A. Chriſti 973. cui per *S. Adalbertum* ex Bohemia in Ungariam eotum delatum, expoſt autem Pragenſium in Bohemia Archi-Epiſcopum, Strigonii baptizato, impoſitum eſt nomen *Stephani*, (Bonf. D. 2. L. 1.) quod eidem jam antea cælitus impoſitum fuiſſe, ſeu ex revelatione, ſeu ex viſione nocturna Pater, & mater ejus affirmabant, ut annotavit P. Spangar e S. J. ad Annum Chriſti 972. In hoc ter fauſto regenerationis ſpiritualis actu, Patrinum egit *Theodatus* quidam vir Nobilis ex Bohemia, vel Apulia oriundus,

dus, non minus opibus, quam conſilio, ac præcipue zelo propagandæ fidei Catholicæ celeberrimus; quem cum expoſt Stephanus, adhuc juvenculus *Tatam* cognominaſſet, in perennem tantorum ſolatiorum, & beneficiorum a Deo obtentorum memoriam, condidit is Abbatiam SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum, & Caſtellum, ſeu Arcem, ac oppidum amplum in Comitatu Comaromienſi, quod uſque nunc proprio nomine *Tata* nuncupatur. Fuiſſe Geyzæ Duci poſt fata prioris conjugis, & alteram conjugem *Adleidam* nomine, Miecislai Polonorum Ducis ſororem; *Juditham* porro Geyzæ Ducis Filiam ex Saroltha priore conjuge progenitam, fuiſſe matrimonio junctam Boleslao Miecislai Ducis Filio, primo expoſt Poloniarum Regi, Scriptores Poloni nos inficiari non ſinunt. Reliquas S. Stephani ſorores iſthic commemorare non tanti intereſt, præter *Saroltham*, Abæ, nobiliſſimo eotum inter Proceres Hungariæ, ac ſummæ authoritatis viro, primum quidem Palatino Regni, dein ad Regale quoque ſolium evecto, in connubium datam. In-

Interea temporis ex hac mortali vita ad indipiſcendam immortalitatis coronam translatus eſt *S. Piligrinus* EpiſcopusLaureacenſis, ſeu ut nunc dicimus, Paſſavienſis, aut Patavienſis, rei Catholicæ in Ungaria Promotor æterna memoria digniſſimus, A. Chriſti 991. Poſt hunc *S. Adalbertus* Pragenſium in BohemiaArchi-Epiſcopus, qui Geyzam, & Stephanum ejus Filium ſacro fonte abluit, vitam, & Apoſtolicos ſuos labores finiit in Pruſſia, glorioſo martyrio coronatus A. Chriſti 997. Eodem anno e terreno ad cæleſte Regnum evocatus eſt *Geyza* Dux Ungarorum, relictis poſt ſe, quam plurimis ſuæ in Deum, & Eccleſiam, ac Regnum Hungariæ ſingularis pietatis, & Chriſtianæ liberalitatis monumentis.

Demortuo Geyzæ, Genitori ſuo ſucceſſit *Stephanus*, annum ætatis agens 24. Princeps ad omnia juſta, & honeſta natus, & factus exactiſſime; de quo cum veritate dici, & prædicari potuit illud Salomonis (Sap. 8. v. 19.) quod *ſortitus ſit animam bonam*, abhorrentem ex animo omnia ea, quæ Deo, & ejus Juſtitiæ repu-

gnabant; amplectentem ex adverſo ambabus, ut dici ſolet, ulnis doctrinam illam, quæ non niſi amorem Divinorum inſtillabat; rerum vero caducarum contemptum, aut ad minus ſobrium, & non illicitum uſum inculcabat. Talis cum eſſet *Stephanus* adhuc juvenis, amabilis nempe Deo, & hominibus, ut in omnium oculis, ore, & animis, velut pretioſa gemma continuo circumferretur, nec eſſet ſeu ex domeſticis, ſeu exteris ullus, qui ei ſinceris votis multorum annorum feliciſſimum progreſſum; indeſinentem regnandi proſperitatem; plures item & in hac vita coronas non comprecaretur, aut ariolaretur; ſtatuit principium felicitatis tum ſuæ, tum Regni ſui a Jove inchoare, & ſe, totumque Regnum ſuum Individuæ Sacratiſſimæ Triadi, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; Beatiſſimæ item Virgini Matri MARIÆ, cui, & ipſe filius Dei, humana carne indutus, *ſubditus erat* (Luc. 2.) ſubjicere; in his anchoram ſpei figere; horum cultum, & venerationem pro viribus ſuis in terris promovere; Eccleſiam Romano-Catholicam co-

le-

ere, & protegere ; Fidem Chriſti, quæ ›er hanc Eccleſiam prædicatur in univer-o mundo, cum tota Gente ſua tenere, ›rofiteri, ac dilatare ; exemplo aliarum 'rovinciarum, & Populorum, in quibus am tunc, utpote: in Italia, Gallia, Ger-nania, Hiſpania &c. Fides Chriſti, ac ›mnes reliqui Chriſtianæ Religionis pii itus, & cæremoniæ in ſummo flore vi-;ebant.

Conſilio itaque multorum, zelo Chriſtianæ Religionis propagandæ inſig-iium virorum, qui lateri ejus adhærebant, um & motu proprio, ac ſpontaneo im-›ulſu, prout erat ad omnia commoda Regni ſui, & Eccleſiæ Catholicæ incre-nenta inflammatiſſimus, conſtituit intra e, tot in Regno Epiſcopatus erigere, ac otare, quot ad Regni utilitatem, ſplen-orem, & honorem, Populorumque ſibi ubjectorum ſpirituale ſolatium, & com-nodum neceſſarii viſi fuerint ; aut qui-us ſe erigendis parem, & ſufficientem dinvenerit. Hæc pia cogitata, & pro-oſita ut quo citius, & felicius in effe-tum deduceret Stephanus, primum, &

ante omnia universum Regnum suum in varios dispescuit Comitatus desumpta denominatione vel inde, quod Regem, quocunque ierit, cum vexillo *comitari* deberent; vel quod ad unum aliquem *communem* locum pro tractandis publicis Regis, & Regni negotiis *itare*, & convenire solerent. Singulis Comitatibus suos praefecit Comites, & Vice-Comites, ac alios administrandæ tum œconomiæ, tum Justitiæ ministros, ac Judices adjecit. Destinavit loca, & Civitates, in quibus Prælati, seu Episcopi, tanquam Supremi Pastores animarum resideant; indeque omnibus curæ suæ commissis ovibus, ac reliquis sibi subjectis animarum Curatoribus invigilent; eorum necessitatibus succurrant; dirigant eos in viam salutis; & gloriam Dei; fidei progressum, animarum salutem, omni, qua possunt ratione, defendant, promoveant, & stabiliant.

Post obitum pientissimi Genitoris sui bellum gerendum fuit Stephano cum *Cupa* Simegiensi Comite, adversario non tam suo, quam Religionis Christianæ; quo debellato, opes illius, quas ingentes habe-

bebat, ad perficiendum cænobium S. Martini, per Geyzam Ducem Genitorem ſuum jam prævie inchoatum, ex voto convertit, Decimasque omnes Comitatus Simegienſis eidem Cænobio in perpetuum addixit. Hoc depulſo inimico, & ſe, Regnoque ſuo in libertatem, & quietem aſſerto; Anno a partu ſalutis 999. honorificam non minus, ac toti Regno ſalutarem adornavit legationem Romam ad Summum Pontificem Sylveſtrum II. immediatum Succeſſorem Gregorii V., eique per *Aſtricum*, alias etiam Anaſtaſium dictum, S. Montis Pannoniæ primum Abbatem, & deſignatum primum Epiſcopum Colocenſem, ſuam non modo ad fidem Catholicam acceſſionem, ſed & de totius Regni, & Gentis ſuæ ad obedientiam Sacræ Sedis Apoſtolicæ adductione, paratam, firmam, & invariabilem mentem ſuam notificari præcepit, cupiens, has ſuas pias, & ſalutares intentiones ac propoſita Sedi Apoſtolicæ rata; grata, & accepta haberi, præſertim Epiſcopatuum erectionem, authoritate Apoſtolica confirmari.

Hanc

Hanc tam insignem, tantisque peculiaris Divinæ clementiæ charismatibus præcellentem legationem ad se inexspectato advenientem, omni quo potuit, ac debuit, honoris, & amoris affectu complexus Sylvester II. Papa, non modo omnibus petitis, & postulatis Stephani, utpote honestissimis, ac rei Christianæ in Hungaria faventissimis lubens annuit, & subscripsit, sed & insuper diadema Regium, quod Miecislao Polonorum Duci paraverat, *Dei*, ut habent literæ Pontificiæ, *mandato* eidem submisit; addidit ad hæc Titulum Regis *Apostolici*, cum jure ad omnes hæredes, & successores transituro præferendæ Crucis in Regno suo in signum Apostolatus sui; Ecclesiasque omnes, & Episcopatus, quos fundaturus erat; Vicaria Pontificis authoritate, & potestate ordinandi, & disponendi, reservata sibi sola Confirmatione Episcoporum; via item Appellationis Causarum Spiritualium ad Sedem Apostolicam, prout usque nunc in Regno practicari videmus, modo & ordine patriis Legibus conformi.

Hac

Hac legatione per Aſtricum adeo roſpere, & feliciter peracta, obtentis- ue tam ſingularibus Privilegiis, Regem poſtolicum apprime condecentibus, A. odem, quo Legati Roma rediverunt, illeſimo nempe poſt natum Chriſtum, ie 15. Auguſti, in Feſto Aſſumptionis .M. V. ad cælos, ſacro Diademate in- gnitus eſt Stephanus in terris, quo Bea- ſſima Virgo Maria coronata eſt in cæ- s, poſt 8. & 30. annos eodem iterum ſe quoque die coronandus in cælis, ut ferius patebit.

S. Stephanus ita jam unctus, & co- natus Rex Hungariæ, nihil habuit in otis antiquius, quam ut Deo, & Eccle- e, quam ſpoponderat, fidem exolve- t, factasque oblationes, omni, quo ſſet meliori, & celeriori modo & via equeretur, ac in optatum finem perdu- ret. Hinc ſtabilito jam Archi-Epiſco- tu Strigonienſi (a cujus I. Archi-Epi- opo Dominico dicto etiam coronatus :) nec non Epiſcopatu Colocenſi, ac rte etiam alio adhuc aliquo ad Strigo- am viciniore Epiſcopatu, Veſzprimi-

enſi

enſi nempe, Nittrienſi, vel Vacienſi (nondum enim determinare licuit) curas ſuas omnes eo convertit, quatenus converſionem Populi ſui acceleraret, reliquasque Epiſcopales ſedes, & Eccleſias, quas jam antea a ſe fundandas mente conceperat, quo citius erigeret, dotaret, ac in ſuum debitum ordinem, & ſtatum perfectum deduceret.

Invidit tantis, & tam piis conatibus infernalis hoſtis, quos ut præcideret, aut ſuffocaret, permovit *Gyulam* II. Tranſylvaniæ Ducem, adhuc Gentilem, S. Stephani Avunculum, quatenus eisdem omni vi, & potentia obſiſteret; cum hoc itaque Avunculo ſuo iterum bellandum fuit Stephano per biennium; quo devicto, & in ordinem redacto, ex facultatibus ejusdem fundavit Epiſcopatum *Albenſem* in Tranſylvania; Anno Chriſti circiter ſecundo, vel tertio ſupra milleſimum. Exinde convertit arma ſua juſtiſſima S. Rex contra Bulgaros gentiles, Regni finibus imminentes; quibus pariter debellatis, eorundem e ſpoliis fundavit Epiſcopatum *Bacſienſem* An. 1005.

Ita

Ita S. Rex & Apoſtolus Ungariæ, non ſibi, non ſuis commodis, ſed Deo, ſed Eccleſiæ, ſed animarum ſaluti pugnabat, ac omnia ſua lucra in gloriam Dei, Eccleſiæ Catholicæ incrementum, ac Regni ſui utilitatem convertit: ratus ſe ſatis feliciter regnaturum in terris, ſi pietas, ſi juſtitia, ſi cultus veri Dei floreret in Regno ſuo.

Trium jam hic (præter Archi-Epiſcopatum Strigonienſem) Epiſcopatuum incunabula, & diem natalem inſinuavimus; utpote: *Colocenſis*, *Tranſylvanienſis*, & *Bacſienſis*. Forte non erit abſonum, neque Lectoribus noſtris tædioſum, ſi & reliquorum uſque nunc in Hungaria vigentium Epiſcopatuum origines, & natales dies honeſtæ eruditionis cauſa iſthic deſcripſerimus; de his enim omnibus, non una eſt omnium etiam domeſticorum Chronologorum ſententia.

Aliqui volunt duos fuiſſe erectos & inſtitutos a S. Rege Stephano Archi-Epiſcopatus in Ungaria, Strigonienſem ſempe & Colocenſem cum Bacſienſi unim; decem dein Epiſcopatus, utpote:

Agrien-

Agrienſem, Veſzprimienſem, Nittrienſem, Tranſylvanienſem, Quinque-Eccleſienſem, Jaurinenſem, Csanadienſem, Syrmienſem, Vacienſem, & Varadinenſem.

Alii e contra fulti authoritate *Charuitii Epiſcopi* Boſnenſis, qui 60. tantum, aut ad ſummum 70. annis poſt obitum S. Regis Stephani Librum ſuum de rebus geſtis ejusdem S. Regis conſcripſit, & Colomanno Ungariæ Regi dedicavit (aut ut alii volunt, alteri Colomanno Halliciæ Regi, Fratri Belæ IV. Regis Hungariæ dedicandum reliquit) arbitrantur, 10. tantum Epiſcopatus, incluſo etiam Archi-Epiſcopatu Strigonienſi fuiſſe a S. Rege immediate fundatos: utpote Colocenſem, Agrienſem, Veſzprimienſem, Tranſylvanieſem, Bacſienſem, Quinque-Eccleſienſem, Jaurinenſem, Cſanadienſem, & Nittrienſem; quibus ſi addatur Albenſis, ſeu *Alba-Regalenſis* in Hungaria, cujus Epiſcopus ut meminit Bonfinius Decad. 3. L. 2. ea immunitate fuit conſpicuus ætate S. Stephani, ut ſoli Romano Pontifici ſubjectus fuerit, prodibunt de-

decem Episcopatus, præter Archi-Episcopatum Strigonienſem a S. Rege fundati.

Alios porro, præter hic modo enumeratos 10. Episcopatus putant hi ſecundi ordinis Chronologi non a S. Rege Stephano, verum a poſterioribus Regibus Hungariæ fuiſſe inſtitutos, & ſtabilitos; ſignanter Vacienſem attribuunt *Geyzæ I.* qui Vacii ex voto magnificam exſtruxit Baſilicam A. 1074. in honorem B. Mariæ ſemper Virginis; alteram in honorem SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli; Varadienſem porro & Zagrabienſem attribuunt S. Ladislao, & ejus ſucceſſori Colomanno; Syrmienſem vero vel his, vel plane Belæ IV. Hungariæ Regibus; a quibus vel primum erectos, vel certe primum Coronæ Hungariæ fuiſſe adjectos, & incorporatos autumant. Quin & Nittrienſem a Geyza II. qui obiit 1160. non modo majoribus auctum proventibus; ſed & inſtitutum fuiſſe prætendunt. Illud certum: oppidum Nittriam a Ludovico I. Rege fuiſſe Episcopatui Nittrienſi A. 1364. vel donatum, vel conſenſu Regio firmatum.

Nos interea, ſalvo aliorum meliori judicio, arbitramur, Epiſcopatum *Nittrienſem*, eodem, quo reliqui novem inſtitutore S. Stephano gloriari debere, cui pariter S. Rex *primum eſſe* dedit, adnumerando illum cæteris a ſe erectis, vel erigendis Epiſcopatibus; licet ei expoſt alii Apoſtolici Reges ſucceſſive *melius eſſe* dederint, dotando illum uberioribus proventibus: quod nec ipſimet adverſæ ſententiæ Patroni inficiantur. Fuiſſe enim Nittriæ Epiſcopum jam tempore S. Stephani, inde liquet primo, quod Beztertus illius loci Epiſcopus poſt obitum S. Regis Stephani martyrium ſubierit cum S. Gerardo Epiſcopo Cſanadienſi, per manus illorum Ungarorum, qui ſub Regibus, aut potius Tyrannis Petro, & Aba, magno cum impetu & furore ad ritus Scythicos relabebantur. Secundo in eo conveniunt omnes fere Chronologi; Templum Cathedrale Nittrienſe eſſe opus *Privinæ* Sclavorum Principis, quod *Adalramus* Epiſcopus Juvavienſis, ſeu ut nunc loquimur, Salisburgenſis conſecravit in honorem S. Emerami M. tempore Ludo-

vi-

vici Imperatoris circa Annum Chriſti 828. adeoque longe ante tempora S. Stephani I. Regis Ungarorum; quod dein viciſſitudine temporum nimium vitiatum, ætate noſtra Anno nempe 1728. pientiſſimæ memoriæ Antiſtes loci C. Ladislaus Adamus Erdôdi de Monyorokerek Cancellarius Regni ad magnificentiam reſtaurari curavit. Neque illud negari poteſt: conſentientibus plerisque maximi nominis Hiſtoricis, & Annaliſtis: a temporibus *Frigedildæ* Reginæ Moravorum, adeoque ab A. Chr. circiter 396. extitiſſe Nittriæ Collegium quoddam Sacerdotum, ſeu Canonicorum, cujus Præpoſitus Major ſucceſſivis temporibus in Epiſcopum conſecrabatur, eratque Partium illarum Suffraganeus Epiſcopus, jam a Juvavienſi, ſeu Salisburgenſi, jam a Laureacenſi, (ſeu Paſſavienſi) jam ab Olomucenſi, jam a Pragenſi, Epiſcopis libere aſſumptus, & Vicaria poteſtate ad exercendas functiones Epiſcopales authorizatus, prout nempe jam unius, jam alterius dictorum Epiſcoporum Jurisdictio in Pannoniam extendebatur; Partibus enim illis ad Va-

gum ſitis, jam Germanos, jam Moravos, jam Bohemos pro ratione nimirum vel fœderis, vel Jure bellorum dominatos fuiſſe uſque ad adventum Ungarorum extra dubium eſt. Donec & his, & aliis ex memoratis locis per Ungaros depulſis, dominium illius terræ penes ſolos Ungaros manſerit. Poſonium porro titulo dotis obveniſſe, S. Regi Stephano ab Henrico II. Bavariæ Duce, ac dein Imperatore, cujus ſororem Gyſelam in uxorem habuit, Hiſtoriæ nos docent. Quo ſtante: potuiſſe a S. Rege Stephano Præpoſitum Nittrienſem ſtatim ad exordium ſui regiminis in numerum ſuorum Epiſcoporum aſſumi, eumque Romam, una cum Aſtrico, ut ibidem conſecrationis beneficium vel reciperet, vel in eo jam habito, & recepto confirmaretur, expediri, quis non videt? Et vero ita factum fuiſſe, evincit & exemplum occiſi Epiſcopi Nittrienſis cum S. Gerardo Csanadienſi Epiſcopo, antequam Andreas I. Rex coronam Ungariæ adipiſceretur; & quod Capitulum Nittrienſe ab eo tempore, diſtinctum ab Epiſcopo Præpoſitum nullum

ha-

Digitized by Google

habeat, verum ſolum Lectorem, Cantorem, & Cuſtodem, ac cætera digniſſima membra ſinu ſuo complectatur. Quamquam non negemus, fieri potuiſſe (imo factum eſſe aſſerimus) ut Sedes illa Cathedralis pluribus deinceps annis ſuo caruerit Epiſcopo, ac fere in ſolam iterum Præpoſituram relapſa ſit uſque ad tempora Colomanni Regis, & aliorum ſubſequentium Regum Hungariæ ad uſque tempora Geyzæ II., qui eam iterum quaſi ex luctu abſterſit, & amplioribus proventibus auctam, ſuo priſtino decori, & dignitati poſtliminio reſtituit.

Idem eſto judicium de Vacienſi, Varadienſi, imo & Syrmienſi Epiſcopatibus, quos pariter potuit ipſemet Sanctus Rex Stephanus inchoaſſe, ſeu pro Sedibus Cathedralibus Epiſcoporum declaraſſe, & conſtituiſſe, ſicut & conſtituit; licet eos expoſt morte præveniente, ad eum quem volebat perfectæ conſiſtentiæ ſtatum non perduxerit; verum aliis, ſuis nempe in Corona Apoſtolica ſucceſſoribus perficiendos, & ſtabiliendos reliquerit. Exemplum *facti* habemus in Eccle-

ſia veteris Budæ, quam quidem Sanctus Rex ipſemet in honorem SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum ædificandam magnis ſumptibus aſſumpſit Anno 1022. eam tamen non niſi 8vus. poſt eum ſucceſſor S. Ladislaus abſolvit; ergo pariformiter, prærecenſitos Epiſcopatus principiative a S. Rege Stephano erectos, & fundatos fuiſſe dubitari non debet, eſto dein ab aliis ſubſequis Regibus, vel reſtaurati poſt ruinas, vel majoribus aucti proventibus, tractu temporis ſplendidiores effecti ſint.

Veſzprimienſem Epiſcopatum ajunt aliqui An. 1004. fuiſſe erectum a S. Rege Stephano. Nos econtra arbitramur, Epiſcopatum hunc unum eſſe ex illis, quorum Epiſcopi jam in Anno 999. cum Aſtrico deſignato Colocenſi Epiſcopo, & Legationis Principe Romam profecti ſunt, tum ut Legationis ſplendorem ſua præſentia augerent, tum vel maxime, ut ibidem una cum Aſtrico conſecrationis Epiſcopalis beneficium acciperent; quo ſemel obtento, ab his dein alii in Regno denominati, aut in futurum denominandi Epiſcopi conſecrarentur. Nec obſtat,

quod

quod Gyzela Conſors S. Stephani Regis, poſt ſuas initas nuptias, Anno nempe quinto vel ſexto ſupra milleſimum Baſilicam S. Michaelis Veſzprimii vel ditaverit copioſius; vel exornaverit ſplendidius; unde factum putamus, quod Epiſcopi Veſzprimienſes nomen, & officium Cancellarii Reginæ Hungariæ uſque nunc gerere, aut prætendere dicantur. Nam quod Veſzprimii jam longe ante annum milleſimum ingens, & magnifica Eccleſia aſſurrexerit pietate, & liberalitate *Michaelis*, Patrui S. Stephani, Fratris utpote germani Geyzæ Ducis, in honorem S. Michaelis Archangeli, graves omnino, & fide digni Hiſtorici referunt. Hinc opportunum omnino fuit Stephano, hic loci Epiſcopatum erigere, ejusque deſignatum Epiſcopum Romam legationis tempore expedire, ut ibidem, ut jam dictum eſt, conſecrationis beneficium cum Aſtrico Colocenſium futuro Epiſcopo ſuſciperet; tum quia initium hujus Epiſcopatus, vix in aliud opportunius tempus conjici poſſe videtur; præſertim cum S. Stephanus Protho-Rex Hungariæ jam in Anno

Digitized by Google

1002. Epiſcopo Veſzprimienſi, tanquam *Parochiano*, id eſt. ordinario I. Comitatus Simegienſis (exſtiterat ergo jam tunc Epiſcopatus Veſzprimienſis) in ſortem, ſeu compenſationem Decimarum, ex modo dicto Comitatu eidem obvenire valentium; eotum vero Monaſterio S. Martini in Sacro monte Pannoniæ a ſe exſtructo, peculiari voto in perpetuum traditarum, & obſtrictarum, adeoque a menſa Epiſcoporum Veſzprimienſium avulſarum; *Curtem*, ſeu *Cortem*, id eſt, Curiam, ſeu Aulam reſidentialem Kupán Ducis a ſe devicti, in Simeg, vel Sümeg in perpetuum transſcripſerit cum hominibus eodem pertinentibus; uti ex Privilegio modo dicto Monaſterio S. Martini Epiſcopi per S. Regem Stephanum collato, & per Cardinalem Pazmanum Archi-Epiſcopum Strigonienſem olim in originali viſo, luculenter docetur. Illud hic notaſſe intereſt: *Benetham* hujus Sedis Epiſcopum Anno 1046. vel 7. non niſi interceſſione Ducum Andreæ & Leventæ evaſiſſe periculum, quo minus eadem ſors ipſi obtigerit, quæ obtigit *Buldo* Agrienſi; *Bezter-*

ſerto Nittrienſi; *Dominico II.* Archi-Epiſcopo Strigonienſi; & *S. Gerardo* Csanadienſi Epiſcopo, qui cum multis aliis tum Laicis, tum Eccleſiaſticis, tum Religioſis viris, ab Ungaris ad Scythicos ritus denuo relabentibus peſſime habiti, & trucidati ſunt. Duravit hæc ſævities, & barbaricus furor Gentilium Ungarorum in Chriſtianos, duobus ferme, vel plane tribus annis, uſque dum illorum furores Andreas I. in regio ſolio ſtabilitus Anno 47. ſupra milleſimum, validiſſimis Legibus compeſcuiſſet, propoſita capitali pœna in eós, qui ad neglecta Chriſtiana Sacra illico, & actutum non redirent.

Epiſcopatus *Quinque Eccleſienſis*, primùm ſuum Epiſcopum accepit A. Chriſti 1009., *Beniportum vel Boniportum* nomine, Sacellanum S. Regis Stephani; ut patet ex Literis Privilegialibus huic Eccleſiæ a S. Rege datis, in quibus limites Diæceſis illius deſcripti, & conſtituti habentur, teſte Inchofferio in Annalibus ad hunc annum. De nomenclatione, ſeu onomatologia hujus Epiſcopatus, non una eſt Authorum opinio. Alii volunt il-

lum ideo *Quinque Eccleſias* dici, quia ut illi putant, quinto loco, inter Epiſcopatus Hungariæ erectus, & fundatus eſt; quod cum iis, quæ ſuperius de Vacienſi, Nittrienſi, Varadienſi, & Syrmienſi Epiſcopatibus inſeruimus, parum cohæret. Alii ejus denominationem deducunt a Græca voce *Pente*, quod ei aliunde nomen fuit tempore S. Stephani; *Pente* autem latine *quinque* ſonat; hinc quia ibidem Eccleſia, ſeu Sedes Cathedralis facta eſt volente S. Stephano, potuit facile latino idiomate, *Quinta Eccleſia*, ſeu Quinque Eccleſiæ nominari; ſicut in Scepuſio eſt locus quidam, quod *Quintoforum* appellatur. Alii denique, ac fere preſſius, & congruentius, nomen iſtud agnatum: *Quinque Eccleſiæ*, mutuant a quinque Fanis, ſeu Templis Gentilium incolarum, quæ jam ſæculo VIII. & IX., adeoque longe ante tempora S. Stephani I. Regis Hungarorum, in hoc ampliſſimo eotum oppido exſtiterunt; indeque nomen *Fünff-Kirchen*, a Germanis eidem inditum eſt; ut patet ex Hiſtoria Bojorum, & Carinthorum, ætate B. Methodii Moravo-

rum

rum Apoſtoli, nec non Privinnæ Slavorum Nittrienſium Principis, ſub Ludovico pio Caroli Magni Filio, & Lothario Imperatoribus, circa Annum Chriſti 858. conſcripta; in cujus rei dein memoriam Petrus Rex Alemannus immediatus ſucceſſor S. Stephani in ſolio Hungarico, magnificam ibidem exſtruxit Baſilicam, quæ uſque nunc ex ſingulari Dei protectione, ac providentia, non obſtantibus quibusvis rerum viciſſitudinibus, Turcarum, & Tartarorum in everſionem Divinorum ſæpe igne & ferro debacchantium ſævis incurſionibus, aliisque plagis, & Regni deſolationibus, in teſtimonium, & perenne argumentum antiquæ pietatis Regum Hungariæ illæſum adhuc, & intactum perſeverat. Baſilica hæc, ut notum eſt iis, qui eam propriis oculis intimius inſpexerunt, quatuor non poſtremæ molis capellas in ſinu ſuo complectitur, ob quas tota Baſilica quinque quaſi inſimul Eccleſias repræſentare videtur; facit ad fidem ſigillum Civitatis Quinque-Eccleſienſis, in quo quinque quaſi Eccleſiæ in unum collectæ exhibentur. Civitatem hanc

Quin-

Quinque-Eccleſienſem Andreas II. Hyeroſolym. Rex Hungariæ donavit Eccleſiæ Cathedrali jure perpetuo tenendam. Multum ſeu utilitatis, ſeu amœnitatis, ſeu ſplendoris, & magnificentiæ habuiſſe olim neceſſe eſt civitatem hanc, quandoquidem in proverbium abierit apud veteres Patriæ cives: quod eſt germano *Bécs*, hoc eſt Ungaro *Pécs*; jam vero *Bécs*; idiomate Ungarico Viennam; *Pécs* vero Quinque Eccleſias denotat; ſic dicta ab incolis Peucinis, qui ex Inſula *Peuce* ad oſtium Iſtri ſita, cum Huñis advenerant in Pannoniam, & hanc civitatem ædificarunt: Hujus inſulæ meminit & Bonfinius Dec. 1. L. 1. circa medium. Quod porro ſumme memorabile, & facit ad ingentem gloriam hujus Epiſcopatus, eſt: quod *Calanus I.* ejusdem loci Epiſcopus, ad initium ſæculi 3tii ſupra decimum, Anno nempe 1214. ſub Andrea II. Rege, & Joanne Meraniæ Duce, Archi-Epiſcopo Strigonienſi *Pallium* acceperit a Romano Pontifice Innocentio III. in præmium ſingularis ſuæ ſcientiæ, & meritorum, quod ſolis cæteroquin Archi-Epiſcopis, & Patriar-

triarchis concedi ſolet. Decus iſtud Epiſcopale ob turbidum, & diu infelicem Regni Hungariæ ſtatum, jam fere intermiſſum, ac oblivioni traditum, modernus Excellentiſſimus D. Antiſtes loci *Georgius Klimo*, pro ſuo in Eccleſiam ſuam ſingulari zelo, & vigilantia apud modo defunctum ſummum Pontificem Benedictum XIV. iterum vel evicit, vel obtinuit pro ſe, ſuisque ſucceſſoribus perpetuo obtinendum.

Epiſcopatus *Jaurinenſis* inſtitutionem referimus ad Annum 1030.; quo nempe anno S. Rex Conradum Auſtriacum ad Arabonem fluvium devicit, ope cæleſtium geniorum viſibiliter adjutus. Ad quod ſtatuendum movit Hiſtoricos pietas S. Regis Stephani, qui beneficia a Deo accepta, novis in Eccleſiam Chriſti beneficiis quaſi compenſare ſolebat. Quis fuerit primus Jaurinenſium Epiſcopus? nobis nondum innotuit.

Syrmienſem Epiſcopatum, imo Metropolim, viguiſſe primis ſtatim poſtChriſtum Eccleſiæ ſæculis, hiſtoriæ tum ſacræ, tum profanæ abunde teſtantur; in

cu-

cujus memoriam revocandam S. Stephanus, vel, ut alii volunt, Bela IV. Syrmienſem conſtituit Epiſcopatum, eumque Colocenſi, ſeu Bacſienſi Metropolitæ ſubjecit. Illud hic fere certum eſt: S. Emericum primogenitum Filium S. Stephani, Syrmienſis Ducis titulum geſſiſſe; atque hinc Syrmienſem tractum jam tempore S. Stephani Coronæ Hungariæ ſubjectum fuiſſe. Quo ſtante, nihil obſtat, quo minus dicamus; & hunc Epiſcopatum jam a S. Rege Stephano fuiſſe erectum, & inſtitutum.

Csanadienſis Epiſcopatus incunabula ad Annum Chriſti 1036. referre licet; quandoquidem hoc primum anno eidem Epiſcopus obtigerit *Gerardus* nomine, ex ordine S. Benedicti, vir multorum non modo meritorum, ſed & virtutum. Fuit is primum moderator, & inſtructor S. Emerici Ducis in ſcientiis, & virtutibus; inde ſe ad eremum de Bel recipiens, vitæ ſanctitate, & doctrina promeruit, ut ei primo Infula Csanadienſis imponeretur. Porro cum eſſet per totum Regnum Apoſtolico munere ſpectatiſſimus, odium

&

& furorem incurrit Gentilium Ungarorum, a quibus primum lapidibus impetitus, ac obrutus; dein lancea ad montem juxta Budam positum transfixus, gloriosam martyrii coronam consecutus est A. Christi 1047. cujus festivitas celebratur annue in Hungaria die 25. Septembris.

Antequam de Agriensi Episcopatu quidpiam dicamus, investigandum primo duximus: quo anno, & tempore Colocensis aut Bacsiensis Episcopatus elevatus sit in Archi-Episcopatum? de quo lis non modica est inter Chronologos tum Patrios, tum extraneos. Aliqui putant statim post erectum Episcopatum Bacsiensem Anno 1005. *Astricum* Colocensem Episcopum, denominatum fuisse per S. Regem Stephanum in Archi-Episcopum Bacsiensem, tum quia aliunde jam pallio Archi-Episcopali uteretur ob administratum Vicaria potestate triennio integro Archi-Episcopatum Strigoniensem loco *Sebastiani* Archi-Episcopi Strigoniensis per id temporis oculorum usu destituti; tum quia majoris dignitatis charactere insigniri oportebat, aut conve-

nie-

niebat illum Pontificem, quem Stephanus pro expetenda ſibi ſponſa ad Henricum II. Bavariæ Ducem, expoſt in Imperatorem Rom. electum, ablegare volebat; qui tandem Anno 1007. accedente conſenſu Romani Pontificis in hocce novo Archi-Epiſcopatu confirmatus fuiſſe putatur. Alii e contra arbitrantur: Epiſcopatum Bacſienſem non niſi poſt fata S. Stephani elevatum eſſe in Metropolim; neque etiam Colocenſem Epiſcopatum continuo eidem in perpetuum conjunctum fuiſſe; cum uſque ad Ann. fere 1116., ut ex Documentis authenticis apparet, diverſi non raro Epiſcopi his Epiſcopatibus præfuiſſe legantur; poſt illum autem annum, aut potius 1151. uſque nunc, ſemper, & ubique, unius, ejusdemque Archi-Epiſcopatus honore condecorentur. Quæ quidem lis, & controverſia Hiſtoricorum, quia majoris eſſet indaginis, uberiorique indigeret Documentorum delectu, quibus nos deſtituimur, eo, quod Annales Ungariæ, & Diaria primigenia, a primis Eccleſiæ Hungaricæ Patribus, & Annaliſtis conſcripta,

non

non modo furore, & incendio barbarico; ſed & inteſtinarum ſeditionum ſævo tumultu jam pridem perierint, & conſumpta ſint, non arbitramur nos tantos eſſe, ut in re apprime nota, ac præſcripta, judices nos, & arbitros conſtituamus. Ad noſtra igitur, & domeſtica inveſtiganda regredientes, de Epiſcopatu Agrienſi paucis aliqua dicemus.

Plurium Hiſtoricorum tum domeſticorum, tum exterorum narrationes ad ſanioris criticæ artis trutinam ponderantes, in eo utrosque Hiſtoricos mire conſentire adinvenimus, quod aſſerant, S. Stephanum tum Anno 999. adeoque ante coronationem ſuam; tum An. 1009. & 10. Agriæ perſonaliter fuiſſe, ac longiorem moram traxiſſe. Unde inferimus, tanquam certum (circumſtantiæ enim determinant rem) Epiſcopium, & Eccleſiam Cathedralem Agrienſem in honorem S. Joannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ in Caſtro Agrienſi ædificandam, jam in Anno 999. delineatam, ejusdemque primum lapidem impoſitum fuiſſe. Anno porro 9. & 10. poſt milleſimum, iisdem ædificiis ultimam

manum impoſitam ; ſicque Epiſcopum , & Capitulum in eandem Cathedralem Eccleſiam Anno 10. vel 11. poſt milleſimum introductum fuiſſe per S. Stephanum.

Et vero non parum intererat Stephani tot annorum decurſu erigere , dotare, ac ſtabilire illam Eccleſiam , & Epiſcopium , cujus Epiſcopus tractu temporis , fortuna, aut fæcunditate Regiæ Domus ita exigente, aut admittente, quarto-genitum Filium Regis non modo hoſpitio excipere, ſed & ad dignitatem competenter alere, bonisque moribus, Chriſtiano Principe dignis imbuere, ex ſpeciali Regio favore, & Clementia) atteſtante idipſum Bela IV. & ejus Filio, Stephano V. Hungariæ Regibus in confirmatione Privilegiorum Eccleſiæ Agrienſis) obligatus foret. Atque hinc arbitramur invaluiſſe primis Eccleſiæ Ungaricæ ſæculis, neminem ad hunc Epiſcopatum idoneum fore , niſi inſignem ſtemmate, & ſcientiarum cognitione præfulgentem.

His porro ita ſe habentibus , illud jam prono alveo fluit : non *Catapranum*, ut volunt aliqui , levi præjudicio præventi ;

ti; ſed *S. Buldum* primum Agriæ Epiſcopum fuiſſe, qui ab Anno 10. vel 11. ſupra milleſimum uſque ad Annum Chriſti 1045. vel 6., adeoque ſpatio 34. vel 35. annorum, poſteaquam Eccleſiam Agrienſem, pie, ſancte, & feliciter gubernaſſet, tandem in turbidiſſimo illo Regni Hungariæ ſtatu, qui duravit annos circiter novem ab obitu S. Regis, uſque ad 1. annum regiminis Andreæ I. Regis, ſub Aba, & Petro Regibus, comprehenſus & ipſe cum pluribus aliis tum Laicis, tum Eccleſiaſticis, ac religioſis viris Martyrii coronam adeptus eſt per manus illorum Ungarornm, qui partim tyrannidem Petri, & Abæ Regum pertæſi; partim faventibus ipſis, imo animos addentibus Andrea, & Leventa Ducibus ob perſecutionem Petri Regis exulare coactis, ad Scythicos ritus relapſi, feritate plus, quam barbara, irruebant in Chriſtianos, præſertim Eccleſiaſticos, & Religioſos viros, eosque tribus ferme annis, extrema vi, & potentia perſequebantur. In hac procelloſa tempeſtate periit etiam Dominicus II. Archi-Epiſcopus Strigonienſis,

Beztertus Nittrienſis, S. item Gerardus I. Csanadienſium Epiſcopus, lancea transfixus, Anno 1047. Quin & Benetha, vel Benethe, Epiſcopus Veſzprimienſis eandem ſortem expertus fuiſſet, niſi ipſorummet Andreæ, & Leventæ Ducum interceſſione a morte liberatus fuiſſet. Ut jam hæc omnia ſuperius quoque attigimus, & inſinuavimus.

Accedit, quod in hoc fere conveniant omnes Chronologi tum domeſtici, tum exteri; ſed vel maxime quotidianus uſus, communis opinio, fama, traditio totius Gentis Hungaræ, ab exordio Regni uſque ad nos perducta, evincit; nec qnemquam ignorare ſinit: Epiſcopum Agrienſem ſemper fuiſſe; ac etiamnum eſſe primum Suffraganeum Metropolitanæ Eccleſiæ Strigonienſis; conſequenter & Epiſcopatum Agrienſem, ſi non in executione, certe in intentione primum quoque reputari debere inter illos Epiſcopatus, & Eccleſias Cathedrales, quas S. Rex Stephanus Pontifici Romæ proponi fecit, ac a ſe in Regno ſuo fundandas decrevit.

Quid

Digitized by Google

Quid, quod exſtet & nunc in caſtro Agrienſi particula quædam, aut ut verius dicam, umbra quædam, & leve veſtigium Propilæi, tum & particula navis Eccleſiæ Cathedralis, olim tam nobilis, & magnificæ (reliqua enim omnia, quæ ipſam circumſtabant, puta: Capellæ, Sacriſtiæ, turres, mauſolea &c. vel jam pridem diruta ſunt, vel in mænia abierunt) cui pares in Regno hocce Apoſtolico paucæ fuere; cujusve rudera uſque nunc, non alium, quam S. Stephanum, Patronum, & Fundatorem ſuum loquuntur. Et hunc ergo Epiſcopàtum, ſicut reliquos jam prærecenſitos, eodem Fundatore S. Stephano gaudere, & gloriari non modo poſſe, ſed & debere, extra dubium eſt. Attribuerat S. Rex Stephanus huic Eccleſiæ Agrienſi præter alia bona ſtabilia, & Jura poſſeſſionaria omnes decimas ex 11. aut plane 13. Comitatibus, inter quos fuit etiam Comitatus Zarandienſis, cujus Archi-Diacónus *de Pankota* dictus, uſque nunc primum locum occupat in Capitulo poſt Archi-Diaconum Cathedralem, & 3. alios Præpoſitos, qui de Caſtro A-

grienſi dicuntur; ſola decima *puledrorum*: id eſt, hinnulorum equinorum pro Filio Regis reſervata. Accedit, quod, ut patet ex Art. 20. D. 3. Ulad. R. de Anno 1498. ſolus Epiſcopus Agrienſis olim æquiparabatur Archi-Epiſcopo Strigonienſi quoad Banderium; uterque enim duo Banderia ſervare tenebatur, quorum ſingulum 400. capitibus conſtabat; idque ratione Bonorum, ſed vel maxime Proventuum decimalium, ut Art. 15. citati Decreti tertii declarat; ſimiliter Capitulum Agrienſe eotum adhuc 200. milites levare tenebatur, ſicut Capitulum Strigonienſe ratione ſuorum bonorum & decimarum. Ex quo clarum fit, Eccleſiam Agrienſem a S. Stephano, ac aliis Apoſtolicis Regibus fuiſſe olim liberaliſſime dotatam, & multis prærogativis decoratam.

Cæteros Epiſcopatus, extra jam recenſitos, in Hungaria, & Partibus eidem annexis exſtantes, non a S. Stephano, verum ab aliis ejusdem ſucceſſoribus, æque glorioſiſſimis Apoſtolicis Hungariæ Regibus fuiſſe vel primitus erectos, vel

per

per eosdem Coronæ Hungariæ ſubjectos, ac incorporatos, nemo omnino Chronologorum ambigit; ſunt autem ſequentes.

Primo: *Zagrabienſis*; de quo certum eſt, quod tempore S. Stephani nondum pertinuerit ad coronam Hungariæ; verum ſub S. Ladislao primum ad eandem acceſſerit; poſtquam nimirum S. hic Rex Croatiam, & Dalmatiam, duo hæc Regna titulo vel ſanguinis, & legitimæ ſucceſſionis, vel liberæ electionis poſt fata ultimi horum Regnorum Regis Znuimur dicti; vel jure armorum obtinuiſſet, & Coronæ Hungariæ in perpetuum inexuiſſet, conſtituto eotum Zagrabiæ Epiſcopatu, cum antea Sciſciæ fuerit.

2do: *Corbavienſis* in Croatia, erectus ſub Bela III. 3tio: *Bosnenſis*, alias Diakoienſis, vel Dacoienſis, in Bosnia, ſeu Rama, quæ eſt pars Bosniæ; quam Bela IV. Coronæ Hungariæ adjecit. An. 1135. 4to: *Szvitnicenſis*, vel Platienſis Valachorum in Croatia. 5to: *Bakovienſis* in Moldavia, inſtitutus a Clemente VIII. & ſubjectus Archi-Epiſcopatui Colocenſi. 6to: *Belgradienſis* in Servia; quem Innoc. X. in-

inſtituit, & Archi-Epiſcopatui Antibarenſi in Albania ſubjecit. 7mo: *Fogarasienſis* Valachorum in Tranſylvania. 8vo: Sunt præterea in Hungaria duo Rituales Epiſcopi Ruthenorum cum S. Romana Eccleſia unitorum, quorum unus habitat Munkacſini in Agrienſi; alter vero Varadini in Diœceſi ejusdem nominis; ſolentque ad Epiſcopatus in Partibus infidelium habitos conſecrari; quin Georgius Haner Scriptor Acatholicus lib. 3. de Eccl. Tranſylv. teſtatur: fuiſſe olim in Tranſylvania etiam Epiſcopatum *Milkovienſem*, Eccleſiæ Metropolitanæ Strigonienſi ſubjectum. Illud certum: tres Archi-Epiſcopatus extra Ungariam poſitos, utpote Jadrenſem, Spalatenſem in Dalmatia, nec non Raguſanum ad oram maritimam maris Adriatici ſitam, olim cum omnibus ſuis ſuffraganeis Epiſcopis ad Coronam Regni Hungariæ pertinuiſſe; quod vel ipſa Decreta Regni, Corpori Juris Hungarici inſerta, ſatis, ſuperque evincunt, quorum clauſulis nomina Archi-Epiſcoporum Spalatenſium, Jadrenſium, & Raguſanorum adſcripta habentur.

Digitized by Google

tur. Sed de his ſatis; tempus eſt, ut reliquas quoque res memorabiles, quæ ætate S. Stephani contigerunt, & quas nobis noſſe, vel omnino utile, vel jucundum, vel plane neceſſarium eſt, compendioſa narratione perſtringamus.

Præter erectionem Epiſcopatuum, & converſionem ſuæ Gentis ad veram, & unice ſalvificam Fidem Romano-Catholicam, multa præterea bona operatus eſt *Stephanus* tum in, tum extra Regnum ſuum, quæ omnia brevi narratione comprehendi vix poſſunt. *Albæ Regalis* grandem imprimis, ac prorſus inſignem (ſunt verba Hiſtorici de geſtis S. Stephani, Breviario in Officio ejusdem Sancti, inſerta) Virgini Deiparæ (quam non ſolum in omni vita ſua, ſingulari pietate coluit, verum etiam Regni ſui Patronam adoptavit; & in ejus rei memoriam, ut dies Aſſumptionis B. M. V. *Dies magnæ Dominæ* vocaretur, celebrisque ab omnibus haberetur, edixit) Baſilicam condidit. *Veſzprimii* pro Monialibus Græcis Baſilianis amplum, & opulentum erexit Monaſterium; quibus emortuis, tractu tempo-

non raro abluebat, largamque eis eleemoſynam ſuis manibus erogabat, vilibus indutus veſtibus, ne agnoſceretur. Virtuti & meritis ſua nunquam apud ipſum deerant præmia; injurias ſicut accipiebat pacato ſemper animo, ita & remittebat facillime, obliviſcebatur conſtantiſſime. Patiens in morbis, & calamitatibus perferendis; fortis item & aſſiduus in virtutibus maxime heroicis exercendis; verbo: Divinis nutibus, & diſpoſitionibus fuit plene ſubjectus.

Amore hæredis præ oculis habito, Anno 1005. *Gyzelam* S. Henrici II. Bavariæ Ducis, expoſt Rom. Imperatoris ſororem ſibi in matrimonium adjunxit. Ex hoc ter fauſto, & tam ſublimi Hymenæo natus eſt Anno 1007. *Emericus*, id eſt: Henricus, in memoriam Avi ſui materni ita vocatus. Quid? & quantum ſolatii perceperit Stephanus ex hoc unico fulcro Regiæ Domus ſuæ? edici ſatis non poteſt. Ut eum ad beate, & feliciter, ac una Chriſtiane regendum præformaret, conſcripſit ei adhuc d[illegible]denni regulas, & principia tum morum, tum boni, & Chriſtia-

ſtiani regiminis, quæ obſervare deberet; prout hæc omnia uſque nunc in Corpore Juris Hungarici, Libro 1. Decretorum ſuorum præfixa leguntur. Verum non diu licuit Stephano tantis ſolatiis frui; multo minus cupitum finem conſequi. *Emericus* enim obiit virgo ante patrem A. C. 1031. ætatis 24. relicta uxore æque virgine, quam exemplo ſuo & piis adhortationibus pariter in amorem caſtitatis, quam ipſe Veſzprimii Virgini Matri in primo ſtatim ætatis flore voverat, perduxit, & inflammavit. Merito virtutum, ſingulariter autem animi, & corporis puritate illud peculiaris gratiæ conſecutus fuerat a Deo *Emericus*, ut in aliis quoque cognoſcere potuerit: quis? & quantum quisque in excolendæ, & conſervandæ caſtitatis cura profecerit, ac excelluerit? cujus rei luculentum dedit experimentum tunc, dum ſingulos de Sacro monte Pannoniæ Religioſos ſibi, & Patri ſuo debitæ reverentiæ cauſa occurrentes, perbenigne complexus, imparibus oſculis dignatus eſt, aliis pl[illegible]a, aliis pauciora oſcula largiendo, pro menſura virtutum, & caſtimoniæ, quibus excellebant. Ob-

Obiit S. Rex Stephanus Anno 1038. illo ipſo die, quo ante 38. annos Coronam Hungariæ ſuſcepit; in Feſto nempe B. M. V. ad cælos aſſumptæ, cujus cul, tum maxima cum animi teneritudine promovebat, & perennem eſſe volebat in terris; ſepultus Albæ Regali ingenti cum luctu totius Regni. Miracula, quæ intuitu meritorum ſervi ſui Stephani cum ante, tum poſt mortem illius patravit Deus, in ſolamen verorum Chriſti Fidelium ad ejus interceſſionem recurrentium, ſatis enarrari non poſſunt; unius, alteriusve meminiſſe ſufficiat.

Adhuc vivens transmiſſo pane, vel pomo varios a variis morbis, & corporis afflictionibus liberabat. Poſt 5. & 40. annos ab obitu ejus, agente ejus cauſam, & ſtrenue promovente apud Sacram Sedem Apoſtolicam, ipſomet non minus Sancto, & vere Apoſtolico Rege *Ladislao*, in Album Sanctorum relatus eſt una cum Filio ſuo Emerico ob vitæ anteactæ ſanctimoniam, & complurium rite, ac Canonice comprobatorum miraculorum evidentiam. Dum corpus ejus poſt Ca-

no-

nonizationem S. Ladislaus e ſepulchro levare voluiſſet, lapis ſepulchralis eousque loco moveri non potuit, quoaduſque Ladislaus Rex Salomonem agnatum ſuum Corona Regni privatum, & in vinculis tentum, liberum non dimiſiſſet. Levatis venerandis ejus Reliquiis non modo odor ſuaviſſimus ſua fragrantia totum templum replevit, ſed & inſuper liquor quidam admirabilis ex ſacro ejus corpore profluxit, qui licet aſſidue hauriretur ad ægrotorum omnis generis curationem, exhauriri tamen haud potuit, unde factum, ut nemo quovis morbi genere affectus, beneficiorum Sancti Regis expers fuerit. Hac occaſione omnia quidem reliqua membra ſacri corporis reſoluta aparuerunt ſola dextera manus integra, & ab omni corruptione immunis deprehenſa eſt, in teſtimonium tot beneficiorum, & eleemoſynarum, quas miniſterio manus ſuæ dexteræ conſtantiſſime, & profuſiſſime vivens expendit. Ob hæc, & alia plura prorſus inſignia merita, & prærogativas, quibus tum in, tum extra Regnum ſuum præfulgebat Stephanus; Gentemq; ſuam

ad

Digitized by Google

ad apicem gloriæ, & felicitatis utriusque vitæ tam præſentis, quam futuræ, tantis conatibus, & beneficentiæ ſtimulis perduxit, ac elevavit, nemo erit, credo ego, ex omnibus Patriæ filiis, qui hæc omnia grata ſemper memoria non recolat, omnesque illos, quos poteſt, in parem ſecum venerationem, & cultum tanti Patroni Hungariæ non impellat; aut ad minus commendatione tantarum virtutum, & beneficiorum ab eo acceptorum non alliciat.

Ætate S. Stephani vixit Conradus II. Salicus dictus, Rom. Imperator, quem cæleſtes Genii, miro nuncio, ac pio ſtratagemate non ſemel ab Hungariæ finibus abegerunt, ne nocere poſſet Regi, & Regno Apoſtolico. S. Cunegundis Virgo cum S. Henrico II. Rom. Imp. marito ſuo matrimonium cum virginitate conjunxit. S. Romualdus Camaldulenſium Patriarcha ſub S. Stephano Hungariam perſonaliter inviſit. Hoc item tempore floruit Benedictus Eremita, Trencſinii ad Vagum projectus; Andreas item Zoerardus, vitam clauſit Anno 1009. pariter eremi cultor

Nit-

Nittriæ, & Trencſinii. Principatus Tranſylvaniæ per S. Regem Stephanum ſubjectus eſt Coronæ Hungariæ, devicto per eum Gyula, vel Jula II., ut dictum eſt ſupra. Gyzela Regina, relicta vidua S. Stephani, quum minus eſſet affecta Hungaris, præſertim Proceribus, & Regio Hungarico ſanguini, excedens Regno, ſe ad Parthenonem Patavienſem, ſeu, ut nunc dicimus, Paſſavienſem recepit, ibidemque vitam non ſine ſanctimoniæ laude finivit Anno Domini 1095. teſte Bruſchio in Laureaco. Hac ætate ſcribitur vixiſſe *Creſimirus*, primus Rex Croatiæ; *Miecislaus* itidem primus Dux, vel Rex Polonorum Chriſtianus ex ſtemmate Piaſtorum; cujus IV. ſucceſſor *Caſimirus* ex Monacho Benedictino Caſſinenſi aſſumptus eſt in regium ſolium circa Annum Chriſti 1034. in cujus rei memoriam Poloni capita ſua in modum coronæ detondent. Regnum Aragoniæ cæpit Anno 1035. Reges Caſtiliæ deſcendunt a Ferdinando Caſtiliæ Comite, qui Veremundum III. Hiſpaniæ Regem occidit. Sub S. Stephano I. Rege Hungariæ, primus

Ar-

Archi-Epiſcopus Strigonienſis fuit Dominicus I. Secundus B. Sebaſtianus, qui prope initium ſui regiminis in cæcitatem delapſus, poſt triennium oculorum uſum non ſine miraculo recepit, cujus interea vices Aſtricus Coloc. Antiſtes ſupplevit. *Palatini* erant Ceba, & Aba, vel Ovo dicti; quorum poſterior, affinis utpote S. Stephani Regis, tandem etiam ad Regium thronum eluctatus eſt poſt Petrum Italum, vel Burgundum, vulgo Alemannum dictum, S. Stephani ex ſorore nepotem, e ſolio dejectum; de quo jam dicturi ſumus. Huntes, Páznán, aut Pázmán, & Vincellinus erant Belli-Duces S. Stephani a militari ſcientia laudatiſſimi.

Secundus Rex Hungariæ PETRUS ALEMANNUS, S. Stephani ex ſorore nepos, ut mox dictum eſt; coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1038. ſtatim ab obitu S. Regis Stephani, adnitente præſertim Gyzela Regina vidua, & Henrico III. Rom. Imperatore; nondum expleto quadriennio pulſus eſt a factioſis quibusdam Proceribus, & Regno privatus ob mores peſſimos, quos Hiſtorici re-

cenſent, maxime: avaritiam, ſuperbiam, & crudelitatem. Fertur Ungariam, *Angariam* dixiſſe, quaſi continuo angi, aut angariari deberet; eamque tributariam feciſſe Henrico III. Imperatori, quod utique Hungaris non diſplicere non potuit. Bonf. D. 2. L. 2. Quæ ſi vera ſunt, prout & ſunt; Hiſtoria enim eſt teſtis temporum, magiſtra veritatis, teſte Cicerone l. 2. de Orat. præſertim ſi ii, quorum intereſt, Hiſtorici, in eandem omnes conveniant ſententiam; mirabitur forte quis: quo pacto potuerit tam amœnus Phoſphorus, qui in *Stephano* aſſurrexerat Hungarico orbi, eumque qua late patet, irradiando exhilaraverat, in tam atram caliginem converti tam ſubito in *Petro*? ſed enim mirari deſinet is, qui ſecum rite perpenderit; quod humor, ſeu genius, bona item vel mala educatio, aut converſatio hominem ab homine diſtinguat. Nihil præterea connaturalius, quam aberrare eum, qui tritam ab aliis viam negligit; & ſe meliorum exempla, normamque vivendi contemnendo, ſuæ nimium vel ſapientiæ obſequitur, vel complacen-

tiæ mancipatur. Vitia etiam ſine Magiſtro diſcuntur, Seneca teſte; nec poteſt mala arbor alios, quam malos fructus facere; docente Scriptura. Unde non male dixit, quicunque dixit: *Nequitiam honoratam, eſſe iniquitatem duplicatam*; tum quia quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem teſta diu; tum quia ſicut fama vires acquirit eundo, ita & nequitia, id eſt: nequam, & perverſus animus, qui in private torpebat, in excelſo collocatus, vires acquirit, & exerit majores; correctionis utpote jam tunc impatiens, reprehenſionis ſecurus. Theat. Pol. c. 16.

Tertius Rex Hungariæ, ABA, vel OBA, aut OVO, ex Palatino, ſeu Pro-Rege Regni, coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1041. Habuit in matrimonio Saroltham S. Regis Stephani ſororem; crudelitatem, quam in Petro Deceſſore ſuo damnarat in ſe emendare negligens, odium incurrit ſuorum inſanabile; quo ducti aliqui adhuc Nobilium, qui victimæ ejus crudelitati non ceciderant, converſi ſunt ad Petrum, & Henricum Imperatorem, qui a partibus Petri ſtabat,

atque *Abam*, jam aliunde a Legato Pontificio ob uſurpatam Coronam vivente adhuc legitime coronato Rege, excommunicatum, armis perſecuti ſunt, captumque e vivis ſuſtulerunt. Tumulo illatus eſt Aba in Cænobio Sárienſi a ſe exſtructo; Inclytus Comitatus Abaújvarienſis ab eo nomen accepit in memoriam Præſidii *Abaújvár*, quod hic Rex in Partibus illis exſtrui curavit. Poſteris non caruiſſe Abam, qui expoſt in Provinciis Abaúj, Borſod, & Heves amplis præfulgebant opibus, & dignitatibus, ex Decreto Belæ IV. quo Privilegia Epiſcopatus Agrienſis innovata ſunt, clarum evadit. In ejus locum reaſſumptus eſt *Petrus*, & ſecundo coronatus Anno 1044. verum quia a priorſbus ſuis vitiis nihil remiſiſſet, quin imo crudelius ſæviret in plerosque, denuo inviſus factus Regnicolis, atque ex fuga in Auſtriam attentata retractus, carceri incluſus eſt; priusque cæcus, quam mortuus, vivere deſiit Anno 1047. ſepultus, in Baſilica Quinque-Eccleſienſi, quam ipſe ex fundamentis vel erexit, vel a S. Stephano cæptam conſummavit.

Quar-

Quartus Rex Hung. ANDREAS I. Filius natu maximus Ladislai Calvi, nepos Geyzæ Ducis, coronatus eſt in Regem Hungariæ Albæ Regali Anno 1047. culpandus in eo, quod thronum Regium per ſcelus aſcenderit, data poteſtate Ungaris, ad Scythicos ritus iterum redeundi; quod tamen ſcelus videtur ille ſatis eluiſſe, abolitis iterum iisdem ritibus, & ſacris Catholicis, poſteaquam in ſolio ſtabilitus fuiſſet, ubique reſtitutis, & inductis; obiit in prælio, quod geſſit adverſus Belam Fratrem ſuum; ſepultus in Monaſterio S. Aniani Epiſcopi a ſe condito in Tyhan ad Balatonem. Sub hoc Rege vixit quidam *Zotmundus* nomine celeber Urinator Poſonienſis, qui naves Henrici III. Imperatoris una nocte omnes perterebravit, & demerſit; atque ſic hoſtem cum jactura navium ſuarum retrocedere coegit Anno 1050. Bonf. D. 2. l. 2. Ut Henricum Imp. reconciliaret Andreæ Regi S. Leo IX. Papa ipſemet in perſona deſcendit in Hungariam Anno ſequenti; cujus reconciliationis effectus fuit, quod

Digitized by Google

Salomon filius Andreæ Regis Sophiam Imperatoris filiam in ſponſam acceperit.

Quintus Rex Hungariæ BELA I. Andreæ I. germanus Frater, coronatus eſt in Regem Hungariæ poſt obitum ſui fratris Anno 59. vel 60. poſt milleſimum; alias etiam Adalbertus dictus. Plura bella geſſit cum Fratre ſuo Andrea propterea, quod hic Filium ſuum Salomonem, adhuc impuberem, præterito ſe, coronari feciſſet. Fuit Bela Princeps eximiæ fortitudinis, & audaciæ, cujus ſingulare ſpecimen dedit tunc in Polonia, quando Pomeraniæ Ducem, a quo Mesko, ſeu Miecislaus II. Poloniæ Rex ad ſingulare certamen provocabatur, aſſumpta in ſe vicaria certandi provincia, glorioſe proſtravit, & devicit; in cujus egregii facti præmium filiam Miecislai Regis in uxorem accepit. Sub hoc Rege Hungariæ Populus iterum tumultuari, & antiquos Scythicos ritus reſumere tentavit; quem tamen ille adeo valide compeſcuit, & refrænavit, occiſis eorum coryphæis, & inſtigatoribus, ut nunquam ſibi animos id amplius attentandi ſumpſerit. Obiit ad

Ca-

Caniſam, vel in oppido Demes, prolapſus e ſolio, dum Populis Jura diceret; vel ut volunt alii, ruina Domus oppreſſus Anno 1063. ſepultus in Monaſterio Szekſzardienſi a ſe fundato. Decreta nulla edidit, ſicut nec frater ejus Andreas.

Sextus Rex Hung. SALOMON filius Andreæ I. coronatus quidem eſt adhuc vivente patre, ſed ad regale ſolium non pervenit, niſi poſt obitum Patrui ſui Belæ I. Bonf. D 2. L. 3. de quo tamen iterum deturbatus eſt per Geyzam, & Ladislaum Belæ I. filios Anno 1074. quos Salomon ex invidia, ſeductus pravis malevolorum conſiliis, præſertim cujusdam Vidi, qui erat intimus amicus, & Belli-Dux Salomonis, perſequebatur, & ſufferre volebat. Felix in eo, quod cum regnum terrenum inter tumultus hujus mundi manutenere nequiverit, eremum induens, *Polæ* in Iſtria, ut in variis Exterorum Annalibus legere eſt, pauper quidem, & inops humanarum rerum, Chriſtianis autem virtutibus multum dives, Anno 1078. *Polo* cæleſti inſeri, & in Sanctorum Sedes cooptari meruerit. Fuit Salomon

Rex potens, & victorioſus eouſque, donec cum Ducibus Geyza, & Ladislao, ſicut ſanguinis, ita & amoris, ac benevolentiæ conjunctionem tenuit; horum enim ut plurimum virtute victoriarum lauros metebat: Dalmatas, Græcos, Bulgaros, Raſcianos, Bohemos, Cumanos non una vice devicit; Belgradum imperio Hungarico adjecit; ſpretis tandem Ducibus, & invidiæ telis expoſitis, fortunam ſuam in pejus ruere, imo ex toto deficere experiri debuit, fruſtra ei Henrico IV. Imperatore opem ferre conante. Decreta nulla edidit.

Septimus Rex Hungar. GEYZA I. Belæ I. filius, depulſo Salomone coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1073. 22. Novemb. Rex undequaque laudabiliſſimus; merito *Pater Patriæ* dictus, obiit pientiſſime Anno tertio regiminis ſui; ſepultus Vacii in Baſilica a ſe condita. Sub hoc Rege vixit Boleslaus II. Poloniæ Rex, qui poſt biennium a cæde S. Stanislai Epiſcopi Cracovienſis in amentiam lapſus, fugit in Ungariam, hic-

que

que miſere obiit Anno 1081. ſub S. Ladislao Rege, de quo jam dicturi ſumus.

Octavus Rex Hungariæ, S. LADISLAUS, Frater Geyzæ I. Anno 1076. invitus coronam ſuſcepit; eandem lubenter cedere volens Salomoni adhuc ſuperſtiti in Auſtria, vel potius *Iſtria*, quo ſe ſanctioris vitæ traducendæ cauſa receperat. De conjugio S. Ladislai nihil certi conſtat; probabilius vitam duxerit cælibem. An virtute bellica, & militari; aut vero Sanctimonia vitæ, miraculorumque fulgore præſtiterit? uſque nunc dubitare licet. *Acum* Chunorum Ducem, ſicut David Goliathum, ſingulari certamine devicit. Virginem raptam ab hoſte pagano conſpicatus, ut illam a periculo liberet, hunc tamdiu inſecutus eſt, donec eo occiſo virginem Chriſtianam in libertatem aſſeruerit. Fuit præterea Ladislaus, Rex revera *Marianus*, utpote cultor Matris Dei eximius, quam Dominam, & Patronam, non modo ſuam, ſed & totius Regni ſui vocabat. Primus imaginem ejus auro inſeruit, quod cudi curabat. Varadini Virgineis honoribus Matris Dei

Eccleſiam magnificam erexit; Epiſcopatumque hujus loci, vel primum inſtituit, vel certo ampliorem reddidit, & opulentiorem; prout & Agrienſem, ac alias in Regno Eccleſias multis beneficiis affecit. Ut palam faceret omnibus, cujus ſub tutela, & auſpiciis pugnaret; cujusve precibus ſperaret ſe victoriam obtenturum a Deo, fertur *Roſarium*, ſeu corollam Marianam, quam tanquam penſum filiale quotidie perſolvebat, ſemper apud ſe geſtaſſe; ac dum in pugnam eundum fuit, capulo gladii ſui circumvolviſſe.

Ob hæc, & alia vere Catholici cordis ſemina, ac eximiæ pietatis monumenta, utique non degener hæres, & ſanguis S. Stephani Protho-RegisHungariæ, illud promeruit a toto Regno ſuo, ut eum poſt obitum integro triennio luxerit, interdictis ubique omnibus lætitiæ ſignis, & inſtrumentis, quaſi vero ipſummet totum Regnum Hungariæ cum tam pio, tam juſto, tam glorioſo capite ſuo, & Rectore ſepultum foret. Obiit Rex hic pientiſſimus Anno Domini 1096. ſepultus Varadini, quo & exanimis, curriculo ſponte

te ſua velociſſime currente, quem nemo, ut credere fas eſt, præter cæleſtes genios trahebat, devehi, & tumulari voluit. Ita nimirum Filii ad Matrem, tanquam ad aſylum properant! Et vero eſtne aliquis ex omnibus veris Chriſtianis, qui cum Maria Matre Dei, & vivus, & mortuus eſſe non vellet?

Miracula, quæ Deus in ſingularem gloriam, & commendationem ſervi ſui Ladislai operari dignatus eſt, multam paginam requirerent; nos pauca ex quam plurimis delibabimus. 1mo: Exercitui ſuo, inopia aquæ, & carnium laboranti, fontes non raro, imo fluvios ex ſicca terra, velut alter Moyſes, elicuit. 2do: Bubalos copioſos, & cervos, neſcitur, quibus ex terris ſponte ſua accurrentes, fuſis ad Deum precibus impetravit. 3tio: ingentem pecuniæ vim, quam Tartari in prælio fuſi, fugatique a S. Rege, ſparſerant, eo fine, ut milites Ungari a perſequendo retardarentur, mirabili orationis vi, & potentia in lapides convertit. 4to: tempore ſepulturæ S. Regis, cum quidam ex præſentibus minus religioſus, & minus

nus reverens, ſacrum ejus corpus fætere dixiſſet, retorto in tergum ore adusque non convaluit, quoad pœnitentia ductus, ad demortui S. Regis opem, & interceſſionem non recurriſſet. Quibus omnibus rite probatis, Cæleſtinus Papa III. Anno 1192. eundem in Sanctorum numerum retulit, id eſt: cultum ejus religioſum, ac venerationem, licitam omnino, utilem, ac ſalutarem eſſe Chriſtiano Populo, publico ſuo edicto, ac Decreto aſſeruit, & ſtabilivit. Edidit S. Ladislaus 3. Libros Decretorum ſuorum in Capita diviſos, quibus ut plurimum Chriſtianam Diſciplinam inculcat. Illud hic non omittendum; fuiſſe S. Regi, dum viveret, oblatam Coronam Imperii, quam tamen ille, pro ſua in rebus humanis appetendis modeſtia recuſavit; Expeditionis nihilominus ſacræ in Palæſtinam pro recuperandis locis ſacrîs, ad requiſitionem complurium Europæorum Principum Ducem ſe præbuiſſet, ſi ei vita diuturnior fuiſſet. Una Lybitina ſpes maximas Chriſtianitatis præcidit! Cracoviam teſte Bonf. D. 2. L. 4. deditione cæpit,

in-

ingenioſo ſtratagemate, dum abundantiam ſimulans, non exiguum montem farina conſpergi curaſſet.

Cæterum quam felix, & glorioſum fuit Eccleſiæ Catholicæ ſæculum iſtud primum ſupra milleſimum relate ad Ungariam; in qua ſtatim a ſuſcepta Chriſtianitate vivi Sancti converſabantur, & procurabant rem Catholicam; tam triſte, & luctuoſum fuit reſpectu aliarum Provinciarum, in quibus res Catholica multum detrimenti patiebatur. In Gallia exurrexit Phantaſta quidam *Berengarius* nomine, Archi-Diaconus Andegavenſis, qui ſapere volens, plus, quam oportet, contra doctrinam Apoſtoli; mentis inſuper cæcitate, aut obſtinatione deceptus, ſenſibus utpote plus, quam Divinis oraculis, unanimi item tot ſæculorum ſententiæ confidens, docere primus ex Filiis Eccleſiæ non erubuit: Corpus, & ſanguinem Chriſti, in Sacramento Euchariſtiæ realiter præſentia non eſſe. Ad hunc errorem tollendum, Authoremque illius ad ſanam mentem reducendum, plures coactæ ſunt Synodi, & Concilia, in quibus convi-

ctus,

ctus, & ad pœnitendum de iteratis lapſibus inductus Berengarius, tandem palinodiam ceciniſſe, ac in communione S. Matris Eccleſiæ vitam finiiſſe traditur A. 1088. In Oriente porro, ut plura alia omittamus, *Michaël Cærularius*, Patriarcha Conſtantinopol. Schisma Græcorum, quod Photius, ejusdem in eadem Sede Deceſſor, Sæculo IX. ſub Nicolao I. Roman. Pontifice excitaverat; ſubinde vero emortuis incentoribus ſopitum, & quaſi jam oblivioni traditum, iterum reſuſcitavit, majoribusque ſuccenſus viribus, per totum Orientem propagavit, uſum vel maxime Azymi Panis in Sacrificio, de quo nulla adhuc ſub Photio controverſia fuerat, perperam reprobans, & vehementius exprobrans Eccleſiis Occidentalibus; in quo errore Græci Schismatici uſque nunc obſtricti perdurant.

Nonus Rex Hungariæ COLOMANNUS; Filius Geyzæ I. Fratruelis S. Ladislai coronatus eſt Albæ Regali A. 1096. Dicitur fuiſſe homo durus, & aſper; imo crudelis non modo in exteros, ſed & in proprium ſanguinem coronæ capacem;

an

an unquam fuerit Epiſcopus Varadienſis, aut ſaltem aliquo majori inſignitus ordine? usque nunc ambigitur. Satis eſto: neminem per ſolam deputationem ad vitam ſacratiorem, ſeu Eccleſiaſticam, ſeu Religioſam, verum per exercitium bonorum morum, & virtutum amorem fieri meliorem, Deo, hominibusque amabilem, civibus utilem, Regno glorioſum, æterna tandem vita dignum. Obiit Colomannus Anno Chriſti 1114. die 5. Jun. ſepultus Albæ Regali conſueto in Regum Mauſolæo. Mortuum deflevit Ungaria, non quod eum amiſerit, ſed quod tardius, quam felicitas civium exegiſſet, amiſerit! ita nimirum nec Principibus æqualem erigit fama poſt fata coloſſum! adhæſit ei nomen apud Ungaros: *Könyves Kálmán*: vel quia Breviarium, aut alias preces ex libro quotidie recitabat: vel quia multitudine librorum delectabatur. Almo Fratri ſuo, ac ejus Filio Belæ adhuc admodum juveni, oculos erui fecit, ut eos ad Coronam inutiles redderet: ſacræ militiæ in Palæſtinam proficiſcentis Ducatum, ſeu Capitaneatum tantum abeſt, ut

in

in ſe aſſumpſerit, (fuit enim hic honor ei oblatus, ſicut S. Ladislao Bonf. D. 2. l. 5.) ut illam etiam impedire, ac a Regni finibus arcere attentaverit, quæ tamen non curatis per Colomannum prætenſis quibusvis inebris per Hungariam feliciter tranſiit Duce Godefrido Bullionio, a quo Jeroſolyma capta eſt Anno 1099. In hoc æterna memoria dignus Colomannus, quod Regnum Croatiæ, Dalmatiæ, & Sclavoniæ victricibus ſuis armis firmius innexuerit Coronæ Ungariæ, occiſo quodam *Petro*, qui ſe contra S. Ladislaum pro Rege Dalmatiæ gerebat. Vivente Colomanno, & Stephano II. Hungariæ Regibus, multum moleſti erant Pontificibus Henricus IV. & V. Imperatores propter inveſtituras Beneficiatorum Eccleſiaſticorum.

Decimus Rex Hungariæ. STEPHANUS II. Colomanni Filius natu minor admodum juvenis coronatus eſt An. 1114. vel 15. Princeps adeo crudelis etiam in Regio throno (in quo alias non niſi juſtitia & clementia regnare ſolent) ut audito ejus vel ſolo nomine, infantes in cu-

nis

nis contremuiſſe, & conticuiſſe ferantur. Duo ipſi præcipue vitio vertuntur. 1mo: quod fuerit exceſſive amicus Cumanorum adhuc Gentilium. 2do: quod mulierum mancipium audierit. Cæterum factorum tandem pœnitens, ante mortem cucullum induit in ſignum pœnitentiæ, vitamque clauſit Agriæ in Monaſterio A. 1131. ſepultus tamen Varadini, ut ipſe volebat.

Undecimus Rex Hungariæ BELA II. nepos Geyzæ I. Filius Ducis Almi, Fratris Colomanni Regis, de quo ſupra meminimus, coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1131. Albæ Regali, ibidemque ſepultus poſt 10. annos. Hunc una cum Patre ſuo Almo, ut paulo ante diximus, crudelitas Colomanni Regis excæcaverat, ne Coronam, & ſolium Regium invenire poſſit; eum tamen fortuna, id eſt, Deus, cujus providentiæ ſubſunt omnia, evexit in Regale ſolium, ut inde tanquam videns, & bonus ſpeculator Regno provideret, omniumque neceſſitatibus pro Regii muneris exigentia proſpiceret, & opitularetur. Præſtitit utrumque collaudabiliſſime, tametſi non

ſuis, ſed alienis viderit oculis; optimis quibusque utens Conſiliariis, quibus unice Deus, & Religio, & felicitas Regni, & fidelitas legitimis Principibus debita cordi erant. Inde gloria, inde ſucceſſus optimi Belæ Regi. Huic cæco Regi natales ſuos debet Civitas Tyrnavienſis, juxta aliquos; alii enim putant a *Conſtantia* Belæ III. R. H. filia, & Regina Bohemiæ (poſt fata enim prioris mariti ſui Friderici, qui erat Filius Friderici I. Imperatoris, nupſerat Primislao Bohemiæ Regi) ædificatam fuiſſe; ſatis ſit, quod hæc Civitas ab uno, & medio ſæculo domicilium facta ſit virorum literatorum, Emporium ſcientiarum, ſeminarium omnium bonarum artium, quibus videntes a non videntibus, id eſt, ſcientes a non ſcientibus diſcernuntur. Hujus præterea Regis Filia fuit *Gertrudis*, Miecislao Poloniæ Duci nupta, quæ continentiam cum matrimonio jungi poſſe ſuo exemplo docuit.

Duodecimus Rex Hungariæ GEYZA II. Belæ cæci non degener Filius; coronatus eſt vivente adhuc Patre A. 1137.

Re-

Regni tamen habenas non tractavit, nisi post obitum Patris. Rex undequaque laudatissimus; ex Saxonia colonias duxit in Hungariam; Thessera ejus fuit: benefacere omnibus; de sacris juxta, ac profanis bene mereri; Dei præsertim gloriam quærere, Ecclesiam tueri, cujus se etiam in tam alto Regiæ dignitatis culmine indignum filium, ac humilem servum reputabat. Dignus, cui Hungaria statuam erigat, quæ ipsum ab oblivione in perpetuum vindicet, & re ipsa *Magnum* fuisse deprædicet. Obiit Anno 1160. sepultus Albæ Regali.

Decimus tertius Rex Hungariæ STEPHANUS III. Filius Geyzæ II. coronatus est in Regem Hungariæ Anno 1161. 22. Novembr. Obiit Zemplinii Anno 1173. veneno sublatus; Princeps longiore vita dignissimus; infelix in eo, quod adhuc vivens, duos Reges Ladislaum nempe II. & Stephanum IV. patruos suos Belæ cæci filios, corrivalibus in se odiis armatos, præter jus, & æquum, contra se electos cernere debuerit; quos dum vincere, & subjugare satagit, durante in-

teſtino tumultu, tumulum ſibi invenit Strigonii, exemplo ſuo docens: *Nihil eſſe ſtabile ſub ſole.* Bonf. D. 2. L. 6.

Decimus quartus Rex Hung. LADISLAUS II. Belæ cæci filius, Patruus Stephani III. eodem Anno & Rex, & umbra Regis, ſepultus Albæ Regali An. 1172. adeo verum eſt: *Nullum violentum durabile.*

Decimus quintus Rex Hung. STEPHANUS IV. pariter Belæ cæci filius eodem, quo Ladislaus Anno coronam ſibi violentus impoſuit; quam tamen ipſi mors paulo poſt pariter violenter extorſit; atque Belæ III. filio Geyzæ II. & diutius, & felicius tenendam conſignavit; ſepultus Albæ Regali Anno eodem, quo ſupra.

Decimus ſextus Rex Hungar. BELA III. filius Geyzæ II. Fr. Stephani III. coronatus eſt in Regem Hungariæ A. 1174. menſe Jan. dictus *delicium generis humani* propterea, quod nulli non gratioſus, nulli non delicias adferre viſus ſit. Patriam ab inſidiis latronum tutam reddidit, inſidias tamen mortis evadere non potuit. Ceſſit naturæ fato Anno 1196. ſepultus Albæ Regali ſummo cum dolore totius Gentis.

Re-

Digitized by Google

Reliquit poſt ſe tres filios a probitate, cæterisque virtutibus laudatiſſimos; quorum duo expoſt parenti optimo in corona ſucceſſerunt, Emericus nempe, & Andreas. Decreta ejus nulla exſtant.

Decimus ſeptimus Rex Hung. EMERICUS, ſive HENRICUS; Belæ III. primo-genitus filius;. Corona utpote, & Majeſtate dignus, eodem, quo pater ejus deceſſit, Anno Regale ſolium conſcendit. Reportatis quam plurimis victoriis de hoſtibus, glorioſus tandem obiit An. 1204. tumulatus Agriæ in Baſilica S. Joannis ante portam Latinam. In hoc exceſſiſſe Regiæ lenitatis, & clementiæ metas perhibetur, quod præcipitis iræ impetu abreptus, *Boleslaum* Vacienſem Epiſcopum, durius, quam decebat Regem Apoſtolicum tractarit; propriis eum manibus ejiciendo e templo, ut ex litteris Innocentii III. Papæ, Anno 1199. ad eum datis apparet, quocum tamen non multo poſt, ut redintegraret priſtinam amicitiam, Regisque eum favoribus digniſſimum conteſtaretur, in Filii ſui Ladislai Patrinum eum aſſumpſit. Contra hunc Regem Andreas

II. adhuc qua Dux tantum Ungariæ, validum exercitum coegit. Emericus ut ſanguini Ungarico parceret, ſpesque Fratris ſui elideret, accepto Diademate ad unam, ſceptro ad alteram manum, alias inermis, cum paucis ſuorum progreſſus eſt in conſpectum hoſtilis exercitus, eumque blanda oratione, ſed vel maxime præſentia ſacræ coronæ adeo devicit, ut poſitis armis, totus exercitus ſe ejus voluntati, & imperio ſubmiſerit. Bonf. D. 2. L. 7. Tanta fuit ſemper apud Ungaros reverentia ſacræ Coronæ! unde facile eſt aſſequi ſenſum verborum Michaëlis Orſzág de Gutt condam R. H. Palatini, quem dum factioſi ad defectionem a Mathia Corvino adurſiſſent, repoſuit eisdem, teſte Bonfinio D. 4. L. 3. & Gregorio Pethő ad Annum 1471. *Quemcunque ſacra Corona coronatum videris, etiam ſi Bos fuerit, adorato; & pro ſacro ſancto Rege ducito, & obſervato.* Idem fere dixiſſe fertur Nicolaus Gara R. H. Palatinus ſub Ludovico I. & Stephanus Bathori ſub Ferdinando I.

Decimus octavus Rex Hungar. LADISLAUS III. Emerici Regis filius, co-

ro-

Digitized by Google

ronatus quidem eſt vivente adhuc Patre, ſed infelici ſucceſſu; a Patruo enim ſuo Andrea II. Belæ III. Filio, undique impetitus, ne auſpicari quidem quiete potuit Regium munus. Hinc curis fractus, & inquietudinibus Anno ſtatim ſequenti ab obitu Patris, morti victima cadens, Agriæ quietem invenit, tumulatus juxta exuvias ſui Parentis Anno 1205.

Decimus nonus Rex Hungariæ ANDREAS II. Belæ III. Filius, coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1205. Primam Uxorem ejus *Gertrudem* Meraniæ Ducis Filiam ſcribunt aliqui, fuiſſe a Bank Bano, ſeu Benedicto Bano interfectam Anno 1213. propterea, quod Uxorem hujus libidini ſui Fratris, qui eotum ex Germania advenerat, expoſuerit; ob quod facinus, ait Gregorius Pethô in ſua Chronica Ungariæ, habuiſſe Bank Banum *Stomachum Ungaricum;* ab Andrea autem Rege fuiſſe a crimine judicialiter abſolutum. Et illud hic inſinuant hiſtorici, dum Archi-Epiſcopus Strigonienſis Joannes Meraniæ Dux, Frater æque Reginæ, interrogatus fuiſſet a quibusdam: num

Regina ob hocce Lenocinium jure, & legitime occidi poſſit? hiſce ambiguis verbis reſpondiſſe: *Reginam occidere, nolite-timere-bonum eſt; ſi omnes conſentiant-ego non-contradico.* Tanta fuit ſemper obſervantia Thori Conjugalis apud Ungaros! tantum e contra odium, & abominatio omnis intemperantis animi, ſeu vagæ, ac furtivæ libidinis, & Lenocinii, de quibus dicit Scriptura: ad Epheſ. 5. v. 3. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet Sanctos; aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio.* Sic & tempore Caroli I Roberti Hungariæ Regis, *Felicianus* quidam Civis Budenſis, ſtricto enſe aggreſſus eſt Regem, & totam Familiam Regiam in die Paſchæ inſimul prandentes, propterea, quod Frater æque Reginæ italus, vel alemannus, Uxorem illius ad ſe pellectam reſtituere noluiſſet. Felicianus hic in prima furia, & impetu Regem in brachio læſit; Reginæ 4. digitos abſecuit, uſque dum ab Aulicis captus, & miſere trucidatus fuiſſet. Sic Deus

ſub-

ſubditorum peccata non raro in Principe punit! idem Gregor. Pethô in Chronica. Tertia Uxor Andreæ Regis fuit Beatrix Marchionis Eſtenſis Filia, quæ uterum gerens, poſt obitum Mariti ſui fugit in Germaniam, ibique peperit *Stephanum poſthumum*, cujus Stephani Filius itidem *Andreas* tandem ad ſolium Ungaricum pervenit poſt Ladislaum IV., ut inferius dicemus. De II. Uxore Andreæ Regis non aliud occurrit dicere, quam quod fuerit Filia Petri Conſtantinopol. Imperatoris, ex qua nata eſt Jôle, ſeu Hiocleſia Jacobo Regi Aragoniæ nupta, quæ meruit fieri Avia Sanctæ Eliſabethæ, Conſortis Dyoniſii Regis, qui 46. annis regnavit in Luſitania uſque ad An. Chriſti 1325.

In reliquo tria præcipue ad immortalem gloriam, & felicitatem Andreæ Regis ſpectare videntur. *Primum eſt*: quod Filiam ſuam *Eliſabetham* Thuringiæ Dominam, adhuc in diebus ſuis Sanctarum numero adſcriptam, ad Aras colere, & venerari potuerit. *Alterum eſt*, quod Saracenos extra Patriam in Aſia perſe-

quendo, multas de iisdem Lauros meſſuerit. *Tertium* denique, quod ad recuperandam Terram Sanctam profectus, Jeroſolymam uſque pervenerit; Damiatam cæperit; in Monte Thabor cum ſuo exercitu conſederit; unde & nomen Hyeroſolimitani indeptus, hocce glorioſo nomine uſque nunc inſignitur. Contulit Andreas Regni ſui Civibus, præſertim nobilibus, ſingularia prorſus, & nunquam intermoritura Privilegia, & ornamenta, quibus Nobilitas Regni in hunc uſque diem præfulget; excepta unica clauſula, quæ in Comitiis Regni Anno 1681. primum; tum & in aliis ſubſequis Regni Diætis in ejus Decreto refixa, annullata, & ex toto mortificata eſt. Obiit glorioſiſſimus hic Rex Anno Domini 1235. tumulatus Varadini ad Pedes S. Ladislai, vel, ut alii malunt, in Monaſterio Egreſs. Ord. Ciſtercienſium, quod ipſe adhuc qua Dux, & Princeps Ungariæ fundaverat ad fluvium Maruſs inter Aradinum, & Cſanadinum, quod dein cum multis aliis Deo dicatis Domibus, & Monaſteriis Tartari ſub Bela IV. Anno 1240. expi-

pilarunt, ac funditus, diruerunt, partim Cæſis, partim in perpetuam Captivitatem abductis multis centenis millibus Chriſtianorum; prout hæc omnia Magiſter Rogerius, eotum Canonicus Varadinen. expoſt Archi-Epiſcopus Spalatenſis, in ſuo lamentabili Carmine fuſe deſcribit. Duravit hæc extrema Deſolatio Regni Hungariæ 3. annis; ceſſavit Anno 1243. quo tandem iterum Rex Bela IV. abeuntibus tartaris, redivit in Hungariam ex Dalmatia, & ex partibus Venetis, quo ſe cum multis Baronibus, & Magnatibus, cæterisque Nobilibus Regni receperat.

Vigeſimus Rex Hungariæ BELA IV. Filius Andreæ II., Anno 1206. adhuc in Cunis electus eſt in Regem Hungariæ; poſt mortem vero Parentis confirmatus, Tria habuit ſpecialia: 1mo. quod 2dus jure merito dici, ac prædicari debeat Fundator Regni Hungariæ ob ſingularem illam curam, & ſolicitudinem, qua poſt Tartarorum diſceſſum, Regnum Hungariæ undequaque lacerum, ac pene everſum non modo iterum reſtauravit, & in priſtinum florem reduxit; ſed & fors

au-

auguſtius reddidit, & opulentius. 2do. Quod multarum SS. Virginum Parens, Avus, & Frater eſſe meruerit. Ejus namque Filia fuit *Sancta Cunegundis* Boleslao Regi Poloniæ nupta, quæ poſteaquam una cum Marito ſuo, exinde *Pudico* dicto, heroico plane ſpiritu, ac Deo ſemper plus, ac plus ſerviendi, ac placendi ſtudio Virginitatem etiam in Matrimonio illibate ſervaſſet, poſt fata Mariti ſui ingreſſa Cænobium Sandicenſe in minori Polonia ſitum, quod ipſa vivente adhuc Marito ſuo pro Monialibus exſtruxerat, condecenterque dotaverat; ibidem poſt continuum omnium fere Chriſtianarum virtutum exercitium ſancto fine quievit Anno 1292. Altera ejus Filia fuit *Eliſabetha*, Henrico Ottonis Bavariæ Ducis Filio nupta, quæ Amitam ſuam Eliſabetham, condam Thuringiæ Dominam, Andreæ II. Regis Filiam, de qua ſuperius mentionem fecimus, in omnium fere virtutum genere preſſiſſime æmulabatur. Tertia ejus Filia fuit *Sabina*, Fundatrix L. Regiæque Civitatis Cibinienſis in Cottu Sároſienſi, Moyſis II. condam Regni

Hun-

Hungariæ Palatini Conthoralis. Quarta nupta fuit Duci Halliciæ. Quinta Leoni Ruſſiæ Duci. Sexta, ut plures alias omittamus, *Sancta Margaretha Virgo*, quæ in Inſula Leporum ad Budam, inter Virgines S. Dominici profeſſa, Sanctimoniæ laude, & prodigiorum fulgore, non modo Ungariam, ſed totum, qua late patet, chriſtianum orbem illuſtravit.

Tertio denique illud ſingulare, & obſervatione dignum eſt in Bela IV.; quod Cumanorum Gentem hoſpitio exceperit, atque nova hac Colonia Eccleſiam Chriſti auxerit: Poſt ſuum ex Dalmatia reditum, bellum movit contra Fridericum Auſtriæ Ducem, a quo fugiens ante Tartaros detentus eſt in Auſtria; non niſi depoſita magna auri vi, & Ceſſione III. Comitatuum, Auſtriæ Viciniorum libertati reſtitutus. In hoc bello cecidit Fridericus Dux; Auſtria devaſtata; & III. Comitatus antea ceſſi, iterum recepti ſunt. In reliquo non abs re Eum quis patienti Jobo comparaverit; utpote, quem Deus, non obſtantibus ejus ſingulari pietate, juſtitia, liberalitate, cæterisque virtutibus, qui-

quibus eximie præfulgebat (non attentis hic quibusdam querelis a Magiſtro Rogerio inſinuatis in miſerabili carmine ſuper deſtructione Regni Hungariæ apud Thuroczium) tentare tamen voluit multis calamitatibus, & afflictionibus in hoc Mundo, ſed ita, ut eum iterum expoſt, diſpulſis malorum nubibus in portum ſerenitatis, ac priſtinæ felicitatis ſolium perduxerit, variisque ſolatiis cumulaverit. Obiit hic alter Noe, 2dus Parens, & Fundator Regni Hungariæ Anno Domini 1275. die 12. Julii. Sepultus Strigonii ad Eccleſiam Fratrum Minorum. In ejus laudem Joannes Thuroczius hæc Carmina recitat p. 2. Tit. 76. *Dum licuit; tua dum viguit, Rex Bela! poteſtas; fraus latuit; Pax firma fuit; regnavit honeſtas.*

Novam Urbem *Budam* in Monte Peſtinenſi juxta Montem S. Gerardi primus ædificare cæpit Bela IV. poſt diſceſſum Tartarorum; vetere Buda relicta; quæ dein lapſu temporis poſt cladem Mohacſianam fere ſolo æquata, vix pagi faciem retinuit; nunc tamen ſub Dominio Comitum Zichy iterum aſſurgit.

Vi-

Vigeſimus primus R. H. STEPHANUS V. optimi Parentis non malus Filius; ſucceſſit Belæ IV. Parenti ſuo, eodem Anno, quo hic obiit. Rex omnino magnanimus, & victorioſus; cui ad non modo æquandam, ſed & fors ſuperandam paternarum virtutum gloriam non animus defuit, aut virtus, ſed tempus; non enim ultra biennium regnavit; hoc tantillo temporis ſpatio Ottocarum Bohemiæ Regem in ordinem redegit; Bulgariam Ungariæ adjecit. His, & aliis pro immortalitate Nominis ſui celeriter, & glorioſe confectis, obiit Anno 1278. ſepultus in Inſula Budenſi. Ex Filiabus ejus duæ hic commemorari merentur; altera *Eliſabeth*, quæ Deo famulabatur ut Monialis in Inſula Leporum; altera *Maria*, quæ ex Carolo II. Siciliæ Rege, Marito ſuo, genuit *Ludovicum*, Tholoſanum in Gallia Epiſcopum, qui non diu ab obitu ſuo, (obiit autem Anno 1297. 19. Aug.) Sanctorum Catha-logo inſcriptus per Joannem XXII. Rom. Pontificem, numerum Sanctorum Hungariæ adauxit. Ita nimirum Sanctitas Regum Hungariæ in omnem terram diffundi, ac propagari debebat. Vi-

Vigeſimus ſecundus R. H. LADISLAUS IV. multum degener filius Stephani V. coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1278. Virtus, & vitium, ſi in omnibus, certe in Principibus maxime notantur, tantoque majorem a ſe diffundunt vel odorem, vel fætorem, quanto in altiori locantur. Ladislaus poſt egregia, ac plane heroica quam plurima acta & facta in libidinoſum cœnum cecidiſſe notatur. Bonf. D. 2. L. 8. Spreta, & inſuper habita ſua legitima Conſorte *Eliſabetha*, Caroli I. Siciliæ Regis filia, Cumanas mulieres in pellices ſibi adſciſcens, & ſe, & totum regnum ſuum plurimis malis, ac fere ultimæ ruinæ expoſuit. Ut ſaperet, Divinarumque Legum obſervantior eſſet, Apoſtolicis cenſuris non ſemel admonitus eſt, ſed incaſſum; Difficile enim ſapit, cui præter illicitas Veneris ſordes nihil ſapit! tantum præterea intereſt juvenum, virtutibus, & non vitiis a puero aſueſcere; adoleſcens enim juxta viam ſuam ambulans, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Prov. 22. & 30. pronus autem eſt homo in malum ab adoleſcentia

ſua,

ſua, ut Sacræ Litteræ teſtantur Gen. 6. & 8. Atque hæc eſt via illa hominis in adoleſcentia ſua, via peſſima, via plena periculi, a qua niſi mature per bonam diſciplinam, & ſolertem educationem avocetur, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea; natura ipſa in id ſemper, quod deterius eſt, magis, quam quod bonum eſt, inclinante. Cæterum Ladislaus Cumanos ſibi rebelles compeſcere volens, conflixit cum iisdem ad Kôrôſzeg Anno 1290. in quo conflictu etiam cecidit non ſine vera pœnitudine noxarum ſuarum; ſepultus Cſanadini. Sub hoc Rege in tantam egeſtatem deveniſſe ſcribitur Regnum Hungariæ, ut vix aliqui fuerint e civibus, etſi alias olim ſatis opulentis, qui equo, & curru uterentur; verum carros pro curribus, homines pro jumentis adhibere debuerint; unde uſque nunc apud Ungaros, vehiculum ſimplex duarum rotarum, currus Ladislai Chuni appellatur. His tamen non obſtantibus, fuit Ladislaus in Eccleſiam, & nonnullos cives, præſertim Cumanos non parum liberalis; binas Patribus Franciſcanis Eccleſias erexit; unam

Poſonii, alteram Albæ Regali. Lodomerium Archi-Epiſcopum Strigon. Patris loco habere viſus eſt; cujus ſi conſiliis obediens fuiſſet, atque veneri, & impotenti iræ frenos injeciſſet, fuiſſet Ladislaus Princeps omnium amore, & immortali memoria digniſſimus. Regnavit annos 12. Decreta nulla edidit. Ætate hujus Regis vixit *Rudolphus Habſpurgicus* in Imperatorem Roman. electus, & *Ottocarus* Bohemiæ Rex, quem Ladislaus, Hungariæ fines infeſtantem non ſemel repulit, & devicit.

Vigeſimus tertius R.H. ANDREAS III. Venetus, nepos Andreæ II. Hungariæ Regis, & Beatricis Eſtenſis; natus utpote ex Stephano poſthumo Andreæ Regis filio, & ex Catharina Veneta Maurocana. Bonf. D. 2. L. 9. Vivente adhuc Ladislao IV. evocatus eſt in Hungariam a quibusdam Proceribus ex Italia cum ſpe obtinendæ Coronæ, quam & illico obtinuit poſt occaſum Ladislai, cum hic ſine hærede maſculo deceſſiſſet. Fuit Andreas erga plurimos beneficus, & liberalis; Lodomerio Archi-Epiſcopo Strigonienſi

Ros-

Rosnaviam jure perpetuo donavit possidendam Anno 1291. Humanis ereptus est Anno 1301, die 4. Jan. postquam infelici casu venenum hausisset, quod aliis paratum erat per Reginam viduam Catharinam; sepultus Budæ apud Minores, nullo pariter relicto post se hærede masculo; atque sic in ipso exstincta est stirps virilis descendens a Geyza I. Duce Ungarorum, Patre S. Stephani Regis Hungariæ. Filiam, quam habebat, *Elisabetham* ex prima uxore Phenenna, Glogoviæ Ducis filia in Silesia nata, elocaverat Venceslao, ejusdem nominis Venceslai Regis Bohemiæ filio, quam tamen ille expost repudiavit, ducta altera uxore, Ducis Teschinensis filia. Hoc tamen non obstante, Venceslaus hic eidem in Corona Hungariæ successit.

Vigesimus quartus Rex Hung. VENCESLAUS, filius Venceslai Regis Bohemiæ, per lineam fœmineam ex sanguine Regum Hungariæ descendens, coronatus est in Regem Hungariæ Anno 1301. verum non diu licuit Venceslao frui sua felicitate; videns etenim Ungarorum a-

nimos inter ſe diſcordes, & a ſe alienatos, aliis utpote in Ottonem Bavarum, aliis in Carolum Robertum Caroli Martelli Siciliæ Regis primo-genitum inclinantibus, imo ad Coronam Ungariæ capeſſendam evocantibus, collectis rebus ſuis, ac una etiam diademate Regni ſecum accepto, ſeceſſit in Bohemiam ad parentem, vel ut inde habenas Regni commodius moderaretur, vel ut adjutus valido exercitu, rediens in Ungariam, refractarios ſibi, & inobedientes compeſceret. Interea temporis Ungari ſibi Ottonem Bavarum in Regem elegerunt; quo audito depoſita ſpe, aut animo retinendæ Regiæ dignitatis, Coronam Ottoni Anno 1304. ſponte reſignavit. Quapropter, ut conjicere fas eſt; occiſus eſt Olomucii in Moravia Anno 1306. die 27. Aug. vel a ſuis, vel a ſicario ad hoc ſubornato. Venceslaus hic fertur Terræ Scepuſienſi primus dediſſe Epiſcopum quemdam Andream, vel Jacobum, cui an ultra quis ſucceſſerit? ignoratur.

Vigeſimus quintus Rex Hung. OTTO Bavarus, abnepos Belæ IV., nepos ut-

utpote Eliſabethæ Belæ Regis filiæ, quæ nupſerat Henrico, Ottonis Ducis Bavariæ filio, ut dictum eſt ſupra, coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1305. verum quemadmodum Venceslao, ita nec Ottoni licuit diu ſuo regali munere quiete frui. Cum enim ſeu juvenilis animi impetu, & petigine, ſeu nimia in obtento regalis culminis gradu complacentia incitatus, ſeu majoris ſibi, exemploEmerici Regis (cujus ſuperius meminimus) conciliandæ authoritatis gratia, Sacram Coronam, ſemper, & ubique vel in capite, vel in manibus oſtentando geſtaret; tantum ſibi odium, & contemptum omnium fere Regnicolarum concivit, ut de altero in locum ejus ſurrogando, mox ab exordio regiminis illius cogitare cæperint. Contigit autem, ut & in Tranſylvaniam delaberetur; ubi dum æque, ac alibi per vicos, & plateas diademate ornatus, ſuperbe incederet, Vayvoda Tranſylvaniæ *Ladislaus*, quem alii ex genere Apor, vel Opor, alii ex genereCsákiorum fuiſſe autumant, tantam Regiæ dignitatis oſtentationem aut potius proſtitutionem ferre

impatiens, eundem capi, corona privari, & in carcerem dari præcepit; ex quo neſcitur, quo aſtu? elapſus, recta in Bavariam tetendit, non amplius inde reverſurus. Illud hic retuliſſe plurimum refert: dum Otto Rex in Tranſylvaniam proficiſceretur, Sacram coronam ex curru, vel equo per incuriam famulorum decidiſſe, ac integra die juxta viam regiam, qua multos prætervehi, aut præterire neceſſe erat, hæſiſſe, nemine illam ex prætereuntibus vel vidente, vel attingere audente, quam expoſt redeuntes famuli regii, eodem, quo ceciderat loco inventam poſt Ottonem deportarunt; quod ſine ſpeciali protectione Dei factum fuiſſe, quis affirmaverit? obiit Otto extra Ungariam, poſtquam Anno 1308. ex carcere eliberatus fuiſſet.

Vigeſimus ſextus Rex Hungar. CAROLUS, vel antiquo ſtylo KARULUS I. ROBERTUS, Caroli Martelli Siciliæ Regis filius, coronatus quidem jam erat Anno 1300. in poſſeſſionem tamen Coronæ non venit, niſi 1310. a quibusdam factioſis Proceribus a regno impeditus, ſignan-

nanter a Ladislao Vayvoda Tranſylvaniæ, & Matthæo Palatino, dicto Trenchinienſi, quocum ei perpetuæ expoſt etiam ſimultates fuerunt, & a quo tractus ille Vaganus, a Trencſinio uſque Danubium protenſus olim, imo & nunc *Mátyús Földe* dicitur. Interea autem fuit Carolus omnium fere Regum potentiſſimus, & glorioſiſſimus, utpote, qui 10. integris regnis imperitabat; domi, forisque feliciſſimus, Deo, hominibusq; gratioſiſſimus. Ex quarta uxore *Eliſabetha* Uladislai Poloniæ Regis filia habuit 3. filios: *Ludovicum* nempe, qui ei in regno ſucceſſit; *Andream*, qui ducta Joanna Siciliæ Regni hærede, uxoris iniquitate. Anno 1345. laqueo vitam amiſit Aversæ. Tertium *Stephanum*, Principem, dum viveret, Tranſylvaniæ. Exceſſit e vivis Carolus Anno 1342. ſepultus Albæ Regali, ſummum ſui deſiderium, & memoriam perpetuam relinquens apud Ungaros. Conjux vero ejus Eliſabetha ſoror Caſimiri Poloniæ Regis, trium modo dictorum Filiorum mater, obiit Anno 1379.

Digitized by Google

Vigeſimus ſeptimus Rex Hungariæ LUDOVICUS I. Caroli Roberti optimi Parentis, æqualis virtute, ſi non major Filius; natus eſt Anno 1326. coronatus in Regem Hungariæ Anno 1342. Obiit Tyrnaviæ Anno 1382. 12. Sept., ætatis 56. ſepultus Albæ Regali in Sacello a ſe exſtructo. Præter 10. illas Coronas a Patre ſuo poſſeſſas, duas præterea Coronas ſuo Capiti innexuit, Coronam utpote Regni Neapolis, & Poloniæ; tot Regnorum Dominus, & Moderator, quæ, & quanta egerit pro Deo, pro Eccleſia, pro Juſtitia, pro Salute populorum ſuorum? brevi compendio enarrari non poſſunt; ſunt, qui ea omnia, copioſa, & diſerta oratione proſequuntur; nobis non licet eſſe ita diſertis. Andreæ Fratris ſui Necem Ulturus in Italiam excurrit; ut Joannam Viduam Regno Neapolis privaret; quod tamen ei expoſt iterum ad preces, & interpoſitionem Summi Pontificis heroico animo reſtituit. Bonf. D. 2. L. 10. Eccleſiam Romanam, & ſummos Pontifices ab hoſtibus non ſemel defendit, & liberavit; unde etiam Pupilla, & Signifer

Sa-

Sanctæ Rom. Ecclesiæ dici meruit. MARIAM, Hungarorum Dominam, cujus præsentaneam opem non semel expertus est, quantopere coluerit? quam addictus fuerit ejusdem laudibus, & honoribus, loquitur usque nunc Basilica Cellensis in Styria, quam ex fundamentis construi curavit Anno 1364. Hebræos in sua infidelitate pertinaces ex toto Regno exegit, Civium loco habiturus, si Christiana sacra suscepissent. Inter reliqua pietatis opera, duo in Hungaria Religiosis Viris Asceteria erexit; unum in Lövöld pro Carthusianis; alterum in Nostrhe pro Paulinis, qui jam ab Anno 1250. in Regno Hungariæ multiplicari, & ad communem vitam, desertis Eremis, colligi cœperant; utraque sacræ solitudini, divinisque laudibus decantandis opportunissima. Conspicuam adeo pietatem, & liberalitatem Ludovici Regis in res sacras æmulari volentes alii quoque Proceres, & Nobiles Regni, tot undique Templa, & sacra Domicilia erexerunt, ac stabiliverunt in Hungaria, ut Bonfinius Matthiæ Regis Historicus non dubitarit scribere Dec. 2. L.

10. ſub Ludovico I. tertiam partem Regni a Religione in Divinum Cultum poſſeſſam fuiſſe. Cænobium in Munkács erectum eſt Anno 1360. pro Religioſis græci Ritus, a quodam Theodoro Keriatovich, ex Ruſſia oriundo, qui ſe Ducem Munkacſienſem ſcribebat; quod dein Iſabella polona, Joannís Regis de Zápolya relicta vidua, quibusdam privilegiis auctum, in hunc, quem ad usque nunc habet, florem perduxit. Eodem fere tempore aſſurrexit Aſceterium Cfeſztochovienſe in Polonia, quod quidam *Ladislaus*, (Polonusne fuerit? aut Ungarus, vel Ruſſus? non conſtat) Dux Opuliæ, & Velunenſis, Palatinus Regni Hungariæ, & Gubernator Ruſſiæ, ſeu Roxiæ (nam & hanc diu poſſedit Ludovicus I. qua Rex Poloniæ) Ludovico I. acceptiſſimus, ex fundamentis erexit, & multis utilitatibus locupletavit; tradiditque illud Patribus Paulinis ex Hungaria eo accitis; Horum inſuper curæ, & cuſtodiæ commiſit miraculoſam Iconem Beatiſſimæ Dei Genitricis ex Ruſſia allatam (creditur eſſe opus S. Lucæ Evangeliſtæ) quam De-

us

us in hæc uſque tempora miraculorum gloria illuſtrare non ceſſat. Ob recolendam, conſervandamque gratam memoriam Ludovici I. ejuſdem natu minorem Filiam, *Hedvigem* dictam, elegerunt ſibi Poloni in Reginam Anno 1383. quæ cum nupſiſſet *Jagelloni* Lithuaniæ Duci, dein Ladislao IV. dicto, & hunc, & totam Lithuaniam, eotum adhuc gentilem, Deo, & Eccleſiæ, & Regno Poloniarum in perpetuum lucri fecit.

In aula Ludovici I. traditur fuiſſe quidam Aulicus, *Botondi* nomine, qui glires, & mures, & feles, ac reliqua ab uſu, & eſu humano ſecreta animalia & inſecta ſapidiſſime, & absque ullo nocumento valetudinis edebat. Rutheniam, imo & Galliciam, ac Lodomeriam Ludovicus Rex uſque ad mortem feliciter poſſedit. Veneti ei annue 7000. Aureorum pendebant. Plura alia Ludovici Regis encomia, & heroicas virtutes, quibus omnium ſui ævi coronatorum Principum gloriam, & felicitatem vel æquavit, vel ſuperavit, aliorum fuſiora monumenta ſuppeditabunt.

Vi-

Vigeſimus octavus Rex Hungariæ MARIA I. Filia natu major Ludovici I.; Coronata eſt in Regem Hungariæ Anno 1382. ſtatim poſt obitum Genitoris ſui. Bonf. D. 3. L. 1. Tantum pondus, & illicium habuit virtus, & immortalia merita Ludovici I. Regis in animis Ungarorum, ut præter omnium antecedaneorum ſæculorum conſuetudinem in defectu maſculini ſexus hæredis, Filiam ejus Mariam Regem eſſe ſuum voluerint; quo & mærorem ſuum, quem de obitu illius conceperant, tanto tolerantius ſolarentur viſo vivo antitypo tanti Parentis; & facto ipſo teſtificarentur univerſo orbi, ſe non alteri, quam Ludovici Regis ſanguini velle ſubeſſe, eumque ut perpetuus eſſet in Regali ſolio, votis omnibus percupere. Duobus non niſi annis licuit Mariæ pacifice regnare cum Matre ſua Eliſabetha. Interea factioſi quidam, & novarum rerum plus, quam ſalus Reipublicæ exigebat, ſtudioſi, ſignanter Joannes Horvath, vel Hericarth Banus Croatiæ; Prior item Auranæ cum Stephano Laczkffio in Dalmatia, Croatia, & Sclavonia longe,

Digitized by Google

de, lateque dominantes, Carolo Parvo ex Apulia evocato Coronam Regni imponi fecerunt Anno 1384. Hinc

Vigeſimus nonus Rex Hungariæ CAROLUS II. dictus Parvus ex Apulia oriundus, deſcendens ex ſanguine Regum Siciliæ, & ex Ungara Matre Andreæ Regis filia Maria; poſteaquam in conſpectu Reginarum, conſenſu plurium Conjuratorum Procerum coronatus fuiſſet in Regem Hungariæ; Reginæ collato conſilio cum Nicolao Gara Palatino, & Blaſio Forgács uno ex fidiſſimis ſuis ſervitoribus, eundem e medio tollere conſtituerunt; advocato ergo eo ad colloquium ſub ſpecie amicitiæ, Maria Regina exclamaſſe fertur: aggredere Forgács, & fac, quod juſſum eſt; ſeca! ſeca! Forgács! tuum erit Gymes, & Gács! aggreſſus itaque Forgácſius Carolum, eundem ſecundum caput lethaliter læſit, ex quo vulnere non diu poſt in carcere exſpiravit, poſtquam uno tantum Anno regnaſſet. Arces porro Gymes, & Gács, Excelſa Familia Forgácſiana usque nunc poſſidet, ac una effigiem coronatæ mulieris, (forte

Ma-

Mariæ Reginæ) in præmium bene navatæ per Blaſium condam Forgács operæ, pro inſignibus gerit. Occiſo ita, & e medio ſublato Carolo parvo, Reginæ trepidæ omnino, & non ſine metu regnarunt, donec tandem, omnis quaſi periculi oblitæ, dum in Dalmatiam proficiſcerentur in Comitatu Nicolai Gára Regni Hungariæ Palatini, & Gubernatoris, Blaſii item Forgács, ac aliorum ſuorum Aulicorum, menſe Januario, Anno 1386. in Caſſes Joannis Horvath Bani Croatiæ inciderunt, a quo Maria, Regina capta, & in carcerem data eſt; Eliſabetha vero Regina vidua cum toto ſatellitio regio miſere trucidata. Aliqui volunt Eliſab. in aquam projectam, alii in carcere ſuffocatam eſſe. Nicolaus porro Gára fertur mille ſagittas adverſo pectore excepiſſe, antequam deficiente ſpiritu ſe ſe ſubdere, imo animam ponere coactus fuerit. Audita hacce Tragædia, & luctuoſiſſimo caſu Reginarum Sigismundus, Sponſus Mariæ Reginæ, Marchio Brandeburgicus, Filius Caroli IV. Imperatoris, ac Bohemiæ Regis valido cum exercitu quam citiſſime in Hungariam

riam accurrit, ſponſamque ſuam ex Dalmatia a carceribus ſolutam in Hungariam deferri curavit; quam ubi ſibi ſacro Hymenæo ſociaſſet, electus & coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1387. Hinc

Trigeſimus Rex Hung. SIGISMUNDUS Marchio Brandeburgicus, expoſt etiam Rex Bohemiæ, & Romanorum Imperator; in Roman. Imperatorem tribus coronis coronatus eſt Anno 1410. una Aquisgrani; altera Mediolani; tertia Romæ ab Eugenio IV. Rom. Pontifice. Simul atque in corona Hungariæ ſtabilitus fuiſſet; illico de homicidis, & criminis læſæ Majeſtatis reis ſupplicium ſumpſit. Joannem Hericarth, alias Horvath, Croatiæ Banum, conjurationis in Reginas coryphæum, & executorem, poſt plures cruentas velitationes captum, Quinque Eccleſiis primum candentibus forcipibus lacerari, caudæ dein equi alligatum per plateas raptari, ac tandem in 4. partes ſectum ad portas civitatis ſuſpendi fecit; reliquis cointereſſatis, qui capi poterant, capite minutis, excepto ſolo Epiſcopo Zagrabienſi, quodam Italo, quem Ludo-

dovicus I. adhunc honoris gradum ſublimaverat, ob reſpectum Epiſcopalis characteris, non vita, ſed perpetuis carceribus mulctato, ut habet Gregorius Pethő in ſua Chronica. Nec tamen expoſt etiam fuit undequaque felix, & pacatum gubernium Sigismundi Regis. Nam 1mo Stephanus Kont de Hedervára aſſociatis ſibi pluribus Regni Nobilibus, ſusque deque graſſabatur per regnum, & populum ad defectionem a Sigismundo Rege hortabatur, præſertim poſt obitum Mariæ Reginæ, quæ cum improlis Anno 1392. ex hac vita deceſſiſſet, nihil Juris ultra reſtare Sigismundo in coronam R. H. dictitabat. Hunc proinde, ac reliquos complices una nocte captos, Budæ carnificis manu expediri curavit, addito etiam uno ex ſervis Stephani Kont, *Csóka* nomine, propterea, quod, dum eum Sigismundus Rex mortem ſui domini doloroſius deplorantem ſolaretur, ac ſe, ejus meliorem dominum futurum polliceretur, inſolenter omnino, & nimis quam audacter reſponderit: *ſe talem Bohemicum ſ. v. porcum pro domino habere non velle*; ob quod dictum

ctum eidem quoque illico caput deponi juſſit; quæ res non uſquequaque placuit multis Proceribus judicantibus: tam juſto, & intenſo dolori indulgendum fuiſſe. Idem Pethő in Chronica Ungariæ. 2do: ad Nicopolim minorem, quæ eſt urbs Valachiæ ad Iſtrum ſita, Sigismundus nimium præfidens in numero, & delectu ſuorum militum cum Bajazethe Turcarum Imperatore confligere auſus, adeo profligatus eſt Anno 1396. ut amiſſis omnibus impedimentis, & 20. inſuper millibus ſuorum, a potiori Nobilium, ipſe vix exigua cymbula trajecto Danubio effugere, atque ſe Conſtantinopolim ad Græcorum Imperatorem recipere potuerit. His, & aliis multum infelicibus caſibus, animos Ungarorum exulcerantibus, plures in dies in eum conjurationes pròpulularunt. Mox enim ut redivit Conſtantinopoli in Hungariam, captus eſt per Stephanum Laczkffium Vayvodam Tranſylvaniæ, & Filiis Nicolai Gára condam Palatini, traditus ad cuſtodiendum, ne quo modo elaberetur. Bonf. D. 3. l. 2. cujus ſortem miſerata vidua Nicolai Gára, apud

filios ſuos effecit, ut eum liberum dimiſerint; qui nihil moratus in Hungaria, recta tetendit in Bohemiam, & Germaniam, reliquorum ibidem Principum opem, & aſſiſtentiam imploraturus. Interea temporis non pauci Ungarorum ex utroqu• ſtatu, habito intra ſe conſilio, contra Sigismundum evocarunt ex Sicilia *Ladislaum*, Caroli parvi, per Mariam occiſi Filium, eo fine, ut eum, excluſo, & degradato Sigismundo in regem Hungariæ ſublimarent: non eſt tamen auſus Ladislaus Hungariam ingredi, verum Jadræ in Dalmatia ſubſtitit, ibique Regis inſignia accepit: quo nuntio accepto Sigismundus ſelecto cum exercitu ſtipatus, regreſſus in Hungariam omnes ſuos hoſtes, & factionis incentores adeo valide conterruit, & punivit, ut nullus impoſterum, vel hiſcere contra eum auſus fuerit; ope præſertim cujusdam Equitis Poloni *Stiborii* de Stiborics dicti, cujus fidem, & conſtantiam in tuendis Juribus Regis, & Regni contra factioſos, præmiaturus Sigismundus, ad ſummos eum honores, & dignitates evexit.

xit ; Fecit etenim eum Principem, & Vayvodam Tranſylvaniæ; partium Vaganarum Dominum, Comitem Nittriæ, & Biztriciæ; Gubernatorem Archi-Epiſcopatus Strigonienſis, & Epiſcopatus Agrienſis, uſque dum iterum Joanni de Kaniſa Archi-Epiſcopo Strigonienſi Bona ſui Archi-Epiſcopatus reſtituiſſet: Epiſcopatum vero Agrienſem per diſceſſum Thomæ de Ludán vacantem, Stiborio de minori Szobovics contuliſſet. Stephanum Laczkfium ipſimet Regnicolæ in comitiis, ob plura alia etiam in perniciem Regni intentata flagitia, ſuiſmet armis in fruſta conſciderunt in conventu Criſienſi, præſente Sigismundo Rege, & Regina Anno 1405. Teſte Paulo de Paulo in ſuo Diario. Stiborius hic Princeps, de quo paulo ante locuti ſumus, condidit Præpoſituram Vágh-Ujbelienſem, & arcem Beczkó, olim *Bolond-vár* dictam. Tandem Sigismundus Rex electus eſt in Imperatorem Romanorum Anno 1410. ut dictum eſt ſupra. Tredecim Oppida in Scepuſio, & arcem Lublo, ac Podolinum oppignoravit Polonis Anno 1412. in 89.

millibus Imperialium, quos in Regni neceſſitates convertit. Poſt obitum Mariæ Reginæ, connubio ſibi junxit Sigismundus Hermanni Ciliæ, & Zagoriæ Comitis Filiam, tanto thoro prorſus indignam, ex qua nihilominus genuit *Eliſabetham* Alberto Auſtriaco, expoſt Hungariæ Regi, & Imperatori deſponſatam. Tempore Sigismundi Regis tres ruſticæ ſeditiones exortæ ſunt: una Ducè quodam *Blaskóne*, qui Tyrnaviam cæpit, & excidit. Altera in Tranſylvania, ubi ruſtica plebs in Regem ſibi elegit quempiam Antonium Biró. Tertia poſt Tybiſcum, ubi pariter ruſtici quempiam Martinum itidem Biró Regem ſibi conſtituerunt; verum omnes hæ ſeditiones per militiam regis, & Regni, tum cito, tum feliciter ſopitæ, ac complanatæ ſunt incentoribus illarum captis, & pro merito caſtigatis. Bonf. D. 3. L. 3. Obiit Sigismundus Imperator, & Rex Hungariæ Anno 1437. 9. Decembr. poſtquam rebus Hungaricis annos 50. unum, vel duos præfuiſſet, de de quo illud cum veritate dici poteſt: futurum Sigismundum ævi ſui Principem

ma-

Digitized by Google

maximum, ſi quantum ei adſtiterat Minerva, ſeu Pallas ornando ipſum omni fere ſcientiarum genere, ſapientia, fide, Religionis zelo &c. tantum ex adverſo Mars eidem, ſeu bellandi fortuna non invidiſſet. Ut ſtatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ nonnullorum Regum, & Cardinalium ad tempus in electione Pontificum diſſidentium pertinacia turbatum ſua authoritate, & conſiliorum efficacia, ad priſtinam pacem, & tranquilitatem reduceret, nihil non egit, ſeu apud Reges, ſeu apud plures ad ſemel electos Pontifices, ut deſideriorum ſuorum compos fieret; quin Concilio Generali Conſtantienſi Anno 1414. celebrato ipſemet perſonaliter interfuit, in eoque duo principaliſſime effecit: 1mo. quod ſciſſio Cardinalium in diverſos Pontifices inclinantium ſublata ſit. 2do: quod non modo Joannes Vicleff hæreticus in Anglia miſere defunctus cum multis Articulis ex libris ejus excerptis damnatus fuerit; ſed & Joannes Huſs, & Hyeronimus Pragenſis, Huſſitarum in Bohemia Anteſignani, gradu, & honore ſacerdotali exuti, ac ad

dignam demeritis ſuis pænam recipiendam curiæ ſæculari traditi ſint; quos dein Sigismundus Imperator, tanquam obdurati cordis Hæreſiarchas reſipiſcere nolentes, vivos comburi fecit; propter quod ultimum, ſummum juſtitiæ, & pietatis in Deum, ac Eccleſiam Catholicam documentum, bellandum fuit Sigismundo cum *Ziſska* Bohemo, quem Huſſitæ in Bohemia, tametſi cæcum, & utroque lumine orbatum, in ſuum Belli-Ducem elegerant, donec tandem variante fortuna, & Ziſska, utpote *cæcus*, & omnes, qui ejus ducatum ſequebantur in foveam ceciderint, conſequenter Sigismundo Imperatori herbam porrigere ſint coacti. Ita permittit quandoque Deus Eccleſiam ſuam per factiones hominum, & hæreſes turbari, ut, & qui ſui ſunt, manifeſti fiant; & pateat omnibus, Eccleſiæ ſtatum, non humanis, ſed Divinis regi, & conſervari diſpoſitionibus. Fertur *Ziſska* hic magicis artibus imbutus, Huſſitarum Dux, & Coryphæus ſuis clientibus præcepiſſe ultima voluntate, quatenus ſe poſt mortem excoriarent, & ex ſua pelle Tympa-

panum conficerent aſſecurans eos, ad ſonitum hujus Tympani omnes Catholicos debellandos fore; quaſi vero Deus omnem ſuam Divinam potentiam, ſuorumque Fidelium vitam, & fortunas, unius ejusmodi infernalis mancipii voluntati alligaſſet, aut alligare debuiſſet. Poſt obitum Venceslai Regis, & Imperatoris, ab Huſſitis occiſus eſt quidam *Fanaticus*, qui in Bohemiam hæreſim Adamitarum inducere volebat, teſte Bonif. D. 3. L. 2. *Bajazethem*, a quo Sigismundus Rex victus eſt ad Nicopolim, ſequenti ſtatim anno, Tamerlanes Tartarorum Chamus cæpit, eumque aureæ catenæ ligatum in ferrea cavea circumduxit; quod indigniſſime ferens Bajazetes Bipedum ſuperbiſſimus, alliſo in crates ferreas capite, mori maluit, quam tantum dedecus ulterius pati. Tempore Sigismundi Regis Hungariæ, & Romanorum Imperatoris, magnos progreſſus fecerunt Angli in Gallia, ſub Carolo VII. Galliæ Rege, ex ſuo regno pene ejecto; cui tamen opportune ſuccurrit quædam puella ruſtica Aurelianenſis *de Arc* dicta, Annorum 18. cujus

ductu, & auſpiciis, Angli iterum undique excuſſi, & profligati ſunt. Ipſa tandem capta ab Anglis ad rogum damnata eſt ſub prætextu criminis: quaſi vero inſtigante Dæmone, qua ſaga ſe ſe Belli negotiis immiſcuiſſet, conſequenter Gallis ſuis præſtigiis non modo reſiſtendi virtutem tam ſubito, ſed & quam plurimas victoriarum Lauros procuraſſet; verum ab hoc infami ſcelere, ſunt quam plurimi, qui eam, ut innocentem defendunt; atque ejus Martialem animum omnesque ejus heroicos actus, quos fecit, vel peculiari Divino inſtinctui, vel vero commiſerationis affectui adſcribunt, quo mota, fatiſcentemque Gentis ſuæ fortunam miſerata, Palladem induit loricatam, ſuæque Genti tanta alacritate, audacia, fortitudine adſtitit, & opitulata eſt, ut eam paulo poſt a Jugo Anglorum, velut altera Debora, & Jaël liberaverit.

Trigeſimus primus Rex Hungariæ, ALBERTUS Auſtriæ Dux, Gener Sigismundi Regis coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1438. die 1ma Januarii. Ex *Eliſabetha* conſorte ſua genuit filiam

iti-

itidem Eliſabetham, Caſimiro Regi Poloniæ nuptam; ex qua natus eſt Uladislaus II. qui poſt Matthiam Corvinum, Sceptrum Ungariæ obtinuit. Obiit Albertus qua jam Imperator Romanorum, Anno 1439. die 27. Octobr. ſepultus Albæ Regali, vel ut volunt alii, Viennæ. Reliquit poſt ſe Uxorem gravidam, ex qua natus eſt *Ladislaus*, poſthumus dictus, factus dein Rex Ungariæ, poſt Uladislaum I. Polonum, qui in pugna ad Varnam cecidit. Sub Alberto Rege, & Imperatore, Budæ, Cives Germani, contra ſuos Concives Ungaros inſurrexerant, his autem prævalentibus, fere ad internecionem deleti ſunt. Bonif. D. 3. L. 4.

Trigeſimus ſecundus Rex Hungariæ, ULADISLAUS I. ex Duce Lithuaniæ, evocatus eſt ad thronum Hungariæ a majori parte Procerum, & Nobilium contra Ladislaum poſthumum Alberti Regis filium, utpote eotum adhuc infantem, & ad tractanda Regni gubernacula inhabilem; coronatusque eſt Anno 1440. die 17. Julii, corona ſumpta ex ſtatua S. Stephani, abſente alia corona Apoſtolica,

quam Eliſabetha Alberti Regis vidua in Auſtriam ſecum abſtulerat ad Fridericum IV. Imperatorem. Bonf. D. 3. l. 4. & 6. Poſt 4. annos cecidit hic vita longiore digniſſimus Princeps in pugna Varnenſi Anno ætatis ſuæ 21. non quod fidem iniquis alioquin conditionibus Turcæ datam fregerit, ſed quia cum paucis ſuorum, iisque inter ſe diſcordibus ingentem multitudinem hoſtium aggredi auſus fuerit. Si in multis aliis, certe in bellando, & nimia ſecuritas, & nimius fervor vitandus.

Trigeſimus tertius Rex Hungar. LADISLAUS V. poſthumus, Alberti Regis, & Imperatoris filius, natus Comaromii Anno 1440. 22. Febr. ex Eliſabetha Sigismundi Imperatoris, & Regis Hungariæ filia: eodem quidem Anno coronatus eſt in Regem Hungariæ, ſed a majori parte Ungarorum rejectus, adducto in ejus locum Uladislao Polono, ut mox dictum eſt. Quo tandem in clade Varnenſi extincto, acceptatus eſt ab omnibus Ordinibus Regni pro Rege, ita tamen, ut interea donec adoleſceret, *Joannes Corvinus de Hunyad*, heros ille invincibilis, qui in ul-

ulteriorem felicitatem patriæ ex clade Varnenſi, mira Dei providentia evaſerat, rebus Hungaricis præeſſet, totumque Regnum gubernaret, prout & gubernavit uſque ad Annum 1450. abhinc vero Ladislaus Rex ſolus regnavit, quo regnante capta eſt Conſtantinopolis a Mahomete II. Anno 1453. Sub hoc præterea Rege floruit in Hungaria *S. Capiſtranus* Ord. S. Franciſci, Turcarum glorioſiſſimus debellator, Achates Joannis Corvini. Contigit autem, ut poſt fata Joannis Corvini Gubernatoris, quidam Ciliæ Comes, Regis, & Reginæ conſanguineus, non aliunde, quam invidiæ zelo exſtimulatus Corvini filios, Ladislaum nempe, & Mathiam, non minus, ac olim eorum parentem perſequeretur, iisque inſidias ſtrueret; quo cognito, Ladislaus, natu major, filius Joannis Corvini, Ciliæ Comitem ad ſingulare certamen provocatum Belgradi occidit. Quo audito nimium exardeſcens Ladislaus Rex, utrumque filium Joannis Corvini, viri illius meritiſſimi, qui tot, & tanta, ac tam utilia obſequia præſtitit Regi, & Regno, con-

tra

Digitized by Google

tra Amurathem, & Mahometem II. Turcarum Imperatorem non ſemel feliciſſime pugnando, illico capi, & ad ſe Budam deferri curavit. *Ladislaus* non multo poſt, decreto Regis pœnam capitis ſubiit; *Mathias* vero primum quidem adFridericum Imperatorem Viennam, inde vero adPodiebradium Bohemiæ Regem Pragam delatus eſt in captivitatem. Fertur Carnifex, cui expeditio Ladislai de Hunyad commiſſa fuit, non niſi ad quintum ictum caput ejusdem deponere potuiſſe. Tanta, & tam robuſta fuit vel corporis conſtitutio in ipſo! in reliquo videtur Deus ipſe præcipitem iram, & minus ſanum judicium Ladislai Regis haud approbaſſe; nam & ipſe paulo poſt mortuus eſt Pragæ Anno 1457. ætatis ſuæ 18. dum ſponſam ſuam ex Galliis, Caroli VII. Francorum Regis filiam magno cum apparatu, & ſolemnitate operiretur; ſepultus ibidem. Tempore Ladislai V. Regis Hungariæ, primum inventa eſt Typographia Anno 1440. vel 1452. a Germanis; primi, qui typis prodiverunt, libri erant Opera S. Auguſtini de Civitate Dei, &

Ope-

Digitized by Google

Opera Lactantii: antea ſola Manu-ſcripta circumferebantur inter eruditos, exarata vel in membranis, vel in pargamena, vel in tabulis ligneis cæratis, vel in papyro ex foliis certæ arboris confecta; vario charactere, puta: Hebraico, Græco, Latino, Gothico; Interim Harlemi in Hollandia ſervatur in catena quidam liber ſpecioſe compactus, ſub Titulo: *Speculum humanæ Salvationis*, in domo civica; quem Hollandi prætendunt primo loco fuiſſe impreſſum (ſed forte tantum in Hollandia) nam Moguntia, & Argentina inventionem Typographiæ ſibi vendicant. Poſt mortem Ladislai Regis factus eſt Gubernator Regni Hungariæ *Michaël Szilágyi*, Vayvoda Tranſylvaniæ, ex cujus germana ſorore natus erat Mathias Corvinus, filius Joannis Corvini, olim Gubernatoris Hungariæ; atque hinc Szilagyius ſe neglecto tanquam jam provectæ ætatis viro, ut Mathias ſuus ex ſorore nepos, adhuc juvenis, & vegetus, ad thronum Hungariæ perveniret, in Comitiis ad Peſthum in campo Rákos habitis, modis omnibus intendit, & effecit. Hinc

Tri-

Trigeſimus quartus Rex Hung. MATHIAS CORVINUS filius natu minor, Joannis Corvini de Hunyad, Vayvodæ Tranſylv. & olim Gubernatoris Hungariæ, ac Eliſabethæ Szilagyiæ ſororis Michaëlis Szilágyi; dum adhuc eſſet in captivitate, & carceribus Pragæ apud Georgium Podiebradium Bohemiæ Regem, & Huſſitarum Patronum, unanimi voto, & conſenſu Regnicolarum in campo Rákos electus eſt in Regem Hungariæ Anno Dom. 1458. Ad expetendum Mathiam ex carceribus miſſus eſt a Statibus Regni Joannes Vitezius Epiſcopus Varadienſis, Mathiæ olim Pedagogus, & plures alii ex prima Nobilitate Proceres. Bohemiæ Rex, antequam in voluntatem Legatorum abiret, duo ſibi præſtanda petiit. 1mo: ut Mathias filiam ſuam Catharinam, aut Cunegundem dictam, ſibi in ſponſam deligeret. 2do: Ut Ungari in lytrum, aut redemptionem captivitatis, mox & illico 40. aut, ut volunt alii, 60. millia aureorum, ſibi effective enumérarent; quorum utroque, vel ſtatim præſtito, vel ſtipulatis manibus appromiſſo, felicibus

avi-

Digitized by Google

avibus ductus eſt Mathias in Ungariam, & in ſolium Regium collocatus; coronatus tamen non eſt niſi Anno 1467. propterea, quod coronam Regni Hungariæ, quam Eliſabetha mater Ladislai poſthumi ſecum in Auſtriam ad Fridericum IV. Imperat: detulerat, ab hoc, præ cujus manibus viginti quatuor annos deliteſcebat, citius extorquere haud potuerit. Poſſedit Mathias expoſt præter Hungariam etiam Sileſiam, Moraviam & Luſatiam uſque ad mortem, quin & Viennam in Auſtria cæpit Anno 1485. ubi & mortuus eſt, ut mox dicemus. Venetos Tributarios habuit, qui ei annue 100. Millia aureorum mittebant. Prima Uxor Mathiæ, fuit *Catharina*, ſeu Cunegundis Filia Georgii Podiebradii Bohemiæ Regis, ut jam dictum eſt ſupra; hæc obiit Budæ improlis Anno 1464. Altera ejus Uxor erat *Beatrix* Ferdinandi Regis Neapolitani filia, quam duxerat Anno 1476. ex qua pariter nullum reliquit Hæredem. Verum tempore Viduitatis ſuæ, quæ duravit circiter annos 12. ex illegitimo Thoro ſuſcepit Filium *Joannem*, expoſt va-

riis

riis dignitatibus auctum; fuit etenim iteratis vicibus Banus Croatiæ, Dalmatiæ & Sclavoniæ; Dux item Liptoviæ, & Oppaviæ; humanis ereptus est Anno 1504. Joannes hic Corvinus Mathiæ Regis Nothus, habuit Filium *Christophorum*, quo extincto, extincta est Stirps Virilis domus Corvinianæ, quæ in Joanne I. & Mathia ejus Filio ad apicem usque humanæ Gloriæ, & felicitatis perveniſſe videbatur. Tempore Mathiæ Regis, quidam Ungarus miles Turcam in præalta Turri Vexillum exponere volentem, cum aliter vincere non posset in obsidione Jaiczenſi, una secum ex alto præcipitem egit, teste Bonf. D. 3. L. 10. in fine. Obiit Mathias Rex Viennæ in Austria Anno 1490. die 5ta Apr. Sepultus Albæ-Regali, relicta Vidua Beatrice. Fuit autem Mathias Rex, Regum omnium si non maximus, adminus cum omnibus facile comparandus; Turcarum domitor acerrimus; Literarum Pater; Pupilla Romanæ Eccleſiæ, & totius Chriſtianitatis conſervator; Hæreticorum malleus, & Oſor fortiſſimus; cujus non leve ſpecimen dedit

dit tunc, quando Huſſitas terram ſibi in Hungaria dari poſtulantes vivos terræ infodi, & ſepeliri curavit, alias etiam illos in Moravia, & Bohemia bello perſecutus eſt. Bonf. D. 4. L. 2. Juſtitiæ Zelator tantus, ut in diverbium abierit, apud Ungaros (quod usque nunc viget) *mortuus eſt Mathias Rex; periit juſtitia.* Bonf. D. 4. L. 3. Linguarum præterea peritiſſimus utpote, qui præter Turcicam, & Græcam, omnes in Europa linguas loquebatur. Bonf. D. 4. L. 8. Ætate hujus Regis floruerunt in Hungaria ſequentes Viri Celeberrimi: *Joannes Vitezius* primum Varadienſis Epiſcopus, dein Archi-Epiſcopus Strigonienſis. a pluribus maximi momenti Legationibus notiſſimus, Mathiæ Regi perquam charus; in fine tamen vitæ ſuæ ob certam conjurationem in Regem, modico tempore in carcere maceratus; volebat enim cum pluribus aliis, *Caſimirum* Caſimiri Poloniæ Regis Filium in locum Mathiæ in Regnum inducere; huic Caſimiro Duci adſcribitur hymnus ille Marianus: *omni die dic Mariæ mea laudes anima.* Dein *Mich. Orſzág* de

Gutt, R. H. Palatinus, qui nullis ſeu minis, ſeu promiſſionibus adduci potuit, ut a ſuo legitimo coronato Principe deficeret; cujus verba ad factioſos ſuperius recitavimus, in vita Emerici Regis; hic eſt ille *Michael*, qui in juventute ſua cum umbratili quadam militari cohorte puerorum vexillum manu præferens caſu obviavit Sigismundo Regi in Hungariam venienti, ad limites Comitatus Moſonienſis, quem cum interogaſſet Sigismundus, cujus milites eſtis? reſpondit Michael nomine omnium: *Regni.* Et quis eſt veſter Rex? repoſuit iterum: *Sigismundus.* Delectatus tam ſincero, & aperto reſponſo Michaelis Sigismundus, eum ſecum Budam accepit, & impoſito ei cognomine *Orſzág*, quod Regnum ſignificat, variis eum artibus imbui fecit teſte Jongelino. *Urbanus Dóczy* de nagy Luche, Epiſcopus Agrienſis multorum meritorum, & virtutum Præſul, Mathiæ Regi acceptiſſimus. *Janus*, ſeu Joannes Pannonius Epiſcopus Quinque Eccleſienſis, Poëta inſignis. *Thomas Bakacs* ab Erdôd Epiſcopus Jaurinenſis, & Cancellarius Regni.

Ran-

Digitized by Google

Ranzanus Episcopus Lucerinus ex Ord. S. Dom. Legatus Ferrandi Siciliæ Regis ad Mathiam; *Antonius* item *Bonfinius* italus, & *Joannes Thuroczius* Prothonotarius Regni, Historici; *Martius Galeatus*, Bibliothecarius Mathiæ Regis, & Secretarius, Author Libelli, de dictis, & factis Salomonis Ungarici, id est: Mathiæ Corvini. Bellica Laude excelluerunt præcipue sequentes: *Stephanus Bathorius*, Vayvoda Transylvaniæ, Turcarum domitor & persecutor strenuissimus. *Paulus Kinisius* cum suo socero *Blasio Magyar*, qui duo ex infima Classe Militum per gradus ascendendo, ad summos honores in militia pervenerunt. Ferunt de Kinisio, quod posteaquam Turca in Campo Kenyér mezzô dicto, profligatus fuisset, ipse in signum lætitiæ, arrepto solis dentibus, & elevato cadavere Turcico, saltum in ipsis Castris instituerit; quo pacto, jucundum simul, ac una nunquam satis mirandum spectaculum exhibuit suis spectatoribus; dixisses Herculis vires in Kinisium transmigrasse. Ad Koszrolan Mathias Rex 250. Bohemos Anno 1464. una cum Du-

Digitized by Google

ce eorum *Suohla* dicto, ob latrocinia in partibus illis exercita, uno die ſuſpendi curavit. *Michael Szilágyi* olim Gubernator Regni Hungariæ, Anno 1466. a Turcis captus, & Conſtantinopoli capite plexus eſt: quem ſequenti ſtatim Anno ſecutus eſt ad æternitatem Alexander Caſtriotus, alias *Scanderbegus* dictus, Epiri Princeps, Heros ad prodigium fortis, & felix, qui Turcas non una clade protrivit, & a finibus Chriſtianorum avertit. Scribit Petrus Révaius olim Coronæ Cuſtos ſub Mathia II. Imperatore, & J. Cottus Thurocienſis ſupremus Comes, in ſua Monarchia Hungariæ: *Petrum* Colocenſem Archi-Epiſcopum, ac una Cancellarium Aulæ fuiſſe a Mathia Rege verberibus exceptum, ac in carcerem miſſum ad Comitatum Arvenſem cum dicto: *Árva fuiſti Petre! árva eris; & in Árva morieris*: (árva porro apud Ungaros *Orphanum* ſignificat) propterea, quod Tractatui Pacis, quem Mathias Rex cum Bajazethe Turcarum Imperatore inierat, *Valachiam* lapſu memoriæ non inſeruerit. Verum quia Bonfinius non modo ſynchronus,

ſed

ſed omnino domeſticus ſcriptor Mathiæ Regis, nullam mentionem faciat ejuscemodi ſeu verberationis, ſeu adeo amarulentæ exprobrationis; hinc relatio Révaiana non aliter, quam pro ingenioſa quapiam gnome ſubinde per aliquem excogitata, aut joviali paſquillo accipi poteſt, tanto magis, quanto certius eſt: quod Author hic, aliena utpote imbutus doctrina a Fide Catholica, non raro plus paſſioni ſuæ, quam veritati hiſtoricæ tribuiſſe, paſſim noterur ab Eruditis.

Trigeſimus quintus Rex Hung. ULADISLAUS II. Bohemiæ hujus nominis 8. Rex, Filius quondam Caſimiri Regis Bohemiæ, ex Eliſabetha Auſtriaca natus; electus eſt in Regem Hungariæ. Anno 1490. Bonf. D. 4. L. 9. Coronatus eodem Anno 21. Sept. ſpreta Beatrice, Matthiæ Regis Vidua, aſſociavit ſibi in uxorem *Annam* Caſtoris Candelæ in Gallia reguli filiam Anno 1504. 29. Sept. Ex hac natus eſt ei Filius *Ludovicus* Anno 1503. 1. Julii, qui ei expoſt ſucceſſit in Corona, ſed infelici fato; hic etenim temere congreſſus cum Solymanno Turca-

rum Imperatore in Campis Mohacſenſibus, amiſſo exercitu & flore Nobilitatis, dum evadere voluiſſet, fugiens ſubmerſus eſt in Palude, ut inferius dicetur. Habuit præterea Uladislaus Filiam *Annam*, quam Ferdinando I. Auſtriæ Archi-Duci deſponſavit, futuro expoſt Regi Hungariæ & Imperatori. Obiit Uladislaus Anno 1516. die 6to. May. Sepultus Albæ-Regali. Felix in eo, quod nihil ex partis per alios Reges provinciis amiſerit, etſi iisdem nihil addiderit; quietis amantior, quam Belli; graviores curas, & negotia Regni, per alios potius, quam per ſe finire ambiebat; facilis ad approbandum, quidquid per alios geſtum eſt, brevi illo Bohemico vocabulo: *Dobſe*, quod ei nomen expoſt vice agnominis adhæſit. Cæterum Clementia in ſubditos, ſingulari item pietate in Deum, & Eccleſiam immortale ſibi nomen peperit Uladislaus, præſertim apud Nobilitatem Hungaram, cujus commodis & honoribus augendis modis omnibus ſtudebat. Refert Bonf. D. 5. L. 5. ſeu poſtremo, Beatiſſimam V. Mariam cum Jeſulo totam ſo-

la-

Digitized by Google

laribus radiis circumfuſam, apparuiſſe, & & a pluribus viſam fuiſſe ſupra Budam; qua apparitione Uladislao Regi authentice relata, dies Immaculatæ Conceptionis (illa enim die contigit) Religioſius ubique in Regno celebrari incæpit. Regnante item Uladislao II. illud contigit memorabile, quod Thomas Bakacs ab Erdód Card. A. E. Strig. redux Roma ex legatione, & ab electione Leonis X. Papæ, ampliſſimum tulerit ſecum Theſaurum gratiarum ſpiritualium pro iis, qui pro recuperanda terra ſancta nomen militiæ dederint; confluxerat illico non exiguus numerus hominum ruſticorum ad tractanda arma habilium, qui cruciati, ſeu cruce ſignati appellabantur. Credebat Cardinalis ſuos pios conatus optato effectu haud carituros; interim evenit contrarium, nam cruciati hi Anno 1514. incentore quodam *Geor. Dóſa* Tranſilvano, arma verterunt in ſuos Dominos, & Nobiles Regni, quorum plerosque ex hac vita exturbaſſent, niſi *Joannes Zapolya* eotum Vayvoda Tranſylvaniæ opportune accurrens cum ſuo exercitu, frenum iis-

dem injeciſſet, aliis diſſipatis, & ad aratra remiſſis, aliis pro gravitate delicti, vel gladio, vel laqueo punitis. Atq; ab his ſeditioſis cruciatis probabilius adhæſit nomen *Curuczonum* omnibus iis, qui ſecuturis ſæculis quoquo modo contra Regni ſtatum, aut Regis Perſonam inſurgere præſumpſerunt; cum e contra alii, qui in fidelitate Regis; & Regni permanſerant, *Labanczy* cognominati ſint; ipſa homagiali fidelitate, quadam quaſi catena retenti, ne ſe *Curuczonibus*, id eſt Rebellibus aſſociarent; quod ipſa nominis ratio apud Ungaros explicatius conſiderata innuere videtur. Nam *Lábán-Láncz* unde per contractionem *Labancz* provenit, idem ſignificat, ac eſt catenatus in pedibus; vel portat Catenam, ſeu compedes in pede; fere ad eum modum, quo ſæculo 12. 13. & 14. duplex factio inoleverat; una *Guelphorum*; altera *Gibellinorum*, iſti ſtabant pro; illi contra Imperatores. Sic & ſæculo 16. confæderatio Acatholicorum dicta eſt *unio*; Catholicorum autem fædus dicebatur *Liga*. Cæpit hæc confæderatio Anno 1616. ſub Ferdinando II. Imper.

du-

duravitque annis ferme 30. Sub hoc item Rege floruit *Stephanus Verbóczius* Protho-notarius judicis curiæ compilator Decreti Tripartiti, quod a Regnicolis acceptatum, per Uladislaum confirmatum eſt; Ver-bóczius hic, quia ſe poſt fata Uladislai II. Hatvanini in Palatinum eligi procura-verat, temeritatis ſuæ pænam proſcri-ptione luit. Sub Uladislao tandem II. pulſi ſunt Judæi Tyrnavia, propterea, quod puerum Chriſtianum occiderint, ad eli-ciendum ejus ſanguinem; Judæi enim, ut refert Bonf. D. 5. L. 4. ſtatim ut na-ſcuntur, ungunt ſe ſanguine Chriſtiano, eoque plures alias cæremonias peragunt ſecundum Ritum ſuæ ſuperſtitioſæ Reli-gionis.

Trigeſimus ſextus Rex Hungar. LU-DOVICUS II. Uladislai II. Bohemiæ, & Ungariæ Regis filius, jam in infantia co-ronatus; ſucceſſit Patri ſuo ſtatim ab obi-tu ejusdem. Habuit in matrimonio Ma-riam Maximiliani I. Imperatoris neptem, Filiam Philippi I. Hiſpaniarum Regis, quam duxit Anno 1521. Occubuit Rex hic ad maximas ſpes Hungariæ natus, A.

1526. die 29. Auguſti in feſto Decollationis S. Joannis Baptiſtæ Anno ætat. ſuæ 23. qua die cum Solymanno Turcarum Imperatore, numeroſiſſimum, & ſelectiſſimum exercitum ducente, non expectato Joanne Zapolyo Vayvoda Tranſylvanienſi, qui ei ſuppetias ferebat, cum paucis ſuorum in campis Mohacſenſibus congredi auſus eſt. In hac pugna, præter Regem in palude, dum fugere vellet, ſubmerſum, periit Paulus Tomoræus Archi-Epiſcopus Colocenſis, qui cum Georgio Zapolio Archiſtrategum agebat omnium copiarum Hungaricarum (Stephanus enim Báthorius Palatinus Regni ob dolores pedum hocce munere fungi non valuit) cum pluribus aliis primariis Prælatis, & Proceribus Regni; imo tota quaſi Ungaria cum flore Nobilitatis exſtincta eſt, non niſi iterum per Auguſtiſſimain Domum Auſtriacam, maximorum Heroum feracem Parentem, priſtinæ ſuæ gloriæ, & felicitati reſtituenda. Hac victoria parta Solymannus Budam, & alia præſidia Ungariæ penes Danubium occupavit; quin ipſam Viennam Auſtriæ ſucceſſu tempo-

Digitized by Google

ris obsedit. Biennio ante hanc fatalem pugnam, aliquot Proceres, & Nobiles Regni secessione facta a fidelitate Regis, Hatvaninum convenerunt, ibidemque celebrato conventiculo, elegerunt in Palatinum Regni, *Stephanum Verbóczium* totius conspirationis Primipilum, & Incentorem; qui tamen expost in Comitiis Pestienſibus omnes proscripti sunt. Eodem anno 1524. Budæ in Aula Regia, inter Archi-Episcopum Strigonienſem Ladislaum Szálkán, & C. Christophorum Frangepán gravis exorta est lis, & contentio; a verbis acrioribus deventum est ad verbera; Archi-Episcopus prior barbam Comitis, quam prolixam gerebat, durius attrectavit; hac injuria, ut putabat, provocatus Frangepanus, alapam impegit Archi-Episcopo; quos inter, ut litem dirimeret Ludovicus Rex, petitamque Archi-Episcopo satisfactionem præstaret, *Frangepanum* triduo in turri Manca detineri curavit.

Trigesimus septimus Rex Hungariæ, JOANNES de Zápolya, ex Familia Deákiana oriundus, Vayvoda Transyl-

va-

vaniæ, & Comes Scepuſienſis; poſt fata Ludovici II. diviſo regno in duas partes, a quibusdam eidem adhærentibus Proceribus electus eſt in Regem Hungariæ, & coronatus Albæ Regali 1. Novem. 1526. abſente Stephano Bathorio Palatino, qui Ferdinando I. Auſtriæ Archi-Duci favens, eundem Poſonii in Regem Hungariæ proclamari fecit. Habuit Joannes Rex in uxorem *Iſabellam* Sigismundi Regis Poloniæ filiam, ex qua genuit *Stephanum*, qui tamen in memoriam Avi Materni, ac Genitoris ſui communiter dictus eſt *Joannes Sigismundus*, primum in hæreſim Calvinianam; inde in Arianam, opera cujusdam Blandratæ Medici delapſus. Obiit Joannes Rex in Tranſylvania Anno 1540. de quo illud cum veritate dici poteſt: quod quantum ſibi gloriæ pepererit exinde, quod a quibusdam patriæ civibus, regali ſolio dignus, & idoneus judicatus ſit; tantundem e contra, ſi non plus dedecoris, aut triſtis memoriæ poſt ſe reliquit propterea, quod ſocietate inita cum Turcis, non modo charam ſuam Patriam Hungariam, tan-

quam

uam antemuralem Provinciam totius
hriſtianitatis ; ſed & ipſam totam quan-
ım Chriſtianitatem in extremum quaſi
iſcrimen perdendæ omnigenæ felicitatis
ım animæ, tum corporis, tum hujus,
ım futuræ vitæ perduxerit. Ita nimi-
ım nimia regnandi libido, nunquam non
xitium Regnis minatur! reliqua omnia ma-
ı, & deſolationes Regni, quæ eotum occa-
one variorum infelicium conflictuum, &
ıteſtinarum ſeditionum in Regno vigen-
ium, intervenerunt, nemo, puto ego,
nquam compendioſa narratione ſatis e-
arraverit.

Trigeſimus octavus Rex Hungariæ,
'ERDINANDUS I. Archi-Dux Auſtriæ,
epos Maximiliani I. filius Philippi I. Hi-
ɔaniarum Regis frater Caroli V. Impera-
ɔris; natus eſt 10. Martii 1503. in Re-
em Hungariæ electus Anno 1526. coro-
atus eſt anno ſequenti die 5. Novemb.
na cum conjuge ſua *Anna*, Ludovici II.
ɔrore; ex hac nati ſunt Ferdinando duo
lii, quorum hic meminiſſe Hiſtoriæ non
arum intereſt: 1mo: Maximilianus II.
nno 1527. futurus expoſt Rex Ungariæ,

&

& Romanorum Imperator. 2do: Carolus, qui dein factus est Styriæ Dux, & Genitor Ferdinandi II. Imperatoris, ex Maria Alberti Bavariæ Ducis Filia. Coronam Imperii obtinuit Ferdinandus Anno 1556. per cessionem Fratris sui Caroli V. qui se amore quietis, & Deo soli impensius serviendi desiderio ad asceterium recepit, in Hispania, ubi & mortuus est post biennium pientissime, in Provincia Extremadura dicta, Anno ætatis 58. Anna Imperatrix obiit Pragæ Anno 1547. Ferdinandus vero Imperator Viennæ Anno 1564. sepultus tamen Pragæ juxta Mausoleum Annæ Uxoris suæ dilectissimæ, ex qua 15. prolium parens effectus est. Regnante Carolo V. ac ejus Fratre Ferdinando I. omnia susque, deque miscebantur non modo in Hungaria, propter duorum ad semel Regum corrivalitatem, ac Turcarum grassationes, sed & in Imperio, vicinisque Provinciis, propter novos quosdam propululantes Hæreticos, signanter Lutherum, Zvinglium, Munsterum, Calvinum, &c. quibus addi potest Nicolaus Machiavellus Florentinus, qui obiit Anno

no 1528. vel 29. Præcurſor Pſeudo-Politicorum; Libertinorum; imo Atheiſtarum reſtaurator; qui libertatem carnis, & ſanguinis ſectantes, & ore, & opere ſatis teſtati ſunt, ſe non niſi in perniciem animarum, everſionem Legum Divinarum juxta, ac humanarum; verbo: in ultimam ruinam Reipublicæ Chriſtianæ natos, & armatos eſſe; hos ut compeſceret, ac in ordinem redigeret Ferdinandus, nihil non egit; nullis pepercit ſumptibus; ſeu ut vim vi repelleret, ſeu ut clementiæ ſuæ radiis illuſtraret, ac a via perditionis, in viam ſalutis reduceret; ſed fere incaſſum, quibus nec ipſum Sacroſanctum Concilium Tridentinum ex omnibus Chriſtianis partibus, ipſorum præcise intuitu, & favore congregatum, ſuis ſanctiſſimis legibus, & declarationibus quidquam medelæ attuliſſe viſum eſt, quo minus tandem duritiem cordis deponerent, ac ſuas ſenſualitates, ſuas nunquam antea in Eccleſia Dei auditas, ſed ex fallaci ſolum male cauteriatorum animorum imaginatione proruentes interpretationes, aut potius detorſiones Scripturarum, in-

fal-

fallibili ſenſui Eccleſiæ, & SS. Patrum ſententiis poſthaberent. Cæterum lis hæc cum Hæreticis ſub Ferdinando Imperatore finita eſt per Concilium Tridentinum ; utinam & error finiretur, ne eſſent in nobis ſchiſmata, & diſſidia, ſed Spiritus unus, & anima una ! An. 1553. obiit Franciſcus Révay Propalatinus Regni, ad quem fertur *Lutherus* olim aliquot literas dediſſe, ſuæque reformationis cauſam eidem recommendaſſe ; inde factum: quod Familia Thurzó, & Révay Auguſtanam Confeſſionem diu fovebat. Lutherus obiit Anno 1546 Islebii in Saxonia fato pæne repentino Anno ætatis 63. In tam calamitoſa rerum facie fere per totam Europam vigente, Ferdinandus tamen ſicut Rempublicam Hungaricam, ita & totius Imperii molem, ac antiquum Eccleſiæ ſtatum validis humeris ſuſtentabat, ac ne in præceps rueret, ſolicite præcavebat. Sub hoc Imperatore, & Rege Hungariæ floruit *Nicolaus Olahus* Archi-Epiſcopus Strigonienſis, qui Sacri Concilii Tridentini Canones, & decreta, præſertim quæ Sacramentorum fidem, & adminiſtrationem

at-

attinebant, illico in Ungaria per Agendas, & Ritualia Diœceſana promulgari curavit. Solymannus Turcarum Imperator cum 200. millibus ſuorum Viennam Auſtriæ An. 1529. prima vice obſedit, quam tamen ſeu virtute Præſidiariorum repulſus, ſeu audita fama adventantis Caroli V. Imp: cum exercitu, territus, infecta re deſeruit; omnem dein Hungariam longe lateque depopulatus, multa millia Chriſtianorum ſecum in captivitatem abduxit; donec tandem in obſidione Szigethi, cui Comes Nicolaus Zrinius Heros ille magnanimus cum poteſtate præerat, illudque contra innumerabilem multitudinem Turcarum cum paucis ſuorum ſtrenuiſſime uſque ad extremum halitum tuebatur, Anno 1566. ex mœrore animi contabuit, videns omnes ſuas vires a tantillo Præſidiariorum numero contemni, & eludi. Non abſimiliter *Georgius Thuri* Palotam Arcem contra Turcas eodem fere tempore fortiſſime defendit, & feliciſſime conſervavit, teſte Iſtvánfio L. 22. ad Annum 1565. & 1566. Budam tamen Metropolim totius Hungariæ An. 1541.

idem Solymannus ſuo Dominatui ſubjecit, non niſi poſt 145. annos e manibus Turcarum iterum eripiendam, & coronæ Hungariæ reſtituendam.

Tempore Ferdinandi I. Imp. & Regis Hungariæ vixit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, qui primus Regum Schisma Anglicanum in orbem Chriſtianum induxit. De hoc Schiſmate Anglicano præcipui Scriptores omnium Nationum adeo prolixè ſcripſerunt, ut omnino ſupervacaneum foret de illo prolixius ſcribere; ne tamen & nos, nihil feciſſe videamur, ejus ortum, & progreſſum pauciſſimis verbis delineabimus. Poſteaquam *Henricus VIII.* Angliæ Rex adhuc Romano-Catholicus Anno 1509. cum diſpenſatione Julii II. Romani Pontificis, *Catharinam* Ferdinandi Regis Hiſpaniæ Filiam, relictam viduam *Arthuri* Fratris ſui præmaturo fato mortui, ſibi in uxorem delegiſſet, filiamque ex ea *Annam* ſuſcepiſſet; Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, tanquam *columnæ veritatis* adeo fortiter adhæſit pluribus annis, ut Anno 1519. occaſione tumultuum in Imperio per Lutherum, ac alios Apoſtatas

i fide Catholica excitatorum, motu pro-
prio integrum librum ſcripſerit de Sacra-
mentis contra Lutherum, ob quem ſuum
zelum erga Religionem Catholicam lau-
datus eſt a Leone X. Pontifice, & Titu-
um: *Defenſoris Fidei* obtinuit. Interim
mplicitus amoribus variarum puellarum,
quæ in Gynecæo Reginæ famulabantur,
cæpit averſari conſortem ſuam Cathari-
nam, quin eam ipſo facto a thoro & thro-
no excluſit; ut adeo verum ſit illud Ec-
cleſ. 19. *Vinum & mulieres apoſtatare fa-
ciunt ſapientes.* Maximo autem amore fe-
rebatur in *Annam* quamdam *Bolenam*,
quam putant aliqui ejus filiam ſpuriam
fuiſſe. Hanc ſibi Henricus animatus quo-
rundam Aulicorum ſuorum conſilio in u-
xorem adjunxit Anno 1533. neque eam
ad quasvis minas, & adhortationes, ſeu
Summi Pontificis Clementis VII. ſeu alio-
rum dimiſit, hinc ſubſecuta eſt Anathema-
tis executio; unde ille non modo non re-
ſipuit; verum excuſſa omni obedientia er-
ga Sedem Apoſtolicam, ſe ipſum con-
ſtituit Caput in Anglia, non modo in tem-
poralibus, ſed & ſpiritualibus; atque in

hac obſtinatione diem ſuum obiit Anno 1547. cum dicto ad amicos: *Amici omnia perdidimus!* poſtquam Annam Bolenam jam antea, Anno nempe 1536. ob ſuſpicionem adulterii capite plecti curaſſet. Eandem ſortem expertæ ſunt plures aliæ quoque ejus uxores, quas poſt Annam Bolenam, vivente adhuc Catharina Aragonica, ſibi per fas, & nefas copulaverat.

Poſt Henricum VIII. regnavit in Anglia, ejus ex tertia conjuge filius *Eduardus IV.* hæreſi unice, & ſchiſmati addictus. Huic ſine prole defuncto, ſucceſſit *Anna* Catholica, Filia Henrici ex prima ejus legitima conſorte nata; quæ dum rem Catholicam in Anglia cum conſilio Cardinalis *Poli* reſtituere parat, ſubito exſtinguitur. Eidem proinde tam præmature mortuæ ſurrogata eſt Anno 1559. *Eliſabetha* Filia Henrici Regis ex Anna Bolena nata; quam quia Pontifex Paulus V. noluiſſet recognoſcere pro Regina, utpote, & hæreticam, & ex illegitimo thoro natam, ideo hæc in furorem acta ſchiſma paternum non modo confirma-

navit, ſed & novam ex integro fidem, & Religionem propoſuit Populo tenendam, quæ uſque nunc *Religio Anglicana* vocatur; quam tamen non omnes etiam Angli, & Scoti uſque modo approbare videntur. Eliſabetham ob tantos auſus, & fidei contemptum Pius V. Anno 1570. anathemate percuſſit, ita & Gregor. XIII. ac Sixtus V. Interim illa non curatis tot diris, & ſacris fulminibus, in male cæptis perſiſtebat; perſequebatur Eccleſiam acerrime; Catholicos omnes ex ſuo Regno aut exegit, aut occidit; quin nec ſanguini ſuo pepercit; *Mariam* enim *Stuartiam*, Reginam Scotiæ Anno 1567. ex ſuo Regno pulſam, ex quo Catholica fuiſſet, poſt perpeſſos pluribus annis teterrimos carceris ſqualores Anno 1587. capite minui fecit; plura ejusmodi crudelitatis documenta poſt ſe relinquens; hoc tamen non obſtante, Acatholici eam, ut ſanctam venerari, & Calendario ſuo inſerere non dedignantur.

Poſt Eliſabetham regnavit in Anglia JACOBUS I. Catholicus, ſimul Scotiæ, & Hyberniæ Rex, Filius Mariæ Stuartæ

capite plexæ. Huic varias Technas, & Inſidias ſtruxerunt Acatholici, ut eum quocitius perderent; quarum unam *pulverariam* dictam, appinxerunt Patribus Jeſuitis, atque eos ſub hoc quæſito colore perſecuti ſunt, & ex Regno tanquam turbatores publicæ pacis, & quietis exegerunt, tametſi nullius vel fraudis, vel conſpirationis convictos. Jacobo I. ſucceſſit ejus Filius *Carolus I.* acatholicus; hunc Scoti Anglis prodiderunt, a quibus dein capite plexus eſt Anno 1649. 9na Febr. inaudito exemplo. Factionum capita erant quidam Fairfaxius, & Oliverius Cromvellus, qui in Anglia occiſo Rege ſub nomine Protectorum Regni, Tyrannidem exercuerunt aliquot annis: tandem Anno 1659. Scotiæ Regnum iterum obtinuit Carolus II. Caroli I. Filius. *Sic ludit in humanis Divina potentia rebus*, & quam vana ſint hominum conſilia, quamve inſtabiles eorum cogitatus, propriis eorum factis, & variationibus oſtendit! Carolus hic II. tametſi acatholicus, dicitur tamen in fine vitæ ſuæ converſus, & in unione S. Matris Eccleſiæ catholice de-

efunctus Anno 1685. Illud certum; e-
ısdem duos Fratres, utpote: *Nicolaum*
nno 1673. & Jacobum II. Anno 1676.
d Catholica ſacra acceſſiſſe: quo non ob-
tante, en miram Dei providentiam! *Ja-*
obus II. præter omnium exſpectationem
lectus eſt in Regem Angliæ, & Scotiæ,
& corona utriusque Regni incinctus; quem
quia expoſt Catholicis favere obſervaſ-
ent quidam Angliæ Proceres, & Epiſco-
pi acatholici, vel in eo, quod his non
ninus, ac aliis, liberum Religionis Ca-
holicæ exercitium admiſiſſet, cæperunt,
conſpiratione facta, in id incumbere, ſi
quo modo eum ſceptro, & corona pri-
vare poſſent. Unde dum Anno 1688.
Conjux ejus *Maria Eleonora* Princeps E-
ſtenſis prolem maſculam enixa fuiſſet præ-
ſentibus Regina Vidua Caroli II., ac aliis
quam plurimis ex nobilitate Anglicana vi-
ris, & fæminis; reliqui Acatholici Epiſco-
pi, & Proceres, qui præſentes partui non
aderant; Prolem illam ſpuriam, aut ſup-
poſititiam dicere, nihil penſi duxerunt.
His turbis excitatis, iidem Factioſi evo-
carunt ex Batavia, ſeu Hollandia *Guil-*

lelmum Naſſovienſem, ſeu Principem Arauſicanum acatholicum, Jacobi II. generum, qui Anno 1688. in Angliam appulſus, ſocerum ſuum Jacobum II. una cum Conſorte ſua, & Coronæ Principe Jacobo III. adhuc inter ubera vagiente, expulit ex Regno, delatosque ſibi Regios honores acceptavit. Jacobus II. ita pulſus a ſuis obiit in exilio Anno 1701. 16. Sept. prope Pariſios; Jacobus III. vero ejus Filius Valliæ Princeps, quem acatholici *Prætendentem*, aut *Equitem S. Georgii* vocabant, venit Romam ad Pontificem Anno 1720. ubi ei ex *Maria Clementia* nepte Joannis Szobieſzki Poloniæ Regis nati ſunt duo Filii: Unus *Carolus Eduardus* Anno 1720. 31. Decembr. alter *Henricus Eduardus* Anno 1725. 6. Martii, qui de facto *Prætendentes* Angliæ dicuntur. Poſt Guilelmum Naſſovienſem regnavit in Anglia *Anna* ejus Conſors, Filia Jacobi II., ſed hæretica, Annis 11. Poſt hanc Anno 1714. aſſumptus eſt ad Thronum ab Anglis, *Georgius Elector Hannoveranus* acatholicus, cujus Mater fuit Neptis Jacobi I. Angliæ Regis. Huic ſucceſſit Anno

1727.

1727. Georgius II. Prioris Filius, qui uſque nunc ſumma poteſtate præeſt Regno Angliæ, cæterisque Provinciis, & Inſulis eo pertinentibus. Hoc tempore, quo hæc ſcribimus, multa bella gerunt Angli cum Gallis, Terra, Marique. Quis belorum futurus ſit finis? DEUS Cæli, Terræque Dominus, & Arbiter mundi, in cuius manu ſunt corda Regum, & omnia Jura Regnorum, ſicut optimè novit, ita & ſapientiſſime diſcriminabit!

Trigeſimus nonus Rex Hungariæ, MAXIMILIANUS II. Imperator, Filius Ferdinandi I. Imperatoris ex *Anna* Ungara natus. Buda, & Alba-Regali ſub poteſtate Turcarum exiſtentibus, primus ſuſcepit Coronam *Poſonii* Anno 1563. die 8. Sept. vivente adhuc Genitore ſuo. Obiit vero Anno 1576. die 12. Octobr. ætatis 49. omnium deſiderio vita longiore digniſſimus; utpote, cui nec fortitudo animi, nec amor, & compaſſio in ſuos ſubditos defuit; quo minus in gratiam ipſorum ipſemet in perſona aliquoties in arenam deſcenderet, incuſſoque hoſtibus terrore, omnia in Regno tutiora redderet-

profligatis non ſemel hoſtibus, & in ultimas oras depulſis. Sub hoc *Joannes Sigismundus*, Princeps Tranſylvaniæ, Filius Joannis Regis extrema quæque tentavit, ut ad Thronum Hungariæ perveniret; verum omnes ejus conatus in fumum abierunt; obiitque in flore ætatis Anno 1571. Sub Ferdinando I. floruit Franciſcus Forgács Epiſcopus Varadienſis & Cancellarius Aulæ, qui non obtento Epiſcopatu Jaurinenſi (quem Maximilianus II. Imperator cuidam Zachariæ Delphino Cardinali Veneto contulerat) transfugit ad Joannem Sigismundum de Zapolya; Hiſtoricus ſui temporis non contemnendus.

Quadrageſimus Rex Hungariæ, RUDOLPHUS II. Rom. Imperator, Filius Maximiliani II., coronatus eſt in Regem Hungariæ Poſonii vivente Patre Anno 1572. die 24. Sept. Rebus Hungaricis præfuit ab obitu ſui Auguſtiſſimi Genitoris uſque ad Annum Chriſti 1608. quo Coronam Hungariæ ceſſit Matthiæ Archi-Duci, Germano ſuo. Ipſe interim Pragæ commorando, plus pacis, & quietis, quam bel-

ɔelli, & graviorum Regni Curarum amantior ibidem obdormivit in Domino, & ſepultus eſt Anno 1612. a pietate & ſcientia Mathematica laudatiſſimus. Scribitur vitam perpetuo cælibem duxiſſe. Sub hoc Imperatore, & Rege Hungariæ floruit *Stephanus Báthori*, ſucceſſor Joannis Sigismundi in Principatu Tranſylvanico, obiitque qua Rex Poloniarum Anno 1585. circa hoc item tempus vixit in Italia *Carolus Sigonius* Italus Mutinenſis, Coævus Juſti Lypſii, ſummus æmulator Ciceronis in ſcribendo, ſed in loquendo fere ignarus Latinæ Linguæ. *Gebhardus Truchſes* Archi-Epiſcopus Colonienſis, & elector proſcriptus eſt per Rudolphum Imperatorem Anno 1584. propter apoſtaſiam a fide & electoratu privatus. Jaurinum a Sinan Baſſa Anno 1594. Proditione Hardekii, & Perlin occupatum, poſt 4. annos iterum receperunt Chriſtiani nno fine ſpeciali Dei adjutorio, Ducibus: Principe Adolpho Schvarzenburgio, & Comite Nicolao Palffy, in cujus rei memoriam annuæ grates aguntur Deo in mœnibus Jaurinenſibus 28. Martii. Sub hoc

item

item Rege tumultuatus est, & inexplicabilia damna Regno intulit *Stephanus Bocskai* Princeps Transylvaniæ Calvinista, Catholicorum persecutor acerrimus; sed ne diutius Ecclesiæ Christi; afflictissimæ item Patriæ suæ Hungariæ, gravis esse pergeret & luctuosus, vindicem Dei manum experiri debuit Cassoviæ Anno 1606. veneno, ut putatur, a suismet occisus, & ad tumulum delatus, propterea, quod pertæsus societatem Turcarum, pacem cum Mathia Archi-Duce inierit medio *Stephani Illésházi*, quem ex Polonia ad se exciverat; consequenter modum, & occasionem optimam (ut duriores alii in perfidia opinabantur,) tum Regni occupandi, tum vel maxime confessionis Helveticæ, depulsis ubique Catholicis, implantandæ, & confirmandæ, e manibus suis, elabi siverit, aut potius abjecerit. Alebat Bocskaius in aula sua *Petrum Alvinctium* primi nominis inter Calvinistas Prædicantem, quem honoris causa, tanquam Episcopum, aut Superintendentem circumferebat, cui item promiserat, futurum, ut Archi-Episcopus Strigoniensis fieret,

si

ſi tandem ſibi corona Regni pacate frui licuerit; cum hoc magniloquo, ac tantis ſpebus inflato Prædicante non una lis, & contentio fuit Petro Pázmáno e S. J. Theologo, qui illum ſuis doctiſſimis, & irrefutabilibus polemicis tractatibus non ſemel elinguem, ac excordem fecit. Ita nimirum vera Chriſti Eccleſia ſuis idoneis Athletis, & vere Apoſtolicis pugilibus nunquam deſtituitur.

Quadrageſimus primus Rex Hungariæ, MATTHIAS II. Imperator, Frater Rudolphi II. Filius vero Maximiliani II. Imperatorum, obtenta corona tum Ungariæ, tum Imperii, vires ſuas omnes eo intendit, quatenus charam ſibi Hungariam e manibus Turcarum eriperet; quam tamen gloriam Deus Leopoldo Magno, ac Filio ejus Carolo VI. reſervaſſe videtur. Quod Matthiæ Imperatori maxime vitio vertitur; & de quo ipſemet dolentiſſime non ſemel queſtus fuiſſe perhibetur, illud eſt, quod liberum Religionis exercitium utriusque confeſſionis, tam Auguſtanæ, quam Helveticæ aſſeclis admiſerit in Regno Hungariæ; verum iſtud ne-

qua-

quaquam putandum eſt ſpontaneæ ejus voluntatis fuiſſe, ſed inſtantaneæ neceſſitatis, quo uno medio, & populum ad quietem, ac ſaniora conſilia capeſſenda perducere, & a malis, ſub quibus gemebat tota Chriſtianitas, Regnum ſuum liberare volebat; electo minori malo præ majoribus. Obiit magnanimus hic, & de Regno Hungariæ optime meritus Rex, & Imperator Romanorum Viennæ die 20. Martii Anno 1619. ibidemque ſepultus cum maximo luctu, & mærore ſuorum fidelium ſubditorum, nullo poſt ſe herede maſculo relicto. Sub hoc Imperatore, & Rege Hungariæ (floruit *Franciſcus Forgács* Cardinalis, Primas Regni Hungariæ antea Epiſcopus Nittrienſis; nec non *Petrus Pazmanus*, ſucceſſor ejusdem in Archi-Epiſcopatu Strigonienſi; *Nicolaus* item *Eſzterházi*, expoſt Palatinus Regni, ac alii multi, qui rem Catholicam in Hungaria, pro ſua ſumma prudentia, & authoritate, contra omnes inſultus hoſtium, & graſſationes hæreticorum validiſſime ſuſtentabant. Sub coronatione Mathiæ Regis Anno 1608. apoplexia tactus eſt Po-

ſo-

ſonii Nicolaus Iſtvanffius Hiſtoricus non minus, quam orator, miles, & Locumt. Regius celeberrimus. *Stephanus Illésházi*, Lutheranus, jam factus Palatinus, Directorem cauſarum Regalium Ladislaum Somodi ſub ſpecie amicitiæ eductum ſecum ad Patibulum Trenchinienſe, non citatum, non convictum ſuſpendi curavit, propterea, quod is antea dixerit: *curet me Illésházi ſuſpendi, ſi ipſe electus fuerit in Palatinum.* Tantum potuit vindictæ Paſſio in tanto viro! Anno 1609. in comitiis ſub Mathia II. Imperatore, & Rege Hungariæ Poſonii celebratis, dum Acatholici ſui in Regna Croatiæ, Dalmatiæ, & Sclavoniæ receptionem vehementius adurſiſſent, eotum C. *Thomas Erdódius*, præfatorum Regnorum Banus, evaginato gladio, ſuum pro fide Catholica, & antiquis juribus præmemoratorum Regnorum manutenendis Zelum hoc, vel ſimili emphatico dicto teſtatum fecit: *teſte Rátkaio L.* 4. *Hoc*, inquit, *ferro, ſi aliter fieri non poterit, peſtem iſtam a nobis eliminabimus; tresque nobis adſunt fluvii: Dravus, Savus, & Colapis, e quibus unum novis iſtis hoſpitibus*

bus ſorbendum dabimus. Idem fere dixiſſe fertur C. *Joannes Draſkovics* ex Bano Croatiæ Neo-electus Palatinus. R. H. Anno 1647. in Comitiis Regni ſub Ferdinando III. itidem Poſonii celebratis; Quin Ablegati Prædictorum Regnorum eotum ſolemni cum proteſtatione palam, & publice declararunt: malle ſe cum omnibus Concivibus ſuis, quorum Ablegati eſſent, ab unione Sacræ Coronæ Regni Hungariæ avellere, quam iniquis ejusmodi Acatholicorum poſtulatis, & prætenſionibus aſſenſum dare. Ex quibus clarum fit: Confeſſiones Acatholicorum, Auguſtanam nempe, & Helveticam in Hungaria Novitias eſſe; nec aliter, quam vi, & potentia mediante, conſequenter viis, & modis illegalibus, adeoque illicitis in Regnum hocce Apoſtolicum irrepſiſſe. Quis ergo talibus confeſſionibus confidat? ſuæque animæ ſalutem, tanquam Evangelio, rejecta vetere Ungarorum Fide, concredat? quo animo fuerint ſemper Ungari in Fidem Romano Catholicam, patet ex Articulis non modo *ante;* ibi enim Lutherani puniri, art. 54. 1524. imo comburi

ju-

ıbentur; art. 4. 1525. ſed & *poſt* cla-
em Mohácſianam in publicis Regni Diæ-
s editis; quibus luculenter teſtantur; ſe
ɔn aliunde, quam publicæ pacis & com-
unis tranquillitatis cauſa novitias has
onfeſſiones, pro ratione nimirum turbu-
ntiſſimorum illorum temporum, quibus
eſſa innumeris quaſi calamitatibus, af-
ɛta Patria vix reſpirare poterat, ad tem-
ıs tolerandas admittere; ut patet ex art.
25. 1715. 23. 1687. 25. & 26. 1681.
aliis multis in prioribus Regni Diætis,
choative a tempore Ferdinandi I. Im-
ratoris, & Regis Hungariæ diætaliter
itis, & ſancitis. An hæc ad cognoſcen-
m, & perſuadendam veritatem non ſuf-
iunt? ut quis in negotio ſalutis tutio-
ſequatur; atque ſic excuſabilis fiat co-
n Deo, quod antiquis Patrum ſuorum
ſtigiis inſiſtat; nec ab iis vel latum un-
em recedat? præſertim cum novitiæ il-
confeſſiones nulla nova Revelatione
ei, aut tradi tione apoſtolica fulciantur,
ibus fides haberi debeat, aut poſſit.
ec in gratiam eorum, quorum ſalutem
:us multifarie, multisque modis ope-

rari, ac ſolicitare conſuevit, dicta volumus, & adjicienda judicavimus. Faxint ſuperi, ut eo, quo dicuntur, aut ſcribuntur animo, etiam acceptentur, & fructuoſa evadant. Tragicum eſt, & tum admiratione, tum commiſeratione dignum, quod refert P. Ladislaus Thúróczy e S. J. *in ſua Hungaria cum Regibus data*, ex actis familiæ Thurzonianæ, ad annum 1611. conſiſtitque in eo: quod *Eliſabetha Báthori* alias Catholica, in gratiam Mariti ſui Comitis Franciſci Nádaſdy, Lutheri dogmata aſſumpſerit tenenda; ac ut in dies pulchrior evaderet, conſequenter Mariti ſui amores, magis, & magis ſibi demereretur, Dæmonis, ut credere fas eſt, præſtigiis infaſcinata, conſtituit ſemet in ſanguine virginum lavare, & balneare; quem in finem non paucas virgines ex ſuo Gynecæo, clam, & occulte in cellariis Cſeithenſibus, velut oves in Macello, præciſo gutture mactari curavit. Verum quia nihil occultum, quod non revelabitur; volente Deo tandem, & hæc Laniena Virginum in apricum devenit; unde ipſa, jubente Matthia Imperatore,

in

in ſequeſtrum locum data eſt, ubi poſt triennium ex mærore animi contabuit; duæ vero Hecubæ tanti ſceleris executrices, cum ephebo *Ficzkone* dicto, omnium ſcelerum conſcio & cooperatore ad rogum damnatæ, & combuſtæ ſunt in loco Bicſap I. Comitatui Nittrienſi adjacente.

Quadrageſimus ſecundus Rex Hungariæ FERDINANDUS II. Nepos Ferdinandi I. Filius Caroli Archi-Ducis Auſtriæ, & Styriæ, ex Maria Alberti Bavariæ Ducis Filia natus; ſucceſſit Matthiæ II. in utraque corona tum Ungariæ, tum Imperii ſtatim ab obitu illius. An pietate magis, quam armorum fortitudine vicerit, ac diſpulerit Myriadem ſuorum hoſtium, dubitari poteſt. Suecum, Gallum, Danum, Bohemos item hæreticos tumultuantes devicit, & compeſcuit Ducibus Tillio, & Vallenſteinio. Fridericum Palatinum Rheni, Bohemiæ coronam uſurpantem, ex Bohemia expulit; imo & ſuis hæreditariis Provinciis privavit, electoratu in Ducem Bavariæ Maximilianum translato. Obiit Rex hic & Im-

perator pientiſſimus Anno 1637. die 15. Febr. Reliquit ex Ima Uxore ſua Maria Anna Guilelmi Ducis Bavariæ Filia Hæredem unum *Ferdinandum Erneſtum*, natum An. 1608. 13. Julii, qui ei expoſt in utraque corona ſucceſſit. Sub hoc Imperatore turbas excitavit in Hungaria *Gabriël Bethlehem*, Calvini ſectator, trucidato per ſummum nefas Gabriele Bathorio Anno 1613. conſtitutus a Turcarum Imperatore Princeps Tranſylvaniæ, totam fere Ungariam Anno 1620. armis inundavit; coronam Regni ex arce Poſonienſi in ſuam poteſtatem redegit, allecto etiam in ſuas partes Palatino Regni Sigismundo Forgács, a ſuis aſſeclis Neoſoly in Regem proclamatus: quam tamen ſuo perduelli capiti imponere auſus non eſt. Huſſitis Bohemis contra legitimum ſuum Regem rebellantibus ſuppetias miſit, qui tamen omnes ad Pragam in albo monte non ſine manifeſto Dei adjutorio diſperſi, & profligati ſunt; ut hæc omnia Hiſtorici illius temporis fuſe enarrant. Obiit Gabriel Bethlehemus Anno 1629. ætatis 49. conſtituto Executore Teſtamenti A-

mu-

murathe 4to Turcarum Imperatore. Alia ſeditio ruſticorum exorta eſt Anno 1631. in ſuperiori Hungaria, Duce quodam *Petro Cſáſzár*; quæ tamen mox, ut erupit, ſopita eſt, Petro Cſáſzár Caſſoviæ in 4 partes ſecto, ac aliis principalibus Ductoribus pro merito condigne caſtigatis. Princeps *Vallenſteinius* Dux Franconiæ ſupremus Præfectus armorum Cæſareorum, confoſſus eſt Ægræ in Bohemia juſſu Imperatoris, eo, quod cum hoſtibus colludere; & Coronam Bohemiæ affectare viſus ſit. Circa finem Regiminis Ferdinandi Imperatoris Calviniſtæ per Cyrillum Lucarem, pecuniis corruptum Patriarcham Conſtantinopolitanum ſuam confeſſionem in oriente publicari fecerunt; ſed infelici ſucceſſu. Reliqui enim Orientales Epiſcopi dolum ſubodorati, Anno 1638. temere publicatam confeſſionem anathemate confixerunt. Ipſe tandem *Cyrillus Lucar* aliorum inſuper ſcelerum reus, per ſententiam judicum in mare præcipitatus eſt. Hunc habuit exitum conatus Calviniſtarum! poſt Calviniſtas evigilaunt & Lutherani, & ſuam confeſſionem

pariter Conſtantinopolim expediverunt ſub Leopoldo Imperatore, ut inferius dicemus. Erat Ferdinandus II. Imperator tanta ſpe fixus in Deum: ut dum Acatholici Cives, & nonnulli Proceres Viennenſes ad eum confluxiſſent, iniqua quædam ei, & Religioni Catholicæ nimium præjudicioſa poſtulata propoſituri, conſenſumque ejus ſuper iisdem omni via, & modo (ut illi quidem ſperabant) extorſuri, audire eotum in cubili ſuo, ubi proſtratus ad terram orabat, ex Crucifixo meruerit: *Ferdinande! non te deſeram!* & vero non deſeruit: illo enim eodem tempore ingreſſæ ſunt Legiones aliquot Cæſareæ Urbem Viennenſem, quarum adventu adeo territi ſunt Acatholici, ut ne hiſcere quidem auſi fuerint contra Imperatorem; eorum tamen præcipui capti ſunt, & in carcerem dati. Poſt obtentam victoriam in Monte Albo Anno 1620. contra rebelles Bohemos, & eorum Pſeudo-Regem *Fridericum* Palatinum Rheni, Pragamque receptam, Cæſar octo & viginti Proceres ex Bohemis capite plecti juſſit, tum propter conjurationis crimen,

tum

um quia Legatos Cæſareos, ſeu Comniſſarios Regios Anno 1618. Pragæ per eneſtram ejecerint, & ad mortem perecuti ſint; tum quia tot innocentum ſanguinis effuſionis, tot item inexplicabilium lamnorum in Terris Cæſareis cauſatorum ons, & origo, & promotores exſtiterint. ta Ferdinandus Clementiam cum Juſtitia temperabat; nemini unquam iratus, niſi qui clementia ejus dignus non erat.

Quadrageſimus tertius Rex Hungar. FERDINANDUS III. Imperator, filius Ferdinandi II. coronatus eſt in Regem Hungariæ Sopronii vivente adhuc Patre ſuo Anno 1625. 8. Decembr. e vivis vero exceſſit die 2. Aprilis Anno 1657. ætatis 49. Tres ſucceſſive habuit conjuges Ferdinandus tanto thoro digniſſimas; ex prima conjuge *Maria* Hiſpana, natus eſt ei filius FERDINANDUS FRANCISCUS An. 1633. die 8. Sept. qui quemadmodum ſuperſtite adhuc patre coronatus eſt in Regem Hungariæ Poſonii Anno 1647. ita & vivere deſiit ante patrem Anno 1654. die 9. Julii relicto jure ſucceſſionis alteri fratri ſuo *Leopoldo*, qui Ferdinando III. ſuc-

ceſſit. Secunda uxor Ferdinandi Imperatoris fuit *Maria Leopoldina*, Leopoldi Archi-Ducis, & Comitis Tyrolis filia. Tertia fuit *Eleonora* Caroli II. Mantuæ Ducis filia; ex qua nata eſt itidem *Eleonora* primum quidem Michaëli Poloniæ Regi; dein Carolo V. Lotharingiæ Duci, Heroi illi famoſiſſimo (qui non modo Domui Auſtriacæ, ſed & toti Chriſtianitati tum in Oriente, tum in Occidente utiliſſima præſtitit obſequia; fuitque Avus modo Regnantis Auguſtiſſimi Imperatoris Franciſci I.) nupta; obiitque Anno 1697. die 15. Decembr. Aliæ ejusdem proles omnes præmaturo fato abreptæ. Pientiſſimo huic Imperatori, & Regi Hungariæ multum doloris, & moleſtiarum cauſarunt duo Georgii Rákoczi; parens, & filius, ambo Principes Tranſylvaniæ, ambo Calviniſtæ; qui potentia Ottomanica ſuffulti, ultimam ruinam & excidium Hungariæ intentabant; quos tamen pietas, & fortitudo Ferdinandi aut devicit, aut ita continuit, ut ne omnem ſuum furorem exerere potuerint. Georgio II. Rákóczio ex Sophia Báthori natus eſt filius

us *Franciſcus I.*, qui tandem, affulgen-
e Divino lumine poſt obitum Patris ſacra
atholica ſuſcepit; qua unica occaſione
)em præbuit non modicam fore, ut &
oronatis ſuis Principibus fidelior, & in-
ernæ quietis, ac felicitatis Patriæ aman-
or futurus ſit, quam fuerint ſui Majo-
es. Cæterum & hic tandem Princeps
ametſi optimus, & pacis amantiſſimus,
ravorum conſiliis, & importunis preci-
us eo adductus eſt, ut exemplo ſuorum
rædeceſſorum arma in patriam, & ſuum
egitimum Principem Leopoldum Impera-
orem ſtringere, & exerere conſtitutum
abuerit; a quo tamen peſſimo propoſi-
o, Genitrix ejus *Sophia Báthori* Princeps
)omina ſapientiſſima non modo eum re-
raxit, ſed & gratiam ei apud clementiſſi-
num Imperatorem, & Regem Hungariæ
eopoldum, ac amnyſtiam pravæ ejus-
nodi voluntatis impetravit, qui expoſt
otam vitam ſuam quiete transegit; ſed
æc ad Leopoldi Imperatoris ætatem per-
inent.

Quadrageſimus quartus Rex Ungar.
uit FERDINANDUS IV. filius Ferdinandi III.

qui

qui coronatus quidem eſt vivente patre, ut dictum eſt ſupra, ſed quia obiit etiam ante patrem, hinc ei, aut potius Parenti ſucceſſit.

Quadrageſimus quintus Rex Hungar. LEOPOLDUS I. a rerum geſtarum magnitudine reipſa *Magnus*, & Ferdinandi III. non degener filius; coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1655. die 27. Junii. Obiit autem Anno 1705. die 5. Maji. Tres ſucceſſive habuit conjuges Auguſtiſſimas: Prima fuit *Margaretha Thereſia*, Philippi IV. Hiſpaniarum Regis, & Mariæ Annæ Auſtriacæ filia. Secunda fuit *Claudia Felicitas*, Ferdinandi Caroli Archi-Ducis, & Comitis Tyrolenſis filia. Tertia ejus conjux fuit Eleonora Magdalena Theresia, Philippi Vilhelmi Ducis Neoburgici, ac Electoris Palatini filia; ex hac natus eſt Josephus, Archi-Dux Auſtriæ; dein Rex Ungariæ, & Roman. Imperator; Carolus item Franciscus Joſephi ſucceſſor in corona Hungariæ, & Imperii, retento ſimul titulo Regis Hiſpaniarum, quas ſibi jam fere ex toto ſubjectas, Philippo Bourbonico, ſuo in Coro-

na

Hiſpanica corrivali poſſidendas reli-
iit. Obiit Leopoldus Imper. Anno &
e, quo ſupra dictum eſt; qui, dum vi-
eret, menſuram omnino nominis ſui ve-
implevit; dicere enim de ſe ipſo cum
eritate *anagrammatice* potuit: ego: Leo-
oldus: *pello duos*, dum Turcam, & Gal-
m eodem tempore glorioſe devicit; Un-
ariam recuperavit, imo auxit, & novis
æſidiis firmavit; *Budam* Metropolim
ngariæ Anno 1686. per aſſultum rece-
t; *Agriam* vero Anno 1687. fame edo-
uit; poſtquam illa 145. hæc vero 91.
nis in poteſtate Turcarum fuiſſet; in-
e Imperium ſuum ad uſque Sclavoniam,
Serviam extendit; ſupremis armorum
æfectis, & Ductoribus Carolo V. Lo-
aringiæ, & Maximiliano Emanuele Ba-
ariæ Ducibus, nec non Ludovico Ba-
enſi Duce. Sub hoc Imperatore, & Re-
e Hungariæ Imago Pocſenſis Beatiſſimæ
Virginis MARIÆ in Comitatu Szabol-
ſenſi Anno 1696. die 4. Novemb. prima
ice lachrymas fudiſſe obſervata eſt; in-
e translata primum Caſſoviam per Epi-
opum Agrienſem Georgium Feneſy;

dein

dein Viennam ; ubi ad aram majorem in Baſilica S. Stephani Protho-Martyris collocata uſque nunc miraculis claret : altera ejusmodi imago , quæ itidem in Pócs apud Ruthenos in veneratione eſt, ſimiliter fleviſſe dicitur Anno 1715. 1. Aug. & ſequentibus diebus ; prout id ipſum ex actis eorum, qui in hujusce miraculi certitudinem inquiſierunt, uberius conſtabit. Poſt ſopitam conſpirationem in Regem , & Regnum per Franciſcum I. Rákoczium cum nonnullis aliis complicibus Anno 1666. attentatam ; Emericus Tőkőly Lutheranus, inita ſocietate cum Turcis An. 1677. tumultuari cæpit in Regno; pluresque urbes, & oppida in ſuam poteſtatem redegit; ab hujus ſatellitibus captus eſt Anno 1682. in ſua Arce Fülekienſi Comes Stephanus Kohári Generalis, expoſt Judex Curiæ Regiæ ſub Carolo VI. Imperatore, & in carcere pluribus annis detentus ; qui tamen nulla vi a fidelitate ſui legitimi Principis dimoveri potuit. Vienna, Archi-Ducalis urbs, clavis Imperii, & Sedes Imperatoria Archi-Ducum Auſtriæ obſeſſa eſt Anno 1683. per Cara

ſta-

Muſtapham Vezirium cum 200. & ultra armatorum millibus; interim tamen ope præprimis Divina; tum incredibili virtute Comitis Starembergii, qui præſidio Viennenſi præerat, tum Joannis Szobieſzky Poloniæ Regis, ac aliorum ex Imperio Principum, & Ducum numeroſo cum exercitu advenientium fortitudine effectum eſt; ut non modo pulſus ſit hoſtis a mæniis Viennenſibus, ſed fere ad internecionem deletus; quam inſignem, & a memoria hominum fere inauditam victoriam ſubſecuta eſt illarum urbium, & Præſidiorum in Hungaria receptio, de quibus paulo ante locuti ſumus, Belgradum tamen, ſeu Alba Græca Anno 1690. iterum in poteſtatem Turcarum devenit, non niſi virtute Principis Eugenii a Sabaudia Anno 1717. ſub Carolo VI. Imperatore revindicanda. Franciſcus Tokaj, & Martinus Kábaj ambo Calviniſtæ, ob excitatum tumultum in partibus Tokainis capti ſunt Anno 1697. & Viennam delati, ubi in carceribus, ejurato prius Calvini dogmate, pie in Domino obiiſſe feruntur. *Franciſcus Rakóczy* Princeps Tranſylvaniæ.

Fran-

Franciſci I. Filius, ob initam occulte conjurationem Cæſareo-Regiæ Aulæ fide digne relatam, & patefactam per quemdam Gallum, aut Lotharingum *Longevall* nomine, quem Rakóczius, non obtento ab Imperatore S. R. I. Principis titulo, ex vindicta in Gallias expediverat cum literis, ſuppetias a Rege Galliarum petiturum, Anno 1701. captus, & carceri mancipatus eſt Neoſtadii; unde ſequenti anno, corruptis cuſtodibus elapſus; Anno 1703. non magno ad initium ſtipatus ſatellitio, ex Polonia venit in Hungariam, ubi per acceſſum *Bercsény*, ac aliorum complurium Perduellium tantum excitavit in Regno incendium, ut non niſi quamplurimorum civium ſanguine exſtingui potuerit. Emericus Tökóly, poſteaquam utramque fortunæ aleam expertus fuiſſet, facti pœnitens, Belgrado, ubi a Turca captivus detinebatur, in Patriam rediens, ejurato Lutheri dogmate, ſuſceptaque fide Romano-Catholica vivere deſiit Anno 1704. Princeps *Eugenius de Sabaudia* Hercules ille inſuperabilis, & Atlas Imperii fortiſſimus, Anno 1702.

Vil-

Villarojam Gallorum Archi-Strategum in
ieditullio urbis Cremonæ in Italia noctu
aptum, in captivitatem abduxit ſpectan-
e toto exercitu Gallico. Idem ille *Tal-*
ardum alterum Gallorum Belli-Ducem,
um 12. millibus ſuorum, ad *Hochſtatum*
Germaniæ oppidum Anno 1704. menſe
Auguſto armis exuit, & ſe victoris pote-
tati ſubdere coegit. Eodem an. 1704.
Laſciani Quinque-Eccleſiis excitato tu-
ultu, in Catholicos longe crudelius,
quam quicunque Barbari, ſæviiſſe ferun-
ur, qui tamen paulo poſt pro ſuo deme-
ito condigne caſtigati ſunt. Fridericus
. Elector Brandeburgicus Anno 1701.
rimus ſuſcepit coronam Regni *Boruſſiæ*
uſpiciis Leopoldi Imperatoris. De Lu-
heranis in Imperio degentibus (ut fidem
latam exolvamus) qui ſe per abuſum *E-*
angelicos vocant; illud hic memoran-
lum: quod hi Anno 1674. per Orato-
em Cæſareum, *Stephanum Gerlach*, ad
ortam Ottomañicam miſſum, a Martino
Cruſio Tubingæ, Græcæ linguæ Profeſ-
ore ſubornatum, præſentari fecerint *Je-*
emiæ; eotum Patriarchæ Conſtantinop.

ſuam

ſuam *Confeſſionem Auguſtanam*, olim a Philippo Melanchtone Græce redditam; quam tamen non tantum ille tribus libris; ſed & alii Orientales Epiſcopi coactis Synodis rejecerunt, & exploſerunt, tanquam fœtum ejusmodi, qui nec Evangelio; nec Patrum doctrinæ; nec Traditionibus Eccleſiæ Græcæ foret conformis.

Ex adverſo magna acceſſio facta eſt Rei Catholicæ ſub corona Regni Hungariæ ſub finem Sæculi XVII. Valachi enim, & Rutheni, qui in Hungaria, Croatia, & Tranſylvania incolatum tenent, opera præſertim, & ſingulari zelo, ac induſtria Eminentiſſimi Cardinalis Leopoldi a Kollonics, Primatis Regni Hungariæ, unionem fidei, cum S. Romano-Cathoïica Eccleſia inierunt; in quorum dein favorem Anno 1699. piæ reminiſcentiæ Imperator, ac Rex Apoſtolicus Hungariæ, *Leopoldus* Diploma edidit, in quo Græci Ritus unitorum Eccleſiæ, & Sacerdotes, iisdem Privilegiis, & immunitatibus uti frui poſſe, ac debere decernuntur, quibus utuntur, & fruuntur in Hungaria omnes Latini Ritus Eccleſiæ, & Sacerdotes. Eandem

em unionem cum S. Matre Eccleſia, entem Ruthenorum in Polonia, & Ruſ- a ſeu Roxolania jam in Anno 1594. ſu- epiſſe & profeſſam fuiſſe ſub Clemente III. ſummo Pontifice, legitur in Appen- ice Annalium Cardinalis Baronii; ubi no- ina ſingulorum Epiſcoporum, qui huic nioni ſubſcripſerunt, atque ſe cum tota ente ſua, mediantibus Ablegatis ſuis, edi Apoſtolicæ ſubjecerunt, conſignata xhibentur. Utinam! horum exemplum, mnes ubique Gentes, & Nationes, ab nione Sanctæ Matris Eccleſiæ quomo- ocunque avulſæ, ac uſque nunc extor- s, amplecti, & ſequi velint! tum enim ero ſatisfieret graviſſimis verbis, & præ- eptis S. Pauli Apoſtoli, omnes ubique errarum Chriſtianos in hæc verba ad- ortantis I. Cor. I. v. 10. *Obſecro autem os Fratres per nomen D. N. J. C. ut id ſum dicatis omnes, & non ſint in vobis chiſmata; ſitis autem perfecti in eodem ſen- , & in eadem ſententia*; quibus rite pen- tis, & perſpectis, dignum omnino eſt: t *dicat omnis Populus, amen!* I. Par. 16. . 36. aut, quod idem eſt: *fiat! fiat!* Pſal.

Multa alia, memoratu digniſſima, quæ ſub feliciſſimo, & glorioſiſſimo Regimine Leopoldi Imp. & Regis Hungariæ contigerunt, aliis fuſioribus Hiſtoricis, & Annaliſtis perſtringenda relinquimus, ne præſens Chronologia brevitatis limites excedat; hoc ſolum addito: feciſſe Leopoldum Imperatorem *Votum* in Baſilica S. Stephani Protomartyris Viennæ Anno 1693. in honorem Dei, & Magnæ Matris Hungarorum Dominæ; velle ſe omnes deſolatas parochiales Eccleſias in Regno Hungariæ reſtaurare, earumque Parochos competente ſuſtentatione dotare; ut ejus Imperio ſubjecti populi Deum verum debito cultu adorent; & ejus Sanctiſſimam Matrem, venerari addiſcant. Ex quo pio, ac ſaluberrimo, & vere Chriſtiano voto quid aliud inferre licet? quam quod ſumme cordi fuerit Leopoldo Imperatori, ne ex ſibi ſubjectis populis quisque eam tantum, quam volet, ſectam, aut Religionem, tametſi falſiſſimam, & abſurdiſſimam ſequatur; verum ut omnes, & ſinguli in ea, quam S. Stephanus Protho-Rex, & Apoſtolus

Hun-

Digitized by Google

ungariæ cum tota gente ſua ſuſcepit,
oluit, ſuisque poſteris tenendam reliquit,
poſtolica Romano-Catholica Fide, &
ccleſia Deo famulentur, & qui ab ea
iacunque demum ratione receſſiſſent, ad
l eam iterum revertantur, in ea educen-
ir, & ad obtinendam vitam æternam
er fructus bonorum operum habiliten-
r. S. Steph. l. 1. c. 1. p. 1. titt. 14. art.
6. 10. 12. &c. An. 1548. & art. 12. An.
550. &c. Mira res! quod inveniantur ali-
ii mortalium etiam ex alias ſatis doctis, &
er literarum ſtudia non leviter illumi-
itis, qui prætenſa *libertate conſcientiæ*,
ferere non verentur, non poſſe homi-
es (nec quidem ſubditos,) ulla vi, ullis
gibus ſtringi, & obligari ad amplecten-
im *fidem Romano-Catholicam*, ſine qua ta-
en ſalus æterna obtineri non poteſt,
iis unquam Apoſtolorum hoc docuit?
iod Evangelium? quæ communitas
hriſtiana hæc unquam Paradoxa; hæc
leo tum Deo, tum Eccleſiæ, tum
luti animarum diſpendioſa principia
lmiſit? quibus omnis vis, & obliga-
o ad obediendum legitimis poteſtati-

bus exſufflatur; via e contra patentiſſima ad æternam perditionem ſingulis hominibus aperitur; numquid libertas faciendi hoc, vel illud ideo data eſt hominibus a Deo, ut quisque pro lubitu ſuo, eligat ſive bonum, ſive malum; nec ſit culpandus in eo, ac puniendus, ſi quis malum eligat potius, quam bonum? nonne peccat ille, & pænam meretur, qui malum eligit præ bono, & ſe per hoc periculo æternæ damnationis exponit? ſi peccat talis, & pænam meretur? ut ex natura legum tum Divinarum, tum humanarum, certum eſt; quomodo poteſt ergo, quis ſibi impunem expetere illam libertatem, qua neglecto bono, quod præcipitur; malum eligit, & facit, quod prohibetur? nonne datus eſt a Deo gladius, & poteſtas ſupremis Magiſtratibus puniendi illam libertatem, aut potius illum hominem, qui abutens ſua libertate eligendi bonum, vel malum, malum eligit potius, quam bonum? ad quod tamen eligendum ipſum & lex, & Rex, & Deus, & Eccleſia, & lumen rationis, & omnia jura Divina, & humana adſtringunt; ſi hoc

non

on currit in electione Fidei, & veræ Re-
gionis, tunc non peccaret ille, nec eſ-
et pænæ obnoxius, qui neglecta fide Ro-
nano Catholica, quam tenebat, in Me-
litullio Chriſtianitatis, in tali Regno, in
uo ſola Religio Catholica præſcribitur
enenda *per leges fundamentales*, ſectam ali-
uam; ſeu Mahometanam, ſeu Arianam,
eu Anabaptiſticam, ſeu quamcunque ali-
m legibus Regni difformem, & prohibi-
am amplecteretur, & eam palam publi-
e exercere præſumeret? quis hoc alter,
iſi qui homines, ut Bruta animantia vi-
ere velit, dicere auſit? poteſtne tali ho-
nini opitulari *libertas conſcientiæ*, quomi-
us rigorem juris, & Eccleſiæ experiatur,
c pro ſuo demerito condigne puniatur;
ut ſi reſipiſcere nolit, velut ovis ſca-
ioſa ex conſortio verorum Chriſti Fide-
ium expellatur? nonne gregis eſt obe-
dire Paſtoribus ſuis? horumque ducatum
equi, ne a via veritatis aberret? ſi hoc
ta eſt, dictante ipſomet ſacro ſancto E-
vangelio; ergo non peccat Eccleſia Chri-
ſti; non peccant illi Duces, Principes,
Reges, & quicunque Superiores Romano

Catholici, nec contra Deum, nec contra conſcientias ſuorum ſubditorum, qui hos ad bonum, ad obſervantiam legum tum Divinarum, tum humanarum omni, quo poſſunt meliori modo, & efficacia impellunt. Neque hic timendum eſt ullum peccatum, ulla injuſtitia; quare? quia juxta S. Auguſtinum *aliquando qui perſecutionem patitur injuſtus eſt; & qui eam facit, juſtus eſt.* Epiſt. 93. cap. 2. Illud certum, nec S. Stephanum Protho-Regem Hungariæ; nec Andream I. nec Belam I. nec Ludovicum I. nec Sigismundum Imperatorem, nec Mathiam Corvinum, nec alios quoscunque Apoſtolicos Reges quidquam peccaſſe, ſeu contra Deum, ſeu contra conſcientiam ſuorum ſubditorum, dum eos vi, & armis, & carceribus, & confiſcatione bonorum, & pæna capitis, aut exilii in Eccleſiam Chriſti. intrare *compulerunt*, exemplo illius Patrisfamilias, cujus fit mentio in Evangelio Lucæ 14. qui cum non veniſſent, invitati ad cænam, alios juſſit *compelli intrare*; quæ *compulſio*, in ſacro Evangelio tam claris terminis, præfigurata, quod fuerit perfectiſſimus

Ty-

Typus modi agendi, quem tenere poſſunt, imo debent Principes Catholici erga ſuos ſubditos multis in circumſtantiis, gloriam, & honorem Dei, dilatationem Fidei, & Religionis Catholicæ incrementum concernentibus; omnibus recte ſentientibus perſpicuum eſſe putamus; Deus enim humanum genus in hoc mundo per Eccleſiam, per Magiſtratus, & Principes Terræ, per Patriam poteſtatem gubernat; ex his utriſque datus eſt gladius tum Eccleſiæ, tum Principibus Chriſtianis; illi ſpiritualis, his vero corporeus, & materialis; iſte corpus afficit, ille animam; an ictum horum duorum gladiorum evadere poſſumus, ſi Deo, & Eccleſiæ, ac reliquis a Deo ordinatis poteſtatibus obedire recuſaverimus? nequaquam; ſicut enim Filii Parentibus, ita ſubditi ſuis legitimis Principibus in juſtis, & licitis obedire tenentur; & ſi non obediant, ad obſervantiam Legum Divinarum, & humanarum validis quibusvis mediis eosdem ſtringi poſſe, jam evicimus; membra enim ſuo capiti conformari eſt & conveniens, & neceſſe, in re præſertim tam ardua, &

neceſſaria, qualis eſt vera Religio, & Salus æterna per talem Religionem unice obtinenda. Sanctum itaque, & ſalutare fuiſſe votum Leopoldi Imperatoris, vel ex his, quæ jam adduximus, quis non videt? certe Mathias Corvinus, in Huſſitas bellum moturus dixiſſe auditus eſt, teſte Bonf. D. 4. L. 2. cum animæ major ſit jactura, quam corporis; *niſi ſalutem noſtram veluti amentes deſperatione contemnamus, neceſſario labem Hæreticam propulſare cogimur.* Nec abs re: ſingulis etenim veris Chriſtianis Principibus, & Eccleſiæ Miniſtris dicitur a Spiritu ſancto in hodiernam uſque diem in Perſona Jeremiæ Prophetæ: *ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper Regna, ut evellas, & deſtruas, & diſſipes; & ædifices, & plantes.* Jer. 1. v. 10. cujusmodi ordinationi Divinæ aliter fieri ſatis vix poteſt, quam ſi ubique Idola, & Hæreſes evellantur, deſtruantur, & diſſipentur; Eccleſia e contra Chriſti, & Fides unice ſalvifica, quantum humanæ vires admittunt, ubique ædificetur, & plantetur; maxime, cum quidam *formales Hæretici* (quorum in orbe Chriſtiano non exi-

exiguus eſt numerus) tanquam a Scriptura ſacra prænunciati *Pſeudo-Prophetæ*, & *Anti-Chriſti*, qui rudes, aut nimium credulas animas ſeducunt, & a via veritatis, ac probitatis avertunt, cum veritate de ſe ipſis dicere poſſint: *poſuimus mendacium ſpem noſtram*, & *mendacio protecti ſumus*. Iſai 28. v. 15. tot enim, ac tanta, tam abſurda mendacia credunt, & ſpargunt ejuſmodi Pſeudo-Evangelici contra Catholicos, ut mirum haud ſit, quod tot animæ per eos ſeducantur, & in damnabili errore contineantur; Eccleſia vero Catholica cum omnibus ſuis Fidelibus Chriſtianis ſpernatur ab eorundem ſectatoribus, ac deſpectui habeatur, prout hæc omnia uberius patebunt ex opuſculo noſtro de Hyerarchia Eccleſiaſtica; & plenius ex Appendice ejusdem Anno proxime præterlapſo 1756, & 57mo. Agriæ impreſſis, ad quæ opuſcula noſtra Benevolum Lectorem relegamus.

Quadrageſimus ſextus Rex Hungariæ, JOSEPHUS I. Rom. Imperator, coronatus eſt in Regem Hungariæ Anno 1687. 9. Decembris Poſonii vivente ad-

adhuc Auguſtiſſimo ſuo Genitore Leopoldo I. cui etiam ab obitu illius mox ſucceſſit; dictus, *Delicium Generis humani*, ob ſuam ſingularem clementiam, & propenſionem, qua ferebatur in ſibi ſubjectos. Obiit Viennæ ex Variolis Anno 1711. die 17. Aprilis, antequam finem tumultuum Franciſco Rákócianorum conſpicatus fuiſſet. Ejus vero Auguſtiſſima Conſors, Villhelmina *Amalia* Joannis Friderici Hannoverani filia obiit Anno 1742. 10. Apr. poſtquam 30. integris annis ſanctæ viduitatis exemplar exſtitiſſet. Ab obitu Joſephi Imperatoris Mater ejus Vidua Imperatrix, Eleonora Magdalena Regnorum habenas moderabatur usque ad adventum alterius Filii ſui Caroli VI. ſub cujus tandem feliciſſimo Regimine, obiit Viennæ Anno 1720. die 19. Januarii, cum ingenti fama ſanctitatis, & omnium virtutum Chriſtianarum inextinguibili exemplo; ut ex oratione funebri, quam eidem R. P. Ignatius Paichart e S. J. concionator olim ad S. Stephanum Viennæ, mira cum eloquentia; & rerum ordine adornavit, uberius patebit; utpote, quæ tametſi

metsi non solum altissimæ dignitatis gradu, sed, & vitæ innocentia, ac virtutum splendore, omnes forte sui ævi mortales superaverit, adeo tamen demisse de se ipsa vivens sentiebat, ut nec post mortem, suo mortuali Sarcophago alias Laudes inscribi voluerit, quam has paucas Christianæ humilitatis apprime contestativas voculas: *Eleonora Magdalena Peccatrix!*

Quadragesimus septimus Rex Hungariæ CAROLUS VI. Rom. Imperator; & Rex Hungariæ ejusdem nominis III.; germanus Frater Josephi; Filius Leopoldi Magni Imperatoris; redux ex Hispaniis coronam Imperii, & Hungariæ statim capessivit ab obitu Fratris sui dilectissimi; coronatus Posonii Anno 1712. 12. Maji. Habuit in Throni, & Thori sociam *Elisabetham Christinam*, Ludovici Rudolphi Ducis Brunsvico-Volffenbüttliani Filiam, ex Lutheranismo ad Fidem Romano Catholicam conversam; ex qua nullam masculam prolem superstitem reliquit; verum duas solum Filias: *Mariam Theresiam*, & *Mariam Annam*; quarum Prior vi *sanctionis Pragmaticæ* in omnibus Regnis, &

Pro-

Provinciis hæreditariis Auguſtiſſimo Genitori ſuo ſucceſſit, ut inferius dicetur.

De Regno Hungariæ illud certum, & publice notum eſt: quod tametſi illud ab exordio ſuæ felicis conſtitutionis, uſque ad tempora Leopoldi I. Imp. & Regis Hungariæ fuerit ſemper liberum, & electivum ita, ut nemini alteri, niſi *legitime electo*, & coronato Principi ſubeſſe, ac homagium præſtare debuerit, aut voluerit, Par. I. titt. 3. Decreti Tripartiti; (quanquam & tunc, antiquis nimirum illis diebus, glorioſi ſanguinis, & propaginis primorum Sanctiſſimorum Regum ſpecialis ſemper cura, attentio, ac obſervantia habita ſit, ut ex Genealogia Regum liquido conſtat,) occaſione nihilominus ter fauſtæ Coronationis Sereniſſimi Archi-Ducis *Joſephi*, Primogeniti Filii Leopoldi Imp. & Regis Hung. Anno 1687. in Comitiis Poſonienſibus, primum quidem quoad ſolos *Maſculos* Hæredes; Anno demum 1723. ſub *Carolo VI.* Imp. & Rege Hung. de quo nunc ſermonem facimus, in concurſu itidem generali Regnicolarum, Poſonii celebrato, etiam quoad ſucceſſo-

ſores *Fœminei ſexus*, modo, & ordine ibidem art. 2. expreſſatis, Auguſtiſſimæ *Domui Habspurgo-Auſtriacæ* ſemet plene, & in perpetuum ſubjecerit, ac devoverit.

Cæterum multa alia ſunt, eaque ſingularia, quæ durante glorioſiſſimo Imperio Caroli VI. Rom. Imperatoris, & Regis Hungariæ in orbe Europæo contigerunt; ex quibus tantum pauca, eaque notiora, aut magis ſolatioſa delibabimus. Nondum fines Regni Hungariæ attigerat Carolus VI. ex Hiſpanico bello, quod poſt fata Caroli II. Hiſpaniarum Regis adverſus Philippum V. Principem Andegavenſem Ludovici XIV. Regis Galliarum nepotem, pluribus annis feliciter geſſit pro corona Hiſpaniæ; jam Rebelles in Hungaria deſertis ſignis Franciſci Rákoczii, ad obedientiam legitimi ſui Regis, & amplectendam Regiam gratiam, ipſis clementiſſime oblatam, redire cæperunt; ac etiam plerique eorum effective redierunt, cooperantibus præcipue ad ſedandos motus; & pacem, ac tranquillitatem Regni reſtituendam Comite *Joanne Pálffy* ab Erdód Generali Campi Mareſchal-

ſchallo, Bano Croatiæ; expoſt Judice Curiæ ſub Carolo VI. & Palatino Regni ſub Maria Thereſia Regina Hungariæ ab una, parte vero ab altera Comite *Alexandro Károly* a partibus Rákóczianis, quibus ad tempus adhæſerat, ad fidelitatem Regis reverſo. Primum ſuum Decretum edidit *Carolus* Rex, & Imperator Poſonii in Diæta Anni 1715. in qua coronata eſt in Reginam Hungariæ *Eliſabetha* ejusdem Auguſtiſſima conſors; Comes vero *Nicolaus Pálffy* ab Erdőd ad dignitatem Palatinalem evectus. Initium bello Turcico datum eſt Anno 1716. ad requiſitionem Summi Pontificis, & Venetorum, quorum Urbes, & Inſulas Turca occupandas ſuſcepit; monitus Turca per Carolum Imperatorem, ut a cæptis deſiſteret; facem belli in Hungariam intulit; tam feroci, & jurato Chriſtianitatis hoſti obviam miſſus *Eugenius Princeps* a Sabaudia cum ſuprema poteſtate exercitus Cæſarei, protritis non ſemel hoſtibus hosce felices progreſſus fecit. Anno 1716. ad Petro-Varadinum 5. Aug. feliciter congreſſus cum Turca, *Temesvarinum*, quod

Præ-

Præſidium ille ab Anno 1552. adeoque 164. annis poſſederat, 12. Octobr. e manibus illius extorſit, & Hungarici Juris fecit. Anno 1717. 15. Aug. protritis iterum, & fere ad internecionem deletis Turcarum copiis, Belgradum cum parte Serviæ Ungariæ adjecit ; poſt tam nobiles victorias Pax tandem concluſa eſt, cum Turca ad 25. annos Paſſarovicii, Anno ſequenti. Floruit expoſt Pacis oliva fere per totam Europam uſque ad Annum 1734. Anno 1732. cæpit inclareſcere Miraculoſa Icon B. M. V. Saſchinii, ſeu Sasvarini trans Albos montes non procul Szakolcza; quam unus venator, & alter hortulanus, oculos levaſſe, imo articulata voce prolocutam fuiſſe jurejurando aſſeverabant. Anno 1734. exortum eſt bellum in Polonia propter ſucceſſionem in Corona Poloniæ; Cæſare, & Moſchovitis pro Friderico III. Saxoniæ Duce, & Electore ; Galliæ autem Rege, pro ſuo ſocero Stanislao Lecſinſzky ab An. 1709. Coronam Poloniæ prætendente, aut repetente pugnantibus. Tandem excluſus eſt Lecſinſzkius; Dux autem Saxoniæ, & Ele-

Elector, in throno ſtabilitus. An. 1735. in Ungaria Raſcianus Péro, & Sebeſtyén Calviniſta cum pluribus aliis complicibus ob conjurationis crimen, & excitatum in Regno tumultum Budæ digno ſupplicio affecti ſunt. Eodem Anno 1735. Regnum Neapolis, & Siciliæ, quod ab Anno 1700., aut plenius ab Anno 1718. Juris Auſtriaci fuerat, per Hiſpanos occupatum eſt, eique impoſitus Rex Carolus Hiſpano-Borbonicus, vulgo *Don Carlos* dictus, filius Philippi V., frater vero modo regnantis Ferdinandi VI. Hiſpaniarum Regis. Anno 1736. Lotharingia ceſſit Gallo, ubi interea *Stanislaus* Poloniæ Rex reſedit; Magnus porro Hetruriæ Ducatus datus eſt Franciſco Lotharingiæ Duci, moderno Rom. Imperatori. Anno 1737. 38. 39. bellandum fuit Carolo VI. cum Porta Ottomannica, propter fœdus cum *Anna* Czariſſa habitum, quæ Bello Turcico implicabatur; iisdem annis ingens multitudo locuſtarum Hungariam, & vicinas Provincias invaſit, & pervagata eſt, cauſatis non levibus damnis in ſegetibus. Joſephus Rákóczius excomuni-

Digitized by Google

nicatus eſt a Clemente XII. Papa Anno 1738. ob initum fœdus cum Turca in perniciem Regni Hungariæ, & Religionis Chriſtianæ. Interim peſtilentia non minus in Regno Hungariæ, quam in exercitu Cæſareo variis morbis graſſantibus, Pax cum Turca concludi debuit ad 27. annos, ea conditione, ut Belgradum radatur, & Portæ Ottomannicæ tradatur, prout & traditum eſt Anno 1740. Hoc tandem Anno Carolus VI. Roman. Imperator, & Rex Hungariæ, vita longiore digniſſimus Monarcha, ex hac mortalitate ad immortalis vitæ coronam translatus eſt 20. Octob. in quo ſtirps maſcula Domus Habſpurgicæ defecit; eodem Anno & Menſe obiit *Anna Ivanovna* Ruſſorum Imperatrix, a bellis cum Turca geſtis celebratiſſima. *Eheu quid homines ſumus! evaneſcimus veluti fumus!* ſola parte noſtra meliore, utpote anima, ſi digna cæleſtibus egerit, ſtatim ab obitu noſtro ad futuram vitam transferenda; ut Fides docet; ſpes firmat; charitas conſummat in Chriſto JEsu Domino noſtro.

Neſcit mors Leges, tollit cum paupere Reges.

Quadrageſimus octavus Rex Hung. MARIA THERESIA, Filia natu major Caroli VI. Imperatoris, & Regis Hungariæ, nupta Dux Lotharingiæ, & Barri, Magna Dux Hetruriæ; non multo poſt obitum Auguſtiſſimi Genitoris ſui, in omnibus Regnis & Provinciis Hæreditariis poſſeſſionem accepit, vi *Sanctionis Pragmaticæ*, quam Carolus VI. diu ante obitum ſuum per plerasque Exteras Potentias ſubſcribi, & ratificari curavit; Bavarus tamen, & Saxo feruntur non ſubſcripſiſſe; Illo vi cujusdam prætenſæ teſtamentariæ diſpoſitionis Ferdinandi I. hoc vi ſenioratus Uxoris ſuæ, utpote Joſephi Imperatoris Filiæ, hæreditatem omnium Regnorum ad Domum Auſtriacam ſpectantium adire, & occupare volente. Iſti proinde Gallicis copiis adjuti Auſtriam, & Bohemiam invaſerunt Anno 1741. Pragam, & Lincium obſidione cæperunt. His acceſſit tertius inimicus *Carolus Fridericus* Rex Boruſſiæ; qui Sileſiam totam celeriter occupavit; Moraviam exactionibus afflixit; Pragam ſecundo cæpit; donec tandem ope præſertim Hungarorum,

ac

ac reliquarum Gentium ad Coronam Hungariæ ſpectantium non modo glorioſe repulſi ſunt hoſtes; ſed & propriis ex ſedibus expulſi; ac tandem etiam pars Sileſiæ reſtituta eſt Domui Auſtriacæ in pace Dreſdenſi. Interea Maria Thereſia coronata eſt in Regem Hungariæ Anno 1741. 25. Junii; in Reginam Bohemiæ Anno 1743. 12. May. Ejus vero Auguſtiſſimus Conjux Franciſcus Stephanus Dux Lotharingiæ, & Magnus Dux Hetruriæ, electus, & coronatus eſt in Imperatorem Roman. Anno 1745. die 4ta Octobris; eodem Anno 25. Decembris pax concluſa eſt cum Boruſſo, eique pars inferior Sileſiæ permiſſa. Ab eo tempore floruit pacis oliva in tota fere Europa, uſque ad annum 1757.

Ab Anno 1752. uſque 1755. cæpta ſunt Viennæ, & per Auſtriam, ac Hungariam Studia in Scholis reformari, ac in meliorem ordinem redigi; alicubi etiam de novo inſtituta ſunt; prout factum eſt Agriæ in Hungaria, ubi modernus Epiſcopus Loci Excellentiſſimus, Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus *D. Comes Franciſcus*

ciſcus Barkóczy de Szala, ſuæ Majeſtatis Sacratiſſimæ actualis intimus Conſiliarius, &c. in hanc ſuam Epiſcopalem Civitatem Studia Theologica, & Philoſophica introduxit die 5ta Nov. S. Emerico ſacra Anno 1754. iisdemque tractandis Viros Eccleſiaſticos ſuæ Diæceſis præfecit, erecta in Capitulo Præbenda Theologali, quam ſemper unus ex Profeſſoribus in futurum obtineret. His præterea annis diſpenſata ſunt aliquot Feſta per Annum a Benedicto XIV. ſummo Pontifice, quibus miſeri Ruricolæ, ac alii opifices, *Abſolutis Divinis*, tute laborare poſſint, ſi velint. Anno 1755. die 1. Octobris Lysbona, Metropolis, & Regia Sedes Regni Luſitaniæ, tota fere collapſa eſt Terræ motu, qui ſe dein in plures alias Mundi Partes, & Provincias extendens, non leves terrores cauſavit etiam in Hungaria. Tandem Rex Boruſſiæ *Carolus Fridericus* Anno 1757. præter omnium exſpectationem, ex improviſo occupavit Saxoniam, expulſo exinde ejus legitimo Domino *Auguſto* Poloniæ Rege, & Electore; inde irrupit in Bohemiam: Pragam teterrima

ob-

Digitized by Google

obſidione cinxit, & multum labefactavit; habitis hinc inde pluribus conflictibus, tandem victus eſt ab Exercitu Reginæ Hungariæ ad Pragam, & ex Bohemia exire compulſus Anno eodem 1757mo. die 18. Octobris, ſupremo Belli Duce & Archi-Strategо Sereniſſimo Lotharingiæ Principe, Carolo Alexandro; ſummis item Generalibus: Comite Daun, & Comite Franciſco Nadaſdio, aliisque quam plurimis Cæſareo-Regii Exercitus Moderatoribus. Anno eodem 1757. die 5ta Januarii, illud contigit memorabile, quod Verſaliæ in Gallia prope Pariſios quidam Sicarius, Robertus *Damiàn*, natione gallus, modo regnantem Sereniſſimum Regem Galliarum, *Ludovicum XV.* tricuſpidato, eoque acutiſſimo cultro in Latere graviter læſerit; ex quo tamen vulnere ſanatus eſt; Sicarius autem captus, & acerbiſſima morte ſublatus.

Verum quia nondum Bellorum finis! nondum fuſum ſatis Chriſtiani ſanguinis! ideo orandus Deus; DEUS, inquam, Pacis, & Exercituum; Rex Regum; Dominus Dominantium; Zelator Juſtitiæ, &

ſui honoris; Protector in ſe ſperantium; Vindex malorum: & Præmiator bonorum; quatenus exaudiat preces noſtras, & miſereatur noſtri; imponat finem tot Bellis, tantæque profuſioni Sanguinis Chriſtianorum; ac tandem!

OMNES REGES, ET PRINCIPES TERRÆ REDINTEGRATA PACE SOLETVR! *

NE TOT FLAGELLIS PROLAPSA HVMANA FRAGILITAS DESPERET! *

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

APPENDIX
AD
COMPENDIOSAM
CHRONOLOGIAM HUNGARIÆ.
SIVE
QUINDUPLICES
CATHALOGI:

1mo: Palatinorum Regni Hungariæ, Locumt. & Pro-Palatinorum.

2do: Judicum Curiæ Regiæ.

3^tio: Banorum Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ.

4to: Primatum Regni Hungar. seu Archi-Epiſcopor. Strigon.

5to: deniqueEpiſcoporum Agrienſium.

SUPERIORUM PERMISSU

IMPRESSI

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

AGRIÆ,
Typis FRANC. ANT. ROYER, Epiſc. Typographi. Anno 1758.

Digitized by Google

OPERA & IMPENSIS
REVERENDISSIMI
AC
CLARISSIMI
DOMINI

MICHAELIS
AMBROSOVSZKY,

Canonici Agrienſis; Abbatis B. M. V. de Egreſs; Præpoſiti S. Petri; Archi-Diaconi Szabolcſenſis; SS. Theologiæ Doctoris &c. &c.

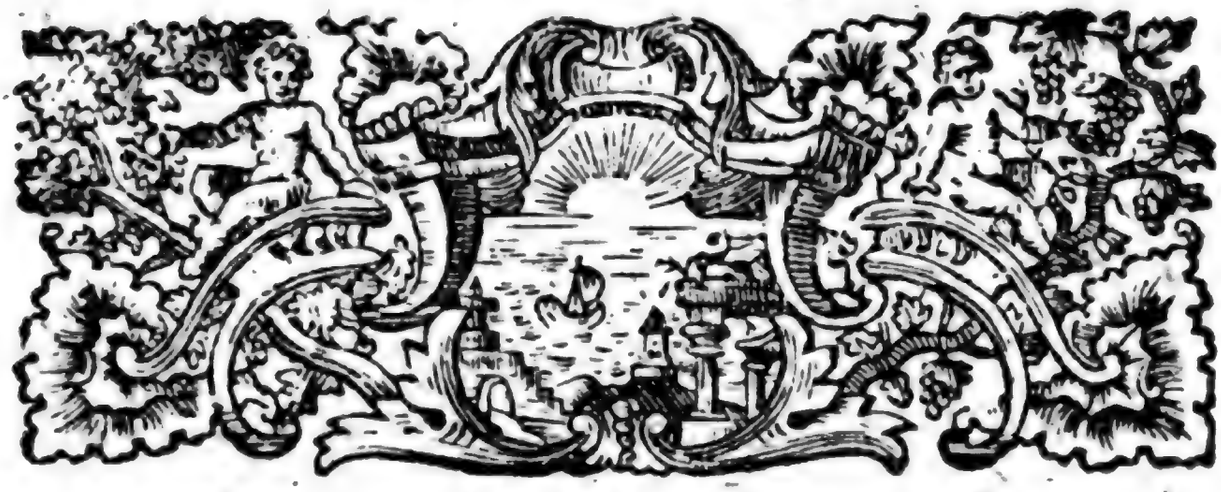

CATHALOGUS PALATINORUM, PRO-PALATINORUM, ET LOCUMTENENTUM REGNI HUNGARIÆ.

CEBA Palatinus ſub S. Stephano Protho-Rege Hung. ab A. 1001. *ABA*, vel *OBO*, Palatin. ab An. 1034. ſub S. Stephano, & Petro Regibus; dein Rex Hungariæ poſt Petrum; habuit in uxorem, *Saroltham* S. Stephani Regis ſororem, filiam Geyzæ Ducis.

Digitized by Google

ZÁCHE, Pal. A. 1055. obiit A. 1056. ſub Andrea I.

RÁDO, Pal. ſub eodem Rege ab An. 1056.

ACHA, Pal. ſub Salomone an. 1064.

VIDUS, Pal. ſub eodem Rege ab an. 1072. uſque ad an. 1074.

JULA I. Pal. ſub Geyza I. S. Ladislao, & Colomanno, ab an. 1075.

JOANNES I. UROS, Pal. ſub Colomanno, & Stephano II. ab an. 1100.

LAMBERTUS, Pal. ſub Stephan. II. & Bela II. an. 1125 uſque ad 1032.

FAUSAL, Pal. ſub Bela II. cæco, & Geyza II. ab an. 1137.

GERZEON, Pal. ſub Geyza II. anno 1148. uſque ad an. 1155.

BELUS, Pal. ſub Geyza II. & Steph. II. an. 1156.

OMPUD, Pal. ſub Steph. III. anno 1165. iterum 1172.

THOMAS I. Pal. ſub Steph. III. an. 1166. iterum 1186.

DIONISIUS I. Pal. ſub Bela III. an. 1184.

MOGH,

MOCH, Comes Bacſiens. Pal. ſub Bela III. an. 1188.

DOMINICUS I. Comes Borſodienſis Pal. ſub Bela III. an. 1192.

FARKAS, Pal. ſub Emerico 1196. ad 1197.

ESAU, Comes Bacſienſis, Pal. ſub Emerico 1197.

MIKE I. Pal. ſub Emerico, Ladislao II. & Andrea II. an. 1201. uſque ad 1205.

CHEPANUS de Hedervára, Pal. ſub Andrea II. ab an. 1206.

POTH de Hedervára, Comes Moſon. ſub Andrea II. ab an. 1209.

BANK, Comes Kőjönienſis, Pal. ſub Andrea II. an. 1212. iſte dicitur Reginam Gertrudem occidiſſe, eo quod uxorem ſuam in adulterium pellexerit, & ab Andrea Rege abſolutum fuiſſe a crimine.

JULA II. Comes Bodrogienſis, Pal. ſub eodem Rege. 1215. ad 1218.

NICOLAUS I. Giletus Dux Sirmii, & Comes Sopronienſis Pal. ſub eodem Rege. 1219.

JULA MAGNUS de Borcz, Comes Scepuſienſis Pal. ſub eodem Rege an. 1224.

iterum 1226. Ex his, & aliis patet, quod his primis ſæculis officium Palatini nondum fuerit perpetuum.

PHILIPPUS, Comes de Szepes Ujvár. Pal. ſub eodem Rege. 1225.

NICOLAUS II. *de Borthz*, Comes Sopronienſis, Pal. ſub eodem Andrea. II.

MOYS, vel *MOYSES*, Pal. ſub eodem 1230.

DYONISIUS II. *Vialka de Hedervára*, Pal. ſub eodem Andrea an. 1232.

VILERMUS DRUGETH de Homoña, Pal. ſub Bela IV. 1235. ad 1239.

LADISLAUS I. Comes Simegienſis, Pal. ſub Bela IV. 1240.

ARNOLDUS, Pal. ſub eodem Rege. 1242.

STEPHANUS I. Pal. ſub eodem an. 1243

DYONISIUS III. *de Vialka*, Pal. ſub eodem 1244. iterum 1252.

MIKE II. Comes Bihar. Pal. ſub Bela IV. an. 1246. ad 1247.

STEPHANUS II. *de Csák*, Pal. ſub eodem Rege. 1247.

DE-

Digitized by Google

DEMETRIUS de Csák, Pal. ſub eodem Rege. 1248.

ROLANDUS, Comes Poſ. Pal. ſub eodem Rege. an. 1251. item 54. & 55.

HENRICUS I. Pal. ſub eodem 1253.

THOMAS II. Pal. ſub eodem 1260.

HENRICUS II. Pal. ſub eodem Bela IV. an. 1263.

LAURENTIUS I. *Poth de Hedervára*, Comes Simeghienſis, & Sopronienſ. Pal. ſub eodem Bela IV. an. 1267.

MOYS, *ſeu MOYSES* II. Pal. R. H. primus ſcribitur fuiſſe Judex Cumanorum ſub Bela IV. cujus filiam Sabinam in uxorem habuit, & ſub Stephano V. an. 1270.

ROLANDUS, Banus Machov. Pal. H. & Jud. Cumanor. ſub Lad. IV. 1272.

COMES DYONISIUS IV. *de Oklics*, Pal. & Jud. Cum. ſub Ladisl. IV. 1274.

NICOLAUS III. Comes Sopron. Pal. H. & Judex Cumanor. ſub Ladisl. IV. an. 1275. ad 78.

MATHÆUS I. Comes Simeg. & Sopron. Pal. & Jud. Cuman. ſub Ladis. IV. 1278.

PINTHA, Pal. R. H. & Jûd. Cum. ſub Ladisl. IV. an. 1281.

NICOLAUS IV. Pal. Hung. & Jud. Cum. ſub Ladis. IV. an. 1284.

NICOLAUS V. Pal. Hung. Com. Simeg. Poſ. Tholn. & Albenſis, Jud. Cum. ſub Andrea III. 1293.

JOANNES II., Pal. ſub eodem an. circiter 1298. ad 99.

OPOR. Pal. ſub eodem Andr. 1300.

MATHÆUS II. *de Trenchin*. Pal. ſub Vencesl. circa 1302.

AMADÆUS de Haba. Pal. ſub Car. I. circa 1308.

COPOSCHUS, Pal. R. H. ſub Ottone circa 1308.

DOMINICUS II. *Magnus de Haſznos* Pal. ſub Car. I. 1313. ad 1321.

PHILIPPUS DRUGETH de Homonna, Comes Scepuſien. & de Aba-Ujvár. Pal. & Judex Cum. ſub Carolo I. 1322. ad 1330.

JOANNES III. *DRUGETH*, *de Homonna*, Pal. Ungariæ & Judex Cum. ſub Carolo I. an. 1330. ad 1333.

GUILIELMUS ſive *VILHELMUS DRU-*

Digitized by Google

DRUGETH, de Homonna, Pal. Regni Hung. & Judex Cum. ſub Carolo I. & Ludov. I. an. 1334.

NICOLAUS VI. *GYLETUS*, Pal. Hung. & Judex Cum. ſub Ludov. I. an. 1343.

NICOLAUS VII. *KONTH, de Hedervára*, Pal. & Jud. Cum. ſub Ludov. I. an. 1352. ad 1367.

LADISLAUS II. Dux Opuliæ, & Velunenſis Pal. Hung. & Jud. Cum. ſub Ludovico I. an. 1368. ad 1373.

EMERICUS I. Pal. & Jud. Cum. ſub Ludov. I. 1373.

NICOLAUS VIII *de Gara*, Pal. & Jud. Cum. ſub Ludov. I. & Maria an. 1375. ad 1387.

NICOLAUS IX C. *de Széch*, Pal. & Jud. Cum. ſub Maria & Sigismundo an. 1387.

STEPHANUS III. Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo an. 1389. ad 1391.

LEUSTACHIUS de Ilsva, Comes Albenſis Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo an. 1392. ad 1397.

DETRICUS BUBEK, de Pelsócz, Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo an. 1397.

Digitized by Google

NICOLAUS X. *MARCZALTHEG*, Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo an. 1400.

NICOLAUS XI. *de Gára*, Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo 1403. ad 1433. Nicolai 8vi Pal. Filius.

MATHÆUS de Palócs, Pal. & Jud. Cum. ſub Sigismundo 1434. ad 1437.

LAURENTIUS II. *de Hedervára*, Pal. & Jud. Cum. ſub Regibus Sigismundo, Alberto, Uladislao Polono & Joanne Hunniade Guberna. 1437.

LADISLAUS III. *de Gára*, Pal. ſub Joan. Hunniade Guber. & Ladislao Poſthumo circa 1449. ad 1460.

MICHAEL I. *ORSZÁGH de Guth*, Pal. & Jud. Cum. ſub Mathia Corvino an. 1460. ad 1481. vacavit dein hoc officium 5. annis.

URBANUS DÓCZI de Nagy Luche, Epiſ. Agrien. Locumten. Regius ſub Mathia Corvino. & Ulad. II. circa an. 1481. iterum an. 1487. ad 1492.

EMERICUS II. *de Zápolya*, Com. Scep. Pal. Hung. & Jud. Cum. ſub Mathia Corvino an. 1485. ad 1487. vacavit dein

Pa-

Digitized by Google

Palatinatus iterum 5. annis. Locumtenens fuit Urbanus Dóczi. ut ſupra.

STEPHANUS IV. *de Zápolya*, Perp. Com. Scep. Pal. R. Hung. & Judex Cum. ſub Uladis. II. a. 1492. ad 1499.

PETRUS GEREB de Vingarth, Pal. & Jud. Cum. ſub Uladis. 1500. ad 1504.

EMERICUS III. *PERÉNIUS*, Com. Perpetuus Aba-Ujvarien. Pal. R. H. & Judex Cum. ſub Uladis. ab an. 1504. ad 1517.

STEPHANUS V. *BÁTHORI*, Pal. & Jud. Cum. ſub Ludov. II. an. 1517. & ſub Ferdinando I. an. 1526. ad 1535. vacavit dein Palatinatus 19. annis.

MICHAEL KESERÚ, Pal. Reg. Hung. ſub Joanne de Zapolya an. 1526.

JOANNES IV. *BÁNFFY de Alſólindva*, Comes de Vérôcze. Pal. R. H. ſub Joanne de Zapolya, 1530. ad 1533. Poſt hunc Ludovicus Grittus denominatus eſt a Joanne Rege in Gubernatorem Ungariæ; quem tamen Valachi ſequenti anno una cum duobus Filiis Antonio & Andrea occiderunt.

ALE-

ALEXIUS TURZO de Betlehemfalva, Locumt. Reg. ſub Ferdinando I. ab an. 1535. ad 1543. & Judex Cumanorum.

FRANCISCUS de Réva, Pro-Palat. ſub Ferdinando I. ab an. 1543. ad 1553.

PAULUS de Várda, Archi-Epiſ. Strig. Locum. Reg. ſub Ferdinando I. ab an. 1543. ad 1549.

FRANCISCUS UJLAKJ, Epiſ. Agri. Locum. Reg. ſub Ferdinando I. an. 1549.

THOMAS III. *NÁDASDI*, Pal. & Jud. Cum. ſub Ferd. I. an. 1554. ad 1562. Vacavit dein Palatinatus annis 46. uſque ad annum 1608vum.

NICOLAUS OLAHUS, Archi-Epiſ. Strig. Logum. Reg. ſub Ferdi. I. & Maximiliano II. ab an. 1562. ad 1568.

MICHAEL de Mére, ſive *Mérej*, Pro-Pal. ſub Ferdin. I. & Maximil. II. an. 1563. ad 1572.

PAULUS BORNEMISZA, Epiſcopus Tranſyl. Locumtenens Reg. ſub Maximil. II. an. 1568. Epiſcopatus item Nittrienſis Adminiſtrator.

ANTONIUS VERANTIUS, Archi-Epiſcopus Strig. Loc. Reg. ſub Maximil.

II.

Digitized by Google

II. & Rudolpho II. ab an. 1572. ad 1573.

EMERICUS CZOBOR de Czobor Szent Mihály, Pro-Pal. ſub Maximiliano II. & Rudolpho II. an. 1572. ad 1582.

STEPHANUS RADETIUS, Epiſc. Agri. Locum. Reg. ſub Maximiliano II. & Rudolpho II. an. 1573. ad 1586.

NICOLAUS ISTVÁNFFIUS, Pro-Pal. ſub Rudolpho II. an. 1582. ad 1608.

GEORGIUS DRASKOVICS, S. R. E. Card. Archi-Epiſcopus Colocenſ. Locum. Reg. ſub Rudolpho II. an. 1586. ad 1587.

STEPHANUS FEJÉRKÓVI, Epiſc. Nittr. Dein poſt 23. annos Vacantiæ, Archi-Epiſcopus Strigonienſis, & Locum. Reg. ſub Rudolpho II. ab an. 1588. ad 1596.

JOANNES KUTASSI, Archi-Epiſc. Strigonienſ. Locum. Reg. ſub Rudolpho II. an. 1597. ad 1601.

MARTINUS PETHÓ, de Hetes, Archi-Epiſc. Coloc. Locum. Reg. ſub Rudolpho II. ab an. 1602. ad 1605.

FRANCISCUS FORGACS, S. R. E. Car.

Car. Archi-Epiſc. Strig. Locum. Reg. ſub Rudolpho II. ab an. 1607. ad 1608.

STEPHANUS C. ILLYÉSHÁZI, de Illésháza, Pal. Hung. & Jud. Cum. ſub Mathia II. ab an. 1608. ad 1609. Lutheranus.

GEORGIUS TURZÓ, de Betlemfalva, Pal. & Jud. C. ſub Mathia II. ab an. 1609. ad 1616. itidem Lutheranus.

C. SIGISMUNDUS FORGÁCS, de Gymes, Pal. & Jud. C. ſub Ferdinando II. ab an. 1618. ad 1621. convertita ad Fidem Catholicam ex Lutheraniſmo.

STANISLAUS TURZÓ de Betlemfalva, Pal. & Jud. Cum. ſub Ferdinando II. ab an. 1622. ad 1625. Lutheranus.

NICOLAUS XII. C. ESTERHÁZY de Galantha, Aurei Velleris Eques. Pal. & Jud. C. ſub Ferdinando II. & III. ab an. 1625. ad 1645. inæſtimabile fulcrum Fidei Catholicæ in Hungaria. Prima ejus Uxor fuit *Urſula Dersffia*, relicta Vidua Franciſci Magócſi, Generalis Caſſovienſis; altera *Chriſtina Nyáry*; ex qua natus eſt *Paulus*, qui expoſt pariter factus eſt Palatinus Regni, & S. R. I. Princeps.

JO-

Digitized by Google

JOANNES V. C. DRASKOVICS, de Trakoſztyán, ex Bano Croatiæ Pal. & Jud. Cum. ſub Ferdinando III. ab an. 1646. ad 1648. Zelo defendendæ Fidei Catholicæ inſignis.

PAULUS I. C. PÁLFFY ab ERDÖD, Aurei Velleris Eques. Pal. R. H. Jud. Cum. ſub Ferdinando III. ab an. 1649. ad 1654. Filius Nicolai Pálffi. Paulus hic arcem Poſonienſem qua Cameræ Præſes ex fundamentis eduxit. an. 1600.

FRANCISCUS C. VESSELÉNYI, de Hadad, & in Murány; Aurei Velleris Eques. Pal. & Jud. C. ſub Ferdinando III. & Leopoldo Magno an. 1655. ad 1667. ab obitu ejus vacavit Palat. annis 14. *Maria Szécſi*,, ejus Vidua in carcere Viennæ defuncta eſt.

GEORGIUS SZELEPCSÉNI A. E. Strig. Locumt. Reg. ab an. 1667.

CASPAR AMBRINGENIUS, Teutonicorum Equitum Magiſter, factus eſt Gubernator Hungariæ an. 1672. quod tamen officium, utpote Hungaris inviſum, & inſolitum an. 1681. iterum depoſuit, & ſe in Franconiam recepit.

PAU-

Digitized by Google

PAULUS II. ESZTERHÁZI, de Galantha, S. R. I. Princeps; Aurei Velleris Eques Pal. & Jud. Cum. ſub Leopoldo I. Joſepho I. & Carolo VI. ab an. 1681. ad 1712. Filius *Nicolai* Palatini.

NICOLAUS XIII. C. PÁLFFI, ab Erdód, Aurei Velleris Eques Pal. Ung. ſub Carolo VI. ab an. 1714. ad 1732. Filius Nicolai III.; Nepos Stephani, Coronæ Cuſtodum; Pronepos Nicolai I. qui Jaurinum a Turca recepit, & in art. 48. 1599. a toto Regno laudatus, recomendatuſque eſt ſingulariter Rudo. II. Imperatori.

SEREN. DUX LOTH. FRANCISCUS; nunc *Auguſtiſſimus Rom. Imp.* Locumt. Reg. ſub Carolo VI. ab an. 1732.

JOANNES VI. C. PÁLFFI ab Erdód, Aurei Velleris Eques, Pal. Hung. & Jud. Cum. ſub Maria Thereſia, ab an. 1741. ad 1751. Germanus Frater Nicolai Palatini.

LUDOVICUS C. de BATTHYÁN, perpetuus in *Németh-Ujvár*, Aurei Velleris Eques, antea Cancellarius Aulæ, factus eſt Pal. Reg. Hung. & Jud. Cum. ſub Maria Thereſia Imperatrice, & Regina Hungariæ an. 1751. vivit, & vivat.

Labor, aC aMor CoronarI DIgnI ſVnt. *

CATHALOGUS
JUDICUM CURIÆ REGNI HUNGARIÆ.

KUPAN I. Judex Curiæ ſub Andrea I. ab an. 1055. ante hunc, an? & qui fuerint Curiæ Judices, ſub S. Stephano, Petro item, & Aba Regibus? nondum innotuit.

LACUNA, ab an. Chriſti 1057. uſque 1108. ſub eodem Andrea, & S. Ladislao.

APPA ſub Colomanno ab an. Chriſti 1108.

OTMARUS, ſub eodem Colomanno ab an. 1114.

GEORGIUS, ſub Bela II. cæco ab an. 1137.

GEREON, ſub Geyza II. ab an. Chriſti 1148.

HEDRICUS, ſub Geyza II. & Stephano III. ab an. 1156.

CADITIUS, ſub Stephano III. ab an. Chriſti 1166.

MÓK, *vel MÓKUS*, ſub eodem Rege ab an. Chriſti 1166.

LAURENTIUS, ſub Ladislao II. an. Chriſti 1172.

CHARENA, ſub Bela III. an. Chriſti 1185.

DOMINICUS, ſub Emerico an. Chriſti 1193. &c.

PETRUS TUROT, ſub Emerico, Ladislao III. & Andrea II. ab an. 1198.

OCHUZ, ſub Andrea II. an. Chriſti 1215.

JULA, *vel GYULA*, ſub eodem Andrea II. an. 1219.

JANKÓ, ſub eodem Rege an. Chriſti 1221.

LADISLAUS, ſub eodem Andrea II. an. Chriſti 1224.

DEMETRIUS, ſub eodem Andrea II. Rege, & Bela IV. an. Chriſti 1239.

ROLANDUS, ſub Bela IV. Rege an. Chriſti 1246.

PAU-

Digitized by Google

PAULUS, ſub eodem Rege an. Chriſti 1251.

HENRICUS, ſub eodem Rege an. Chriſti 1254.

DEMETRIUS, ſub eodem Rege an. Chriſti 1264.

NICOLAUS de GUECHVE, Vajvoda de Bánya ſub Bela IV. & Stephano V. an. Chriſti 1272.

NICOLAUS COMES de GÓCHKÓ, & Simegienſis. an. Chriſti 1273. & 1275. ſub iisdem Regibus.

ALEXANDER, ſub Stephano V. ab an. 1275.

LADISLAUS, ſub Ladislao IV. Rege an. Chriſti 1278.

MAURITIUS. ſub eodem Rege.

ALEXANDER, ſub eodem Rege an. Chriſti 1285.

LAMBERTUS, ſub Carolo Roberto Rege anno Chriſti 1324.

PAULUS, ſub eodem Rege an. Chriſti 1327. & 1329.

DESÓ, ſub Eliſabetha Regina, an. Chriſti 1330.

THOMAS de MONOSZLÓ, ſub Ludovico I. ad an. Chriſti 1351.

NICOLAUS DRUGETH de Homonna, ſub eodem an. Chriſti 1355.

NICOLAUS de SZÉCH, ſub eodem Rege an. Chriſti 1358.

NICOLAUS UGRINI, ſub eodem Rege an. Chriſti 1359.

NICOLAUS de Hedervára, Albenſis, & Tholnenſis Comes ſub eodem Rege an. Chriſti 1364.

STEPHANUS BUBEK, ſub eodem Rege an. Chriſti 1368.

JACOBUS de SZEPES, ſub eodem Rege an. Chriſti 1370.

PETRUS ZUDÁR, ſub eodem, & Maria Regina an. Chriſti 1384.

EMERICUS BUBEK, ſub Maria, & Sigis. Rege an. Chriſti 1389.

JOANNES ZÁPOLYA, ſub Sigis. Rege an. Chriſti 1396.

JOANNES de PÁSZTHÓ, ſub eodem Rege an. Chriſti 1397.

FRANKÓ, ſub eodem Rege an. Chriſti 1409.

SI-

Digitized by Google

SIMON de ROZGON, ſub eodem Rege an. Chriſti 1416.

PETRUS de PERÉN, ſub eodem Rege an. Chriſti 1423.

STEPHANUS COMPOLT de Nána, ſub eodem R. an. Chriſti 1424.

MATHÆUS de PÁLÓCZ, ſub eodem Rege an. Chriſti 1429.

CHRISTOPHORUS ORSZÁGH de Guth, ſub eodem Rege, Obiit an. 1430. ætatis ſuæ 32. ſepultus in oppido Cſeithe.

STEPHANUS de Báthor, ſub Regibus Sigis. Alberto, Ladislao Poſthumo, Uladislao ad Varnam cæſo ab an. 1434.

MICHAEL ORSZÁGH de Guth, uſque ad an. 1444.

LADISLAUS PÁLÓCZ, ſub Ladislao, & Mathia Regibus an. Chriſti 1454.

STEPHANUS BATHORIUS, ſub Mathia Rege ab an. Chriſti 1479.

PETRUS GEREB de Wingardt, ſub Uladislao II. an. Chriſti 1493. uſque 1499.

PETRUS Comes de S. Georgio, & Bazin Vajvoda Tranſylvaniæ, ſub Uladislao II., & Ludovico II. Regibus an. 1504. uſque ad an. 1516.

LAURENTIUS Dux de Wylak, Dux Syrmii, Vajvoda Tranſylvaniæ, & Comes Themeſienſis, ſub Uladislao, & Ludovico II. Regibus anno Chriſti 1516. uſque ad an. 1522.

JOANNES DRAGFFI de Beolthek, Vajvoda Tranſyl. & Comes Themeſienſis, ſub Ludovico II. Rege, ab an. Chriſti 1522. cecidit in Pugna ad Mohács an. 1526.

GEORGIUS PÓSTÉNI, Comes de Martonuſs, ſub Joanne Zapolio.

ALEXIUS TURZÓ, de Bethlehemfalva, ſub Ferdinando I. Cæſare, & Hungariæ Rege an. Chriſti 1527. uſque ad an. 1535. & 1543.

THOMAS COMES de NÁDASD; ſub Ferdinando I. an. Chriſti 1543. Dein Regni Hungariæ Palatinus.

ANDREAS BÁTHORI, Comes Simeghienſis, Szatmarienſis, & de Szabolch. Vajvoda Tranſylvaniæ ſub Ferdinando I., & Maximiliano II. an. Chriſti 1553.

NICOLAUS BÁTHORI, Comes Simeghienſis, Szathmarienſis, & de Szabolcz,

bolcz, ſub Rudolpho II. Rege, & Imperatore an. Chriſti 1580.

STEPHANUS BÁTHORI, ſub Rudolpho Rege, & Imperatore an. Chriſti 1587. uſque ad an. 1605. ultimus ex Familia Báthorea; factus Calviniſta; adhæſitque Stephano Bocskaio rebelli.

SIGISMUNDUS FORGÁCS de Gymes, Comes Neogradienſis, Saroſienſis, & Szabolczenſis, ſub Rudolpho, & Mathia II. ab an. Chriſti 1607.

GEORGIUS DRUGETH de Homonna, obiit an. 1620. 21. Junii ſub Ferdinando II. ætatis ſuæ 37. ut apparet ex Epitaphio Tyrnaviæ eidem poſito.

NICOLAUS ESZTERHÁZY de Galantha, ſub Ferdinando II. ab an. Chriſti 1622. uſque ad an. 1625. dein R. H. Pal.

MELCHIOR ALAGHY, Perpetuus de Beckin, electus Sopronii an. 1625. 27. Nov. e Magiſtro Tavernicorum Regalium.

PAULUS RÁKÓCZY de Felsó Vadász, ſub Ferdinando II. uſque ad an. 1635. Judex Curiæ; Bethlehemii adverſarius.

JO-

JOANNES DRUGETH de Homonna, electus Viennæ an. 1636. 29. Apr.

C. PAULUS PÁLFFI ab Erdód, electus Lincii die 6. Feb. an. 1646 dein 1649. Palatinus & Aurei Velleris Eques; Filius *Nicolai*, Immortalis illius Herois, qui an. 1599. toti Familiæ Pálffianæ Comitis Poſon. titulum, & multorum Bonorum Poſſeſſorium obtinuit a Rudolpho II. Imperatore ob ſua ingentia merita; obiit Paulus an. 1654.

C. LADISLAUS CSÁKY, Perpetuus Comes Scepuſienſis, electus Viennæ 23. Octobr. 1649. obiit Poſonii 1655. Avus Eminen. Cardin. *Emerici Csáky* Archi-Epiſcopi Colocenſis & Epiſcopi Varadienſis, qui obiit 1732. 28. Auguſti, olim Canon. Agrienſis, & Parochus Caſſovienſis.

C. FRANCISCUS de NÁDASD. Perpetuus Terræ Fogaras, electus an. 1655. 17. Junii, dictus Cræſus Hungariæ.

C. ADAMUS FORGÁCS, electus 18. Octobr. 1670. obiit an. 1681. ætatis ſuæ 80. Filius Sigiſmundi Forgács, olim pariter Judicis Curiæ Regiæ.

C.

Digitized by Google

C. *NICOLAUS DRASKOVICS*, electus 1681. 27. Decembr. Religionis Catholicæ in Croatia Defenſor, & Promotor eximius. Obiit an. 1687. functus eſt munere Commiſſarii Regii in negotio Religionis.

C. *STEPHANUS CSÁKY*, electus in Judicem Curiæ an. 1687. in Comitiis Poſon. dictus *Cicero Ungaricus* Genitor Eminentiſ. Card. Cſáky, & Archi-Epiſcopi Colocenſis, de quo ſupra mentionem fecimus.

C. *ADAMUS BATTYÁNY*, an. 1700. 13. Martii ex Bano Croatiæ, factus eſt Judex Curiæ; Heros ſui temporis inæſtimabilis; Ottomannicæ perfidiæ vindex acerrimus.

C. *GEORGIUS ERDÓDI*, *de Monyorokerék*, Frater Germanus Chriſtophori eotum Cameræ Præſidis; natus an. 1646. ex Gabriële Erdődy, et Juditha Comitiſſa Amade, Templi, & Cænobii in S. Catharina Fundatoribus; ex Tavernicorum Regalium Magiſtro, factus eſt Judex Curiæ ſub Joſepho I. Imperatore, & Rege Hungariæ. Duas habuit ſucceſſive

Digitized by Google

Conjuges; unam Eliſabetham Rákóczy, Comitis Adami Erdôdi Viduam, Dianæ Cultricem. Alteram Comitis Adami Zichy Viduam Thereſiam e Comitibus Jakuſics. Obiit vir hic magni Conſilii, & Legum Patriarum peritiſſimus. an. 1712. ſine Liberis in Arce Szomolyán, ſepultus ad S. Catharinam. Frater ejusdem Chriſtophorus reliquit poſt ſe 5. Liberos ex Conſorte ſua Pálffia duorum Pro-Regum Nicolai, & Joannis Pálffi Germana Sorore Suſceptos; *Ladislaum Adamum* expoſt Epiſcopum Nittrienſem & Cancellarium Regni; *Georgium*, *Leopoldum* modernum Judicem Curiæ; *Gabrielem*, *Antonium* defunctum Epiſcopum Agrienſem; *Emericum*, Militari, non minus, ac Caſtimoniæ Laude Coñendatiſſimum; & *Joſephum* præmaturo fato abreptum an. 1723. relicta Vidua Thereſia Berényi, & duabus Filiabus ex eadem genitis.

C. NICOLAUS PÁLFFY ab Erdód, ab an. 1713. Judex Curiæ Regiæ, dein an. 1714. Palatinus Regni ſub Carolo VI. & Aurei Velleris Eques. Obiit Malaczkæ an. 1732.

C.

Digitized by Goo

C. STEPHANUS KOHÁRI, Judex Curiæ ab an. 1714. Immortale fidelitatis, ſpeculum, & exemplar, quem Tökóliani pluribus annis Captivum tenentes, a fide tamen ſuo Legitimo Regi Jurata avellere non potuerunt. In res ſacras, & Eccleſiaſticum Ordinem fuit adeo liberalis, & munificus, ut antiquorum Ungarorum pietatem, & munificentiam in Religionis Catholicæ incrementum adæquaſſe videatur. Obiit vir hic æterna memoria digniſſimus in arce ſua Cſábrák an. 1731. ſucceſſit eidem.

C. JOANNES PÁLFFY, ex Bano Croatiæ Judex Curiæ an. 1732. Germanus Frater Nicolai Palatini, eodem an. defuncti; factus & ipſe Palatinus Regni an. 1741. ſub Maria Thereſia Regina Ungariæ, Filia, & Hærede Caroli VI. Imperatoris & Reg. Hungariæ. Obiit an. 1751.

C. JOSEPHUS ESZTERHÁZY, factus Judex Curiæ an. 1741. ex Bano Croatiæ. Obiit an. 1748. 10. Maji ætatis 66.

C. GEORGIUS ERDÓDI, de Monyorókerék, ex Cameræ Præſide, & Coronæ Cu-

Cuſtode factus Judex Curiæ an. 1748. 15. Maji. Aurei Velleris Eques. Cottus Barſienſis Supremus, Varasdienſis item Perpetuus Comes; ſago & toga meritiſſimus; utpote, qui totam vitam ſuam, uſque ad ſenilem ætatem in graviſſimis, iisque utiliſſimis Regis, & Regni ſervitiis conſumit. Ex Thereſia Eſzterházy Principis Pauli Eſzterházy condam Palatini Filia tres habet ſuperſtites Hæredes Maſculos: *Antonium* Generalem & I. Cottus Arvenſis ſupremum Comitem; *Joannem Nepomucenum*, Exc. Conſilii Regii Locumt. nec non Cameræ Hungarico-Aulicæ Conſiliarium; denique *Chriſtophorum* ſuæ Majeſtatis Sacratiſſimæ Camerarium;

PATRIÆ, AC FAMILIÆ SVÆ DECORA.*
VIVAT ERGO GEORGIVS ERDÖDI, AUREI VELLERIS
EQVES; CVRIÆ REGIÆ IVDEX! *

Id eſt:

LEGALIS SAPIENTIÆ CVLTOR, ET MODERATOR. *
ATQVE AD NESTOREOS, SI DIIS PLACET, ANNOS ASCENDAT!*

CA-

CATHALOGUS
BANORUM CROATIÆ, DALMATIÆ, ET SCLAVONIÆ;
SEU
Series Banorum ſub Regibus Croatiæ.

BILITUS, Banus Croatiæ an. 870. ſub Radoslao Rege.

SUDOMIR, Dalm. & Croatiæ Banus an. 912. ſub Goſtumil Rege Croatiæ an. 900.

PRIBINA, Banus Croatiæ ſub Creſimiro I. R. Boſniæ, Dalmatiæ & Croatiæ an. 965.

SVETOSLAUS, & *Goislaus*, Bani an. 1000. ſub Creſimiro II. Rege Dalmatiæ, & Croatiæ.

STEPHANUS, Ban. & Jadræ Gubernator pro Imper. Græcis an. 1018.

PAULUS, Croatiæ Banus an. 1076. ſub

ſub Zvonimir Demetrio Rege Dalm. Croat.

NB. *THOMAS*, Archi-Diaconus Spalatenſis narrat *Jure Belli*; Rátkaius vero *Jure hæreditatis* per *Lépam* S. Ladislai Sororem *Zvonimiro* nuptam, Regnum Croatiæ, & Dalmatiæ fuiſſe coronæ Hungariæ adjectum per S. Ladislaum.

Series Banorum ſub Regibus Hungariæ.

PETRUS, B. Dalm. a. 1096. ſub Colomanno Rege.

ANONYMUS, B. a. 1116. ſub Stephano II. Rege.

BELA, B. Dalm. a. 1142. & antea; ſub Geyza II. Rege.

ANDREAS, B. Dalmatiæ a. 1198. ſub Emerico Rege.

PETRUS BENKO, B. Sclavoniæ a. 1217. ſub Andrea II. Rege.

BÁNFIUS BAZADUS, Ban. Croatiæ ante annum 1233.

EMERICUS BEBEK, Dalmatiæ & Croatiæ Banus ſub Bela IV. Rege a. 1236.

AL-

ALBERTINUS, Dux Sclavoniæ a. 1240. ſub eodem Rege; *Dionyſius de Vialka* ex Familia de Hedervára, Banus, & Dux Sclavoniæ a. 1241.

MINOSCLAVUS, Banus Boſniæ ſub Bela IV.

STEPHANUS, Banus Sclavoniæ an. 1245. ſub eodem Rege.

COMES BUTTEKO, Maritimus Banus an. 1259. ſub eodem.

JUACHINUS, ex genere *Subich* Sclavoniæ Ban. 1271. ſub Stephano V. R. & Ladislao IV. an. 1278.

PAULUS SUBICH, Comes Spal. Banus Maritimus; *Horváth* Dalm. & Dominus Boſnæ; *Nicolaus* vero ejus Frater Dalm. & reliquæ CroatiæBani a. 1275. ſub Steph. V. Rege.

MLUDINUS, Banus Croatiæ an. 1312. ſub Carolo I. R.

NICOLAUS, Banus Sclavoniæ a. 1323. ſub eodem.

MICHAEL BARO DE MICKÁCZ, Sclav. Banus a. 1326.

NICOLAUS de SZECH, Sclav. totius Banus ſub Ludovico I. Rege a. 1342.

MA-

MATHÆUS MAROTIA, Sclav. Banus an. 1350.

STEPHANUS, Banus totius Sclav. & Croatiæ an. 1351.

JOANNES ZUUS, Croat. & Dalm. Banus an. 1357.

PETRUS, Croat. & Dalm. Banus an. 1361.

COMES ANZ, Sclavoniæ Banus a. 1363.

ANONYMUS, Banus Maritimus Croat. an. 1364.

CAROLUS DYRRACHIUS, Dalm. & Croat. Ban. an. 1369.

HENRICUS ſeu EMERICUS BUBEK, Dalm. & Croatiæ Banus ab an. 1380. ſub Ludovico I. & Maria Regina.

NICOLAUS GARA & JOANNES de MACHOV, Sclavoniæ Bani an. 1381.

PETRUS ZUDAR, Sclavoniæ Banus an. 1382.

JOANNES HERICHORTH vel HORVATH, & alii, Croat. & Sclavoniæ Bani an. 1382.

SZEPHANUS LACZKOVICS, & Comes *THEPLINUS* Croatiæ Bani a. 1384. ub Carolo parvo, & Sigiſm. Rege.

JO-

JOANNES HERVOJA, ab an. 1383. & alii. *Ladisl. de Lucens*; *Detricus Bubek*; *Joannes Marótth* Sclavoniæ Bani: *Paulus Biſſenus*; *Paulus de Peſth*; *Stephanus de Loſchon*, *David Laczk*, de Szántó; *Joannes Medvé* Croat. Bani.

HERMANNUS, *Comes Ciliæ*, & *Zagoriæ*; Dalm. Croat. Sclavoniæ Banus ab an. 1406. cum Joanne, & Stephano *Weghl*, Segniæ, & Modruſiæ Comitibus.

MATTHKO de Tálócz, Dalm. Croat. Sclavoniæ Banus an. 1420. ſub Alberto Rege an. 1438. & Uladislao I. an. 1440.

FRANCISCUS de Thálócz, Dalm. Croat. Sclav. Banus an. 1442.

NICOLAUS UJLAKI, Sclavoniæ totius Banus an. 1449. ſub Ladislao V. 1452. & Mathia I. Rege an. 1458.

EMERICUS ZÁPOLYA, Dalm. Croat. & Sclav. Banus an. 1464. ſub Mathia I. Rege.

JOANNES VITORICH, de Grebenin, & *Joannes Thúz de Lak*, Banus Dalm. Croat. Sclav. & Boſniæ an. 1467. ſub eodem Mathia I. Rege.

BLASIUS MAGYAR, Dalm. Croat.

Sclav. & Boſniæ Banus an. 1470. *Joannes Ernuſt* Sclavoniæ Banus; & *Ladislaus Herman, de Gereben*, Vice-Banus a. 1475. *Petrus Bocskay* Sclav. Ban. an. 1476. ſub eodem Rege.

MATHIAS GEREB de Wingarth, Dalm. Croat. & Sclav. Banus an. 1484. ſub eodem R.

JOANNES CORVINUS, Filius naturalis Matthiæ Regis Dalm. Croat. & Sclavoniæ Banus ab an. 1491. ſub Uladislao II.

LADISLAUS de Eger-Vár, Dalm. Croat. Sclavon. Banus 1492. ſub eodem Rege.

EMERICUS DERECZENNIUS, & JOANNES BOTHUS, Dalm. Croat. & Sclavoniæ Bani ſub Uladislao II. circa an. 1493.

GEORGIUS de Caniſa, Dalm. Croat. & Sclav. Banus an. 1494.

JOANNES CORVINUS, Dalm. Croat. & Sclav. 2do. Banus an. 1500.

ANDREAS BOTHUS, Franciſcus *Balaſſa*, & Marcus *Mislenovich* Dalm. Croat. & Sclav. Bani an. 1504.

EME-

Digitized by Google

EMERICUS PERÉNIUS, ab an. 1513. dein Palatinus Regni; & *PETRUS BERISZLO*, Epiſcopus Veſzprimienſis, Dalmat. Croat. Sclav. Bani ſub Uladislao II. Rege.

FRANCISCUS BATTYÁNI, & *JOANNES KARLOVICH*, Dalm. Croat. Sclav. Bani ab an. 1522. ante Cladem Mohacſianam, quæ contigit an. 1526. in quâ Ludovicus II. Rex cecidit.

Series Banorum ſub Regibus Hungariæ Auſtriacis.

FRANCISCUS BATTYÁNI, & *JOANNES KARLOVICH*, Chriſtophorus *Frangepán* Dalm. Croat. Sclav. Bani an. 1526. ſub Ferdinando I., Joanne item Zápolya Regibus.

PETRUS KEGLEVICH, & *THOMAS NÁDASDI*, Dalm. Croatiæ, Sclavoniæ Bani an. 1538.

NICOLAUS I. Comes a Zrinio, Dalm. Croat. & Sclavoniæ Banus an. 1542. a defenſione *Szigethi* celebratiſſimus.

PETRUS III. ERDÖDI de Monyorokerék,

rèk, Dal. Croat. & Sclav. Banus an. 1557. Hujus Genitor Petrus II. Nepos Thomæ Bakács Card. Agazonum Regalium Magiſter, & Inclyti Cottus Caſtriferrei ſupremus Comes, poſt Cladem Mohacſianam Venetias transmigravit, una cum Conſorte ſua Barbara Puchamia; ibique mortuus eſt.

FRANCISCUS SZLUNIUS, & *GEORGIUS DRASKOVICH*, Dalm. Croat. & Sclav. Bani an. 1566.

CHRISTOPHORUS UNGNADIUS, Dal. Croat. & Sclav. Banus an. 1578. ſub Rudolpho Imperatore.

COMES THOMAS ERDÖDI, Dalm. Croat. Sclav. Banus an. 1584. Filius Petri Bani; ſub Rudolpho Imperat.

GEORGIUS STANKOVACHKY, Epiſcopus Zagrabienſis, & Joannes *Draskovich* Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ Bani an. 1595.

BENEDICTUS TURÓCZY, Dalmatiæ. Croatiæ, & Sclavoniæ Banus. an. 1615. ſub Mathia II.

C. *NICOLAUS de FRANGEPÁN*, Dal. Croat. & Sclav. Banus an. 1616. ſub Ferdinando II. Rege & Imperatore. C.

C. *GEORGIUS a ZRINIO*, Dalm. Croat. & Sclavoniæ Banus 1662. ſub eodem.

C. *SIGISMUNDUS ERDÓDI*, Dal. Croatiæ, & Sclavoniæ Banus an. 1627. Thomæ Bani Filius ſub Ferd. II. Imper.

C. *JOANNES DRASKOVICS*, Dal. Croat. & Sclavoniæ Banus an. 1640. ſub Ferdinando III. Rege & Imperat. dein Palatinus Regni an. 1646.

C. *NICOLAUS* II. *a ZRINIO*, Dal. Croat. & Sclavoniæ Banus ab an. 1649. ſub Ferdinando III. & Leopoldo magno. Filius Nicolai I. occiſus ab Apro in Venatione 1665.

C. *PETRUS ZRINIUS*, Dalm. Croat. & Sclavoniæ Banus an. 1666. Frater Nicolai II. ſub Leopoldo Imp. & Rege Hung.

C. *NICOLAUS ERDÓDI*, Wolffgani I. Filius, Dalm. Croat. & Sclavoniæ Banus an. 1681. ſub Leopoldo Imperatore.

C. *ADAMUS BATTYÁNI*, Dalmat. Croat. & Sclav. Banus 1693. ſub Leopoldo magno.

C. *JOANNES PÁLFFY ab Erdód*, Dalmat. Croat. & Sclav. Banus ab an. 1704. ſub eodem & Joſepho, ac Carolo VI. Imperat.

C. *JOANNES DRASKOVICS*, Dal. Croat. & Sclav. Banus an. 1732. ſub Carolo VI. Imperatore, & Rege Hungariæ.

C. *JOSEPHUS ESZIERHÁZY*, Dalm. Croat. & Sclav. Banus an. 1733. ad an. 1741. dein Judex Curiæ; obiit 1748. 10. May ſub Maria Thereſia Imperatrice, & Regina Hungariæ &c.

C. *CAROLUS de BATTYÁN*, Aurei Velleris Eques; Campi Mareſchallus; Dalm. Croatiæ, & Sclavoniæ Banus uſque ad an. 1756. quo an. officium Banale reſignavit ſub Maria Thereſia Imper. & Regina Hungariæ.

C. *FRANCISCUS NÁDASDY*, Generalis Equitatus; dein Commendans Budenſis; tandem. Dalm. Croatiæ, & Sclavoniæ Banus ab an. 1756. vivit & vivat!

Heros

INCOMPARABILIS AD BELLA NATVS.

CA-

CATHALOGUS PRIMATUM REGNI HUNGARIÆ, SEU ARCHI-EPISCOPORUM STRIGONIENSIUM.

DOMINICUS I. ab an. 1000. ſub S. Stephano I. Rege Hungariæ.

B. SEBASTIANUS, ab an. 1002. ad an. 1036. ſub eodem S. R. *Sebaſtianus* hic Archi-Epiſcopus ſtatim ad initium ſui Regiminis viſum oculorum amiſit, quem tamen poſt triennium non ſine miraculo recepit; ejus interea vices ſupplente *Aſtrico* Epiſcopo Colocenſi, illo triennio cæcitatis.

DOMINICUS II. ab an. 1037. ad an. 1046. ſub eodem S. Rege, & ſub Petro, ac Aba Regibus.

NEHEMIAS, ab an. 1048. ad an. 1077. ſub Andrea I. Bela I. Salomone, & Geyza I. Regibus.

DESIDERIUS, ab an. 1078. ad an. 1084. ſub S. Ladislao.

ACHA, ab an. 1085. ſub eodem S. Rege.

SERAPHINUS, ab an. 1089. ad an. 1104. ſub eodem, & Colomanno Regibus.

LAURENTIUS, ab an. 1105. ad an. 1118. ſub Colomanno, & Stephano II.

MARCELLUS, ab an. 1119. ſub Stephano II.

FELICIANUS, ab an. 1127. ad an. 1150. ſub Stephano II. Bela II. Geyza II.

MARTYRIUS vel *Martinus* I. ab an. 1151. ad an. 1161. ſub Geyza II.

LUCAS BÁNFFI, ab an. 1162. ad an. 1179. ſub Stephano III. Ladislao II. Stephano IV. & Bela III. obiit cum fama ſanctitatis.

NICOLAUS I. ab an. 1180. ad an. 1183. ſub Bela III. & Emerico.

JOB, ab an. 1184. fere ad an. 1204. ſub Emer. & Ladislao III. GUI-

Digitized by Google

GUILELMUS, ab an. 1204. ſub Ladislao III.

JOANNES I. Dux Meraniæ ab an. 1204. ad an. 1223. ſub Ladislao III. & Andrea II.

ROBERTUS, ab an. 1224. ad an. 1238. ſub Andrea II. & Bela IV.

MATHIAS, ab an. 1239. A. E. Strigon. Cæſus a Tartaris an. 1241. ſub Bela IV. una cum Hugrinovel Ugolino Archi-Epiſcopo Colocenſi.

STEPHANUS I. *de Vancſa*, ab an. 1242. factus Cardinalis an. 1243. & Epiſcopus Prænestinus an. 1252. ſub Bela IV.

BENEDICTUS I. ab an. 1253. ad an. 1261. ſub Bela IV.

PHILIPPUS ab an. 1262. ad an 1272. ub Bela IV., Stephano V., & Ladisao IV.

NICOLAUS II. ab an. 1273. ad an. 274. ſub eodem Ladislao IV.

BENEDICTUS II. ab an. 1274. ad an. 276. ſub eodem Ladislao IV.

LODOMERIUS, ab an. 1279. ad an. 99. ſub eodem, & Andrea III.

GREGORIUS, ab an. 1299. ad an. 1303. ſub Andrea II. & Venceslao.

MICHAEL, ab an. 1303. ad an. 1305. ſub Venceslao, & Ottone Regibus.

THOMAS I. ab an. 1305. ad an. 1320. ſub Ottone, & Carolo I.

BOLESLAUS, Dux Toſtenſis ab an. 1321. ad an. 1329. ſub Carolo I.

CSANADINUS de Telegd, ab an. 1330. ad an. 1350. ſub Carolo V., & Ludovico I.

NICOLAUS III. *de Monoſzló*, ab an. 1351. ad an. 1366. ſub Ludovico I.

THOMAS II. ab an. 1362. ad an. 1378. ſub Ludovico I.

DEMETRIUS Cardinalis ab an. 1379. ad an. 1386. ſub Ludovico I., & Maria, Filia Ludovici I., & Carolo II.

JOANNES II. *de Kaniſa*, ab an. 1387. ad an. 1420. ſub Sigismundo.

GEORGIUS I. *Comes de Hohenlohe*, ab an. 1422. ad 1423. ſepultus Paſſavii, ſub Sigismundo Rege Hungariæ, & Imper. R.

GEORGIUS II. Lépes, ab an. 1423. ad an. 1429. ſub eodem Sigismundo.

THOMAS III. ab an. 1429. ad an. 1430. ſub eodem Sigism. Rege. GE-

Digitized by Google

GEORGIUS III. *de Palócs*, ab an 1430. ad an. 1439. ſub Sigismundo & Alberto.

DYONISIUS de Szécs, Cardinalis ab an. 1440. ad an. 1465. ſub Alberto, Uladislao I., Ladislao Poſthumo, & Mathia Corvino Hungariæ Regibus.

JOANNES III. *Vitézius*, Cardinalis ab an. 1465. ad an. 1472. ſub Mathia Corvino.

JOANNES IV. *Alemannus*, ab an. 1473. ad an. 1476. ſub Mathia Corvino. Obiit extra Regnum an. 1489. ſepultus Salisburgi.

JOANNES V. *de Aragonia*, Cardinalis ab an. 1480. ad an 1488. ſub Mathia Corvino.

HYPPOLITUS Eſtenſis, Dux Ferrariæ, Card. ab an. 1487. Juvenculus 7. vel 9. annorum, præfuit uſque ad an. 1497. dein Agriam translatus, obiit extra Regnum an. 1520. ſepultus Ferrariæ. Vixit ſub Mathia Corvino, Uladislao II. & Ludovico II.

THOMAS IV. *Bakacs*, Cardin. & Patriarcha Conſtantinopolitanus; ex Epiſcopo Agrienſi factus eſt Archi-Epiſcopus

pus Strigonienſis an. 1497. Obiit an. 1520. ſepultus Strigonii; vixit ſub Mathiâ Corvino; Uladislao II., & Ludovico II.

GEORGIUS IV. *Szakmáry*, ab an. 1521. ad an. 1524. ſub Lud. II.

LADISLAUS Szálkán, ab an. 1524. ad an. 1526. obiit in Prælio ad Mohács cum Ludovico II. &c.

PAULUS de Várda, ab an. 1526. ad an. 1549. ſub Joanne Zápolya, & Ferdinando I. ſepultus Poſonii ad S. Martinum. Sub hoc Archi-Epiſcopo tranſiit Capitulum Strigonienſe Tyrnaviam; ubi & nunc eſt.

GEORGIUS V. *Martinuſius*, Cardinalis, ab an. 1551. ſub Ferdinando I. occiſus eodem anno in Tranſylvania, & ſepultus ibidem.

NICOLAUS IV. *Olahus*, ab an. 1553. ad an. 1568. ſub eodem Ferdinando I., & Maxim. II. ſepultus Tyrnaviæ ad S. Nicol.

ANTONIUS VERANTIUS, ab an. 1569. ad an. 1573. vixit ſub Ferdinando I, & Maximil. II. Obiit Eperjeſini. ſepultus Tyrnaviæ. Poſt obitum hujus vacavit Archi-Epiſcopatus Annis 23bus.

STE-

STERHANUS II. *FÉHERKÖVI*, ex Episcopo Nittriensi factus Archi-Episcopus Strigoniensis an. 1596. mortuus eodem anno, sub Rudolpho II. Imperat.

JOANES VI. *KUTASI*, ab an. 1596. ad an. 1601. sub Rudolpho Imper. vacavit expost Archi-Episcopatus annis 6.

FRANCISCUS C. FORGÁCS, Cardin. ab an. 1607. ad an. 1615. sub Rudolpho II. & Mathia II. Imperatoribus.

PETRUS PÁZMÁNY, Cardin. e Soc. J. ab an. 1616. ad an. 1637. sub Mathia, & Ferdinando II. Imperatoribus.

EMERICUS I. *LÓSI*, ab an. 1637. ad an. 1642. sepultus Tyrnaviæ sub Ferdinando III. Imperatore.

GEORGIUS VI. *LYPPAI*, ab an. 1642. ad an. 1666. sepultus Posony. Vixit sub Ferdinando III., & IV. item sub Leopoldo Imperatore.

GEORGIUS VII. *SZELEPCSÉNI*, ab an. 1666. ad an. 1685. sub Leopoldo Imperatore; sepultus in Cellis Marianis.

GEORGIUS VIII. *SZÉCSÉNI*, ab an. 1685. ad an. 1695. sepultus Posony ad Sanctum Martinum, sub eodem Leopoldo Imperatore.

LEO-

LEOPOLDUS C. a KOLONICH, Cardin. ab an. 1695. ad an. 1707. ſepultus Poſony ad S. Salvatorem apud RR. PP. Soc. Jeſ.; vixit ſub Leopoldo, & Joſepho Imperatoribus.

CHRISTIANUS AUGUSTUS, Dux Saxoniæ, S. R. E. Cardinalis, & Archi-Epiſcopus Strigonienſis ab an. 1707. ad an. 1725. vixit ſub Joſepho, & Carolo VI. Imperatoribus; obiit Ratisbonæ: ſepultus Poſonii. Titulum Sacri Romani Imperii Principis in perpetuum obtinuit ſuis ſucceſſoribus a Carolo VI. Imperatore.

EMERICUS II. *e Comitibus Eſzterházy*, S. R. I. Princeps, & Archi-Epiſcopus Strigonienſis ab anno 1725. ad an. 1745. Obiit Poſonii die 6. Decembr. ſepultus ibidem ad Mauſoleum in Sacello in honorem S. Joannis Eleemoſynarii magnifice a ſe exſtructo. Vixit ſub Carolo VI. Imper. & Rege Hungariæ, nec non ſub Maria Thereſia Regina Hungariæ & Bohemiæ. Poſt obitum ejus vacavit Archi-Epiſcopatus Annis 5.

NI-

NICOLAUS V. *e Comitibus Csáky*, S. R. I. Princeps ab an. 1751. ad an. 1757. A. E. Strig. Obiit Poſonii 31. Maji. ſepultus ibidem 13. Junii. Vixit ſub *Maria Thereſia* Imperatrice, & Regina Hungariæ; ac ejus Auguſtiſſimo Conjuge, *Franciſco I.* Rom. Imperatore.

TOT ERANT ARCHI-EPISCOPI, ET METROPOLITÆ IN SEDE STRIGONIENSI *

TEREQVE OMNES APOSTOLICÆ SEDIS A LATERE LEGATI. *

CATHALOGUS

SIVE

NOVA SERIES EPISCOPORUM AGRIENSIUM.

AB an. Christi 1010., quo S. Stephanus Castrum Agrienſe, ſeu Epiſcopium, ac Cathedralem Eccleſiam Agrienſem, in honorem S. Joannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ, ante Portam Latinam, ut perpetua Traditione certum eſt, erectam cultui Divino mancipavit, *Epiſcopi Agrienſes*, talem; uti ſequitur, conſequentiam habuerunt.

Primus *S. BULDUS*; qui poſteaquam 35. vel 36. annis, Eccleſiam Agrienſem multa cum laude gubernaſſet, in confuſione illa horribili, & motibus inteſtinis, qui durarunt 8. vel 9. annos ab obitu S. Regis Stephani ſub Petro, & Aba

Re-

Regibus, uſque ad primum annum Andreæ I. Regis, an. circiter 45, vel 6. ſupra milleſimum a gentilibus Hungaris occiſus; Martyrii coronam adeptus eſt.

Poſt obitum S. Buldi, intra ſpatium 60. annorum, nempe uſque ad an. Chriſti 1105. quatuor ſequentes Epiſcopi præerant ſucceſſive Eccleſiæ Agrienſi; quorum quidem mentio fit apud Hiſtoricos, quamdiu tamen ſederint in Cathedra Agrienſi? quo anno mortui ſint? quamdiu item vacaverit ſedes Agrienſis poſt obitum ſingulorum? ob defectum ſufficientium documentorum determinare nondum licuit; ſunt autem ſequentes!

CATAPRANUS; vixit ſub Andrea . & Bela I. Hungariæ Regibus.

PETRUS I. ſub Salomone; Geyza I. ː S. Ladislao Regibus.

PROCOPIUS, ſub Colomanno Rege ırca an. Chriſti 1102.

LAURENTIUS, ſub eodem Colomanno; factus dein Archi-Epiſcopus Strin. A. D. 1105.

Hos ſecuti ſunt 3. alii, intra ſpatium . Annorum, quibus gubernarunt Ecſiam Agrienſem; utpote.

CLETUS I. vixit ſub Colomanno Rege an. 1113. & Stephano II. Hungariæ Regibus.

ANDREAS I. vixit an. 1133. & ſequentibus, ſub Bela II. Rege; & Feliciano Archi-Ep. Strigon.

MARTINUS I. aut potius, *Martyrius.* poſtquam pluribus annis in Cathedra Agrienſi præfulſiſſet, tranſiit ad Metropolitanam Strigonienſem an. Chr. 1151. ſub Geyza II. Rege.

Reliquorum Epiſcoporum Agrienſium Ordo, & Succeſſio ita habet.

LUCAS *BÁNFFY*, immediatus Succeſſor Martyrii ſicut in Epiſcopatu Agrienſi; ita & in Archi-Epiſcopatu Strigonienſi; vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1156. & ſequentibus; factus dein Archi-Epiſcopus Strigon. an. 1161. ſcribitur fuiſſe vir magnæ ſanctitatis, & doctrinæ ſub Geyza II., & Stephano III. Hungariæ Regibus.

NICOLAUS I. vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1168. ſub Luça Bánffy A. E. Strig. PE-

NICOLAUS II. vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1332. imo & an. 1360. ſub Cſanadino, & altero Nicolao Archi-Epiſcopis Strigonien. Carolo item I. & Ludovico I. Regibus.

MICHAEL, Epiſcopus Agrien. vixit ſub Ludovico I. an. 1361. imo & an. 1373. ſub Thom. II. A. Ep. Strig.

EMERICUS I. ZUDÁR, illuſtris Proſapiæ Dalmata; vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1380. & ſequentibus, ſub Demetrio A. E. Strig. & Ludovico I. Rege, a quo etiam Gubernator Roxiæ conſtitutus fuerat. Hujus Epiſcopi Agnatus *Petrus Zudár*, fuit Banus Croatiæ ſub Ludovico I. tandem & Judex Curiæ ſub Maria Regina, & Sigismundo Imp. & Rege Hung. Petrus hic cum Georgio Fratre ſuo fundavit Monaſterium *Ladenſe* ad Ónod, illudque PP. Paulinis contulit. Hunc inter Epiſcopum *Emericum*, & V. Capituſum Agrienſe illo tempore, tanta exarſerat lis, & animorum diſſenſio, ut Apoſtolicæ Sedis ſententia ſopiri debuerit.

JOANNES I. de Kaniſa, per triennium

NEHEMIAS, ab an. 1048. ad an. 1077. ſub Andrea I. Bela I. Salomone, & Geyza I. Regibus.

DESIDERIUS, ab an. 1078. ad an. 1084. ſub S. Ladislao.

ACHA, ab an. 1085. ſub eodem S. Rege.

SERAPHINUS, ab an. 1089. ad an. 1104. ſub eodem, & Colomanno Regibus.

LAURENTIUS, ab an. 1105. ad an. 1118. ſub Colomanno, & Stephano II.

MARCELLUS, ab an. 1119. ſub Stephano II.

FELICIANUS, ab an. 1127. ad an. 1150. ſub Stephano II. Bela II. Geyza II.

MARTYRIUS vel *Martinus* I. ab an. 1151. ad an. 1161. ſub Geyza II.

LUCAS BANFFI, ab an. 1162. ad an. 1179. ſub Stephano III. Ladislao II. Stephano IV. & Bela III. obiit cum fama ſanctitatis.

NICOLAUS I. ab an. 1180. ad an. 1183. ſub Bela III. & Emerico.

JOB, ab an. 1184. fere ad an. 1204. ſub Emer. & Ladislao III. GUI-

GUILELMUS, ab an. 1204. ſub La-
lao III.
JOANNES I. Dux Meraniæ ab an.
04. ad an. 1223. ſub Ladislao III. &
drea II.
ROBERTUS, ab an. 1224. ad an.
38. ſub Andrea II. & Bela IV.
MATHIAS, ab an. 1239. A. E. Stri-
n. Cæſus a Tartaris an. 1241. ſub Be-
V. una cum Hugrinovel Ugolino Ar-
-Epiſcopo Colocenſi.
STEPHANUS I. *de Vancſa*, ab an.
42. factus Cardinalis an. 1243. & Epi-
pus Prænestinus an. 1252. ſub Bela

BENEDICTUS I. ab an. 1253. ad an.
61. ſub Bela IV.
PHILIPPUS ab an. 1262. ad an 1272.
Bela IV., Stephano V., & Ladis-
IV.
NICOLAUS II. ab an. 1273. ad an.
74. ſub eodem Ladislao IV.
BENEDICTUS II. ab an. 1274. ad an.
76. ſub eodem Ladislao IV.
LODOMERIUS, ab an. 1279. ad an.
89. ſub eodem, & Andrea III.

GREGORIUS, ab an. 1299. ad an. 1303. ſub Andrea II. & Venceslao.

MICHAEL, ab an. 1303. ad an. 1305. ſub Venceslao, & Ottone Regibus.

THOMAS I. ab an. 1305. ad an. 1320. ſub Ottone, & Carolo I.

BOLESLAUS, Dux Toſtenſis ab an. 1321. ad an. 1329. ſub Carolo I.

CSANADINUS de Telegd, ab an. 1330. ad an. 1350. ſub Carolo V., & Ludovico I.

NICOLAUS III. *de Monoſzló*, ab an. 1351. ad an. 1366. ſub Ludovico I.

THOMAS II. ab an. 1362. ad an. 1378. ſub Ludovico I.

DEMETRIUS Cardinalis ab an. 1379. ad an. 1386. ſub Ludovico I., & Maria, Filia Ludovici I., & Carolo II.

JOANNES II. *de Kaniſa*, ab an. 1387. ad an. 1420. ſub Sigismundo.

GEORGIUS I. *Comes de Hohenlohe*, ab an. 1422. ad 1423. ſepultus Paſſavii, ſub Sigismundo Rege Hungariæ, & Imper. R.

GEORGIUS II. Lépes, ab an. 1423. ad an. 1429. ſub eodem Sigismundo.

THOMAS III. ab an. 1429. ad an. 1430. ſub eodem Sigism. Rege. GE-

GEORGIUS III. *de Palócs*, ab an 1430. ad an. 1439. ſub Sigismundo & Alberto.

DYONISIUS de Szécs, Cardinalis ab an. 1440. ad an. 1465. ſub Alberto, Uladislao I., Ladislao Poſthumo, & Mathia Corvino Hungariæ Regibus.

JOANNES III. *Vitézius*, Cardinalis ab an. 1465. ad an. 1472. ſub Mathia Corvino.

JOANNES IV. *Alemannus*, ab an. 1473. ad an. 1476. ſub Mathia Corvino. Obiit extra Regnum an. 1489. ſepultus Salisburgi.

JOANNES V. *de Aragonia*, Cardinalis ab an. 1480. ad an 1488. ſub Mathia Corvino.

HYPPOLITUS Eſtenſis, Dux Ferrariæ, Card. ab an. 1487. Juvenculus 7. vel 9. annorum, præfuit uſque ad an. 1497. dein Agriam translatus, obiit extra Regnum an. 1520. ſepultus Ferrariæ. Vixit ſub Mathia Corvino, Uladislao II. & Ludovico II.

THOMAS IV. *Bakacs*, Cardin. & Patriarcha Conſtantinopolitanus; ex Epiſcopo Agrienſi factus eſt Archi-Epiſcopus

pus Strigonienſis an. 1497. Obiit an. 1520. ſepultus Strigonii; vixit ſub Mathiâ Corvino; Uladislao II., & Ludovico II.

GEORGIUS IV. *Szakmáry*, ab an. 1521. ad an. 1524. ſub Lud. II.

LADISLAUS Szálkán, ab an. 1524. ad an. 1526. obiit in Prælio ad Mohács cum Ludovico II. &c.

PAULUS de Várda, ab an. 1526. ad an. 1549. ſub Joanne Zápolya, & Ferdinando I. ſepultus Poſonii ad S. Martinum. Sub hoc Archi-Epiſcopo tranſiit Capitulum Strigonienſe Tyrnaviam; ubi & nunc eſt.

GEORGIUS V. *Martinuſius*, Cardinalis, ab an. 1551. ſub Ferdinando I. occiſus eodem anno in Tranſylvania, & ſepultus ibidem.

NICOLAUS IV. *Olahus*, ab an. 1553. ad an. 1568. ſub eodem Ferdinando I., & Maxim. II. ſepultus Tyrnaviæ ad S. Nicol.

ANTONIUS VERANTIUS, ab an. 1569. ad an. 1573. vixit ſub Ferdinando I, & Maximil. II. Obiit Eperjeſini. ſepultus Tyrnaviæ. Poſt obitum hujus vacavit Archi-Epiſcopatus Annis 23bus.

STE-

STERHANUS II. *FÉHERKÓVI*, ex Episcopo Nittriensi factus Archi-Episcopus Strigoniensis an. 1596. mortuus eodem anno, sub Rudolpho II. Imperat.

JOANES VI. *KUTASI*, ab an. 1596. ad an. 1601. sub Rudolpho Imper. vacavit expost Archi-Episcopatus annis 6.

FRANCISCUS C. FORGÁCS, Cardin. ab an. 1607. ad an. 1615. sub Rudolpho II. & Mathia II. Imperatoribus.

PETRUS PÁZMÁNY, Cardin. e Soc. J. ab an. 1616. ad an. 1637. sub Mathia, & Ferdinando II. Imperatoribus.

EMERICUS I. *LÓSI*, ab an. 1637. ad an. 1642. sepultus Tyrnaviæ sub Ferdinando III. Imperatore.

GEORGIUS VI. *LYPPAI*, ab an. 1642. ad an. 1666. sepultus Posony. Vixit sub Ferdinando III., & IV. item sub Leopoldo Imperatore.

GEORGIUS VII. *SZELEPCSÉNI*, ab an. 1666. ad an. 1685. sub Leopoldo Imperatore; sepultus in Cellis Marianis.

GEORGIUS VIII. *SZÉCSÉNI*, ab an. 1685. ad an. 1695. sepultus Posony ad Sanctum Martinum, sub eodem Leopoldo Imperatore.

LEO-

LEOPOLDUS C. a KOLONICH, Cardin. ab an. 1695. ad an. 1707. ſepultus Poſony ad S. Salvatorem apud RR. PP. Soc. Jeſ.; vixit ſub Leopoldo, & Joſepho Imperatoribus.

CHRISTIANUS AUGUSTUS, Dux Saxoniæ, S. R. E. Cardinalis, & Archi-Epiſcopus Strigonienſis ab an. 1707. ad an. 1725. vixit ſub Joſepho, & Carolo VI. Imperatoribus; obiit Ratisbonæ: ſepultus Poſonii. Titulum Sacri Romani Imperii Principis in perpetuum obtinuit ſuis ſucceſſoribus a Carolo VI. Imperatore.

EMERICUS II. *e Comitibus Eſzterházy*, S. R. I. Princeps, & Archi-Epiſcopus Strigonienſis ab anno 1725. ad an. 1745. Obiit Poſonii die 6. Decembr. ſepultus ibidem ad Mauſoleum in Sacello in honorem S. Joannis Eleemoſynarii magnifice a ſe exſtructo. Vixit ſub Carolo VI. Imper. & Rege Hungariæ, nec non ſub Maria Thereſia Regina Hungariæ & Bohemiæ. Poſt obitum ejus vacavit Archi-Epiſcopatus Annis 5.

NI-

NICOLAUS V. *e Comitibus Csáky*, S. R. I. Princeps ab an. 1751. ad an. 1757. A. E. Strig. Obiit Poſonii 31. Maji. ſepultus ibidem 13. Junii. Vixit ſub *Maria Thereſia* Imperatrice, & Regina Hungariæ; ac ejus Auguſtiſſimo Conjuge, *Franciſco I.* Rom. Imperatore.

TOT ERANT ARCHI-EPISCOPI, ET METROPOLITÆ IN SE DESTRIGONIENSI *

TEREQVE OMNES APOSTOLICÆ SEDIS A LATERE LEGATI. *

CATHALOGUS

SIVE

NOVA SERIES EPISCOPORUM AGRIENSIUM.

AB an. Christi 1010., quo S. Stephanus Castrum Agriense, seu Episcopium, ac Cathedralem Ecclesiam Agriensem, in honorem S. Joannis Apostoli, & Evangelistæ, ante Portam Latinam, ut perpetua Traditione certum est, erectam cultui Divino mancipavit, *Episcopi Agrienses*, talem; uti sequitur, consequentiam habuerunt.

Primus *S. BULDUS*; qui posteaquam 35. vel 36. annis, Ecclesiam Agriensem multa cum laude gubernasset, in confusione illa horribili, & motibus intestinis, qui durarunt 8. vel 9. annos ab obitu S. Regis Stephani sub Petro, & Aba Re-

Regibus, uſque ad primum annum Andreæ I. Regis, an. circiter 45, vel 6. ſupra milleſimum a gentilibus Hungaris occiſus; Martyrii coronam adeptus eſt.

Poſt obitum S. Buldi, intra ſpatium 60. annorum, nempe uſque ad an. Chriſti 1105. quatuor ſequentes Epiſcopi præerant ſucceſſive Eccleſiæ Agrienſi; quorum quidem mentio fit apud Hiſtoricos, quamdiu tamen ſederint in Cathedra Agrienſi? quo anno mortui ſint? quamdiu item vacaverit ſedes Agrienſis poſt obitum ſingulorum? ob defectum ſufficientium documentorum determinare nondum licuit; ſunt autem ſequentes!

CATAPRANUS; vixit ſub Andrea I. & Bela I. Hungariæ Regibus.

PETRUS I. ſub Salomone; Geyza I. & S. Ladislao Regibus.

PROCOPIUS, ſub Colomanno Rege circa an. Chriſti 1102.

LAURENTIUS, ſub eodem Colomanno; factus dein Archi-Epiſcopus Strigon. A. D. 1105.

Hos ſecuti ſunt 3. alii, intra ſpatium 46. Annorum, quibus gubernarunt Eccleſiam Agrienſem; utpote. D

Digitized by Google

NICOLAUS II. vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1332. imo & an. 1360. ſub Cſanadino, & altero Nicolao Archi-Epiſcopis Strigonien. Carolo item I. & Ludovico I. Regibus.

MICHAEL, Epiſcopus Agrien. vixit ſub Ludovico I. an. 1361. imo & an. 1373. ſub Thom. II. A. Ep. Strig.

EMERICUS I. ZUDÁR, illuſtris Proſapiæ Dalmata; vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1380. & ſequentibus, ſub Demetrio A. E. Strig. & Ludovico I. Rege, a quo etiam Gubernator Roxiæ conſtitutus fuerat. Hujus Epiſcopi Agnatus *Petrus Zudár*, fuit Banus Croatiæ ſub Ludovico I. tandem & Judex Curiæ ſub Maria Regina, & Sigismundo Imp. & Rege Hung. Petrus hic cum Georgio Fratre ſuo fundavit Monaſterium *Ladenſe* ad Ónod, illudque PP. Paulinis contulit. Hunc inter Epiſcopum *Emericum*, & V. Capituſum Agrienſe illo tempore, tanta exarſerat lis, & animorum diſſenſio, ut Apoſtolicæ Sedis ſententia ſopiri debuerit.

JOANNES I. de Kaniſa, per triennium

administrato laudabiliter Episcopatu Agriensi, factus est Archi-Episcopus Strigon. an. 1387. sub Ludovico I.

STEPHANUS I. CHYKO aut *ZYKO*, vixit qua Episcopus Agriensis an. 1388. imo & an. 1397. sub Sigism. R & Joanne de Kanisa A. E. Strig.

THOMAS II. de LUDAN, cognomine: Vasffejó; vixit sub Sigismundo Rege an. 1401. quem cum offendisset, factiosis quibusdam Nobilibus adhærendo, maluit expost exul extra Patriam, quam in Patria sub irato Principe Præsul Agriensis esse; juxta illud Bonfinii D. 1. L. 10. *infensus semel Princeps, vitandus semper.* Vacante sede Agriensi, primum quidem *Stephanus de Rozgon*, unus e Baronibus Regni; post hunc autem *Styborius* quidam Polonus, Sigismundo Regi multum fidelis, & charus, ac inde etiam ad summos honores sublimatus, fuit *Gubernator Episcopatus Agriensis*; *BRICTIUS* vero Præpositus Major Capituli, *Specialis Capellanus* Sigismundi Regis.

STYBORIUS de minori SZOBOVICS, necessarius modo nominati Styborii Guber-

PETRUS II. vixit an. 1183. imo & 1193. ſub Jobo Archi-Ep. Strigon.

CATAPANUS, ut Præpoſitus Albenſis fuit Cancellarius Aulæ an. 1193. 97. dein qua Epiſcopus Agrienſis vixit an. 1198. 99. imo & an. 1208. ſub Andrea II. Rege.

THOMAS I. vixit ſub Andrea II. Rege, an. 1217. 19. &c. vivente hoc Epiſcopo, *Cletus* Præpoſitus Agrienſis, fuit Vice-Cancellarius Aulæ an. 1219. 22. 24. ſub eodem Andrea II. Rege; tandem ſucceſſit Thomæ in Epiſcopatu. Unde:

CLETUS II. Epiſcopus Agrienſis ſub Andrea II., & Bela IV.; attigit tempus irruptionis Tartarorum in Hungariam, quæ contigit an. 1240. & duravit annis tribus. Sub hoc Epiſcopo intrarunt Agriam Alumni S. Franciſci Seraphici, qui vivere deſiit an. 1226. poſtquam etiam Regnum H. perſonaliter viſitaſſet.

LAMBERTUS, an. 1243. jam legitur fuiſſe Epiſcopus Agrienſis ſub Stephano de Vancſa Archi-Epiſcopo Strigon. & Bela IV. Hungariæ Rege; imo vixit adhuc etiam an. 1273. ſub Ladislao IV. Rege, & Nicolao II. Archi-Ep. Strig. AN-

natoris, & Vayvodæ Tranſylvaniæ; oriundus ex Principum Familia, quæ Comitatum Trenchinienſem circa Beczkovium incolebat; per poſtulationem Capituli factus eſt Epiſcopus Agrienſis; vixit adhuc an. 1410. imo & an. 1420. qua Epiſcopus Agrienſis.

Notandum hic: quod R. P. Martinus Sentiványj e S. J. in ſuo Cathalogo Epiſcoporum Agrienſium, hic loci interſerat quempiam Epiſcopum Agrienſem *Stephanum* nomine; verum quia hujus nominis Epiſcopi poſt *Styborium*, vel vitæ, vel mortis, nullum uſquedum veſtigium repererimus, ſeu in Hiſtoricis, ſeu in authenticis documentis; hinc eo omiſſo:

PETRUS III. de ROZGON, ex Epiſcopo Veſzprimienſi æque per poſtulationem Capituli factus eſt Epiſcopus Agrienſis an. 1420. vixit adhuc an. 1425. imo & an. 1435. ſub Sigismundo Imper. & Rege Hung. Petrus hic Epiſcopus, utpote Cultor Marianus eximius, Capellam B. M. V. in Caſtro Agrienſi deſolatam, denuo erexit; ejusque Præpoſitum propriis ex acquiſitis liberaliter dotavit.

DYONISIUS de SZÉCS, vixit qua Epiſcopus Agrienſis an. 1439. factus dein Archi-Epiſcopus Strigon. an. 1440. ſub *Eliſabetha*, Vidua Alberti Regis, & Rom. Imp. Coronavit Ladislaum V. in Regem Hungariæ, adhuc in Cunis vagientem.

SIMON de ROZGON, non obtenta inſula Strigon. ex ſede Veſzprimienſi tranſiit ad Agrienſem ſub Uladislao I. Polono, cui favebat; interfuit pugnæ varnenſi an. 1444. in qua captus eſt a Turcis, & in captivitate occiſus. Ejus neptem habuit in Uxorem quidam *Giskra* Bohemus, potens armis, & opibus, qui partes Eliſabethæ Reginæ tuebatur contra Uladislaum I. polonum. Fertur Eliſaberha Regina dixiſſe poſt obitum Mariti ſui Alberti Imperatoris: *me regnante, Simon de Rozgon non erit Archi-Epiſcopus Strigonienſis*; quo audito Simonem repoſuiſſe: *& me in Regno exiſtente, Eliſabetha Regni gubernacula non aget*; prout & factum eſt; nam Uladislaus I. evocatus ex Polonia, coronatus eſt in Regem Hungariæ contra Eliſabetham, ac ejus Filium, Ladislaum Vtum, adhuc infantem.

LA-

LADISLAUS de Hedervára, claudus, qua Episcopus Agrien. an. 1451. captus est a Bohemis, dum Joannes Corvinus infeliciter pugnasset contra Giskram ad Losonczinum; vixit adhuc an. 1464. sub Dyonisio A. E. Strigon. & Matthia Corvino; sub hoc Episcopo fuit Castellanus Castri Agriensis, quidam *Lorandi* nomine, qui se contra Bohemos strenue defendit, eosque recedere coegit, excluso etiam Episcopo, qui cum Bohemis advenerat, ut arcem Giskræ traderet in sui redemptionem.

JOANES II. *Alemannus*, primum Varadiensis; dein Agriensis Episcopus; vixit an. 1468. imo & an. 1471. qua Episcopus Agriensis sub Archi-Episcopo Strigon. Joanne Vitéz, cui etiam successit in Archi-Episcopatu, an. 1473. sub Matthia Corvino.

GABRIEL I. RANGONIUS, ex Ord. S. Franc. Seraph. factus est Episcopus Agriensis an. 1474. sub Matthia Corvino; dein etiam Cardinalis S. R. E. vixit adhuc an. 1478. imo & 1486. Propter hunc Gabrielem scribitur *Joannes*

ſint. Ex his erant, *Franciſcus Bakacs*, rimum Præp. Budenſis; dein Epiſcopus aurinenſis, Germanus Frater Thomæ Carinalis, ejusdemque ſurrogatus Coronæ uſtos; Révaj. in Com. de Corona Hung. *oannes* item, & *Simon Erdódi*; ambo ſucceſſive ejusdem Eccleſiæ Zagrabienſis Epiopi; quorum poſterior etiam conflictui d Mohács interfuit cum Fratre ſuo Gerano Petro I. ab Erdôd; inde feliciter vadens, *Joanni* expoſt *Regi* cum mulis aliis Regni Civibus, & Nobilibus conanter adhæſit, tanquam Principi, ut putabat, legitime electo, & coronato. *Petus* denique *Pálffy* ab Erdôd, Poſſeſſor ominii Cſábrágh, teſte Iſtvánfio L. 16. d an. 1548. Nepos ex Sorore Simonis piſcopi Zagrabienſis, Pronepos vero homæ Cardinalis. *Thomas hic Bakacſius* ladem Mohácſianam ſex annis prævert ſua morte; quam, ſi vixiſſet, ſuo grani, & probato judicio, Conſiliorumque gacitate, forte a Regis, & Regni cericibus amolitus fuiſſet. Sed quod maime facit ad immortalem gloriam, pennemque famam, & exiſtimationem

Tho-

Thomæ Cardinalis, illud eſt: quod parum abfuerit, quin Pontificatum Romanum *Leoni Xmo.* præripuerit. Tanta inerat vis, & copia meritorum, prudentiæ, ſapientiæ, & authoritatis in Thoma Bakacſio! tanta fuit ſpes de ipſo, & opinio totius orbis Chriſtiani! Ven. Capitulum Agrienſe perpetuam gerit illius Memoriam, tanquam Prælati ſui condam ſpecialiter benefici.

HYPPOLITUS ESTIENSIS, poſt reſignatum Archi-Epiſcopatum Strigon. & acceptatam Cathedram agrienſem, quandoquidem ut plurimum extra Regnum moraretur, ejus Vices in ſpiritualibus agebat per totam Diæceſim Agrienſem *Stephanus de Vâja*, Epiſcopus Nicomedienſis.

LADISLAUS ZALKÁNUS, ſucceſſit Hyppolito Eſtienſi in Epiſcopatu agrienſi; factus dein Archi-Epiſcopus Strig. an. 1524. obiit vero in Clade Mohacſienſi cum Ludovico II. Rege, ac multis aliis Prælatis, & Proceribus Regni an. 1526.

PAULUS de Vârda, immediatus Succeſſor Zálkáni in Epiſcopatu Agrienſi,

cum

in Auſtria Adminiſtrator ſub *Matthia Corvino*, cui tam acceptus erat, & adeo æſtimatus ab Eodem, ut ſapientiſſimus hic, & maximi Judicii Princeps, loquens de Urbano ſuo Epiſcopo, in hæc, aut ſimilia verba erumpere non ſit dedignatus teſte Bonf. D. 4. L. 5. *Univerſa Hungaria centum fortaſſe annis talem virum non genuit!* obiit magnanimus hic, & munificus; in utilitates Regis, & Regni procurandas propenſiſſimus juxta, ac ſolertiſſimus; in veſtitu corporis modeſtiſſimus Eccleſiæ Præſul, & Paſtor vigilantiſſimus an. D. 149[illegible] ſub Uladislao II. Bohemo, quem ſicut ipſe in Regem Hungariæ elegit ante alios in Comitiis Budæ habitis, ita & coronavit Albæ an. 1490. Uberiores ejus laudes, & encomia legi poſſunt apud Bonfinium Dec. I. L. I. prope initium. Floruit ſub Archi-Epiſcopo Strigon. Joanne de Aragonia, & Hyppolito Eſtienſi; ſpecialis Benefactor V. Capituli Agrienſis.

THOMAS III. *BAKOCS*, *vel BAKACS ab ERDÖD*; prius Zagrabienſis; dein Jaurinenſis Epiſcopus, & Cancellarius Aulæ, nec non Coronæ Cuſtos; tandem

cum ſolus fere ex Prælatis cum Simone ab Erdőd Epiſcopo Zagrabienſi furorem Barbarorum evaſiſſet, Budæ commoratus in Negotio Regis, a ſuperveniente Joanne de Zápolya, Vayvoda Tranſylvanienſi, Coronam Regni Hungariæ avidiſſime prenſante, electus eſt in Archi-Epiſcopum Strigon. Duos ſucceſſive coronavit Reges; Joannem primum an. 1526. dein Ferdinandum, Auſtriæ Archi-Ducem, Albæ an. 1527. poſtquam hic & Turcam, & omnes Aſſeclas Joannis victricibus armis ultra Danubium pepuliſſet. Expoſt ſemper Ferdinando adhæſit, cui fuit chariſſimus & confidentiſſimus; Solymanno tamen ad oppugnandam Viennam Auſtriæ Metropolim properanti, an. 1529. comitivam dare debuit; unde pulſo Hoſte ſalvus evadens, obiit tandem an. 1549. die 12. Octobris. Sepultus Poſonii, ut in Cathalogo A. E. Strig. exponitur. Aulam adeo cultam, & moratam ſervaſſe ſcribitur, ut dum Ungari illo tempore Juvenem aliquem petulcum, levem, aut alias ſe indecore gerentem carpere vo-ebant, dicere ſoliti ſint: *non fuit iſte in*

Au-

Aula Pauli Archi-Epiſcopi. Quod diverbium apud Vngaros uſque nunc locum habet.

Advertendum hic, quod R. P. Martinus Szentiványy e S. J. alias ſatis oculatus, & diligens Chronologus Ungariæ, hic iterum interſerat 3. Succeſſores Pauli de Várda, quos autumat fuiſſe Epiſcopos Agrienſes, utpote: Julium Medices; Simonem ab Erdőd; & Antonium Grittum. Verum quia *Thomas Szalaházy*, Cancellarius Ferdinandi I. jam in an. 1528. legatur fuiſſe Epiſcopus agrienſis; hinc incredibile videtur, intra ſpatium duorum annorum 3. illos Epiſcopos ſucceſſive præfuiſſe Eccleſiæ Agrienſi. Certum præterea eſt: Simonem Erdődy an. 1543. vel 44. qua Epiſcopum Zagrabienſem e humanis exceſſiſſe. Hinc concludimus, illos 3. prænarratos viros; vel nunquam fuiſſe Epiſcopos Agriæ; vel ſi fuerant denominati per Joannem Regem, ad Poſſeſſorium tamen Epiſcopatus Agrienſis nunquam deveniſſe. Paulo itaque Vardano ſucceſſit in Cathedra Agrienſi.

THO-

THOMAS IV. SZALAHÁZY, Cancellarius Aulæ Ferdinandææ, qui obiit an. 1539. ut Patri Timon e S. J. videtur.

FRANCISCUS I. de FRANGEPAN, ex Ord FF. Minorum; confirmatus 30. May. an. 1539. videtur ex Archi-Epiſcopatu Colocenſi ad Epiſcopatum Agrienſem tranſiiſſe, aut utrumque ſimul tenuiſſe; ut ex Cathalogis Szentiványianis colligitur.

NICOLAUS III. OLAHUS, Cibinii in Tranſylvania natus, alias ex Valachiæ Principum Familia oriundus, poſt plures Infulas in Regno geſtas, ex Epiſcopo Zagrabienſi factus eſt Epiſcopus Agrienſis, an. 1548. die 12. Decembr. ſub Ferdinando I. Hung. Rege; ad ſedem Metropolitanam evectus eſt an. 1553. vivere deſiit an. 1568. ſepultus Tyrnaviæ. Sub hoc Epiſcopo oppugnata eſt Agria a numeroſiſſimo Turcarum exercitu an. 1552. Duce Achomate Vezirio: attamen virtute *Stephani Dobonis*, & Stephani Mecskej Capitaneorum, reliquorumque, tametſi reſpective paucorum Præſidiariorum, inter quos *Amazones* quoque Agri-

enſes cum nuptæ, tum Virgines connumerari ſolent, non levi cum dedecore, & jactura ſuorum recedere coactus eſt Hoſtis, teſte Iſtvánfio L. 18. Huic tandem Epiſcopo reſignavit *Petrus Perénius* Bona Epiſcopatus Agrienſis, volente, & modis omnibus cooperante Ferdinando I. Imper. & Rege Hung. quæ ille ab an. 1526. ad annum uſque 1548. per vim, & iniquo jure poſſedit.

FRANCISCUS II. de Uylak, ex Jaurinenſi Epiſcopo factus eſt Agrienſis an. 1554. die 3. Aug. dein Locumtenens Regius; obiit Poſonii die 1. Febr. an. 1555. ſepultus ibidem.

ANTONIUS VERANTIUS, Dalmata Sibinicenſis, ex Epiſcopo Quinque-Eccleſienſi denominatus eſt in Epiſcopum Agrienſem an. 1557. confirmatus a Rom. Sede an. 1560. factus Archi-Epiſcopus Strig. an. 1568. Obiit Eperjeſini in munere Locumtenentiali an. 1573. ſepultus Tyrnáviæ ad S. Nicolaum. Celebratur a Litteris, & ab eloquentia, qua erat cultiſſimus, & a duplici Legatione ad Portam Ottomannicam juſſu Ferdinandi I. &

Ma-

Maximiliani II. Imperatorum feliciter confecta.

STEPHANUS II. RADETIUS, Cyprinio ex Transylvania oriundus, Nicolao Olaho ob singularem eius eruditionem, & industriam charissimus, ex Episcopo Varadiensi factus est Agriensis an. 1568. Fuit Locumtenens Regius post Veantium, & Cameræ Præses; quo in munere etiam obiit Posonii an. 1586. Ejus continua fere absentia a sua sede Agriensi effecit, ut sensim sine sensu, clam, & occulte non pauci ex Calvini Asseclis, sub Larva Angeli Lucis irrepserint in Civitatem Agriensem; qui tandem in aperiam erumpentes seditionem, coniventia Caspāris Magócsi, Præsidii Agriensis Capitanei anno 1580. Sabbatho infra 8vam Corporis Christi, Parochialem Ecclesiam S. Michaelis Archangeli jam pro tunc dispositione Radetii Episcopi, & Privilegio Rudolphi Imperatoris pro *Cathedrali* reputatam, ac per V. Capitulum Agriense non modicis sumptibus restauratam, vi, & potentia mediante, occupare non sunt veriti, ejectis inde Aris, & Sancto-

rum Imaginibus; illo ſe colorato Titulo clamoroſe defendentes; ſibi utpote Incolis Loci competere Jus Patronatus in Eccleſiam Parochialem.

Duravit hoc ingens diſſidium, & contentio Catholicos inter, & Calviniſtas uſque ad an. 1596. quo tandem an. Muſtapha, ſeu Mahomet 3. Turcarum Imperator (fors ab ipſismet Calviniſtis evocatus) cum 200. ſuorum millibus, Conſtantinopoli adveniens, recta tetendit Agriam, eamque ſede Agrienſi vacante, paucos intra dies, ſeu ignavia, ſeu impotentia Præſidiariorum, deditione cæpit. Hac occaſione Turca, omnia Templa Civitatis pro ſe occupavit, ſuæque Sectæ propriis Ritibus conſecravit, ejectis ex Urbe omnibus Incolis non modo Catholicis, ſed & acatholicis, qui Mahometi jurare recuſarunt; ſolis paucis quibuſdam Raſcianis græci Ritus Divinorum Exercitio admiſſo in extima parte Civitatis occidentem verſus in Eccleſiola S. Nicolai; in qua hi uſque nunc ejuſdem Græci Ritus officia peragunt ex ſpeciali indultu, & Conceſſione Leopoldi I. Imperatoris.

Illud hic obſervandum circa Raſcianos Agrienſes; quod poſteaquam modo fati glorioſiſſimi Imperatoris victricibus Armis *Agria*, Ducibus, Stephano Kohário, & Franciſco Barkóczio Comitibus, Civitatem, & Præſidium Agrienſe ſtrenue obſidentibus, & ad deditionem cogentibus, an. 1687. e manibus Turcarum erepta fuiſſet, eotum ſtatim omnia Templa per Turcam poſſeſſa, ſolis iterum Catholicis, tanquam legitimis eorum, & antiquis Poſſeſſoribus reſtituta ſint, excluſis quibusvis aliis Religioni Catholicæ non addictis. Unde liquet; ſed & facto ipſorum comprobatum eſt (nam Popæ ipſorum primis illis recuperationis annis, Proceſſionem Theophoricam Catholicorum, ſacris veſtibus induti comitari ſolebant) modernos *Schiſmaticos* Raſcianos Agrienſes eotum adhuc uſque ad an. præter propter 1715. & 16tum cum Sancta Romana Eccleſia Unionem coluiſſe; conſequenter ab eo ſolum tempore per quosdam vagabundos emiſſarios Popas Schiſmaticos, vel ex Græcia, vel aliunde Agriam clam ſubingreſſos ad relapſum ad

Schiſma Photianum inductos eſſe; quorum defacto jam numerum novæ in dies ex Græcia, Albania, Macedonia, &c. ſuccedentes Coloniæ Mercatorum, non modicum augent, & ſuſtentant cum præjudicio Religionis Catholicæ, & Jurium Eccleſiæ Agrienſis manifeſto. Sed ut iterum ad ordinem Epiſcoporum Agrienſium redeamus.

Interea temporis, quo Turca Agriam 90. & uno annis poſſedit, *Epiſcopi Agrienſes* commorabantur jam Viennæ, jam Tyrnaviæ, jam Jaſzoviæ, jam Caſſoviæ. (idem eſto judicium de Capitulo Agrienſi) usque ad Epiſcopum *Feneſium*, cui quidem Agria a Clementiſſimo Imperatore, & Rege Hungariæ Apoſtolico, *Leopoldo Magno* reſtituta eſt; ipſe tamen Jaſzoviæ præmortuus, Agriam redeundi felicitatem ſucceſſori ſuo, *Stephano Telekeſio* reliquit; ut inferius dicetur.

STEPHANUS III. SZUHAY, ex Epiſcopo Vacienſi factus eſt Agrienſis an. 1600. vixit adhuc an. 1601. & 1602. ut liquet ex art. 34. an. 1601. & 23. 1602. in Corpore Juris Hung. contentis. Poſt obi-

obitum Szuhay, vacavit Episcopatus Agriensis multis annis, Turca, & Hæresi omnia in Regno vel occupante, vel permiscente. Interea tamen temporis Titulum Episcopi Agriensis ferebat.

JOANNES III. COMES ERDÓDI, de Monjorékerék, Thomæ Bani Filius; Academiæ Ingolstadiensis Rector Magnificus; in flore ætatis defunctus.

JOANNES IV. PYBER, ex Episcopo Varadiensi electus est in Episcopum Agriensem an. 1625. obiit vero an. 1634.

EMERICUS II. LÓSY, ex Episcopo Varadiensi factus est Agriensis an. 1635. dein Archi-Episcopus Strigon. 1637. obiit Tyrnaviæ an. 1642.

GEORGIUS LYPPAY, ab a. 1637. fuit Episcopus Agriensis, & Cancellarius Aulæ; factus dein Archi-Episcopus Strigon. an. 1642. obiit an. 1666. sepultus Posonii ad S. Martinum.

GEORGIUS II. *JAKUSICS de Orbova*, ex Episcopo Veszprimiensi factus est Agriensis an. 1646. 18. Sept. adhuc qua Episcopus Veszprimiensis (ut patet ex art. 39. an. 1638.) constitutus erat pro

Capite Legationis ad Rempublicam Polonam ratione Arcis Lublyó, & 13. Oppidorum a Sigismundo Rege, & Imperatore olim impignoratorum. Ex hujus Genere quidam *Demetrius Jakuſics* olim in conſpectu Copiarum Uladislai II. Hungariæ; & Alberti Poloniæ Regum Æmulum ſuum leonina fortitudine invaſit, ſtravit, ſuperavit.

BENEDICTUS KISDY, ex Epiſcopo Varadien. factus eſt Agrienſis: confirmatus 8. Apr. 1652, Obiit Caſſoviæ a. 1660. 22. Jun. Fundavit Academiam Caſſovienſ.

THOMAS IV. COMES PALF[illegible], ab Erdód, antea Epiſcopus Vacienſis; an. 1662. jam fuit Epiſcopus Agrienſis. Obiit Viennæ an. 1679. qua Epiſcopus Nittrienſis, & Cancellarius Aulæ.

FRANCISCUS LEONARDUS SZEGEDY, antea Tranſylvanienſis, & Vacien. tandem factus eſt Agrienſis Epiſcopus an. 1672. 21. Martii. Obiit a. 1675. 12. Sept.

GEORGIUS III. BÁRSON, ex Epiſcopo Varadin. factus eſt Agrienſis an. 1675. Obiit in Scepuſio an. 1678. 18. Januarii.

FER-

FERDINANDUS COM. PALFFY, ab Erdód, ex Episcopo Csanadiensi factus est Agriensis An. 1678. die 27. Sept. Obiit Cassoviæ An. 1680. sepultus ad Ecclesiam RR. PP. Soc. J. Fundavit Scholas, seu Athenæum Tyrnaviense.

PETRUS III. KOROMPAY, ex Episcopo Vaciensi factus est Agriensis Anno 1682. die 20. Aprilis; dein Nittriensis, & Cancellarius Aulæ. Vixit adhuc An. 1687. Ejus successor *Jacobus Haskó* Episcopatum Nittriensem raro exemplo sponte resignavit An. 1689. ut annotavit P. Martinus Szentiványi e S. J. in suo Catalogo Episcoporum Nittriensium.

GEORGIUS IV. FENESY, primus post recuperatam a Turcis Agriam factus est ex Episcopo Csanadiensi, Episcopus Agriensis Anno 1687. confirmatus 12. Maji ejusdem Anni. Hunc pientissimus Imperator, & Rex Hungariæ Apostolicus, Leopoldus Magnus, iterum restituit in integrum, una cum Capitulo suo Agriensi (quod pariter durante ferme 100. annorum exilio, jam Viennæ; jam Tyrnaviæ; jam Jassoviæ; jam Cas-

ſoviæ extra Sedem ſuam peregrinabatur) reſignatis eidem tum in Re, tum in Jure omnibus Bonis, & appertinentiis, quæ ad Eccleſiam Agrienſem de Jure, & ab antiquo quomodocunque ſpectarent. Unde jure merito exclamare potuit *Georgius* hic Epiſcopus ante ſuum ex hac vita diſceſſum, cum ſene illo Simeone Sacerdote: *nunc dimittis ſervum tuum Domine! ſecundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei ſalutare tuum!* id eſt: Eccleſiam Agrienſem, & Religionem Catholicam in Hungaria iterum ad ſuum florem redeuntem. Obiit Feneſius Jaſzoviæ Anno 1699. die 5. Mart. ſepultus ibidem in Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, quam nunc poſſident RR. PP. Præmonſtratenſes, alias Canonici Regulares S. Norberti. Coloſſus Marianus ſtans in Foro Academico Tyrnaviæ Georgium Feneſium pro ſuo Patrono agnoſcit.

STEPHANUS IV. TELEKESY, immediatus ſucceſſor prioris; antea Canonicus, & Vicarius Gen. Jaurinen. tandem ex Epiſcopo Csanadienſi factus eſt Agrienſis; intravit Agriam Anno 1699. in Feſto

ſto SS. Simonis, & Judæ Apoſt. 28. Oct. Difficilibus admodum temporibus, ſub motibus utpote Franciſco - Rákóczianis ſapientiſſime rexit, & cuſtodivit ſponſam ſuam, Eccleſiam Agrienſem, ne ab imminentibus lupis ovile Chriſti perſequentibus ultimam iterum ruinam pateretur; natus eſt Anno 1633. die 20. Aug. ut ſua ipſius manu ſcripta demonſtrant; ſecundas Primitias celebravit in Arce Szarvaskó prope Agriam Anno 1710. die 6. Maji. Obiit pius, juſtus, humilis, caſtus, prout vixit, Anno 1715. die III. Martii, ſepultus Agriæ in Cathedrali, & Parochiali Eccleſia S. Mich. Arch. quam ipſe e fundamentis eduxit, licet eandem ejus ſucceſſor in quibusdam reformaverit, & auguſtiorem reddiderit. Fuit Telekeſius omnium judicio, & aſſenſu Præſul munificentiſſimus; opum hujus mundi, quas multorum annorum pia, & provida parſimonia collegerat, diſpenſator prudentiſſimus; Fundator utpote Seminarii Clericorum Agrienſium, & Convictorum; ac aliorum quam plurimorum Bonorum operum, & piarum Fundationum

num Inſtitutor, cujus munificentia, & liberalitate uſque nunc non pauci egentes in, & extra Agriam ſublevantur.

62. *GABRIEL ANTONIUS COMES ERDÓDY* de Monyorokerék; natus eſt An. 1684. die 27. Sept. ex Illuſtriſſimis Genitoribus, utpote: Comite *Chriſtophoro Erdódy* Cameræ Præſide, a Juſtitia, & probitate commendatiſſimo (cui & in ſenili ætate ſolemne fuit miniſtrare ad aras Sacerdotibus Rem Divinam operantibus (& *Maria Suſanna Pálffia*, duorum expoſt Pro-Regum R. H. Nicolai, & Joannis Pálffy ſorore. Abſolutis Tyrnaviæ ac Romæ ſtudiis, Sereniſſimo Saxoniæ Duci, & Archi-Epiſcopo Strigonienſi *Chriſtiano Auguſto*, fuit acceptiſſimus; quin & Auguſtiſſimo Imperatori, & Regi Hungariæ *Carolo VI.* cujus peculiari Cæſareo-Regia clementia, ex Præpoſito Majore Strigonienſi, factus eſt *Coadjutor* Stephani Telekesy Epiſcopi Agrienſis, ac tandem non diu poſt ejusdem in Epiſcopatu Succeſſor An. 1715. ab eo tempore ſumma cum laude rexit Eccleſiam Agrienſem uſque ad An. 1744. quo tandem anno,

no, communi omnium naturæ fato ſuccumbens, pientiſſime obdormivit in Domino Agriæ die 26. Sept. in Pervigilio Diei ſui Natalis, in diem *Sabbathi* incidente; quod ipſum ex ſpeciali Divini Numinis favore, & diſpoſitione factum fuiſſe non ambigimus; cum & ipſe diem hanc SSmæ Dei Genitrici peculiariter ſacram, peculiaribus pariter pietatis operibus, tota vita ſua celebrare, & ſanctificare conſveverit; quorum pauca hic referre non erit forte contra, aut præter rationem compendii, aut inſtituti noſtri.

Obſervatione proinde dignum eſt, quod ſingulis quidem aliis diebus per annum quinque pauperes aluerit, & lauto prandio exceperit in Aula ſua; diebus autem Sabbathi tredecim; quibus ille ipſe panem, & vinum, & fercula, & pecuniam ſuis manibus diſtribuebat, dum per labores, vel ſanitatem licuit; cum non modica tum admiratione, tum ædificatione adſtantium, qui exemplo tanti viri allecti, etiam ex majoris notæ hoſpitibus, qui aderant, operam ſuam in miniſtrando iisdem pauperibus conferre non re-

recuſarunt. Ipſe interim jejunus, & abſtinens ab omni cibo, & potu omni die Sabbathi, ac Pro-Feſtis Beatiſſimæ Matris.

Statuam ejusdem *Magnæ Dominæ* lapideam, ſed injuria temporum vitiatam, renovari, ac ſupra portam Curiæ ſuæ Epiſcopalis Agriæ poni curavit, additis ſex hinc, & inde lampadibus, quæ omni die Sabbathi, & Feſtis B. V. lucere debebant. Ad hanc ſtatuam modo dictis diebus non raro ipſemet, rochetto, & ſtola indutus, Litanias Lauretanas cum Muſicis, & Clericis adſtantibus decantabat. Corollam, ſeu Roſarium honoribus Marianis dicatum nullo unquam die intermiſit; idem eſt de Miſſæ Sacrificio, & Horis Canonicis, a quibus abſolvendis nullæ ipſum quantumvis laborioſæ occupationes, aut itineris moleſtiæ retardare potuerunt.

In omnibus quidem pietatis operibus exercendis ſpecialem guſtum, & inſtinctum habere viſus eſt, ſed vel maxime in converſione animarum, quas velut Magnes ferrum, ad ſe trahebat. Si quem, etſi miſerum, & pauperem homuncionem

in-

inaudiit ex quacunque ſecta ad Sacra Romana acceſſurum, voluit ſibi eum prius præſentari, tum ut eum in bene cæptis confirmaret; tum ut ad alios plures ſibi ſimiles adducendos adhortaretur. Quorum ipſe Profeſſionem excepit (excepit autem quam plurimorum) eos inſimul, tametſi ignobiles, & pauperes, menſæ ſuæ Epiſcopali adhibuit; additis expoſt vel novis veſtibus, vel aliis donariis quotidiano victui neceſſariis; atque ſic eos lachrymantes præ gaudio, Divinumque Numen magna voce collaudantes, domum remiſit. Pravos mores, & quæcunque peregrina dogmata, quæ vel maxime ſaluti animarum obeſſe ſciebat; ex animo, & acerrime perſequebatur; pro his evellendis, aut impediendis, & ſe, & omnia ſua libenter impendit. Cum Hæreticis, eorumque Fautoribus nunquam non ei bellum fuit, quos ille pro hoſtibus Dei, & Eccleſiæ, & ovium ſuarum reputabat. Inde tantus numerus Proſelytorum, ſeu Convertitarum in Diœceſi, ut numerari vix potuerint; qui nimirum tam ſoliciti Paſtoris ar-

ardentem zelum æſtimare incipientes, veritati fidei Catholicæ libenter manus dabant. Laboribus adeo fuit addictus, & aſuetus, ut ſæpe dixerit: *empturum ſe pecunia tempus ab otioſis, ſi poſſet.*

Sed nec illud fidem ſuperat, quod addimus: plus eum una die non raro, etiam de rebus graviſſimis, ac publicum Regni Statum concernentibus, manu propria ad chartam congeſſiſſe, quam per alium tanto tempore legi, aut ad purum deſcribi potuiſſe; tanta pollebat facilitate, & concipiendi, & ſcribendi! negotium ſi quod ſemel tractandum ſuſcepit, tamdiu non dimiſit, donec ad optatum finem non perduxerit; dictus exinde: *Potens opere & ſermone, & infatigabilis in labore.*

Ad præſtandam ſuam Epiſcopalem operam in Benedictionibus Abbatum, Præpoſitorum, &c. præſertim extraneorum, quanto facilior, tanto etiam fuit difficilior in acceptando vel minimo munere pro ſuis fatigiis; quin omnem ſuam quoque Familiam in anteceſſum ſeveriſſime obſtrinxit: ut ne quid vel ſponte oblatum, occaſione ſimilium Benedictionum

ac-

acceptaret, niſi in disgratiam apud ſe cadere velit. Atque hinc ei nomen gratioſi, benigni, & disinterreſſati Epiſcopi adhæſit. Scripturæ Sacræ oraculis, & SS. Patrum eruditis Dictis, ac Sententiis, quæ cum ad enucleandam, tum ad firmandam, perſuadendamque veritatem plurimum conferunt, adeo delectabatur, ut nullam fere Epiſtolam exaraverit manu propria, quam ejusmodi ſpirituali aromate non condierit. Quæ omnia quod ita, ut præmiſſum eſt, facta ſint, & ſe habuerint, nos ipſimet, qui hæc ſcribimus, plurium annorum experientia edocti, teſtimonium perhibere poſſumus; & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium noſtrum.

Verum enim vero ne brevitatis obliti, longius iſthic, quam *Cathalogi* ratio, & natura exigit, ac admittit, excurramus, ad immortalem gloriam, famam, perennemque tanti Præſulis memoriam conſervandam, ſufficiat illud retuliſſe; quod jam alias alii graviſſimi, iique ſapientiſſimi Viri recognoverunt; imo tota, qua late patet, Hungaria, uſque nunc loqui-

tur, & deprædicat: Gabrielem Antiſtitem Agrienſem fuiſſe *Magnum in Eccleſia. Magnum in aula Regia; Magnum in Patria*; aut vero illud, quod ii, qui eum penitius noverunt, & cum eo converſati ſunt, de eo adhuc vivente dicere ſolebant: *Comitem Gabrielem Erdódy Epiſcopum Agrienſem, eſſe* (jam nunc fuiſſe) *vivum, & redivivum Ectypon ſuorum Prædeceſſorum Epiſcoporum Agrienſium*; ſed vel maxime *URBANI DÓCZY de Luche*;; & *THOMÆ BAKACS ab Erdód*, Excelſæ Familiæ Erdôdianæ Protho-Parentis; quorum ille omnes fere exquiſitiſſimas virtutes; omnes præclaras animi, corporisque dotes in ſe uno collegiſſe, ac ad vivum expreſſiſſe cenſebatur. Tantus ergo, & talis cum fúerit *Gabriel Epiſcopus Agrienſis*; quem ætate noſtra amiſimus, dignum omnino eſt, ut quem amplius e mortuali ſepulchro revocare non poſſumus, ejus adminus manibus bene precemur, & dicamus uno ore omnes:

GABRIEL DE ERDÔD REQVIESCAT IN PACE! *

FRAN-

FRANCISCUS SERAPHICUS, e *Comitibus BARKÓCZY de Szala*, Perpetuus in Pálócz, & Tavarna; olim Canonicus, & Parochus Agrienſis; ſubinde Præpoſitus Scepuſienſis; Anno eodem, quo Prædeceſſor ejus deceſſit, 1744. die 8. Decembr. denominatus eſt in Epiſcopum Agrienſem Viennæ per modo glorioſe regnantem Auguſtiſſimam Imperatricem, & Reginam Hungar. MARIAM THERESIAM, Dominam noſtram Clementiſſimam. Ingreſſum ſuum in Epiſcopalem ſuam Civitatem Agrienſem ſervavit juxta præſcriptum Cæremonialis Epiſcopalis Anno 1745. die 29. Junii; id eſt: in Feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli. Ab eo tempore, quanta cura, & ſolicitudine? quam paterne regat Diœceſim ſuam? quantis eam repleat, & illuſtret beneficiis? non eſt hujus vel temporis, vel inſtituti, vel virium noſtrarum, ut ea omnia rudi Minerva depingamus; tacebimus itaque quam plurima, *ne in alterutram partem aut adulatio in nobis reprehendatur, aut veritas*; ſunt verba S. Hyeronimi de S. Ambroſio loquentis.

Trium tamen ejus insignium operum, quæ usque adhuc cum immortali nominis sui gloria operatus est, & propter quæ totam posteritatem in admirationem rapturus est, hic non meminisse non possumus.

Primum est:

VIsITATIO : ET LEGES PASTORALES POST EAM CLERO DATÆ. *

Alterum est:

sCHOLA EPIsCOPALIs AGRIENsIs; THEOLOGICA; PHYLOSOPHICA; ET sCHOLA MATHESEOS. *

Tertium est:

CONGREGATIO DE VENERABILI sACRAMENTO. *

Primum perfecit ~~Sua EXCELLENTIA~~ anno 1748. & 49. majorem partem suæ Diœcesis magnis cum fatigiis perso-

na-

naliter visitando, & illustrando. Alterum instituit, & magnifico cum apparatu introduxit in Episcopalem suam Civitatem Agriensem Anno 1754. in Festo S. Emerici Hungariæ Ducis. Tertium addidit Anno ~~proxime elapso~~ 1757. eadem die S. Emerico sacra; atque sic omnium Fidelium mentes ad præstandum debitum cultum, & venerationem tanto Sacramento dignam, hoc uno opere efficaciter accendit. Ob quæ, & alia prorsus magnifica, ac summe utilia, & salutaria tum sapientiæ, tum singularis in Deum, in Ecclesiam, in Publicum, in profectum suarum ovium pietatis, & providentiæ argumenta:

DECET OMNINO EI VLTRO
PRECARI; *

VT ANNOS MELCHISEDECHI
ATTINGAT. *

ſoviæ extra Sedem ſuam peregrinabatur) reſignatis eidem tum in Re, tum in Jure omnibus Bonis, & appertinentiis, quæ ad Eccleſiam Agrienſem de Jure, & ab antiquo quomodocunque ſpectarent. Unde jure merito exclamare potuit *Georgius* hic Epiſcopus ante ſuum ex hac vita diſceſſum, cum ſene illo Simeone Sacerdote: *nunc dimittis ſervum tuum Domine! ſecundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei ſalutare tuum!* id eſt: Eccleſiam Agrienſem, & Religionem Catholicam in Hungaria iterum ad ſuum florem redeuntem. Obiit Feneſius Jaſzoviæ Anno 1699. die 5. Mart. ſepultus ibidem in Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, quam nunc poſſident RR. PP. Præmonſtratenſes, alias Canonici Regulares S. Norberti. Coloſſus Marianus ſtans in Foro Academico Tyrnaviæ Georgium Feneſium pro ſuo Patrono agnoſcit.

STEPHANUS IV. TELEKESY, immediatus ſucceſſor prioris; antea Canonicus, & Vicarius Gen. Jaurinen. tandem ex Epiſcopo Csanadienſi factus eſt Agrienſis; intravit Agriam Anno 1699. in Feſto

ſto SS. Simonis, & Judæ Apoſt. 28. Oct. Difficilibus admodum temporibus, ſub motibus utpote Franciſco - Rákóczianis ſapientiſſime rexit, & cuſtodivit ſponſam ſuam, Eccleſiam Agrienſem, ne ab imminentibus lupis ovile Chriſti perſequentibus ultimam iterum ruinam pateretur; natus eſt Anno 1633. die 20. Aug. ut ſua ipſius manu ſcripta demonſtrant; ſecundas Primitias celebravit in Arce Szarvaskó prope Agriam Anno 1710. die 6. Maji. Obiit pius, juſtus, humilis, caſtus, prout vixit, Anno 1715. die III. Martii, ſepultus Agriæ in Cathedrali, & Parochiali Eccleſia S. Mich. Arch. quam ipſe e fundamentis eduxit, licet eandem ejus ſucceſſor in quibusdam reformaverit, & auguſtiorem reddiderit. Fuit Telekeſius omnium judicio, & aſſenſu Præſul munificentiſſimus; opum hujus mundi, quas multorum annorum pia, & provida parſimonia collegerat, diſpenſator prudentiſſimus; Fundator utpote Seminarii Clericorum Agrienſium, & Convictorum; ac aliorum quam plurimorum Bonorum operum, & piarum Fundationum

num Inſtitutor, cujus munificentia, & liberalitate uſque nunc non pauci egentes in, & extra Agriam ſublevantur.

62. *GABRIEL ANTONIUS COMES ERDÓDY* de Monyorokerék; natus eſt An. 1684. die 27. Sept. ex Illuſtriſſimis Genitoribus, utpote: Comite *Chriſtophoro Erdódy* Cameræ Præſide, a Juſtitia, & probitate commendatiſſimo (cui & in ſenili ætate ſolemne fuit miniſtrare ad aras Sacerdotibus Rem Divinam operantibus (& *Maria Suſanna Pálffia*, duorum expoſt Pro-Regum R. H. Nicolai, & Joannis Pálffy ſorore. Abſolutis Tyrnaviæ ac Romæ ſtudiis, Sereniſſimo Saxoniæ Duci, & Archi-Epiſcopo Strigonienſi *Chriſtiano Auguſto*, fuit acceptiſſimus; quin & Auguſtiſſimo Imperatori, & Regi Hungariæ *Carolo VI.* cujus peculiari Cæſareo-Regia clementia, ex Præpoſito Majore Strigonienſi, factus eſt *Coadjutor* Stephani Telekesy Epiſcopi Agrienſis, ac tandem non diu poſt ejusdem in Epiſcopatu Succeſſor An. 1715. ab eo tempore ſumma cum laude rexit Eccleſiam Agrienſem uſque ad An. 1744. quo tandem anno

no, communi omnium naturæ fato ſuccumbens, pientiſſime obdormivit in Domino Agriæ die 26. Sept. in Pervigilio Diei ſui Natalis, in diem *Sabbathi* incidente; quod ipſum ex ſpeciali Divini Numinis favore, & diſpoſitione factum fuiſſe non ambigimus; cum & ipſe diem hanc SSmæ Dei Genitrici peculiariter ſacram, peculiaribus pariter pietatis operibus, tota vita ſua celebrare, & ſanctificare conſveverit; quorum pauca hic referre non erit forte contra, aut præter rationem compendii, aut inſtituti noſtri.

Obſervatione proinde dignum eſt, quod ſingulis quidem aliis diebus per annum quinque pauperes aluerit, & lauto prandio exceperit in Aula ſua; diebus autem Sabbathi tredecim; quibus ille ipſe panem, & vinum, & fercula, & pecuniam ſuis manibus diſtribuebat, dum per labores, vel ſanitatem licuit; cum non modica tum admiratione, tum ædificatione adſtantium, qui exemplo tanti viri allecti, etiam ex majoris notæ hoſpitibus, qui aderant, operam ſuam in miniſtrando iisdem pauperibus conferre non re-

recuſarunt. Ipſe interim jejunus, & abſtinens ab omni cibo, & potu omni die Sabbathi, ac Pro-Feſtis Beatiſſimæ Matris.

Statuam ejusdem *Magnæ Dominæ* lapideam, ſed injuria temporum vitiatam, renovari, ac ſupra portam Curiæ ſuæ Epiſcopalis Agriæ poni curavit, additis ſex hinc, & inde lampadibus, quæ omni die Sabbathi, & Feſtis B. V. lucere debebant. Ad hanc ſtatuam modo dictis diebus non raro ipſemet, rochetto, & ſtola indutus, Litanias Lauretanas cum Muſicis, & Clericis adſtantibus decantabat. Corollam, ſeu Roſarium honoribus Marianis dicatum nullo unquam die intermiſit; idem eſt de Miſſæ Sacrificio, & Horis Canonicis, a quibus abſolvendis nullæ ipſum quantumvis laborioſæ occupationes, aut itineris moleſtiæ retardare potuerunt.

In omnibus quidem pietatis operibus exercendis ſpecialem guſtum, & inſtinctum habere viſus eſt, ſed vel maxime in converſione animarum, quas velut Magnes ferrum, ad ſe trahebat. Si quem, etſi miſerum, & pauperem homuncionem

in-

inaudiit ex quacunque ſecta ad Sacra Romana acceſſurum, voluit ſibi eum prius præſentari, tum ut eum in bene cæptis confirmaret; tum ut ad alios plures ſibi ſimiles adducendos adhortaretur. Quorum ipſe Profeſſionem excepit (excepit autem quam plurimorum) eos inſimul, tametſi ignobiles, & pauperes, menſæ ſuæ Epiſcopali adhibuit; additis expoſt vel novis veſtibus, vel aliis donariis quotidiano victui neceſſariis; atque ſic eos lachrymantes præ gaudio, Divinumque Numen magna voce collaudantes, domum remiſit. Pravos mores, & quæcunque peregrina dogmata, quæ vel maxime ſaluti animarum obeſſe ſciebat; ex animo, & acerrime perſequebatur; pro his evellendis, aut impediendis, & ſe, & omnia ſua libenter impendit. Cum Hæreticis, eorumque Fautoribus nunquam non ei bellum fuit, quos ille pro hoſtibus Dei, & Eccleſiæ, & ovium ſuarum reputabat. Inde tantus numerus Proſelytorum, ſeu Convertitarum in Diœceſi, ut numerari vix potuerint; qui nimirum tam ſoliciti Paſtoris

ar-

ardentem zelum æſtimare incipientes, veritati fidei Catholicæ libenter manus dabant. Laboribus adeo fuit addictus, & aſuetus, ut ſæpe dixerit: *empturum ſe pecunia tempus ab otioſis, ſi poſſet.*

Sed nec illud fidem ſuperat, quod addimus: plus eum una die non raro, etiam de rebus graviſſimis, ac publicum Regni Statum concernentibus, manu propria ad chartam congeſſiſſe, quam per alium tanto tempore legi, aut ad purum deſcribi potuiſſe; tanta pollebat facilitate, & concipiendi, & ſcribendi! negotium ſi quod ſemel tractandum ſuſcepit, tamdiu non dimiſit, donec ad optatum finem non perduxerit; dictus exinde: *Potens opere & ſermone, & infatigabilis in labore.*

Ad præſtandam ſuam Epiſcopalem operam in Benedictionibus Abbatum, Præpoſitorum, &c. præſertim extraneorum, quanto facilior, tanto etiam fuit difficilior in acceptando vel minimo munere pro ſuis fatigiis; quin omnem ſuam quoque Familiam in anteceſſum ſeveriſſime obſtrinxit: ut ne quid vel ſponte oblatum, occaſione ſimilium Benedictionum

ac-

acceptaret, niſi in disgratiam apud ſe cadere velit. Atque hinc ei nomen gratioſi, benigni, & disinterreſſati Epiſcopi adhæſit. Scripturæ Sacræ oraculis, & SS. Patrum eruditis Dictis, ac Sententiis, quæ cum ad enucleandam, tum ad firmandam, perſuadendamque veritatem plurimum conferunt, adeo delectabatur, ut nullam fere Epiſtolam exaraverit manu propria, quam ejusmodi ſpirituali aromate non condierit. Quæ omnia quod ita, ut præmiſſum eſt, facta ſint, & ſe habuerint, nos ipſimet, qui hæc ſcribimus, plurium annorum experientia edocti, teſtimonium perhibere poſſumus; & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium noſtrum.

Verum enim vero ne brevitatis obliti, longius iſthic, quam *Cathalogi* ratio, & natura exigit, ac admittit, excurramus, ad immortalem gloriam, famam, perennemque tanti Præſulis memoriam conſervandam, ſufficiat illud retuliſſe; quod jam alias alii graviſſimi, iique ſapientiſſimi Viri recognoverunt; imo tota, qua late patet, Hungaria, uſque nunc loqui-

tur, & deprædicat: Gabrielem Antiſtitem Agrienſem fuiſſe *Magnum in Eccleſia. Magnum in aula Regia; Magnum in Patria;* aut vero illud, quod ii, qui eum penitius noverunt, & cum eo converſati ſunt, de eo adhuc vivente dicere ſolebant: *Comitem Gabrielem Erdódy Epiſcopum Agrienſem, eſſe* (jam nunc fuiſſe) *vivum, & redivivum Ectypon ſuorum Prædeceſſorum Epiſcoporum Agrienſium;* ſed vel maxime *URBANI DÓCZY de Luche;*; & *THOMÆ BAKACS ab Erdód*, Excelſæ Familiæ Erdódianæ Protho-Parentis; quorum ille omnes fere exquiſitiſſimas virtutes; omnes præclaras animi, corporisque dotes in ſe uno collegiſſe, ac ad vivum expreſſiſſe cenſebatur. Tantus ergo, & talis cum fúerit *Gabriel Epiſcopus Agrienſis*; quem ætate noſtra amiſimus, dignum omnino eſt, ut quem amplius e mortuali ſepulchro revocare non poſſumus, ejus adminus manibus bene precemur, & dicamus uno ore omnes:

GABRIEL DE ERDÔD REQVIESCAT IN PACE! *

FRAN-

FRANCISCUS SERAPHICUS, e *Comitibus BARKÓCZY de Szala*, Perpetuus in Pálócz, & Tavarna; olim Canonicus, & Parochus Agrienſis; ſubinde Præpoſitus Scepuſienſis; Anno eodem, quo Prædeceſſor ejus deceſſit, 1744. die 8. Decembr. denominatus eſt in Epiſcopum Agrienſem Viennæ per modo glorioſe regnantem Auguſtiſſimam Imperatricem, & Reginam Hungar. MARIAM THERESIAM, Dominam noſtram Clementiſſimam. Ingreſſum ſuum in Epiſcopalem ſuam Civitatem Agrienſem ſervavit juxta præſcriptum Cæremonialis Epiſcopalis Anno 1745. die 29. Junii; id eſt: in Feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli. Ab eo tempore, quanta cura, & ſolicitudine? quam paterne regat Diœceſim ſuam? quantis eam repleat, & illuſtret beneficiis? non eſt hujus vel temporis, vel inſtituti, vel virium noſtrarum, ut ea omnia rudi Minerva depingamus; tacebimus itaque quam plurima, *ne in alterutram partem aut adulatio in nobis reprehendatur, aut veritas*; ſunt verba S. Hyeronimi de S. Ambroſio loquentis.

naliter visitando, & illustrando. Alterum instituit, & magnifico cum apparatu introduxit in Episcopalem suam Civitatem Agriensem Anno 1754. in Festo S. Emerici Hungariæ Ducis. Tertium addidit Anno ~~proxime elapso~~ 1757. eadem die S. Emerico sacra; atque sic omnium Fidelium mentes ad præstandum debitum cultum, & venerationem tanto Sacramento dignam, hoc uno opere efficaciter accendit. Ob quæ, & alia prorsus magnifica, ac summe utilia, & salutaria tum sapientiæ, tum singularis in Deum, in Ecclesiam, in Publicum, in profectum suarum ovium pietatis, & providentiæ argumenta:

DECET OMNINO EI VLTRO
PRECARI; *

VT ANNOS MELCHISEDECHI
ATTINGAT. *

ADDENDA
PRO FINE, ET CONCLVSIONE OPERIS. *

AB EXORDIO REGNI HUNGARIÆ,

Adeoque ab An. Chr. 1000mo, ad præſentem uſque annum 1758vum numerantur:

REGES *HUNGARIÆ*, cum Joanne de Zapolya. - - 48.
PALATINI Reg. Hung. 93. aut ad ſummum - - - 95.
PRO-PALATINI - - 4.
JUDICES CURIÆ REGIÆ 81.
BANI CROATIÆ, DALM. & SCLAVONIÆ, alii erant ſub propriis Regibus; alii ſub Regibus *Hungariæ*; alii ante; alii poſt Cladem Mohácſianam, jam plures, jam pauciores eodem tempore;

uſ-

Digitized by Google

uſque ad noſtram ætatem; Hinc eorum numerus ex Cathalogo ſuperius dato eruendus erit.

PRIMATES REGNI HUNG. ſeu *ARCHI-EPISCOPI STRIG.* - 61.

CARDINALES S. ROM. ECCLESIÆ - - - - 26.

EPISCOPI AGRIENSES 58.

FAMILIÆ COMITUM ſub Corona Regni Hung. defacto ſunt. Num. 57.

Et quidem Ordine Aiphabetico ſequentes:

Apponyi. Balaſſa. Bánffy. Barkóczy. Battyánj. Berényi. Bethlen. Brankovics. Cſáky. Czapáry. Cziráky. Czobor. Deſoffy. Draskovics. Erdôdi. Eſzterházy. Forgács. Graſſalkovics. Gyulaffy. Gyulay. Haller. Illésházy. Károly. Keglevics. Kemény. Kéry. Klobuſiczky. Kohári. Kollonich. Kornis. Nádaſdy. Nyáry. Orſics. Pálffy. Patachics. Pethô. Perényj. Pongrácz. Rátkaj. Révaj. Schmideg. Serény. Sermage. Szentiványi. Szécſény. Szeredy. Székely. Szirmay. Szluha. Sztáray. Szúnyogh. Teleky. Toldalaghi de Nagy-Ercſe. Tolvay. Újfaluſi de Dévek-Újfalu. Viczay. Zichy.

FAMILIÆ BARONUM numerantur - - - - - 58.

Utpote: Amade. Andráſy. Babocſay. Balaſſa. Bánffy. Barkóczy. Boſſányi. Chiolich. Cſerkicz. Deſöffy. Dóry. Fiſcher. Gylány. Gombos. Haller. Henter. Horeczky. Horváth. Hunyady. Jáſzy. Jeſzenszky. Joanelli. Joſika. Kemény. Korda de Boros-Jenó. Luſinſzky. Lázár. Majtény. Malakóczy. Mednyánſzky. Meskó. Neffzern. Orczy. Palocſay. Perény. Péterffy. Piacſevich. Pongrácz. Rátkaj. Révaj. Roſzberg. Ruttkay. Sándor. Sennyey. Sigray. Siskovics. Splény. Szentivány. Szent-Kereſzty. Sz. Miklóſy. Újfaluſy. Újváry. Vojnovich. Vécſei. Veſeleny. Vajay. Vajnovics. Zay.

COMITATUS in Regno Hung. & Partibus eidem adnexis ſunt. - 48.

Utpote: Aba-Újvarienſis. Albenſis. Aradienſis. Arvenſis. Bacſienſis. Barſienſis. Baranienſis. Békeſienſis. Bereghienſis. Biharienſis. Bodrogienſis. Borſodienſis. Caſtri-Ferrei. Comaromienſis. Cſanadienſis. Cſongradienſis. Gömöriensis. Heveſienſis cum Exteriore Szolnok Unitus.

Hon-

Hontenſis. Jaurinenſis. Kraſznenſis. Lyptovienſis. Maramaroſienſis. Mediocris Szolnok. Moſonienſis. Neogradienſis. Nittrienſis. Peſt, Pilis, & Sold Uniti. Poſonienſis. Sároſienſis. Scepuſienſis. Simeghienſis. Sopronienſis. Strigonienſis. Szabolcſenſis. Szaladienſis. Szattmárienſis. Tolnenſis. Tornenſis. Torontalienſis. Trenchinienſis. Thuróczienſis. Ugocſenſis. Ungvarienſis. Veſzprimienſis. Zarandienſis. Zemplénienſis. Zolienſis.

MACHOVIENSIS olim Banatus, & alii plures Comitatus per Turcam obtriti. Banatus *Temeſienſis* an. 1716. receptus.

COMITATUS in CROATIA & SCLAVONIA. Num. 7.

Criſienſis. Varasdienſis. Veröczenſis. Zagrabienſis. Zrebernicenſis. Poſégienſis. & Syrmienſis; quibus addunt aliqui: Modruſienſem, & Segnienſem.

LIBERÆ, REGIÆQUE, ac MONTANÆ CIVITATES defacto numerantur in Hungaria Num. 40.

Utpote: Alba-Regalis. Baka-Bánya. Bartpha. Bazinium. Bella-Bánya. Brezno-Bánya. Buda. Carpona. Caſſovia. Cibinium.

Comaromium. Cremnicium. Debrecinum. Eperjeſinum. Felſó-Bánya. Gynſium, ſive Kőſzegh. Jaurinum. Keſmarkinum. Kiſs-Martonium. Leutſchovia. Libet-Bánya. Modra. Nagy-Bánya, ſive Rivuli Dominarum. Neo-Planta, ſeu Újvidék. Neoſolium. Peſtinum. Poſonium. Ruſth. S. Georgius. Schemnicium. Szathmár-Nemethy. Sopronium. Strigonium. Szakolcza. Szegedinum. Trenchinium. Tyrnavia. Veteroſolium. Uj-Bánya. Zombor.

LIBERÆ, REGIÆQUE CIVITATES in CROATIA & SCLAVONIA. Num. 5.

Capronca. Criſium. Segnia. Varasdinum, & Zagrabia.

PRINCIPATUS TRANSYLVANIÆ.

dividitur in *Comitatus* Hungaricos; & in *Sedes* Siculicales, ac Saxonicas.

Comitatus ſunt 7. Koloſienſis. Dobokaienſis. Szolnok interior. Albenſis, Tordenſis. Kükőllőienſis, & Hunyadienſis.

Se-

Sedes Siculicales ſunt æque 7. Maroſszék. Vdvárhely-Szék. Csík. cum Gyergyó, & Káſzon. Aranyos. & *Három-Szék*, quæ conſurgit ex Szepſi, Kezdi, & Orbay.

Sedes Saxonicæ itidem 7. Medgyes-Szék. Szeges-Vár. Kôhalam. Nagy-Sink. Szeben. Száſz-Szebes. Száſz-Város.

His ſedibus præſunt *Judices Regii.*

Nominatiores *Urbes*, & *Oppida*, in Tranſylvania ſunt ſequentia:

Alba-Carolina; olim Alba-Julia. Ungarice: Gyula Fejér-Vár; vel Károl-Vár. *Corona*; ungarice: Braſſó. *Claudiopolis*; ung. *Kolosvár*. *Cibinium*; ung. Szeben; Sedes Gubernii. *Biſtricia*: ung. Beſztercze. *Media*; ſeu Medgyeſinum. *Szeges-Varinum*. *Enyedinum*. *Agropolis*, ungarice: Maros-Váſárhely. *Fogaras*. *Torda*. *Saxopolis*; ung. Száſz-Város. *Nagy-Sink*. *Berethalom*. Kolos-Szek. *Somlyó*. *Szent-Lélek*. *Kereſztes-Mezzeje*. *Vörös-Torony*. *Campus Panis*; ung. Kenyér-Mezzô. *Porta ferrea*; ung. Vaſs-Kapu. &c.

In

In *SCLAVONIA* intra Savum, & Dravum Fluvios; nec non in Comitatu *Syrmienſi*, præcipua loca ſunt ſequentia: Poſega. Valpó. Gradiska. Verovicze. Illok. Petro-Varadinum. Eszekinum. Carloviczium. Sirmium Raczka. & Szalenkamen.

Szigethum, & *Mohács* jacent in Hungaria circa Simeginum, & Quinque Eccleſias.

In *Dalmatia*: Portus Buccari cum Civitate ejusdem nominis; dein *Senia*, ſeu: Zeng. Comitatus item Lycenſis, & Corbavienſis, uſque nunc ſubſunt Coronæ Hungariæ.

Jaderam, ſeu Jadram; Sibenicum item, & Spalatrum cum pluribus aliis poſſidet Respublica Veneta. *Raguſa* vero, alias Respublica libera, defacto captiva tenetur ſub protectione turcica; uti & Jaicza; Banya-Luca. Zvornik. &c. trans Savum in *Boſnia*.

In *SERVIA* jacent: *Belgradum*; alias etiam Alba-Græca, & Taurunum dictum. dein; Niſſa: Semendria. Paſſaroviczium. Scopia. Procopia. Szabács. Ráma. Campus Merulæ; ſeu Rigó-Mezzô. &c.

In *VALACHIA*: Bucchereſt; ſedes de-

defacto Vayvodæ Valachiæ. Campus longus. Piteſs. Tergoviſtum. Braczkovia. Remnik. Fluvius *Aluta* fere dividit Valachiam ab Ungaria, & Tranſylvania.

In *MOLDAVIA:* Choczin. Socava. Jaſſum, Reſidentia Principis Moldaviæ. Fluvius *Prutth*, permeat fere totam Moldaviam.

In *BULGARIA*; Vidinum. Nicopolis. Varna. Sophia. Siliſtria. Tomi. &c. quæ omnia olim ad Coronam Hungariæ poſſidebantur; nunc ſubjacent Portæ Ottomannicæ.

Atque hæc erant, quæ hac vice pro ratione Compendii communicanda judicavimus, tametſi fors non omnibus placitura, (quid enim tam perfectum in humanis? quod omnium guſtum expleat; aut quod invidia non corrumpat?) ad minus, quod fidenter aſſerimus, nemini obfutura.

SOLI DEO HONOR, ET GLORIA IN SÆCVLA! AMEN.

Digitized

Quædam Errata in Chronologia Hung.

Sic corrige.

Fol. 40. lin. 19. *loco*: ſitam. *lege*: ſitum.
Fol. 115. *loco*: Fernandi. *lege*: Ferdinandi.
ibidem: *loco*: Galeatus. *lege*: Galeotus.
Fol. 117. *loco*: noterur. *lege*: notetur.
Fol. 120. lin. ult. *lege*: ſub Matthia II.
Fol. 134. lin. 3. *loco*: quorum. *lege*: quarum.
Fol. 139. *loco*: nno. *lege*: non.
Fol. 163. *loco*: Eccleſiæ. *lege*: Eccleſiæ.
Fol. 166. *loco*: aliquaudo. *lege*: aliquando.

In Appendice.

Fol. 32. *loco*: SZEPHANUS. *lege*: STEPHANUS.
Fol. 12. *loco*: Logum. *lege*: Locumt.
Fol. 42. *loco*: ſub Carolo V. *lege*: Carolo I.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

GOTTSCHER - L. 1974

Digitized by Google